

feridüddin
attar
Kusdili
mantıku't-tayr

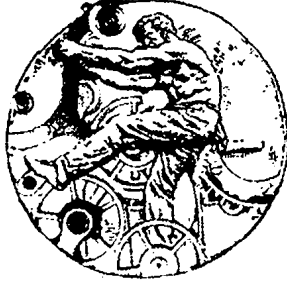

FERİDÜDDİN ATTAR

mantıku't-tayr

türkçesi:
Yaşar Keçeci

Kırkambar Yayınları - 25

Kapak Tasarım:

Kaknüs

Kapak Resmi:

*Mantıku't-tayr'ın orjinal baskısından
bir figür*

Dizgi:

Bahar Yayınevi

İç Tasarım:

Abdullah YILDIZ

Tashih-Redaksiyon

Murat Toprak

İç Baskı:

Selmat

Cilt:

Kilim

Kapak Baskısı:

Şan

Baskı Tarihi:

Eylül 1998

Beyazsaray No: 25/1

Beyazıt-Istanbul

Tel: 0 (212) 517 50 82

© Kırkambar

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

- Giriş/17
Hikaye/33
Peygamberlerin En Yücesine Övgü/36
Hikaye: Oğlu Su Arkına Düşen Ana/47
Hz. Ebubekir'e Övgü/48
Hz. Ömer'e Övgü/49
Hz. Osman'a Övgü/50
Hz. Ali'ye Övgü/51
Kör İnanç Bahsi/52
Hikaye: Hz. Ömer'in Halifelikten Vazgeçmesi/56
Hikaye: Hz. Ali'nin Katiline Şerbet Sunması/56
Hikaye: Hz. Ali'nin Büyüklüğü ve Şerefi/57
Hikaye: Hz. Bilal'in Sabrı/58
Hikaye: Hz. Ebubekir ve Hz. Ali'nin Fedakarlıkları/59
Hikaye: Hz. Rabia'ya Ashab'ı Sormaları/60
Hikaye: Hz. Muhammed'in Ümmetini Düşünmesi/61

MANTIKU'T-TAYR

BİRİNCİ BÖLÜM

- Kuşların Kendilerine Padişah Araması/68
Hüthüdün Kuşlara Konuşması/68

FERİDUDDİN ATTAR

Rüyada Görülmesi/95

Kuyruksalan Kuşunun Özü/95

Hüthüdün Cevabı/96

Hikaye: Hz. Yakub'un Hz. Yusuf'a Olan Sevgisi/97

Kuşların Özür Dilemeleri/98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kuşların Hüthüde Soruları/99

Hikaye: Güzel Padişahın Yaptırdığı Aynalı Köşk/101

Hikaye: İskender'in Elçiliği/103

Hikaye: Eyaz'ın Hastalığı/104

Hüthüdün Kuşlara Cevap Vermesi/106

Hikaye: Şeyh-i Sanan'ın Rüyası/107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kuşların Hüthüdü Kılavuz Seçmesi/139

Kuşların Yola Çıkması/140

Hikaye: Beyazıt'ın Sorusu/141

Kuşların Hüthüde Dertlerini Açmaları/141

Hüthüdün Kuşların Dertlerini Halletmesi/143

Kuşların Hüthüde Bu Makamı Nasıl Bulduğunu Sorması/143

Hikaye: Sultan Mahmut'la Balıkçı Çocuk/144

Hikaye: Bir Katilin Cennete Giriş Sebebi/146

Hikaye: Sultan Mahmud'la Diken Satan İhtiyar/147

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kuşların Kuvvetsiz Olduklarını Söylemeleri/150

Hüthüdün Cevap Vermesi/150

İKİNCİ BÖLÜM

- Hüthüdün Simurg'u Övmesi/72
Kuşların Bahane Bulması/72
Bülbülün Bahanesi/73
Hüthüdün Bülbüle Cevabı/74
Hikaye: Bir Yoksulun Padişahın Kızına Aşkı/75
Dudunun Bahanesi/76
Hüthüdün Duduya Cevabı/77
Hikaye/78
Tavuskuşunun Bahanesi/78
Hüthüdün Tavusa Cevabı/79
Hikaye: Talebenin Hocasına Hz. Adem'in /80
Cennetten Niçin Sürüldüğünü Sorması/81
Kazın Mazereti/81
Hüthüdün Cevabı/82
Hikaye: Meczubun Dünya ve Ahiret Hakkında-
ki Fikri/82
Kekliğin Mazereti/83
Hüthüdün Cevabı/84
Hümâ'nın Bahanesi/86
Hüthüdün Cevabı/87
Hikaye: Birisinin Rüyada Sultan Mahmud'u
Görmesi/87
Doğanın Özrü/88
Hüthüdün Cevabı/89
Alaüveyk Kuşunun Mazereti/91
Hüthüdün Cevabı/92
Hikaye: Birisinin Denizle Konuşması/93
Puhunun Özrü/93
Hüthüdün Cevabı/94
Hikaye: Bir Küp Altını Olan Birisinin Ölünce

FERİDUDDİN ATTAR

- Hikaye: Zengin'in Duası/176
Hikaye: Ölenin Yüzünü Kibleye Çevirmek/177
Altını Seven Kuşun Sorusu/178
Hikaye: Parasını Seven Yeni Derviş/180
Hikaye: Melek ve Sofi/181
Hikaye: Hz. İsa Ve Mağaradaki Adam/183
Hikaye: Rabi'at'ül Adeviyye'nin İplik Satması/184
Hikaye: Kuş Sesine Kapılan Zahit/185
Hikaye: Sofinin Padişahın Köşküne Bulduğu Kusur/186

- Köşkünden Vazgeçemeyen Kuşun Sorusu/187
Hikaye: Tüccarın Köşkü ve Meczub/188
Hikaye: Sinek ve Örümcek/189
Hikaye: Akıllı Kıt Adamla Derviş/190
Hikaye: Oğlu Ölen Adam/191
Aşık Kuşun Sorusu/192
Hikaye: Hocasının Cariyesine Aşık Olan Talebe/194
Hikaye: Şibli İle Aşk /198
Hikaye: Bir Tüccarın Sattığı Cariyeye Aşkı/198
Hikaye: Padişah ve Kemiğe Kapılmış Tazı/199
Hikaye: Hallac'ın Darağacında Yüzünü Kanla Boyaması/201
Hikaye: Cüneyd-i Bağdâdî'nin Oğlunu Öldürmeleri/202

- Ölümünden Korkan Kuşun Sorusu/202
Hikaye: Kaknus Kuşunun Ölümü/204
Hikaye: Babası Ölen Çocuk ve Sofi/206
Hikaye: Neyzenin Ölümü/206

MANTIKU'T-TAYR

- Hikaye: Allah'tan Ekmek Dileyen Şeyh/152
Allah'tan Cübbe İsteyen Meczub/154
Hikaye: Rabia'tül Adeviyye'nin Haccı/155
Birisinin Bir Meczubla Konuşması/156
Günahkar Bir Kuşun Sorusu/156
Hikaye: Tevbesini Bozan Günahkar/157
Hikaye: Putperestin İmana Gelmesi/158
Hikaye: Bir Sofinin Hiçe Karşılık Bal Satın Almak İstemesi/160
Hikaye: Hz. Musa'nın Karun'u Affetmemesi Sebebiyle Uyarılması/160
Hikaye: Fesatçının Ölümüne Zahitin Acımaması/161
Hikaye: Meleklerin İbadetlerinin Kıyamette İnsanlara Verilmesi/163
- Dönek Huyulu Bir Kuşun Sorusu/164
Hikaye: Şibli'nin Ahlaksızların Mekanına Gitmesi/165
Hikaye: İki Dervişin Kavgası/166
Hikaye: Cahilin Sultan'a Aşkı/166
Nefsine Düşkün Bir Kuşun Sorusu/168
Hikaye: Mezarcının Nefsi/169
Hikaye: Abbase'nin Nefsi Anlatması/169
Hikaye: Padişah'ın Sofiye Sorusu/170
Hikaye: Avcıdan Kaçan İki Tilki/172
- Şeytana Kanan Bir Kuşun Sorusu/172
Hikaye: Bir Gafilin Bir Sofiye Şeytanı Şikayeti/173
Hikaye: Malikî Dinar'ın Sözlery/174
Hikaye: Hz. İsa ile Şeytan/175

FERİDUDDİN ATTAR

Hikaye: İbrahim Ethem Ve Yoksul Adam/232

Hikaye: Şeyh Gavri Ve Sultan Sencer/233

Bir Meczubun Dedikleri/233

Hikaye: Yarasa Ve Güneş/234

Vefalı Kuşun Sorusu/235

Hikaye: Ahmet Bin Hanbel Ve Bîşri Hafi/236

Hikaye: Hindu Padişahın Gözyaşları/237

Hikaye: Gazi Ve Kâfir/238

Hikaye: Hz. Yusuf'un Kardeşleri/240

Bir Kuşun Küstahlıkla İlgili Sorusu /242

Hikaye: Amid'in Kölesi/243

Hikaye: Evi Olmayan Meczup/244

Hikaye: Eşeğin Bedelini Kim Ödeyecek?/244

Hikaye: Mısır'daki Kıtık/245

Hikaye: Delinin Başına Gelen Dolu/246

Hikaye: Vasîti ve Kadı/247

Simurg'a Aşık Kuşun Sorusu/248

Hikaye: Beyazıd ve Münker Nekir Melekleri/249

Hikaye: Allah'a Aşık Derviş/250

Hikaye: Külhancının Sultan Mahmut'tan Dile-
ği/252

Hikaye: Kendi Suyundan Bıkan Saka/253

Hikaye: Hz. Adem'in Aşkı/253

Mağrur Kuşun Sorusu/255

Hikaye: Eşeğin Şeyhe Verdiği Ders/256

Hikaye: İblis'in Hz. Musa'ya Tavsiyesi/256

Hikaye: Bir Dervişin Dedikleri/257

Hikaye: Şeyhle Köpek/257

Hikaye: Sakalını Seven Adam/258

Hikaye: Denizde Boğulan Adam/259

MANTIKU'T-TAYR

- Hikaye: Suya Acı Tat Veren Testi/207
Hikaye: Bukratın Vasiyeti/208
Hikaye: Mezar Başında Ağlayan Adam/208
Hikaye: Meczubun Ölümü/210
Hikaye: Hz. İsa'nın Ölümü Düşünmesi/210
Hikaye: Halil Peygamberin Ölümü/211
Hikaye: Bir Garibin Vezirliği/212
Hikaye: Rüyada Verilen Selam/213
Hikaye: Hz. İsa'ya Sorulan Soru/214
Derdi Çok Kuşun Sorusu/215
Hikaye: Hiç Şerbet İçmeyen Adam/215
Hikaye: Padişahın Kölesine Meyve Vermesi/217
Hikaye: Sofiye Sorulan Soru/218
Hikaye: Şeyh-i Mihne Ve Kocakarı/218
Hikaye: Dilencinin Cüneyd'e Sorusu/219
Hikaye: Güneşi Arayan Yarasa/220
Allah'tan Emir Bekleyen Kuşun Sorusu/221
Hikaye: Eyaz'ın Kırdığı Değerli Kadeh/222
Hikaye: Mahkumların Zindanı Süslemeleri/222
Hikaye: Ulu Zatın Rüyası/224
Hikaye: Şeyh Harkani'nin Son Sözleri /225
Hikaye: Padişahın Bir Köleye Hediyesi/226
Temizlik Arayan Kuşun Sorusu /226
Hikaye: Türkistan Pirinin Sevdigi İki Şey/227
Hikaye: Şeyh Harkani'nin Patlıcan Düşkünü-
ğü/228
Hikaye: Kırk Ölü Derviş/229
Hikaye: Firavunun Büyücüleri/230
Vefalı Kuşun Sorusu/230
Hikaye: Hz. Yusufu Satın Almak İsteyen Koca-
karı/231

FERİDUDDİN ATTAR

ALTINCI BÖLÜM:

YEDİ VADI

Birinci Vadi: İstek Vadisi/278

Hikaye: Şeytan'ın Hz. Adem'e Secde Etmemesi/279

Hikaye: Şibli'nin Ölümü Beklemesi/281

Hikaye: Mecnun'un Leyla'yı Beklemesi/282

Hikaye: Yusufu Hemedani'nin Öğütleri/283

Hikaye: Şeyhi Mihne'nin İç Sıkıntısı/283

Hikaye: Toprağı Karıştıran Adam/284

Hikaye: Açık Kapı/285

İkinci Vadi: Aşk Vadisi/285

Hikaye: Zengin'in Şerbetçiye Aşkı/287

Hikaye: Mecnun'un Posta Bürünmesi/287

Hikaye: Eyaz'a Aşık Olan Adam/289

Hikaye: Acem Diyarına Giden Adam/291

Hikaye: Beyzadeye Aşık Olan Kunduracı Kızı/293

Hikaye: Aşığını Öldürmeye Giden Kızı/295

Hikaye: Hz. İbrahim Ve Azrail/296

Üçüncü Vadi: Marifet Vadisi/297

Hikaye: Çin Dağlarında Taş Kestilen Adam/299

Hikaye: Uyuyan Aşık/300

Hikaye: Aşık Bekçi/300

Hikaye: Aşk Erinin Özellikleri/302

Hikaye: Sultan Mahmut İle Meczub/303

Dördüncü Vadi: İstiğna Vadisi/303

Hikaye: Kuyuya Düşen Delikanlı/305

MANTIKUT-TAYR

Hikaye: Sofinin Çamaşır Yıkaması/260

Ferahlık Arayan Kuşun Sorusu/261

Hikaye: Delinin Mutluluğu/261

Hikaye: Aşığın Ölümü/262

Hikaye: Başkalarının Ayıbını Aramamak/262

Hikaye: Ayıbını Görmeyen Sarhoş/263

Hikaye: Aşığın Sevdğinde Kusur Görmemesi/264

Hikaye: Sarhoş Döven Muhtesip/264

Ne Dileyeceğini bilmeyen Kuşu Sorusu/265

Hikaye: Ebu Ali Dündbari'nin Allah'tan Sorusu/267

Hikaye: Kulluk Yapmanın Sebebi/267

Hikaye: Sultan Mahmud'un Sultanlığı Eyaz'a Vermesi/269

Hikaye: Rabia'nın Duası/270

Hikaye: Allah'ın Davut Peygambere Emri/270

Hikaye: Sultan Mahmud'un Put Yaktırması/271

Hikaye: Sultan Mahmud'un Adağı /273

Simurg'a Hediye Götmek İsteyen Kuşun Sorusu/274

Hikaye: Hz. Yusuf'un Yürekten Ah Etmesi/275

Hikaye: Geceleri İbadet Eden Köle/276

Hikaye: Cehennemdekilerin Cennet Ehline Sorusu/277

Hikaye: Yarayı Dağlamak/278

FERİDUDDİN ATTAR

YEDİNCİ BÖLÜM:
YEDİ VADİNİN ARDINDAKİ

- Hikaye: Mecnun'un Sözleri/344
Hikaye: Pervanenin Yanıp Yakılması/345
Hikaye: Hz. Yusuf'un Kardeşleri/346
Kuşların Simurg'u Görmeleri/347
Hikaye: Hallacın Külleri/349

SEKİZİNCİ BÖLÜM:
KUŞLARIN YENİDEN DİRİLMESİ

- Hikaye: Vezirin Kızına Aşık Olan Padişah/352

DOKUZUNCU BÖLÜM:
KİTABIN BİTİMİ

- Hikaye: Sükûtun Değeri/366
Hikaye: Aristoteles'in İskender İçin Dedikleri/367
Hikaye: İhtiyarın Sofiye Sorusu/369
Hikaye: Bir Dervişin Vasiyeti/371
Hikaye: Dindar Birisinin Sözleri/372
Hikaye: Şibli'nin Rüyada Görülmesi/373
Hikaye: Pir Ve Melekler/375
Hikaye: Şeyh Ebu Saidi Mihne Ve Sarhoş/377
Hikaye: Mahşer Günü/377
Hikaye: Nizamülmülk'ün Duası/378
Hikaye: Hz. Süleyman Ve Karınca/380
Hikaye: Acemi Tellak/381
SON/382
Sözlükçe/383

MANTIKU'T-TAYR

- Hikaye: Yusufu Hemedâni'nin Öğütleri/306
Hikaye: Levhaya Yapılan Şekiller/307
Hikaye: Pirin Allah'tan İsteği/308
Hikaye: Bala Yapışıp Kalan Sinek/309
Hikaye: Köpekçinin Kızına Aşık Olan Şeyh/310
Hikaye: Dervişin Şeyhinden İsteği/311

Beşinci Vadi: Tevhid Vadisi/312

- Hikaye: Aziz'in Meczuba Sorusu/312
Hikaye: Hediye Kabul Etmeyen Şeyh/313
Hikaye: Lokmanı Serahsi'nin Duası/315
Hikaye: Sevgilisi Suya Düşen Aşık/316
Hikaye: Eyaz'ın Saygı Göstermemesi/317

Altıncı Vadi: Hayret Vadisi/319

- Hikaye: Padişahın Kızının Köleye Aşık Olması/320
Hikaye: Kızı Ölen Ana/325
Hikaye: Sofinin Ses Duyması/326
Hikaye: Derde Düşen Şeyh/326
Hikaye: Rüyada Pirini Gören Derviş/327

Yedinci Vadi: Yokluk Vadisi/328

- Hikaye: Maşuku Tüsi'nin Müritlerine Dersi/329
Hikaye: Aşığın Ağlaması/329
Hikaye: Mum Arayan Pervane Böcekleri/331
Hikaye: Sofinin Ensesine Tokat Atan Adam/332
Hikaye: Padişahın Kızına Aşık Olan Derviş /333

FERİDUDDİN ATTAR

GİRİŞ

RAHMAN VE RAHİM OLAN ALLAH'IN ADIYLA

Hamdolsun Alemleri yaratan, bir avuç toprağa can bağışlayıp iman veren yüce Allah'a.

Göklerin temelini su üstüne kuran odur; topraktan yaratılanların ömürlerini yel üstüne koyan da ol

Gökyüzünü kudretle yüceltti. Toprağı ise aşağılattıkça aşağılattı.

Birine sürüp giden bir hareket verdi; öbürüne ise sürüp giden bir sükûn.

Gökyüzünü kurulu bir çadır haline getirdi.. direksiz, dayanaksız durdurdı, döşemesi de yeryüzü oldu.

Allah altı günde yedi yıldız yarattı.. iki harften ibaret bir emirle ise dokuz göğü yarattı.

Yıldızları, altın zarlar şeklinde yaratarak her gece felekle oyuna girdi.

Ten tuzağını halden hale soktu, çeşit çeşit hallere düşürdü.. can kuşunu toprağa alıştır-
dı.

Deniz, emrine köle oldu, teslimiyetle eridi. Dağ korktu, korkusundan dondu kaldı!

Denizi susattı, dudaklarını kupkuru bir hale getirdi, taşı yakut haline soktu, kandan misk yarattı.

Dağa hem tepe verdi, hem bel. O da erlikle baş çekti, yüceldi.

Kâh ateş üstünde güller desteledi. Kâh deniz üstünde köprüler kurdu.

Bir sivrisineği düşmanının başına mu-

FERİDUDDİN ATTAR

Tanrı Gökyüzünde oturanlara felek sofrasını kurar, güneşi, bu sofraya somun olarak kor.

Kâh bir şeytana Süleymanlık verir, kâh bir karıncaya söz söyleme kudreti bağışlar.

Bir sopayı yılan haline koyar, bir ekmek saçının altından bir tufan coşturur.

Gökyüzünü serkeş bir tay haline getirir de yeni ayı ona nal yapar... o nalı ateşe kor, kızdırır!

Bir kayadan dişi deve çıkarır, sarı öküzü feryada figana getirir.

Kışın gümüşler saçar, güzün dallardan altınlar döker.

İnsan, okla birisini yaralar, temreni kana gömer, kan içinde gizler. halbuki o, temrene goncadan kanlar verir, besler yetiştirir!

Yaseminin başına dört dilimli taç vurur, lâlenin başına kanlı külâh giydiren.

Kâh nergisin başına altın taç kor; gâh o tacı, çiğ taneleri incileriyle bezer.

Balıktan aya dek ne varsa hepsi; bütün zerreler, varlığına tanıktır.

Akıl, onun yüzünden işlere düşmüş, can ona gönül vermiş, gök dönmeye koyulmuş, yer durup kalmış.

Dağ, onun takdiriyle ağır bir hale gelmiş, oturmuş.. Deniz, ondan utanıp erimiş, su kesilmiş.

Yeryüzü, onun kapısında başına topraklar saçıp kala kalmış.. gökyüzü ise halka gibi kapısında hayran olmuş.

Sekiz cennet, onun yanında ancak bir pabuçluk... yedi cehennem, ona göre ancak bir ateş yalımı.

sallat etti. sivrisinek bu başta tam dört yüz yıl kaldı.

Örümceğe, hikmetiyle ağ kurdular. Âlemin en ulusuna bu ağ yüzünden huzur ve emniyet ihsan etti.

Koruyucuya saç teli gibi incecik bir bel verdi.

Süleyman'la boy ölçüştürdü!

Ona Abbasoğullarının elbisesini giyirdi... onu karalara bürüdü.. para pul sarfettirmeden, böyle bir zahmete sokmadan "Tasin" i verdi.

İsa'da bir iğne bulunduğunu gördü, bu yüzden onu dördüncü kat gökte yüzüstü bıraktı!

Toprağı parça parça kan haline getirdi de ondan akik ve lâl gibi değerli taşlar çıkardı.

Güneşle ay, gece gündüz ona secde etmede, alınlarını yolundaki topraklara komada.

Yüzlerindeki nur, o secde yüzünden.. yoksa secde etmeyen yüzde nur ne gezer?

Gündüze gönül genişliği verdi, yüzünü ağarttı; geceye can sıkıntısını verdi, karanlıklarda yaktı yandırdı onu.

Dudu kuşuna altın gerdanlık taktı; hüthüdü, haber çavuşu dikti, kılavuz yaptı.

Kâinat kuşu, onun yolunda kanat çırp-mada.. kapısına bir halka gibi başvuru durmada.

Feleği gece gündüz döndürmekte, geceyi giderip gündüzü getirmekte, rızık vermekte!

Balçığa bir üfürdü mü insan halk eder, bütün âlemi, köpükle dumandan yaratır.

Kâh bir köpeğe, kapısına kadar yol verir... kâh bir kedi yüzünden yolu keşfeder, gösterir.

Bir köpeği, yakınlık eri haline kor da sonra tutar, arslan gibi bir eri köpekleştirir!

yor.

Mademki her şey, bir hiç üstüne kurulmuş.. şu halde bütün bu varlık şüphe yok ki hiçten ibaret!

Gök su üstünde, su hava üstünde.. geç bu sudan, havadan, bütünü varlık o.

Arş da ancak bir tılsım, âlem de. Her şey, bir addan başka bir şey değil. Varlık, ondan ibaret vesselâm.

Bu âleme de bak, o âleme de.. hep o; ondan başka bir şey yok.. varsa bile o, var olan gene o!

Yazıklar olsun, kimsede kudret yok.. âlem güneşle dolu, fakat gözler kör!

Her şey bir zattan ibaret.. fakat sıfatlarla sıfatlanmış. Her şey bir harften ibaret.. fakat sözler çeşitli!

Ere gerek ki padişahı tanısin, hangi elbiseye bürünürse bürünsün, padişahı bilsin!

Böyle er yanılmaz, hangi elbiseye bürünürse bürünsün, padişahını görünce kim olduğunu tanır. Mademki her şey Odur, ondan ibarettir.. bu yanılmak neden?

Yanlış düşmek, şaşı kişinin işi.. bu bakış ise, işsiz kalanların bakışı.

Ey Hakk'ı tanıyan, bu kadar kıyasa düşme.. Neliksiz, niteliksiz Allah, kıyasa sığmaz.

Onu görürsen bu akıllı kaybedersin.. her şeyin o olduğunu görür, kendini bile kaybeder gidersin!

Ne şaşılacak şey.. bütün zerreler elleriyle eteklerini tutmuş, çemremişler, özür getiriyorlar; sarhoş bir halde arıyorlar!

Ey Allah'ım, halbuki sen o kadar meydandasın ki bu yüzden adamakıllı gizlenmişsin..

Toprağın alçaklığıyla gökyüzünün yüceliği onun tekliliğine ayrı ayrı iki tanık.

Rüzgarı, toprağı, ateşi, suyu bir yere getirir, her şeyden kendi sırrını ışıklandırır, gösterir.

Toprağımızı kırk sabah yoğurup balçık haline getirdi de sonra emriyle can, o balçıkta karar etti.

Can, tene girdi, ten canla dirildi. Tene akıl verdi ve onunla her şeyi gördü, bildi.

Her şey, onu tesbih etmekte, onun tesbihine dalmakta, hattâ dalmak şöyle dursun, büsbütün kendinden geçmede.

Can, aklı görünce bir görüşe, bir sezise sahip oldu.. kendisine bilgi bağışlanınca da her şeyi tanıyıp anlamaya başladı.

Bu anlayışa, bu tanıyışa sahip olunca itiraf etti, düştü gark oldu, işe koyuldu!

O tapıda ne varsa, ister düşman olsun, ister dost.. hepsinin boynu, onun yükü altında.

Hikmeti, herkese bir yük yükler.. ne şaşılacak şey ki gene her şeyi koruyan, gözeten odur!

Kimsenin işi gücü yok ama herkes de bir işte.. işsiz güçsüz kimse yok.

Allah Dağı, önce yeryüzüne mih yaptı da sonra yerin yüzünü deniz sularıyla de yıkadı.

Yeryüzü öküzün üstüne yerleşti.. öküz balığın, balık da havanın üstünde!

Hava ne üstünde? Ancak bir hiç üstündel! Şu halde her şey hiçten ibaret.. bu kıvranmalar, bu didinmeler ancak bir hiç!

Parçabuçuk da onun temiz zâtına delil, bütünde; gök da onun tertemiz mülkü, yer de!

O padişahın sanatını düşün hele.. bütün bu varlığı bir hiç üstüne kurmuş, görüp gözeti-

rını başına saçtı ama ne fayda.. senin tozunu bile görenemedi!

Deniz, aşkınla coştı köpürdü, yüceldi.. fakat gene eteği yaş, dudağı kuru bir halde sindi kaldı!

Dağın yolunda yüzlerce tehlikeli geçitler var. Bu yüzden eteği çamurlara bulanmış, beline kadar balçığa saplanmış o halde, kala kalmış!

Ateş, özleminle alevlenmiş, inatla ateşlere dalmış..

Yel, sensiz perişan bir hale gelmiş, elsiz ayaksız olmuş, avucuna toprak almış, yel ölçüp poyraz almaya koyulmuş.

Güneş arzunla deli divane olmuş.. her gece toprağa yüzler sürüyor!

Ay da sevginle yanmış, her ay hayretle batıp gitmiş, eriyip bitmiş..

Suyun ciğerinde bir damla su bile kalmamış.. özleminle candan, baştan geçmiş..

Toprak, mahallende topraklara döşenmiş, başına topraklar serpip kapında kala kalmış!

Hangi birini söylüyeyim? Vasfa sığmazsın ki! Ne yapayım, ne işleyeyim.. bende zaten bilgi yok.

Ey gönül, eğer sen onu istiyorsan yoluna düş, önüne ardına bak, akli başında yürü!

Kapıya gelen yolculara bak hepsi de birbirine dayanıp yoldaş olup gelmişler!

Her zerreye ayrı bir kapı var; şu halde her zerreden ona başka bir yol var!

Sen ne bilirsin hangi yola gideceğini.. hangi yolla o kapıya varıp ulaşacağım?

Onu apaçık ararsan işte o zaman gizlenir.. gizliliklerde ararsan açığa çıkar!

MANTIKU'T-TAYR

bütün âlem senin de, kimse yüzünü görmedi gittil

Her şeyden önce sen vardın, her şeyden sonra da gene var olan sensin. Her şeyi varlığıyla açıkladın, varlığıyla gördün.. kendini de her şeyde kendine gösterdin.. ön. son, ne varsa sensin, senden ibaret!

Can, bedende gizli.. sense canda gizli-sin ey gizliden gizli, ey canlara can olan Rabbim!

Damın korucularla, kapın bekçilerle dolu.. artık sana kim yol bulabilir, nasıl kapına varabilir?

Akıl için de sana yol yok, can için de.. fırsatlarını da kimse bilmez.

Can içinde gizli hazinesin ama tende de görünen sensin, canda da!

Bütün canlar, senin özüne ermekten âciz.. bir iz elde edememişler. Peygamberler bile yolunun toprağına canlarını saçıyorlar.

Akıl, varlığından bir ize ulaşır.. fakat özüne ermesine asla inikân yok!

Allah'ım, canın içindeki de sensin, dışındaki de.. ne söylersem söyleyeyim, seni nasıl översem öveyim; hepsinden uzaksın.. fakat hepsi de gene sensin! varlık âleminde ebedî var olan sensin; bütün elleri kolları bağlamışsın!

Ey Allah'ım; akıl, kapında hayran olmuş.. sermayesini kaybetmiş, yolunda kendi de kaybolmuş gitmiş!

Bütün âlemi, apaçık seninle görüyorum da âlemde senden bir iz bile göremiyorum!

Herkes, senden bir işaret verdi.. fakat ey sırları bilen Rabbim, nerede senden bir işaret?

Felék, bunca göz açtı ama gene senin yolunda bir toz zerresi bile göremedi gittil!

Yeryüzü, derdine düştü, dert toprakla-

FERİDUDDİN ATTAR

İki âlemde de zerre zerre onu arasan,
bulduğunu sansan, bu bilgi, bu buluş, kuruntudan
başka bir şey değildir. Ne bilir, ne tanırsan o, senin
anlayışındır, Tanrı değil!

Onun makamından kimsenin haberi
yoktur.. ona kimin canı erişebilir?

O, candan yüz binlerce defa yücedir..
ne söylersen söyle; O, o sözlerden de münezzektir.

Akl, sevdasına düşüp hayran olmuş
can, âzic kalmış, parmağını dişleyip durmakta.

Aklın o eli yok ki vuslatının hazinesine
uzansın! Tertemiz can, onun bulunduğu yerde yok
olur.

Can nedir? Onun yolunda hayran ol-
muş, ciğerini yiyerek kanlara bulanmış biri;

Ululuğuna karşı bedenler yıpranmış,
akıl şaşırıp kalmış, can sessiz kalmış!

Şeriat sahibi olan, yahut başkasının
şeriatına uyan peygamberlerden bile hiç bir pey-
gamber yoktur ki o sonsuz denizden bir bölüm elde
etsin!

Hepsi de âciz kalıp yüzlerini toprağa
vurmuşlar, "Seni, sana lâayık bilgiyle bilmedik." de-
mişlerdir.

Artık ben kim oluyorum ki bilgiden söz aç-
ayım? Onu, ondan başkasıyla meşgul olmayan tanır.

Mademki âlemde ondan başka kimse
yok.. kiminle olunur ki? İşte sana olmayacak sevda,
işte sana boş heves!

İnciden meydana gelen bir deniz var-
dır, köpürüp dalgalanmakta.. sen bu sözü anlamaz-
sın, şeş at, penç yürüt.

Kim bu inciye, bu denizi bulamadıysa
dilsiz oldu, ne illâyı buldu, ne illâllahı!

Övülen, söze sığan şey, nasıl olur da o

MANTIKU'T-TAYR

Açıkta aradığın zaman gizlidir, gizlide aradığın zaman meydanda!

Hem gizli âlemde, hem açıklıkta ararsan o zaman da her ikisinden de dışarıdır.. her ikisinden de çok uzaktır, neliksizdir, niteliksizdir o Tanrı!

Sen birşey kaybetmedin, arama.. ne söylersen bil ki o değildir; bir şey söyleme!

Söylediğin de sensin, bildiğin de sen. Kendini tanı, söylediğin, bildiğin şeylerden yüzlerce ilerisin!

Onu, onunla tanı, kendinle değil. Yol, ondan başlar, ona gider.. akıldan başlamaz!

İşte aciz, bu yüzden bilgiye yoldaştır.. çünkü o, ne vasfa gelir, ne bir sıfatla sıfatlandırılabilir?

Allah'ı övenler, onu lâyıkıyla övemezler.. hadleri değil bu. Onu övmek, her merdın, her namerdın harcı değil!

Halkın, ona dair bilgisi, ancak bir hayaldir. Çünkü ondan bahsetmek, olmayacak bir şeydir!

İster pek iyi, pek güzel söylesinler, ister fena ve kötü.. ona dair söz söyleyenler, ne söyledilerse kendilerine dair söylemişlerdir!

Bilgiden yücedir, açıklıktan ise uzak. Çünkü o, kendi münezzehliğinde nişansızdır!

Ona işaret olarak nişansızlıktan başka bir şey bulan yoktur. Hiç kimse, yo

lunda can vermekten başka bir çare bulamamıştır.

Her şeyden münezzehdir o. İster kendinde olsun, ister kendinden geçsin.. hiç kimsenin, bu benzersizlikten başka ona dair bir nasibi, bir bilgisi yoktur!

FERİDUDDİN ATTAR

toprakla tertemiz can birleşti.

Yüceyle aşağı, birbirine dost olunca insan, sırlardan meydana gelmiş şaşı

lacak bir şey oldu!

Fakat kimse, onun sırlarını anlamadı. Onun işi, her yoksulun harcı değil!

Ne bildik, ne tanıdık.. ne de bir an oldu, onu gönlümüzden çıkardık!

Çoğu kimseye bir sükûttan başka yol yok diyeceksin? Çünkü kimsenin bir ah bile etmeye haddi yok!

Her çerçöp, denizin yüzünü bilir.. bilir ama denizin dibini kimse bilmez.

Define diptedir, âlem de tılsıma benzer.. gayret et de seni bu bedene bağla

yan tılsımı kır!

Tılsım önünden kalktı mı defneyi bulursun.. cisim, ortadan gitti mi can meydana çıkar.

Ondan sonra canın da başka bir tılsımdır.. Canın, gayb âlemine göre başka bir cisimdir.

Böylece yürü git.. sonuna erişme. Böyle bir derde düş de dermana kavuşma!

Bu ucu bucağı olmayan denizde nice kişiler boğuldular.. hiç birinden bir haber bile gelmedi.

Pek büyük, pek engin olan böyle bir denizde âlem bir zerredir, bir zerre de âlem!

Bu denizde âlem de bir hava kabarcığından ibarettir, zerre de! Bunu, iyice bil!

Âlemde bir zerre kaybolurverse ne çıkar? Bu denizde ancak iki hava kabarcığı yok olur.. işte o kadar!

Böyle denizde kim ne bilir artık.. ça-

olur? Nasıl olur da ondan kolayca bahsedebilirim?

İşarete, rumûza bile sığmaz.. söz açmış, sus. Söze sığmayandan konuşma ya kalkışma.

Ne işarete sığar, ne aşikâr anlatılır, ne kimse onu bilir, ne kimse ondan bir iz bulur!

Sen yok ol.. olgunluk, buluşma ancak budur!

Sen onda yok ol.. hulûl dediğin budur işte. Yok olmayanın konuşması, saçmalıktır, boşboğazlıktan ibarettir.

Birlikte yol al, ikilikten geç.. bir gönüllü, bir kibleli, bir yüzlü ol!

Amin bilgisiz halife oğlu, bilgide babanla eşit olsanal

Allah, yokluktan varlık âlemine ne getirdiyse hepsi, onun huzurunda secde etti.

Adem yaratılınca, gayretinden onu yüzlerce perde altında gizledi de,

Dedi ki: Ey Âdem, sen ihsan denizi ol.. bunların hepsi secde ediyorlar sana, sen onlara mescit ol!

Ona yalnız bir kişi secde etmedi, yalnız bir kişi baş kaldırdı. O da çarpıldı, lânete uğradı, o sırrı anlamadı gitti!

Yüzü kararınca dedi ki: Ey bîniyaz olan Rabbim, beni hiçleme, kolay iş gözter!

Yüce Allah, "ey yolda lânete uğrayan" dedi.. "Âdem, hem halifedir, hem padişah."

Bugün ona istediğin kadar kız.. yarın, onun yüzünden yanıp kavrulan çörotuna dönersin!

Can, cisimle birleşince cüz, kül oldu.. hiç kimse bundan daha şaşılacak büyü yapamaz!

Can, yüceydi, ten aşağılık.. aşağılık

Hayret içinde hayrettir, hayret içinde hayrettir, hayret içinde hayret!

Bu iş tersine bir iştir; ne başı vardır, ne ayağı. Sanki âlem, yüzünü duvara dönmüş, elinin üstünü dişler durur!

Onun yolunda ayağını da kaybetmişsin, başını da. Önünde perde var.. o perdenin ardında bir perde daha, onun ardında bir perde daha var!

Öne düşen, yolu gören erler, arada bir bu izi buldular, izlediler..

Fakat sonu yok ki kıyısına varılsın.. haddi yok ki sayıya sığsın!

Ben şöyle görüyorum: Bu iş, pek acayip bir iş.. her şey, gözden kaybolu yor.

Ama kimsecikler özüne eremiyor.. hiç bir zerrenin öbüründen haberi yok!

Bu yola düşenlerin hepsi, canlarını hasretin ta kendisine salmışlar.. yanıp yakılıyorlar. Canlarına âcizlik ve hayret, yoldaş olmuş!

Önce bir bak hele.. Âdem'in başına neler geldi; uzun bir zaman yas tuttu neler çekti, neler!

Sonra âlemi Tufan'a veren Nuh'a bak: binlerce yıl kâfirlerden neler gördü..

Sonra aşka düşen, mancınığa binen, ateşi yurt edinen İbrahim'e;

Nefsi, sevgilisi uğrunda kurban olan yaşlı İsmail'e;

Belâlara uğrayan, oğlunun derdiyle gözleri ağaran, başı dönmüş Yakub'a;

Kulluk eden, kuyuya atılan, zindanlarda hapsedilen Yusuf'a ve padişahlığına bak!

Sonra türlü dertler çeken, kurtların derdiyle kapı önünde kalan Eyyub'u;

kıllar mı değerlidir, akıllık mı?

Aklımızı, canımızı, gönlümüzü oynadık, hepsini kaybettik, elden çıkardık da yüceliğinden bir zerre bile anlayamadık!

Hiç bir şey bilmemize imkân yok.. artık kapat dudağını. Arştan, kürsüden sorup durma!

Akıllık, bir kılın bile hakikatini anlayamaz, yanarsa artık sormaya kalkışmamak, iki dudağını yumup susmak gerek!

Hiç kimse, tek bir zerrenin bile özüne eremezken niceye bir söylenecek, niceye bir sorup duracaksın?

Felek nedir? Baş aşağı dönmüş.. kararsızlıkta karar kalmış bir şey!

Bu sırrı anlamak istiyor.. istiyor ama böyle başı dönüp dururken nereden anlayacak?

Bu baş dönmesiyle böyle bir saltanata nereden nail olacak.. nereden emir

verip hüküm sürecek?

Bu yol, her an biraz daha uzamada, biraz daha sonsuzlaşmada.. halk, her an biraz daha şaşırıp kalmada!

Bilir misin hiç, bu yola giren nasıl yol aldı? Kim bu yolu daha uzun, daha sonsuz gördüyse o ilerledi, o daha fazla yol aldı!

Felek, bir başı dönmüşten, bir âciz ayaktan başka nedir ki? Perdenin ardında ne var olduğunu o ne bilsin?

O, bunca yıldır döner dolaşır ama bu derdin çevresinde beyhude yere dolaşmış durmuştur!

Perde ardındaki sırrı o bile bilemezken artık bu perde, senin gibisine açılır mı hiç?

Âlemin işi ibretten, hayretten ibarettir.

ne Firavun'dan ziyana düşersin!

Tanrım, senin gibi sonu olmayan.. sende başka haddi, gayesi bulunmayan kimdir ki?

Bunda şüphe yok ki sonu olmayan hiç bir şeyin haddi, gayesi bulunmaz.. artık nerde kaldı senin gibi tek Tanrı'ya akıl erdirmek?

Ey Rabbim, bütün cihan halkı hayretlere düşmüştür de sen, perde altına girmiş, gizlenmişsindir!

Lütfet de artık perdeyi aç, canımı yak, yandır.. bundan böyle artık perde ardında beni gizlice yakma!

Ansızın hayret denizinde kayboldum.. bütün bu perişanlıktan kurtar beni!

Bu âlem denizinin ortasında kaldım.. perdenin içine giremedim, dışarıda kala kaldım!

Beni bu sırrıma mahrem olmayan denizden çıkar.. sen düşürdün, sen kaldı!

Nefsin, bana tamamıyla hâklım oldu.. eğer elimi tutmazsan vay halime! Eyvah bana!

Canım, boş şeylere bulaştı.. bu bulaşıklığa gücüm yok!

Ya beni bu pislikten kurtar, temizle; yahut da kanımı dök, beni toprak et gitsin.

Halk, senden korkar; bense kendimden korkarım. Çünkü senden iyilik gördüm, kendimden kötülük.

Bir ölüyüm ben, yeryüzünde yürüyüp gidiyorum. Ey can bağışlayan yüce Allahlım, canımı dirilt!

Mümin de, kâfir de hep kanlara bulanmış.. ya başları yüce, ya baş aşağı düşmüş, kahrolmuşlar.

Lütfedip de çağırdın mı işte yücelik;

MANTIKU'T-TAYR

Yolunu yitirip ayrı düşerek bir zaman-
cağz balık karnında yurt tutan Yunus'u,

Dünyaya gelir gelmez beşiği tabut, da-
dısı Firavun olan Musa'ya;

Ciğerinin ateşiyle ateşi mum gibi eriten
ve demirden zırhlar yapan Davud'u gör!

Derken tahtını yel götüren, herkesi
hükmü altına alan.. fakat sonunda saltanatı uçup
giden, yerini devler tutan Sultan Süleyman'a bak!

Gönlü coşup köpüren, başma testere
konduğu halde hiç seslenmeyip susan Zekerriya'yı;

Bir topluluk önünde leğen içindeki
mum gibi inleye inleye başı kesilen Yahya'yı;

Darağacından kurtulup yahudilerden
uzaklaşan İsa'yı gör!

Sonra bir de Peygamberlerin Ulusuna
bak: kâfirlerden ne cefalar gördü, ne sıkıntılar çek-
ti!

Sen bu işi kolay mı sanıyorsun? Bu
yolda en adi şey, can vermedir!

Ne kadar söyleyeceğim ki? Başka sözüm kal-
madı. Daldan bir güldür kopardım, başka bir gül
yok, bitti!

Baştan başa hayrete düştüm, mahvol-
dum; buna çaresizlikten başka bir çare bilmiyorum!

Allah'ım, seni ararken ihtiyar akıl bile
süt emer çocuk gibi şaşırdı, kaybolup gitti!

Öyle bir zata benim gibi sersem, ner-
den erişecek.. eriştiğimi farzetsem bile imkân yok..
Münezzeh Tanrı'ya nasıl erişilir ki?

Sen, ne bilgiye sığarsın, ne meydana
çıkarsın, ne bir kârdan kârlanırsın, ne bir zarar yü-
zünden ziyana girersin!

Ne Musa'dan bir fayda elde edersin..

HİKÂYE

Bir hırsız, zavallının birini tutup ellerini sıkıca bağladı, evine götürdü, kendisi kılıcını almaya gitti.

Kılıçla kafasını kesecekti ama tam o sıralarda hırsızın karısı, adama bir parçacık ekmek verdi.

Hırsız, kılıcını alıp gelince bir de baktı ki adamın elinde ekmek var.

"A adam olmayan kişi, bu ekmeği kim verdi sana?" dedi. Adam, "Kadın verdi" diye cevap verdi.

Hırsız bu cevabı duyunca dedi ki: "Seni öldürmek bize haram oldu.

Çünkü bizim ekmeğimizi yiyene kılıç çekemeyiz.

Ekmeğimizi yiyenden canımızı esirgemesiz.. hal böyleyken ben nasıl olur da onu öldürür, kanını dökerim?"

Ey beni yaratan, bu yola gırdım gireli sofrandayım. Senin ekmeğini yiyip duruyorum.

Bir kimse, bir kimsenin ekmeğini yedi mi ona hakkı geçer, o da o hakka adamakıllı uyar!

Sense yüz binlerce cömertlik denizinin sahibisin.. senin ekmeğini çok yedim.. hukuk gözet!

Ey âlemlerin Rabbi, âcizim kanlara gömüldüm, karada gemi yüzdürdüm!

Elimi tut, feryadıma yetiş! Ne zamana kadar sinek gibi ellerimi başıma götürüp durayım?

Ey suçları bağışlayan, bana af dilemeyi öğreten Allah'ım, bunca yandım. Beni yakıp da ne yapacaksın, ne istersin benden?

Sıcaklığınla kanım kaymıyor.. Adamlık-

MANTIKU'T-TAYR

kahredip de kovdun mu işte perişanlık, düşkünlük!

Padişahım, gönlüm kanlara bulanmış,
tepeden tırnağa kadar felek gibi başım dönmede!

Sözüm, özüm gece gündüz seninle.. bir
an bile senden aylak değilim.. hep seni arıyor, seni
istiyorum.

Âdeta seninle komşuyum ben, sen, güneş
gibisin, ben de gölgeye benziyorum.

Ey sermayesizlere sermayeler veren,
lûtuflar eden Allah'ım, ne olur komşu hakkını gözet-
sen!

Gönlüm dertlerle, canım pişmanlıklar-
la dolu.. Arzunla bulut gibi ağlıyor, göz yaşı döküyo-
rum.

Derdimi söylesem mecalsiz bir hale ge-
lirim.. derdimi arzetmeme de imkân yok!

Kılavuzum ol.. yolumu yitirdim; bana
devlet ver.. vakitsiz gelip çattım!

Senin civarında kime devlet, yar oldu-
sa o, kendinden bezdi.. sende kendini kaybetti!

Ümitsiz değilim, kararım yok.. ümidim
şu: Belki yüz binlerce kişinin içinde beni tutar, ba-
na lûtfedip verirsin, olur ya!

Senin yüzü kara kulur değilsem neden
bu devlete erdim, neden makbul oldum ya? Sana
yüzü kara bir kulum da ondan gönlüm aydın!

Kulluk işaretini taşıyan bu kulu sat-
ma.. kulağıma bir kulluk küpesi-
1 tak!

Ey eşi, benzeri olmayan Rabbim, bu bir
avuç topraktan ibaret yoksula lûtfettiğin hil'atler,
sırf senin iyiliğinin çok oluşundandır.

Allah'ım, ihsanından kimse ümit kes-
mez, mahrum kalmaz.. kulağıma taktığın halka, ba-
na vurduğun dağ ebediyen yeter.. bunlar kâfidir ba-
nal

Kimin yüreğinde derdin var da bu dert-
ten hoşnut değilse neşe yüzü görmesin.. o, senin a-
damın değildir!

Ey derdime derman olan Allah'ım, ba-
na bir zerre dert ver.. senin derdin olmazsa canım,
ölür gider!

Kâfire küfür gerek, dindara dîn.. At-
târ'ın gönlüne de derdinden bir zerre!

Yarabbi, benim Yarabbi dryışlerimi bi-
lir, duyarsın; geceleri çektiğim yaslarda benimle be-
rakersın.

Yasım haddi aştı.. bana bir neşe, bir
sevinç gönder.Karanlıklar içindeyim, bir nur yolla!

Bu yasta sen yardımcım ol.Kimsem yok;
elimden sen tut!

Bana Müslümanlık nurundan lezzet
ver.. karanlıklara uyan nefsimi yok et!

Bir gölge içinde kaybolmuş bir zerreci-
ğim.Varlıktan bir sermayem yok!

O güneşe benzer tapıdan istemekte-
yım.Belki o ziyadan bana da birazcık kudret gelir
de;

tan dışarı ne işler ettim.. ört onları Yarabbil

Ben, gafletle yüzlerce günah ettim, sen ise karşılık olarak yüzlerce rahmetlerde bulundun.

Padişahım, bu yoksul kula bak.. kötülüklerimi gördüysen onlar, geldi geçti, onlara bakma da aczime, feryadıma bak!

Bilmedim, yanıldım.. sen bağışla. Şu gönlüme, şu dertli canıma acı; affet!

Gözlerim açıktan ağlamıyor, yaş dök-müyorsa canım, gizlice ve iştihakla zârı zârı ağlama-da.

Ey yaradanım, iyilik de ettiysem kendi-me ettim, kötülük de ettiysem kendime!

Himmetteki kusurumu affet, hürmet-sizliklerime ise bakma, onları mahveyle!

Kendime müptelâyım, senin de hayra-nınım.. iyiysem de seninim, kötüy-sem de senin!

Sensiz eksigim lütfet de bana bir bak; bak ki küle döneyim.

Bir kerecik şu kanlarla dolu gönlüme bak.. bütün bu dertlerden, musibetlerden çek çıkar. Kurtar beni!

Bir kerecik "Benim adam olmayan ku-lum" desen kimsecikler izimin tozuna erişmez.

Ben kim oluyorum ki sana karşı adam olacak, adamlık taslayacağım. Senin adam olmayan kulun olayım, bu da yeter bana!

Nasıl olur da ben, senin yüzü kara ku-lunum diyebilirim? Ben senin köpeğine yüzü kara bir kul kesilmişim!

Allah'ım belimde senin kulluk keme-rin.. Habeş kullar gibi dağınla dağlandım, senin ku-lun olduğuma işaretim var!

FERİDUDDİN ATTAR

Peygamberlerin en yücesi, en gökçeğidir. Temiz kişilerle Allah dostlarına yol gösteren odur.

İslâm ile hidayet bulan ve doğru yollara hidayet kılan odur. Gayb memuru

dur, parçanın ve bütünün imamıdır.

Öyle bir yücedir ki ne desem ondan ileridir. Her şeyde herkesten üstün olan ve ileri giden odur.

Kendisine "Arasat meydanının ulusu" dedi. "Ben doğru yola hidayet edilmiş bir rahmetim; doğru yola hidayet edilmiş ümmete gönderildim." buyurdu.

İki âlem de onun varlığıyla var oldu, ad san kazandı; arş da onun adıyla durdu, dinlendi.

Âlem halkı, onun için yaratıldı; varlık âlemine, ihsan ve cömertlik denizinden çiğ tanesi gibi geldi.

Onun nuru, bütün yaratılmışları kışkandırır. Varlık âlemine gelmeyenlerin aslı da onundur, gelenlerin aslı da!

Allah (C.C.), o mutlak nuru huzurunda görünce onun için yüzlerce nur denizi yarattı.

O temiz canı, kendisi için yarattı, ci-handaki bütün mahlûkatı da onun için.

Yaratıştan maksat, ancak odur.. her şey onun için yaratılmıştır; varlık âleminde ondan daha temiz bir varlık yoktur.

Gaybın yeninden, yakasından görünen ilk varlık, şüphe yok ki onun tertemiz nuruydu..

Ondan sonra o yüce nur bayrak gibi yücelip.. göründü de arş, kürsi, levih ve kalem vücut buldu.

Onun tertemiz nurunun bir görünüşü âlemdir, bir görünüşü iri ve tek inci olan Adem.

MANTIKU'T-TAYR

Başı dönmüş zerre gibi sıçrar, el çırpır,
neşelenirim!

Artık buradan çıkayım. Önümdeki o
aydınlık âleme dalayım..

Canım dudağıma gelmedikçe ne çeşit
olursa olsun, bir gönüm vardı, bana yoldaşlık eder-
di.

Fakat can verirken senden başka kim-
sem yok.Son nefeste canıma sen yoldaş ol!

Yerim, benden halî kalınca yoldaşım
olmazsa vay banal!

Ümidim var, elbette bana yoldaşlık e-
dersin.Dilersen gücün yeter buna Allah'ım!

PEYGAMBERLERİN EN YÜCESİNE ÖVGÜ

Dünyanın, dinin ıhtısı, vefa hazinesi,
iki cihanın dolunavı! Büyükü Mustafa..

Sertat güneşi, şüphesiz bilgi denizi, â-
lemin nuru, âlemlere rahmeti olarak gönderilen Hz.
Peygamber!

Tertemiz kişilerin canları, onun tertem-
iz canına toprak kesilmiştir. Canı bir tarafa bırak,
yaratılış bile onun ayağının altına döşenmiş, toprak
olmuştur.

İki âlemin padişahı, herkesin sultanı..
bütün âlemin canı ve iman güneşidir.

Miraç sahibi, kâinatın büyüğü, Allah'ın
gölgesi, zâtı bir güneş olan yüce Peygamber.

İki âlem de atının terkisine bağlanmış-
tır; arş da toprağını kible edinmiştir, kürsi de.

Bu cihanın da en büyüğüdür, en ileri
gelenidir, o cihanın da. Aşıkâr olarak da ona uyulur,
gizli olarak da uyulan odur!

du.

Ümmetler, hep onun nurundan yararıldığından o, bütün ümmetlere gönderildi.

Her zamanın halkına ve ta kıyamete kadar peygamber oldu.

Hattâ Şeytan'ı bile aradı, müslümanlığa çağırdı. O yüzden kendi şeytan'ı müslüman oldu.

Allah'ın izniyle "Cin Gecesi" nde bütün cinleri davet etti.

Melekleri de, peygamberleriyle beraber bir gece çağırdı, hepsi onun dinine girdiler.

Hayvanların da O'nu tasdik etmesi, buna tanıktır. Putları da dine davet etti.. ondan dolayıdır ki yüzünü görünce yüzü koyun yerlere kapandılar.

O tertemiz Peygamber, zerreleri de davet etti.. o yüzden çakıl taşları, avucunda Allah'ı tesbih etti.

Peygamberlerden bu makama, bu yüceliğe hangisi erişti? Hangisi bütün ümmetleri dine davet etti?

Nuru, bütün var olanların aslı olduğundan, zatı herkese ihsanlarla, lütuf

larda bulunduğu için;

İki âlemi de dinine çağırması, gizliacık, zerreleri bile dinine davet etmesi vaciboldu.

Parça ve bütün; ümmeti oldu. Her şey, onun himmet başağından rızık topladı.

Bu yüzden mahşer günü, bir avuç topraktan ibaret amelsiz "Ümmetim" der, allarını diler.

Allah, o hidayet mumunun canına hürmeten ümmetine ihsanlarda bulunur, armağanlar gönderir.

Her işte usta odur.. kim bir işe düşse

MANTIKU'T-TAYR

O yüce nur, meydana çıkınca Allah huzurunda secdeye vardı;

Asırlarca secdede kaldı, ömürlerce rükû halinde durdu!

Asırlarca kıyamda durdu, ömrünü diz çöküp bekleyerek geçirdi!

O sır denizinin nuru, namaz kıldı da o yüzden namaz ümmete farz oldu.

Allah (C.C) o nuru ay ve güneş gibi yönsüz olarak kendi huzurunda tutmaktaydı. Bu, bir hayli zaman böyle gitti.

Sonra ansızın o nura hakikat denizinin yolunu açtı.

Nur, o hakikî denize daldı, dalgalandı.. ne lâzımsa hepsini elde etti.

Sır denizini görünce yücelikle, nazla bir coşup köpürdü.

Dileklere düşüp yedi kere kendi etrafında döndü.. bu dönüşten dünyanın yedi pergeli meydana geldi.

Allah'ın ona her bakmasında bir yıldız yaratıldı, o nurda da bir istek doğdu.

Ondan sonra o pâk nur durdu.. yüce arş meydana geldi, kürsi vücut buldu, ad san kazandı.

Arşla kürsiyi zatının aksinden meydana getirdi. Sonra da melekler, sıfatlarından yaratıldı.

Nefeslerinden nurlar âşikâr oldu, düşüncelerle dolu gönlünden sırlar.

Ruh sırrı da ancak düşünce âleminde. "Ruhumdan ruh üfürdüm Âdem'e" ayetinde bildirildiği gibi bir nefesten ibarettir.

Nefeslerinden sırlar toplandı, bir araya geldi, bu yüzden Cem' Âleminin nurları çoğalmış ol-

Miraçta o, hepsinin önüne geçmiş, hepsi, onun arasında saf kurmuşlar, ona uymuşlar. Ümmetinin bilgi sahipleri bile peygamberlere benzer!

Yüce Allah, ona fazlasıyla hürmet ederek adını Tevrat'da da anmıştır, İncil'de de.

Bir taş parçası bile, onun yüzünden yüceliğe ermiş değeri artmış, adına "Allah'ın sağ eli" denmiş.. böyle bir hil'at giyinmiştir!

Toprağı, onun hürmetine kible olmuş. Ümmetinden çarpılıp hayvan şekline girme azabı kaldırılmıştır.

Peygamberliği, putların yüzü koyun yerlere kapanmasına sebep olmuştur. Ümmeti, ümmetlerin en hayırlısı, en iyisidir.

Bir kıtlık yılında kurumuş bir kuyuya ağzından bir damla lütfetmiş, bu bir damlayla o kuyuyu halis ve berrak suyla doldurmuştur.

Ay, parmağının bir işaretliyle yarılmış. Güneş, batmışken bir emriyle tekrar doğmuştur.

İki omuzunun arasında güneş gibi apaçık peygamberlik mührü vardı.

Şehirlerin en hayırlısında kılavuzluğa koyuldu. Kendisi de asırların en hayırlısında peygamber oldu ve halkın en hayırlısıydı.

Kâbe, onun doğduğu şehirdeydi.. bu yüzden lütfu uğradı, Allah'ın evi oldu; oraya yol bulanlar, her şeyden emin oldular.

Cebrail, onun eliyle hırka giyindi de o yüzden hırkayla, cübbeyle göründü.

Toprak, onun zamanında lütuflara uğradı da secde edilen yer oldu, temiz sayıldı.

Birer birer her zerrenin sırrı, ona açık-tı. Onun için Allah'tan "Oku" diye emir geldi.

ona yönelir, o işin eri odur, o işi ancak o başarır.

O hiç bir şeye bakmamış, hiç bir şeye ehemmiyet vermemiştir. Onun için ona ait her şeye ağlamamalı!

Her ne varsa ona sığınmıştır. Elde edilmesi istenen her şey, onun rızasıyla elde edilir.

Her hususta âlemin yücesi odur.. her hastanın gönlüne merhem koyan, derdine derman olan odur.

Ona ihsan edilen hususî nimetleri kimsecikler, rüyada bile göremez!

Kendisini bütün olarak, bütünü de kendisi olarak gördü. Önündekileri nasıl gördüyse arkasındakileri de öyle gördü..

Allah, Peygamberliği, mucizeyi onunla bitirmiştir, iyi huylarla cömertlik ve erliği onunla tamamlamıştır.

Halkın hem ileri gidenlerini, hem aşağı kısmını dine davet etmesini emretmiş, bu suretle bütün nimetlerini ona vermiştir.

Kâfirlere, onun zamanında azap etmemiş, onlara mühlet vermiş, hiç birini bir belâya uğratmamıştır.

Din ve dünya ona sığınmıştır.. Allah, her şeyi, onun ümmeti için yaratmıştır.

Geceleyin onu miraca yürütmüş.. onunla kendi arasına bir sır koymuştur.

Ululuk ve yücelikle iki kibleye namaz kılmış, gölgesizliğinin gölgesi doğuyla batıya yayılmıştır.

Allah'dan en iyi bir kitaba, hesaba sığmaz lütuf ve ihsanlara nail olmuştur.

Hanımları, müminlere anadır. Miracına bütün peygamberler hürmet ederler.

nun bir kulunu bile tapısına aldı..

Kendi has kullarına kattı da huzuruna nâlinlarıyla gelmesine müsaade etti!

İmran oğlu Musa, o rütbeyi görünce, bir kulunun bile bu derecede yakınlığa nail olduğunu anlayınca,

Dedi ki: Yarabbi, beni onun ümmetinden et, onun himmetinin kulu, kölesi yap beni!

Bu haceti Hz. Musa diler dururdu. Fakat bu yüce makam, Hz. İsa'ya nasiboldu.

Hasılı, İsa, o yalnızlığı terk eder, gelip halkı onun dinine davete başlar.

Dördüncü kat gökten yeryüzüne iner, yüzünü onun izine kor, canını onun yoluna feda eder!

Ünlü Mesih, onun yüzü kara bir kulu oldu da onun için Allah, ona "Muştucu" dedi.

Birisi, ah ne olurdu, bir kimse o âleme gitse de tekrar gelseydi;

Dertlerimizi birer birer halletseydi de gönlümüzde hiç bir şüphe kalmasaydı derse

Bil ki gizli, aşıkâr, iki cihanda da Hz. Muhammed'den başka kimse o âlemden geri gelmez.

Çünkü onun burada gördüklerini her peygamber ancak orada görebilir.

Padişah odur, ondan başka herkes kuldur. Sultan daima odur, herkes ona tâbidir..

Başına "ömrün hakkı için" tacını urunalı bütün halk, kapısına toprak oldu.

Âlem, onun saçlarıyla misk kokularına büründü.. deniz, onun hasletine susadı da dudakları kupkuru kaldı!

Onun yüzüne susamamış kimdir ki?

Allah kelamı, onun dilinde olduğundan zamanların hayırlısı da ancak onun zamanıdır.

Mahşer günü baştan başa bütün diller mahvolur, ancak onun dili kalır, Arapça konuşulur.

Ömrünün sonuna kadar halden hale girer, Allah tapısından şevkle niyazlarda bulunurdu.

Sır denizine dalıp da gönlü, kendinden geçti mi coşar namaza koyulurdu.

Sıkıldı mı, "Ey Bilâl, bizi ferahlat da bu daracık hayal bucağından çıkalım." derdi.

Huzur âleminde coşup coşkun bir hale geldi mi "Ey Hümeýra, konuş be nimle" buyururdu.

Onun bu kendinden geçip kendine gelmesini akıl bilebilir mi? Bu halin yüzde birine olsun erer mi? Bilmem!

Ne aklın, onun gizemine varmaya yolu var, Ne ilmin, onun vaktinden, zamanından haberi var!

Yalnızken dostla, meclis kurdu mu Cebrail bile, oraya giremez, kanadı yanar!

Can Sîmurg'u gördü mü Musa bile dehşete düşer, üveyk kuşuna döner!

Hız. Musa da onun vardığı makama vardı ama Allah'tan ona "Ayakkabılarını çıkar" diye ses geldi.

Yakınlık makamından ayakkabıları yüzünden uzaklaştı. Mukaddes vâdide nurlara dalıp kaldı!

Halbuki o yücelik mumu, miraç gecesi, Bilâl'in nahn seslerini duyuyordu.

İmran oğlu Musa da padişahı ama oraya nahnlarıyla varamadı.

Lûtfâ bak ki onun yüzünden Allah, o-

FERİDUDDİN ATTAR

Önce senden ileri hiç kimse gelmedi; o-
nun için herkesin, senin ardından gelmesi lâzım!

Alemin önü de sensin, sonu da. Aynı
zamanda hem ilk, hem son peygamber sensin.

Ne birisi, izinin tozuna erişmiştir, ne
kimse, bunca yüceliklere nail olmuştur!

Tek olan Allah, ebede kadar iki cihan
sultanlığını Ahmed'e vermiştir.

Ey Allah elçisi, pek âcızım ben.. elimde
yel, başımda toprak, kala kalmışım!

Her an kimsesizlerin kimsesi sensin. İ-
ki âlemde de senden başka kimsem yok.

Dertlere düştüm, bana bir bak! Bu ça-
resizsin Allah'tan işine bir çare bul!

Ömrümü günahlarla geçirdim ama
tövbe ettim, yanlışımдан döndüm. Allah'dan benim
için özür dile, bana şefa'at et!

Bir an bana şefa'at edesin diye geceli
gündüzlü yüzlerce yasa dalmış oturup durmakta-
yım.

"Allah mekrinden emîn olma" hük-
münden korkuyorum. Korkuyorum ama "Allah rah-
metinden ümit kesmeyin" ayetinde de bana bir ders,
bir ümit var!

Kapından bir şefa'ate nail oldum mu
bütün günahlarım sevap kesilir, ibadet yerine geçer!

Ey kara günde bir avuç günahkâra şe-
fa'at eden, lütfet.. şefa'at mumunu yak!

Yak da pervane gibi etrafına toplanan-
ların arasından kalkayım, kanatlarımı çırparak o
muma atılayım!

Senin şefa'at mumunu apaçık gören,
canını isteyerek pervane gibi feda eder!

Can gözüne yüzünü görmek kâfidir. İki

MANTIKU'T-TAYR

Direkle taş bile ona âşık olmuş, kalmıştır.

O nur denizi, minbere çıkınca uzaktan uzağa Hannane direğinin iniltisi duyulmaya başladı.

Direksiz dayaksız gök, nurlara boğuldu. O ağaç bile ayrılığıyla derde düştü hastalandı.

Ben, onu nasıl övebilirim ki? Utancım-dan kanlara bulandım, kan ter içinde kaldım!

O, âlemin en fasihi.. bense onu övme-de bir dilsizim. Artık onun hâlini nasıl anlatabilirim ki?

Ben adam değilim, onu övmek, bana lâıyk mı olur? Onu, âlemi yaratan övmüş, yetmez mi?

Ey Peygamber, âlem, bütün süsüyle püsüyle ayağına toprak kesilmiş, yüzlerce can âlemi, pâk canına karşı toprak olmuştur.

Peygamberler, seni övmeye hayran kalmışlar, sır bilenler, sırrında şaşırılmışlardır.

Güneş, senin gülümsemene kuldur, köledir. Ağlayışın buluta iş buyurur, hükmeder.

İki âlem de ayağının altındaki toprağın bir zerre tozundan ibarettir. Böyle olduğu halde sen, bir kilime bürünüp yatmış, uyumuşsun. Bu yer, senin yerin değil!

Ey kerem sahibi, kilimden başını kaldır da Kelim'in bile yüce kadrine ayak bas!

Şeriatında bütün şeriatlar mahvoldu.. Işığında bütün asıllar kayboldu gitti!

Ebedî olan şeriat, senin şeriatındır, senin hükümlerindir. Allah (C.C) adında sonra anılan ad, senin adıdır.

Şeriat sahibi olsun, olmasın, bütün peygamberler, doğru yollara girerler, gelip senin dinini kabul ederler.

FERİDUDDİN ATTAR

HİKÂYE OĞLU SU ARKINA DÜŞEN ANA

Bir ananın çocuğu suya düştü. Ananın canı yandı, çırpınıp yolunmaya, yanıp yakılmaya başladı.

Çocuk şaşırmış, şaşkın bir halde elini ayağını çırpmakta, çırpırmaktaydı. Su, çocuğu de-ğirmene kadar götürdü...

Su akmakta, çocuk da çırpına çırpına su üstünde sürüklenip gitmekteydi.

Tam arka kapılacağı sırada anası bu-nu görüp koşmaya başladı. Suyu atılıp çocuğunu yakaladı, çekip çıkardı.

Derhal onu bağrına bastı, sevdi; süt vermeye koyuldu.

Ey esirgemedi yüzlerce ana kadar merhametli Peygamber, biz de o dipsiz, kıyısız arka düştük, boğulduk.

Şaşkınlık girdabına düştük. Hasret suyunun arkına doğru sürüklenmekteyiz.

O çocuk gibi biz de su içinde şaşırıp dur-madayız.

Ey yol çocuklarına acıyan, ey onları e-sirgeyen, koruyan.. lütfet de senin suyuna dalan, boğulmak üzere olan bu biçareye bir bak!

Bu yanıp yakılan gönlüme acı; lütfunla, kereminle beni bu sudan çek çıkar!

Bize lütuf memesinden süt ver. Önü-müzden kerem ve ihsan sofrasını kaldırma!

Ey övülmesine imkân olmayan, ey hakika-ti anlaşılamayan, ey övenlerin övüşlerinden çok u-zak olan!

Kim senin eli, atının terkisine erişmemiş-

âlemde de rızanı elde etmek yeter!

Gönlümün derdine ilâç, sevgindir. Canımın nuru güneşe benzeyen yüzündür.

Can, beline hizmet kemerini kuşanmış, kapıda bekliyor. Kılıca benzeyen dilimin mücehevlerine bak!

Dilimden saçtığım her inciye, senin aşkınla ta canımın en derin yerinden çıkarmış, yine senin yoluna saçmışımdır.

Canımın ta derinlerinden çıkarıp saçtığım bu incileri, can denizim, senden bir işaret elde etsin diye saçtım.

Canım, senden bir işaret bulursa lûtfunla nişanım, isabetsizlik olur; hiç kimse benden bir işaret bulamaz!

Ey yüce yaratılışlı, muradım şu: Lûtfet, bana bir kerecik bak!

O bakışla nişansızlık sırrına sahip olayım, ebediyen kimsecikler, benden bir işaret bulmasınlar.

Ey tertemiz Peygamber, beni bütün bu şüphelerden, ikilikten ve aslı olmayan saçma sapan sözlerden arıt!

Suçumu sebep tutup yüzümü karartma. Seninle adaşım ben, bu adaşlık hakkı, için beni gör gözet!

Senin yolunda bir çocuğum, sulara düşmüş, boğulmuşum. Kara sular, çevremde halka halka halkalanmada!

Elimden tut da beni bu kara sudan kurtar, yine yola çıkar.. bunu gözetmede, bunu beklemedeyim.

oraya miskler saçtı da bu yüzden Tatar diyarında bulunan ceylânlarda misk meydana geldi.

Din ve şariat güneşi de bu yüzden "Bilgi, Çin'de bile olsa arayıp bulmak gerek" dedi.

Dağda, mağarada dili, daima "Hu" desin diye ağzına taş almıştı; onun hikmeti buydu;

Yoksa Allah'ın adından başka bir şey söylemesin, kimseyle konuşmasın diye değil!

Ağırlık gerek ki temkin ve vakar meydana gelsin. Ağır olmayan adam ne işe yarar?

Ömer, onun kıymetinden bir kıl gördü de "keşke göğsünde bir kıl olsaydım" dedi.

Hilâfeti mademki kabul ve tasdik ediyor-sun.. Peygamber'den sonra ikincisi oydu.

MÜ'MİNLER EMİRİ HZ. ÖMER'E ÖVGÜ

Şariat büyüğü, din topluluğunun güneşi, Allah'ın gölgesi, hakla bâtulı ayıran er, din ışığı..

Allah, adalet ve insafı onunla tamamlamış. Anlayış ve sezişte vahiyden ileriye geçmiş.

Hak, ona önceden "Tâhâ" suresini okudu da o sure yüzünden tertemiz oldu, doğru yola girdi.

"Tâhâ"nın hesi onun gönlündeki coşkunkluk ve heyecandır, gayrettir. Onun neşesiyle neşelenene, canıyla heyecana gelene ne mutlu!

Peygamber'in sözüne göre sırat'tan ilk geçecek kişi Ömer'dir..

Cennetin kapısına varıp halkasına ilk el atacak gene odur; ne yüce makamdır o.

Önceden Hak, onun elini tuttuğundan sonunda da elbet kendisiyle götürür, yücelik makamına eriştirir onu.

Din işi, onun adaletiyle sona erdi.. Nil, o-

tir. Hele ben, senin yolunun topraklarına oturmuş, kala kalmışımdır!

Senin tertemiz dostların, senin yoluna toprak olmuşlardır. Bütün âlem halkı da yollarına toprak olmuştur.

Kim, senin dostlarına toprak olmazsa seni sevenlere düşmandır.

Dostlarının ilki Ebubekir, sonuncusu Mur-tazâ'dır. Onlar, doğruluk ve saflık kâbesinin dört di-reğidir.

Birisi, doğrulukta seninle sırdaştır, senin vezirindir. Öbürü adalette parlak güneşe benzer.

Üçüncü hayâ denizidir. Öbürü de bilgi sa-hipleriyle cömertlerin padişahıdır.

MÜ'MİNLER EMİRİ HZ. EBUBEKİR'E ÖVGÜ

İlk ulu er, ilk dost, mağarada ikinin ikin-cisi..

Dinin en ileride geleni, en büyük doğru sözlü, hak kutbu.. her şeyde herkesten önceliği ka-pan, herkesten ileri giden!

Allah, ululuk tapısından Mustafa'nın şe-refli gönlüne ne döktü, ne ilham ettiyse

O da onları Sıddıyk'ın gönlüne döktü. Kı-saca ömrünce Mustafa'dan hakikat sırlarına nail ol-du.

İk âlemi de bir nefeste içine çekti, ağızına bir taş alıp dudaklarını yumdu. Bir hoşça nefes alma-ya başladı.

Geceleri başını eğer, secdeye kapanır, ta sabahlara kadar yanıp yakılarak Hu çekerdi.

Onun bir Hu deyişi, ta Çin'e kadar vardı.

FERİDUDDİN ATTAR

Akrabasının işlerini canla başla düzene koymaya girişti. Canını, onların işini düzene koyma yolunda feda etti!

Hidayet de, hüner de en fazla onun zamanında âleme yayıldı;

İman da onun zamanında yayıldı, hük-müyle Kur'an da onun devrinde bütün dünyayı tuttu..

Dünyanın da dinin de ulusu Peygamber, artık bundan sonra ne yaparsa yapsın, ona korku yoktur, dedi.

Efendiler efendisi dedi ki: Göklerde melekler bile Osman'ın hayâsına bakarlar da utanırlar.

Gene Peygamber, perdeyi açtı da, Allah Osman'ı azarlamaz buyurdu.

Osman olmadığı biatte bulunmadığı için Peygamber, onun yerine kendi elini koydu, onun adına biat etti.

Orada bulunanlar, keşke ezilseydik. Yan-sak yakılsaydık da tek Osman gibi biz de burada bulunmasaydık ve bu şerefe nail olsaydık dediler.

MÜMİNLER EMİRİ HZ. ALİ'YE ÖVGÜ

Din ulusu, hakikiyle imam, bilim dağı, ilim denizi, din kutbu..

Kevser sâkisi, yol gösteren imam, Mustafa'nın amcası oğlu, Allah arslanı..

Allah rızasını kazanmış, Allah'dan razı olmuş er, seçilmiş yiğit, dünyayı terketmiş Fâtıma'nın eşi, masum efendi, Peygamber'in damadı.

Sözüyle herkese yol gösterdi.. "Arştan aşağıda ne varsa sorun benden" sırlarına sahip oldu.

Din yolunda kendisine uyulacak er, hak-

MANTIKU'T-TAYR

nun yüzünden taşı.. deprem, onun keremiyle durdu.

Müslümanlık, onun himmetiyle âleme yayıldı, açığa çıktı, münatıklıkla küfür, onun gayretiyle gizlendi.

Bütün topluluk içinde cennet mumuydu, cennet ışıydı o... hiç kimse ışığın gölgesi olduğunu görmemiştir.

Işığın nurdan gölgesi yoktur.. öyle olduğu halde Şeytan, Ömer'in gölgesinden nasıl kaçtı? Bilmem!

Söz söylemeye başladı mı hakikat, gönül yolundan gelir, gözünün önünde belirir, dilinden meydana çıkardı.

Gâh aşk derdiyle canını yakıp yandırdı, Kâh Allah sözüyle dilini yakar kavururdu.

Peygamber onun ağlaya ağlaya yanıp yakıldığını görünce dedi ki: Bu, apaçık cennet ışığı!

MÜMINLER EMİRİ HZ. OSMAN'A ÖVGÜ

Cennet ulusu, mutlak nur.. hattâ iki Allah nurunun sahibi..

İrfan denizine giren olan din büyüğü Affan oğlu Osman.

İman bayrağı, müminler ulusu Osman'ın himmetiyle o yüceliği, o değeri buldu.

Dünya alanı da iki nur ışığının nurlu gönülle aydınlandı, ahiret alanı da.

Muhammed Mustafa'nın sözüne göre ikinci Yusuf'tur.. Takva ve vefa denizidir, hayâ madenidir.

Başını kestikleri zaman bile gamlara, tasalara dalmış oturuyordu..

çarpma olsaydı ikisi de yerlerine oğullarını geçirirlerdi.

Eğer onlar, hakkı gasbetmiş olsalardı öbür sahabeye onları bu işten uzaklaştırmak farz olurdu.

Halbuki sahabe hiç böyle bir işe girişmedi.. farzı terketmeyi uygun mu gördüler dersin?

Mademki hiç biri böyle bir işe girişmedi, onları menetmedi; şu halde hadi, kendiliğinden hepsini haksız bul, yalancı say bakalım!

Peygamber sahabesinin yalancılığını kabul edersen Peygamber'in sözüne de yalan demiş olursun!

Çünkü Peygamber, Benim dostlarımdan herbiri parlak bir yıldıza benzer. Yüzyılların hayırlısı benim yaşadığım yüzyıldı.

Halkın en iyileri benim dostlarımdır, akrabamdır, beni sevenlerdir. demiştir.

Peki; halkın en iyisi, senin yanında en kötüyse sana nasıl olur da doğru görüş sahibi denebilir?

Nasıl uygun görürsün, Peygamber'in dostları, haksız bir adamı canla başla kabul etsinler?

Onu Peygamber'in makamına çıkarsınlar? Bu yanlış işi sahabe yapar mı hiç?

Hepsinin, birisini seçmesi doğru değilse şu halde Kur'an'ın toplanması da doğru değil. Kur'an da yanlış!

Oysaki Peygamber sahabesi, ne yaparsa doğrudur, yerindedir, onlar en doğru, en iyi işi yaparlar!

Onların birisini inkâr ettin mi otuz üç binini de inkâr ettin demektir.

Haksız hiç bir iş yapamayan, hattâ devenin bir tek dizbağını bile kaybetmeyen,

kiyle odur; o, bu yüceliğe hak kazanmıştır, onun hakkıdır bu makam. Fetvası, söz götürmez müftü odur.

Ali, Allah'ın gayb âleminde tektir, eşsizdir.. akıl, nasıl olur da onun bilgisinden şüpheye düşer?

"En doğru hükmedeniniz Ali'dir" sırrından canım agâh olmuştur.. Ali, aynı zamanda varlığını, Allah varlığında sırtetmiştir!

İsa'nın nefesiyle ölü dirildiyse Ali de nefesiyle kesilmiş eli, yerine kaydattı.

O, Allah makbulü, Kâbe'de Peygamber'in omuzuna çıktı da putları kırdı, yere attı!

Gayb âleminde gizli olan şeyler, hatırlıdaydı hep, onun için elini koynundan çıkardı, yedibeyzâyı gösterdi.

Eli, apaçık yedibeyzâ olmasaydı, hiç Zülfikar o elde karar kılar mıydı?

Kâh kendi âleminde coşar köpürürdü, Kâh gider, sırlarını kuyuya söylerdi.

Bütün âlemde kendisine bir hemdem bulamadı, bir mahremine ulaşamadı da kendi içine gömüldü gitti.

KÖR İNANÇ BAHSİ

Ey taassuba tutulan, sürekli eleştirip kınamada, bir de sevgide kalmış kişi!

Akılcıca bir lâf söylüyor, iç âlemden bahsediyorsan neden taassuptan dem vuruyorsun?

Hilâfette kapıp çarpma yok. Ey gerçekten haberi olmayan, nasıl olur da Ebubekir'le Ömer'den böyle bir iş çıkar?

Eğer o iki yüce insanda da böyle bir kapıp

lüm etmemiş, aksine bir armağan getirmiş demektir." dedi..

Hilâfet kavgasındaysa neden on yedi batmanlık bir hırkası vardı yalnız?

Eline de kumaş geçti, ne bez.. Onun için hırkasını tam on deri parçasıyla yamaştı.

Böyle padişahlık eden kişi nasıl olur da birisine zulmeder?

Kâh kerpiç taşıyan, kâh balçık götüren kişi, bütün bu zahmetleri bâtil uğrunda çeker mi?

Hilâfet havasında olsaydı kendisini padişah ilân eder, saltanata başlardı.

Zamanında inkârcıların şehirleri küfürden temizlendi.. Müslüman şehirleri oldu.

Eğer bunun için taassup gösteriyor, bunun için ona düşman oluyorsan insafın yok senin, bu halde kahrolarak öl.

O zehirle ölmedi.. sen onun içtiği zehri içmediğin halde niceye bir onun kahriyle ölüp duracaksın?

Hayır, ey hak tanımayan bilgisiz, hilâfet hususunda onları kendinle kıyaslama!

Eğer bu makam, senin başına gelseydi dertlere düşer, ciğerin ateşlenirdi.

Bir çıkıp da onlardan bu halifelîği alsaydı yüzlerce belayı almış olurdu.

Ömrü boyunca halkın vebalini boynuna almak kolay bir iş değil.

MANTIKU'T-TAYR

İşte bu derece gerçeğe sarılan kişi, nasıl olur da haklı olanın hakkını gasbeder? Hiç umulur mu bu?

Sıddiyk'ın batıl bir işe meyli olsaydı nasıl olur da halifelîğe lâıyk olurdu?

Ömer, zerre kadar yanlışa meyilli olsaydı bir zerrecik suç için oğlunu öldürür müydü?

Sıddiyk daima yol eriydi, her şeyden kesilmişti, Allah'ın kapısına yüz tutmuştu.

Malını, kızını, canını din yolunda feda etmişti.. böyle adam nasıl zulmeder, akıl alır mı?

O, rivayet kabuğundan arınmıştı.. Allah'ın yardımına mazhar olmuş, o içi elde etmişti.

Minberde bile edebe riayet eden, Peygamber'in makamına oturmıyan kişinin,

Bu halini önden, sondan herkes görür de sonra nasıl olur. birisi çıkar, ona haksız der?

Faruk'un da işi gücü adaletti. Kâh kerpiç dökerdi, kâh diken sökerdi.

Odunu desteler, kendisi taşır, şehire girer, halktan yol isterdi.

Her gün, bu zindanda yedi lokmacık ekmek yedi. Yediği buydu ancak.

Sofrasında sirkeyle tuz bulunurdu. Ekmeği de beytûlmalden değildi.

Yatıp uyuduğu zaman yatağı kumdu, başının altına koyduğu yastık ise toprak!

Saka gibi su kırbasını taşır, kocakarıya uyuyacağı zaman su götürürdü.

Gece oldu mu kendisini hiç düşünmez, bütün gece orduyu bekler, korurdu.

Huzeyfe'ye "Ey bakış ve görüş sahibi, Ömer'de muşafıklıktan bir şey görüyor musun hiç?

Ayıbımı yüzüme karşı söyleyen bana zu-

Şerbeti o haine götürdüler. Dedi ki: "Bu zehir.. Haydar beni, kahretmek, zehirlemek istiyor."

Murtaza dedi ki: "Allah hakkı için, bu hayırsız adam, sunduğum şerbeti içseydi."

Onsuz adım atmaz Allah'ın huzurunda o gir-medikçe Cennetül Me'va'ya girmezdim!"

Düşmanı bile bu derece esirgeyen Ali, nasıl olur da Sıddık'a kin güder?

Düşmanın bile bu derece derdine düşen, nasıl olur da Atik'e düşmanlık eder?

Bütün âlemde Ali gibi Ebu Bekiri Sıddık'ı seven kişi bir daha gelmez!

Hâlâ Murtazâ mazlumdu; halifeliği ondan kaptılar, onu mahrum ettiler mi diyeceksin?

Ali, Allah'ın arslanıdır. Başların tacıdır.. Gafil adam, arslana kimse zulmedemez!

HİKÂYE: HZ ALİ'NİN BÜYÜKLÜĞÜ VE ŞEREFİ

Mustafa (S.A.V.) bir gün, bir yerde konakladı. Askere, kuyudan su getirin, dedi.

Birisi gitti, fakat derhal koşu koşu geri döndü ve "kuyu kan içinde, suyu da yok" dedi.

Peygamber dedi ki: "Neden öyle kanlı, biliyormusun? Murtaza, sırlarını o kuyuya söylemişti, ondan!"

Canında bu kadar heyecan bulunan, ruhu kan kesilmiş olan birisi, yüreğinde bir karıncaya bile kin besleyebilir mi?

Senin canın taassupla coşmada.. fakat Murtaza'da böyle bir can yoktur, sus!

Murtaza'yı kendinle kıyaslama sen. Hakkı tanıyan hakta boğulur gider.

**HIKÂYE: HZ. ÖMER'İN HALİFELİKTEN
VAZGEÇMESİ**

Ömer, Üveys'in yanına gelip coştı, dedi ki Halifeliği satıyorum, bıktım bu işten.

Bir alıcı olsa bir dinar bile verse satar giderdim.

Üveys, Ömer'den bu sözü duyunca dedi ki: Sen bırak, alan var mı yok mu, aldırış bile etme!

Sen at da kime lâzımsa gelir, yoldan kaldırır, alır gider.

Ömer, halifeliği terk etmek isteyince bütün sahâbe itiraza başladı.

Hepsi de "Allah için olsun, ey önümüzden giden, sakın bunu yapma.

Halifeliği, senin boynuna Ebubekir yükledi. Bunu körükörüne yapmadı ya, biliyordu da yaptı.

Şimdi onun buyruğundan baş çekersen ruhu incinir" dediler.

Ömer, bu kuvvetli delili duyunca halifeliği bırakmaktan vazgeçti ama bu iş, ona büsbütün ağır geldi.

**HIKÂYE: HZ. ALİ'NİN KATİLİNE ŞERBET
SUNMASI**

O kötü bahıtlı kişi, takdir bu ya, ne çare.. Murtaza'yı ansızın yaralayınca,

Murtaza'ya bir şerbet sundular.. Murtaza "kanımı döken nerde?

Önce bunu ona sunun, içsin.. sonra ben içeyim; çünkü o, benimle yoldaş olacak, onunla aynı yola gideceğiz" dedi.

dece "Ahad Ahad" diyordu.

Sana gelince: Ayağına bir diken batıverse can derdine düşersin. Ne kimseye sevgin kalır, ne kimseye nefretin!

Bir dikenin elinde böyle didinip kalan, böyle bir toplumun işlerine nasıl karışabilir ki? Bu, tamamiyle hata.

Onlar böyleydiler işte; sen ise böylesin. Ne vakte dek böyle şaşırıp kalacaksın sen?

Dilinden puta tapanlar bile kurtulmuş da sahabe incitiyorsun.

Boşuna yere amel defterini kapkara bir hale getiriyorsun.. Halbuki dilini korursan topu kaptın gitti!

Ali olsun, Sıddık olsun.. hepsinin de canı hakikat denizine dalmış gitmiştir.

HİKÂYE: HZ. EBU BEKİR VE HZ. ALİ'NİN FEDAKÂRLIKLARI

Mustafa'nın mağaraya gittiği gece yatağında Hz. Ali yattı.

O yüceler yücesinin canı kurtulsun diye Haydar, kendi canını feda etti.

Cihan Sıddık'ı da mağara arkadaşının huzurunda ve onun hayatı için canıyla, başıyla çalıştı.

Her ikisi de onun yolunda canlarıyla çalıştı. Onun uğruna canlarını feda ettiler âdeta.

Sen onlarla uğraşa dur.. onların ikisi de ercesine canana can verdiler.

Eğer sen bunun, yahut onun adamıysan nerde sende bunun, yahut onun derdi?

Ya onlar gibi sen de can feda etmeyi canına minnet bil.. yahut da sus, bu düşünceden vaz-

O da Allah işlerine boğulup gitmiş.. senin hayallerinden de bıkmıştır ol .

Murtaza, senin gibi kinle dolu olsaydı Mustafa'nın sahabesiyle elbette savaşırdı.

O, senden çok yığitti; peki, neden kimseyle savaşmadı?

Sıddık haksız olsaydı haklı olan Murtaza, onunla savaşmaz, hakkını istemez miydi? Şaşılacak şey bu!

Müminler anasına uyanlar, kin güdüyorlardı. Din için savaşmıyorlardı.

Murtaza, bunu görünce o kadar çalıştı, çabaladı ki nihayet zorla onları alt etti.

Kızıyla savaşmayı bilen kişi o kızın baba-sıyla savaşmayı da bildirdi elbette.

Fakat, sende Ali'den bir iz yok. Ali'yi bilmiyorsun sen. Ali'ye ait yalnız ayın, lâm, ye harflerinden haberin var, işte o kadar!

Sen, kendi canına âşıksın; bu yüzden kararın kalmamış... halbuki o, yüzlerce can feda etmeye hazır!

Sahabeden biri öldürülmüş olsa Haydarı Kerrâr, pek dertlenirdi.

"Ben de neye öldürülmedim? Aziz canım, demek ki gözüme hoş görünüyor" derdi.

Peygamber de "Ne oldu ya Ali? Sabret.. Allah, bunu sana da nasip eder" buyururdu..

HİKÂYE: HZ. BİLAL'İN SABRI

Bilâl, bir gün, bir yerde, o, zayıf tenine tam yüz sopa, yüz kayış yedi.

Bilâl'i, hadsiz hesapsız dövmedeydiler. Vücudundan kanlar akıyor, fakat hiç aldırıyor, sa-

Madem ki bir avuç topraksın, topraktan söz aç herkesi temiz bil, temiz söyle!

HİKÂYE: HZ. MUHAMMED'İN ÜMMETİNİ DÜŞÜNMESİ

Âlemlerin yücesi Hz. Muhammed, Allah'a yalvararak dedi ki: "Yarabbi, benim ümmetimin günahını bana bırak..

Kimse, onların suçunu bilmesin.. kimse bir ân bile ümmetimin günahını anlamasın!"

Cenabı Hak dedi ki: "Ey yüceler yücesi, ümmetinin sayısız günahlarını görsen,

Sen de sabredemez, şaşırır kalır, utanır, ortadan kaybolur, gizlenirsin!

Hz. Ayşe, sana can gibi sevgililyken bir if-tira yüzünden ondan soğudun..

Halbuki bu sözü iftiracılardan duymuş-tun. Öyle olduğu halde hemen tuttun, babasının e-vine gönderdin!

Bak, en sevdiğin kişiden bile vazgeçiver-din halbuki ümmetinde günahkârlar pek çoktur.

Sen, o kadar günaha tahammül edemez-sin.. ümmetini Allah'a bırak sen!

Kimse ümmetinin günahından hiç bir şey duymasın, âlemde kimsenin, onların suçlarından haberi olmasın diyor, bunu istiyorsan;

Ey yüce yaratılışlı, ben de onların günah-larından senin bile haberin olmamasını istiyorum.

Sen buraya ayak basma.. kenara çekil. Ümmetinin işini gece gündüz bana bırak sen!"

Sen de gafil dilini tut, taassubu bırak, yo-la düş, yol almaya bak!

Ümmetin işine karışmak, Mustafa'nın bile

geç!

Oğul, sen Ali'yi Ebubekir'i biliyorsun ama Allah'dan haberin yok, akli, canı bilmiyorsun.

Saçma sapan sözleri, şöyle olmuş, böyle olmuş diye onların sırrını araştırmayı bırak.. gece, gündüz Râbia gibi Allah eri ol!

O, bir kadın değildi.. yüz erdi; tepeden tırnağa kadar aşkın tâ kendisiydi.

Daima hak nuruna gark olmuştu, beyhude şeylerden kurtulmuş, arınmıştı!

HİKÂYE: HZ RABİA'YA ASHAB'I SORMASI

Birisi Râbia'ya, "Ey Allah'ın sevgili kulu, Peygamber'in dostları hakkında ne dersin" diye esordu.

Râbia dedi ki: "Ben hak'tan baş alamıyorum ki.. dostlardan nasıl haber verebilirim?"

Canımı, gönlümü Hak'ta kaybetmemiş olsaydım bir soluk olsun halkın derdine düşerdim.

O değil miyim ben ki secdede gözüme diken battı;

Gözümünden yerlere kanlar aktı da bu kânın, benden aktığından haberim bile yoktu!"

Böyle bir derde düşen nasıl olur da kadın olur. O erkek oğlu erkekti.

"Ben kendimi bile bilmez, tanımazken artık başkasının işleri hakkında nasıl kıyaslar yapar, başkasını nasıl tanıyabilirim?" dedi Râbia.

Sende bu yolda ne Allah'sın, ne Peygamber.. bu kınamadan bu benimsemeden vazgeç!

Sen bir avuç topraktan ibaretsin, bu yolda toprak ol. Birini sevip birini eleştirmeyi bırak!

FERİDUDDİN ATTAR

MANTIKU'T-TAYR

Ey doğru yolu gösteren.. ey hakikatte her vadinin haber çavuşu olan hüthüt, merhaba!

Seba sınırlarına kadar ne de güzel gittin.. Hz. Süleyman'la ne de güzel "Mantık alTayr (Kuş dili) ile konuştun.

Hz. Süleyman'ın sırlarına mahrem oldun.. bu yüzden övündün, bu yüzden başına taç geçirdin!

Devi bağla, zindanda hapsed de Süleyman'ın sırrına mahrem ol!

Devi zindana koydun mu Süleyman'la padişahlık otağına girersin.

Ne de güzelsin ey Musa sıfatlı kumru. Kalk, marifet yolunda mûsıkarı çalmaya başla!

Musiki bilen ere candan çalıp çağırmaya başladın mı nağmeleriyle, sazıyla yaratılışı över. Allah'a hamdeder.

Sen de Musa gibi uzaktan bir ateştir gördün de Tur Dağı'nda bir kumru kesildin.

Hayvana benzeyen Firavun'dan uzaklaş. Aynı zamanda vadedilen yere vadedilen vakitte gel; Tur eri ol!

Orada dilsiz dudaksız, sessiz sadasız söylenen sözü, akılsız bir halde anla, duy, kulağında tut!

Merhaba ey Tuba'da oturan, hulleler giyen, ateşten gerdanlık takan hudul!

Ateş gerdanlık, cehennemlik kişinin. hullelse cennetlik ve cömert kişinin!

Fakat Halil gibi Nemrud'dan kurtulan kişi, ateşin ortasında güzelce zevk ve safa içinde kur olup oturabilir.

Nemrudun'un kafasını kalem gibi kes.. Al-

MANTIKU'T-TAYR

işî değılken bu hüküm, nereden senin işin olacak?

Sen, onların tuttıkları yolu tut, sağ salım yürü, kendi yoluna bak!

Ya Sıddık gibi doğruluğa ayak bas, yahut Faruk gibi adaleti seç, adalette bulun!

Ya Osman gibi hayâ ve bilim sahibi ol.. yahut Haydar gibi cömertlik ve ilim denizi kesil!

Yahut da öğüdümü dinle, bunlardan bahsetme, yürü.. başını al, git!

Sen ne doğruluk erisin, ne bilgi eri, ne de Haydar'ın adamı. Nefis erisin sen; her solukta biraz daha küfre yaklaşmadasın!!

Yalancı nefisini öldür, mümin ol.. onu öldürerek mü emin ol, rahata ulaş!

Taassuba düşüp bu boş işlere girişme.. kendi başına peygamberliğe kalkışma!

Şeriatta boş söz kabul edilmez ki, Peygamber'in dostlarından ne bahsedip durursun?

Yarabbi, bende böyle saçma sapan şeyler yok, bu beyhude işlere girişmedim. Yine de sen lûtfet, daima beni koru, gözet!

Canımı, taassuptan temizle.. buna dair Divanımda da bir şey, bulunmasın!

Bilirsin ki nefsinin perdesi belâdır. Artık eğri işin, bu perde yüzünden nasıl olur da doğrulur? İşleri başaran Allah, can kuşunu yaktı mı Ruhullah gelir, seni karşılar.

Merhaba ey aşk bahçesinin bülbülü! Aşk derdiyle, aşk ateşiyle hoş bir feryada başla!

Gönül derdiyle Davud gibi bir güzel ağla, inle, feryat et de her solukta sana yüzlerce can feda etsinler!

Mana âleminde Davudî nağmelere başla. Boğazından çıkan nağmelerle halka yaratılış yolunu göster!

Ne vakte dek bu şom nefse zırh giydirip duracaksın? Davud gibi demirini mum haline getir, erit gitsin?

Bu demirin mum gibi erirse sen de aşk âleminde Davud gibi hararetlenir, coşarsın!

Ne de güzelsin ey cennet bahçesinin tavusu, attığın nârayla yedi başlı ejderhayı yaktın yandırdın!

O ejderhanın sohbeti, seni kanlara bular, Adn cennetinden çıkarır.

Yolunu keser, seni Sidre'yle Tuba'ya ulaştırmaz. Tabiat seddiyle gönlünü karartır.

Bu ejderhayı helâk etmedikçe nasıl bu sıralara mahrem olmaya lââyık olursun ki?

Bu çirkin yilandan kurtulursan cennette Âdem, seni arkadaş hemdem eder.

Ey uzakları gören güzel sülün, merhaba! Gönül kaynağının nur denizine daldığını gör!

Halbuki sen karanlık kuyusunda kalmış, mihnet hapsine tutulmuşsun.

Kendini şu karanlık kuyundan çek çıkar, ruhanî arşın ta yücesine baş kaldır!

lah'ın Halil'i gibi ateşe ayak bas!

Nemrud'un korkusundan arındın mı hulleleri giyin. Artık sana ateş gerdanlıktan ne korku vardır ki?

Kahkahayla gülmek bu yolda hoş değildir, adamın yolunu keser. Bundan vazgeç de Allah evinin kapısına yapış, tokmağını çal. . .

Kem göz değmesin.. ne de güzelsin ey keklik, ne de güzel salınıyor, bilgi dağından ne de hoş salına salına geliyorsun.

Yokluğa düş, varlık dağını bırak da kayandan bir dişi deve çıksın.

Yığitdim, deveyi elde ettin mi akıp duran süt ve bal ırmaklarını da derhal görür, onları da elde edersin?

Sence iş başarman gerekirse sür deveyi de seni karşılamaya Hz. Salih çıksın!

Merhaba ey sert huylu, keskin gözlü doğan, ne kadar bir sertleşecek, ne kadar bir kızgın bir halde kalacaksın?

Seninle beraber anandan doğan aklın yerine gönlünü koy da ebetle ezeli bir gör!

Dört tabiat sopasını kır. Birlik mağarasının içine gir, yerleş.

Mağara içine girdin, karar ettin mi Âlem yücesi, sana mağara arkadaşı olur.

Ne de güzelsin ey elest miracının durracı, belâ'nın başında elest tacın: görmüşsün sen..

Mademki aşk elestini canla duydun.. nefsin belâ demesinden bezmeye bak!

Çünkü nefsin belâ demesi, belâ girdabıdır.. işin, girdapta düzelir mi hiç?

Nefsi, İsa'nın eşiği gibi yak yandır da sonra da İsa gibi canını, cananla şülelendir.

FERİDUDDİN ATTAR

iki cihana da hükmedersin!

Merhaba ey altın sarısı kuş.. bir güzel gül,
hararetlen, işe ateşlice sarıl, ateş gibi gel..

Önüne ne çıkarsa o ateşle yak, kavur.. ya-
ratılmışların hepsine can gözünü bir iyice yum!

Önüne çıkanı yaktın mı her an Rabbinin
nimeti, sana artarak gelir.

Mademki gönlün Allah sırlarına vâkıf ol-
du, kendini Hak işine vakfet!

Hak işinde tam bir er olunca sen kalmaz-
sın, Allah kalır vesselâm!

MANTIKU'T-TAYR

Yusuf gibi zindandan, kuyudan geç de yücelik Mısır'ında padişah ol!

Eline böyle bir saltanat geçerse Yusufu Sıddık gelir, sana arkadaş olur.

Ne de güzelsin ey kumru.. ne de güzel mahremsin. Fakat neşen gitmiş, gönlün daralmış!

Gönlün dar, çünkü kanlara bulanmış kalmışsm.. Hz Yunus gibi daracık bir hapishaneye düşmüşsün!

Ey nefis balığına tutulan, daha ne kadar bu nefsin kötülük isteğine uyacaksın?

Nefsinin balığından kurtulursan hususi baş köşeye geçer, Yunus'a dost olursun!

Merhaba ey üveyk kuşu, ötmeye başla da yedi kat gök, sana inciler saçsm!

Boynunda vefa gerdanlığı varken vefasızlık etmen ne çirkin bir şey!

Varlığından kıl kadar bir varlık kalsa yine sana tepeden tırnağa kadar vefasız derim ben.

Kendinden geçer de varlığından çıkarsan akılla mana yolunu bulursun.

Akıl, seni manalar âlemine götürdü mü Hızır da sana abı hayat sunar!

Ne de güzelsin ey şahin! Fakat baş çekip uçmuş, başı aşağıya düşük bir halde geri gelmişsin!

Madem tepe aşağı kalakaldın, baş çekme, yücelik taslama, mademki kanlara bulanmışsın, inatçılıktan vazgeç, teslim ol!

Pis dünyaya bağlanmış, bu yüzden de ahiretten ayrılmışsm.

Dünyadan da geç, ahiretten de.. ondan sonra başından kavuğunu çıkar da bir düşün!

İki âlemden de geçtin mi, iki âlemde de hevesin kalmadı mı yerin, Zülkarneyn'in tahtı olur,

Dertlerimle ömür sürüp duruyorum. Kim-
senin benimle işi yok.

Ben halka boş vermişim, onlarla hiç meş-
gul değilim; onlar da benimle meşgul olmuyorlar.

Ben, padişahın derdiyle uğraşmadayım..
ordudan yana hiç bir derdim yok.

Anlayışım la nerde su varsa görür, gösteri-
rim.. bundan başka daha nice gizli şeyler bilirim
ben!

Hz. Süleyman'la bir hayli konuşup görüş-
tüm; onun ordusu içinde rütbe bakımından ileri
geçtim.

Huzurunda kim bulunmazsa bulunma-
sın.. hiç sorup aramazdı, ne acayıptır ki;

Ben bir an bulunmadım mı sorar, arar,
her tarafa adamlar gönderir, aratırdı.

Bensiz bir an bile duramazdı. Zaten hüt-
hüde de kıyamete kadar işte bu şeref yeter ya!

Onun mektubunu götürüp geri döndüm.
Huzurunda onunla perde ardına girdim, sırdaşı ol-
dum.

Birisini Peygamber aradı, istedi mi baş ta-
cı olsa yeri vardır, yaraşır!

Birisini Allah, hayırla andı mı hiç bir kuş
ona eş olur, onunla beraber uçabilir mi?

Yıllardır denizlerde, karalarda gezmişim.
Nice yollara gitmiş, nice aşılmaz mesafeler aşmışım.

Dağlara, bayırlara, ovalara gitmiş, nice gi-
dilmez âlemler seyretmişim.

Süleyman'la yoldaş olmuş, bu âlemi bir
hayli dönüp dolaşmışım.

Bu yüzden padişahımı tanımış bilmişim
ama huzuruna yapayalnız nasıl gideyim? Kudretim
yok ki.

BİRİNCİ BÖLÜM:

**KUŞLARIN KENDİLERİNE PADİŞAH
ARAMASI**

Gizli, açık, dünyada ne kadar kuş varsa bir araya toplandı.

Hepsi de "Şimdi, hiç bir ülke padişahsız değil.

Nasıl olur da bizim ülkemiz, padişahsız kalır? Artık bundan böyle padişahsız kalamayız biz.

Birbirimize yardım edelim de bari kendimize bir padişah arayıp bulalım.

Çünkü ülke padişahsız oldu mu askerin düzeni kalmaz." dedi.

Hepsi bir yere gelip kendilerine bir padişah aramaya koyuldular.

HÜTHÜDÜN KUŞLARA SÖZÜ

Gönlü perişan hüthüt de o toplulukta vardı. Durdu durdu, duramaz oldu.

Sırtında bir tarikat elbisesi vardı.. başına hakikat tacım giymişti.

Pek anlayışlıydı. İyiye de anlardı, kötüyü de.

Dedi ki: "Ey kuşlar, Allah kapısının çavuşu da benim, gayb aleminin de ben!

Allah kapısından haberim var. Yaratılış sırlarım bilirim.

Gagasında Besmeleyi taşıyanın, bir hayli sırlardan haberdar olmasına şaşılmaz.

FERİDUDDİN ATTAR

Hiç bir, gören, onun güzelliğini seyredemedi.

Hiç bir mahlûk kemaline yol bulamadı..
bilgi şaşırıp kaldı.. görgü, ona erişemedi!

Halkın o kemalden, o ululuktan bir nasıblı
varsa bile ancak hayalden, vehimden ibarettir.

Bu yol, bir hayale kapılarak aşılabilir mi..
ordusuz padişahlık olur mu?

Burada yüz binlerce baş, yerlere yuvarlanmış,
topa dönmüştür.. burada nice hayhaylar,
nice hayhuylar var!

Öndeki yolu kısa bir yol sanma.. nice denizler var,
nice karalar!

Bu yola varmak için arslan gibi bir er gerek...
çünkü yol uzak... deniz de derin mi derin!

Yolu şu: kendimizden geçip hayran bir halde yola düşelim..
yolunda ağlaya güle yürüyelim.

Eğer ondan bir iz elde edersek ne mutlu..
yoksa zaten onsuz yaşamak ayıplı!

Sevgili olmadıkça can ne işe yarar kı? Er isen
sevgiliye kavuşmayan canın üstüne düşme!

Bu yolda erlik gerek. Bu kapıda can feda etmek gerek.

Ercesine candan el yumak gerek ki sana iş eri desinler.

Eğer sevgiliye bir can verirsen yüz binlerce can
ihsan ederler.

Sevgili olmadıktan sonra can, bir kara akçe bile etmez..
erler gibi aziz canını feda et.

Erce can verdin mi sevgili, senin yoluna canlar döker..
sana nice canlar ihсан eder!

MANTIKU'T-TAYR

Fakat siz bana yoldaş olursanız o padişahın ve kapısının bekçisi olursunuz;

Kendinizi görme aybından kurtulursunuz. Daha ne kadar zaman bir dinsizliğinizin tesiri altında yanıp yakılacaksınız?

Kim onun uğrunda canıyla oynarsa varlığından kurtulur; sevgilinin yolunda iyiden, kötünden kurtulur.

Canlar saçın da yola ayak basın.. ayaklar vurup oynaya oynaya başınızı o kapiya koyun!

Hiç şüphe yok.. bir dağ var ki ona Kafdağı derler; onun ardında bizim bir padişahımız var.

Adı "Simurg" dur.. kuşların padişahı odur.. O, bize yakındır da biz ondan uzağız!

O, yücelik haremde dinlenir.. her ağız, adını anamaz onun.

Kapısında nurdan, karanlıktan yüz binlerce, hattâ daha da fazla perde vardır.

İki âlemdede onun makamına erişmek, kimsenin haddi değildir.

O, daima hükmü geçer bir padişahtır.. o, daima yüceliğinin en yükseğine dalmıştır.

Yücelik makamında, âdeta kendisine hayrandır.. artık makamına nerden akıl erecek, nasıl olupda bilinecek?

Ne ona bir yol vardır, ulaşır, ne de ayrılığına sabretmek imkânı vardır. Yüz binlerce halk, onun sevdasına tutulmuş, âşık olmuş gitmiştir.

Onu, tertemiz can bile övemez.. akıl bile onu anlayamaz.

Hülâsa akıl da şaşırıp kalmıştır, can da. Sanatlarını görmede gözler kamaşmıştır.

Hiç bir bilen onun yüceliğini göremedi.

FERİDUDDİN ATTAR

Fakat yol pek uzundu, menzil pek uzaktı; herkes gitgide yoruldu, hastalandı.

Hepsi de gitmek istiyordu ama gene de her biri, başka türlü mazeret bulmaya başladı.

BÜLBÜLÜN BAHANESİ

Deli Bülbul sarhoş sarhoş geldi.. öyle âşıktı ki âdeta kendinden geçmişti.. ne vardı, ne yoktu!

Her nağmesinde bir anlam vardı.. her anlamda bir sır âlemi gizliydi!

Mana sırlarına dair nâralar attı, kuşlara diliyle öğüt vermeye koyuldu.

Dedi ki: "Aşk sırları bende tamamlanmıştır. Her gece aşk sırlarını tekrarlar dururum.

Fakat Davud gibi başına işler gelmiş birisi yok ki ona ağlaya ağlaya aşk Zebûr'unu okuyayım.

Neydeki feryat, benim sözlerimdendir.. çenkteki nağme, benim feryadımdandır.

Gül bahçeleri benim coşkun nağmelerimle coşar. Âşıkların gönülleri benim feryatlarımla dolup taşar.

Her an, başka bir sır söylerim. Her dem, başka bir tarzda zikir ederim.

Coşkunluğumu gören, elden avuçtan çıkar. Pek akıllı bile olsa sarhoş bir hale gelir.

Uzun bir yıldır, hiç bir samimi görmedim. Bana eş olacak bir kimse bulamadım. Onun için sırrımı söylemiyorum.

Fakat sevgilim, ilkbaharda âleme güzelim misk kokularını saçınca,

Gönlüm onunla hoş olur. Yüzüne ba-

İKİNCİ BÖLÜM:

HÜTHÜDÜN SİMARG'U ÖVMESİ

Simurg'un şaşılacak ilk işi şudur: Bir gece yarısı Çin ülkesinde göründü.

O ülkeye kanadından bir tüy düştü; bütün şehirler birbirine değdi.

Herkes, o bir tüyden başka çeşit bir nakış, bir resim elde etti. O nakışlardan birini gören, bir çeşit iş tuttu, bir çeşit işe girişti.

O tüy, şimdi Çin Nigâristanındadır. Bunun için "Bilgiyi Çin'de bile olsa arayın, elde edin" denmiştir.

Kanadının tüyündeki nakış görünmeydi âlemde bu kavga, bu gürültü olmazdı.

Bütün bu eserler, onun parlaklığından meydana geldi, bütün bu ışıklar kanadının bir tek tüyündeki nakıştan zuhur etti.

Özelliklerinin ne başı bellidir, ne dibi.. artık bundan fazla söz söylemek doğru değil!

Şimdi sizden kim yol eriyse hadi.. yola girin, yola ayak basın!"

KUŞLARIN BAHANE BULMALARI

Orada padişahın yüceliğinden bütün kuşların kararı elden gitti.

Özleyişi, canlarına tesir etti. Her biri, bir hayli sabırsızlandı.

Yola girdiler, hüthüdün huzuruna geldiler. Ona âşık oldular, kendilerine düşman kesildiler!

FERİDUDDİN ATTAR

ma gece gündüz de seni feryatlara düşürdü, ağlatıp inletti!

**HİKÂYE: BİR YOKSULUN PADİŞAHIN KIZINA
AŞKI**

Bir padişahın ay gibi güzel bir kızı vardı; bütün âlem, ona âşıktı, herkes onun aşkıyla kendini kaybetmişti.

Fitne, daima uyanıktı; çünkü onun yarı uykulu gözleri sarhoştı.

Yanağı kâfur gibi bembeyazdı, saçları misk gibi sımsiyah. Abı hayatın dudağı, onun dudaklarına susamış, kupkuru bir hale gelmişti.

Güzelliğinin bir zerresi görünse akıl bile akılsızlıktan rezil olur giderdi.

Şeker, dudağının lezzetini bilseydi utanır, erir, kendisinden geçerdi.

Rastgele oradan bir yoksul derviş geçiyordu. Birdenbire gözü, o aydın aya ilişti.

Elinde bir ekmek parçası vardı. Ekmekçi acımış, o yoksul zavallıya vermişti;

O ay yüzlü dilberin yüzünü görünce elindeki bir dilim ekmek düşüverdi.

Kız yoksula bakıp güldü, ateş gibi yürüdü, geçip gitti.

Kızın gülüşünü de görünce yoksulun gözlerinden kan ırmakları boşandı!

Elinde yarım bir ekmek, bedeninde yarım bir can vardı. Bir anda bu iki yarımından da temizleniverdi!

Ne gece kararı vardı, ne gündüz. Ağlayıştan yanıştan söz söylemeye mecali kalmadı.

O padişahın gülümsemesini andıkça,

MANTIKU'T-TAYR

kınca her derdimi hallederim.

Ama sevgilim yine gizlenince âşık bül-
bül, az söyler bir hale gelir.

Çünkü herkes, sırrımı anlayamaz ki..
bülbulün sırrını şüphe yok ki yalnız gül bilir.

Ben, gülün aşkına öyle daldım ki ken-
dimi bile tamamıyla kaybettim, varlığımdan habe-
rim yok.

Bende gülün sevdası var.. bu sevdâ
bana yeter.. Çünkü istediğim ancak güzelim gül.

Bir bülbulün Simurg'a gitmeye gücü
yetmez ki.. bülbulle bir gül sevdası yeter.

Sevgilim sadberk olunca nasıl olur da
benim işim, hiç bir şeye aldırış etmemek olur?

Şimdi gül, gönüller çeken bir dilber gi-
bi açılıp da bütün âlem içinde güzel güzel yalnız be-
nim yüzüme bakıp gülerse,

Gül, perde ardından çıkıp yüzüme ba-
karak gülümsemeye başlarsa,

Bülbul, bir gececik bile öyle bir duda-
ğı tatlı dilberin savdasından nasıl vazgeçer, buna
nasıl tahammül eder?"

HÜTHÜDÜN BÜLBÜLE CEVABI

Hüthüt dedi ki: "Ey dıştan görünen
kapılıp kalmış olan, bundan ileri gitme.. artık bir
güzel aşkıyla öyle nazlanıp durma!

Gülün aşkı, seni nice dikenlere uğrat-
tı, neler etti, neler. Nihayet de seni işinden gücün-
den alıyordu.

Kâmiller, geçici bir şeye sevdalanma-
dan usanır, bıkarlar,

Gülün gülümsemesi sana tesir etti a-

Onun lütfüyle bir sivrisinek bir atmaca kesilir. Nerde bir yeşillik varsa, onun kanadından meydana gelmiştir.

Söz söylemeye başlayıp ağzından şekerler dökmeye, şekerler yemede hızlı davranmaya koyuldu da

Dedi ki: "Her taş yürekli, her adam olmayan kişi, benim gibi güzel bir kuşu, tutup demir kafeslere hapsediyor.

Ben de o demir zindan içinde Hızır'ın abı hayatının sevdasıyla yanıp eriyorum.

Ben, kuşların Hızır'ıyım; ondan dolayı yeşiller giyinmişim. Olur ya, belki Hızır'ın içtiği abı hayatı ben de içerim.

Benim Sîmurg'a varmaya kudretim yok; bana abıhayattan bir içim su yeterli!

Ben, sevdalılar gibi yola düşerim
Hercai bir güzelim, onun için her yere giderim.

Abı hayattan bir işaret elde ettim mi kul olduğum halde padişahlığa erişir, sultanlığı elde ederim."

HÜTHÜDÜN DUDUYA CEVABI

Hüthüt dedi ki: "A devletten bir ize bile erişmemiş kişi, canını vermeyen kişi er değildir.

Can, sevgiliye verilmek içindir, ancak bunun için işine yarar. Can verirsin de bir an olsun sevgiliye kavuşursun.

Abı hayat istiyorsun, fakat canını da seviyorsun.. yürü be.. senin, için yok; bir deriden ibaretsin sen!

Canı ne yapacaksın? Ver sevgiliye!

MANTIKU'T-TAYR

hatırladıkça, bulut gibi göz yaşları döküyordu.

Hulâsa yedi yıl bu aşkı çekti; kızın mahallesindeki köpeklerle düşüp kalktı.

Kızın hizmetçileri, tamamıyla bunu duyular, anladılar.

O sitemkârların hepsi de yoksulun başını mum gibi kesmeye karar verdiler.

Kız, gizlice yoksulu çağırıp "senin gibi birisinin bana eş olmasına imkân yok.

Sana kastediyorlar; öldürecekler, kapımda durma, yürü, kaç" dedi.

Yoksul dedi ki: "Ben, seni görüp sarhoş olduğum günden itibaren canımdan vazgeçtim.

Benim gibi yüzbinlerce kararsız âşıkın canı, senin yüz suyuna her an feda olsun!

Mademki beni suçsuz olarak öldürecekler, bir sorum var, lütfet de cevap ver.

Demek ucuzca başımı kestirecek, hiç acımayacaksın, peki ama o zaman bana niçin güldün?

Kız "A hünersiz, senin bir şeyden haberin yok; sana neye güldüm, biliyor musun?

Senin yüzünü görünce adamın güleceği geliyor, gülünecek bir suratın var. Ama yüzüne gülmek, sana yüz vermek hatadır."

Dedi, ve bu sözleri söyler söylemez yoksulun önünden bir duman gibi çekilip gitti. Zaten ne olduysa bir hiçten ibaret, aslı yok ki"...

DUDUNUN BAHANESİ

Şeker gibi tatlı dilli dudu, fıstık elbiseler giyinmiş, boynuna altın gerdanlığını takınmış, çıkageldi.

Cennete karşılık bana yalnızlık bucağını verdiler. Ayağım, ayağıma şiddetli bir bağ kesildi.

Şunu düşünüyorum: Bir kılavuz olsun da beni bu karanlık yerden kurtarsın, tekrar bana cennet yolunu göstereyim!

Ben, padişaha ulaşacak adam değilim, kapıcısına erişeyim, bu yeter!

Simurg'la ne alışverişim var? Yüce cennet yerim yurdum olsun.. kâfi!

Benim dünyada başka bir işim, isteğim yok. Yalnız tekrar cennetin yolunu bulayım yeter."

HÜTHÜDÜN TAVUSA CEVABI

Hüthût, tavusa dedi ki: "Ey kendi yaptığı iş yüzünden yolunu yitiren, padişahın bir yurt, bir ev isteyen azgın!

Sanki onun yanı ondan iyimış, sanki ev padişahın yeğmiş!

Heveslerle dolu olan cennet, nefis yurdudur. Gönül eviyse doğruluk yurdudur ancak.

Allah tapısı, ulu bir denizdir. Orada güzelim cennetler, küçük bir katreden ibarettir.

Deniz olan damlayı arar. Denizden başka ne varsa kuru bir sevdadan başka bir şey değildir.

Denize yol bulmaya gücün varken neden bir çiğ tanesine koşmaktasın?

Güneşe sırlarını açabilecek adam, nasıl olur da bir zerreten geri kalır?

Tüm olanın parça buçukla ne işi var? Can olanın uzuva ihtiyacı mı olur?

Sevgilinin yolunda erler gibi can feda et!

HİKAYE

Makamı yüce bir meczûp vardı. Hızır, ona dedi ki: "Ey işini tamamlamış olan er.

Ne dersin, benimle dost olmak ister misin?" Meczup dedi ki: "Benim işim, seninle başa çıkmaz.

Sen kaç kereler, kıyamete kadar yaşamak için abı hayat içtin.

Halbuki ben canımı feda etmek azmindeyim. Çünkü sevgili olmadıkça canla işim yok benim.

Sen canını koruma sevdasındasın. Halbuki ben her gün can feda edip duruyorum.

İyisi mi tuzaktan kaçan, dağılan kuşlar gibi birbirimizden uzak olalım vesselâm!"

TAVUSKUŞUNUN BAHANESİ

Ondan sonra sırmalarla bezenmiş tavus, meydana çıktı. Kanadının her tüyünde bir, on binlerce nakış vardı.

Bir gelin gibi cilvelenmeye, kanadının her tüyü, ayrı bir tarzda cilveler göstermeye başladı:

"Gayb'ın süsleyicisi, beni bezeyeli, Çın ressamı şaşırdılar, ellerinden kalemleri düştü!"

Ben kuşların Cebrael'iym ama nasılsa başımdan kötü bir kazadır geçti.

Bir yerde benimle çirkin yılan dost oldu da bu yüzden hor görüldüm cennetten sürüldüm.

FERİDUDDİN ATTAR

KAZIN MAZERETİ

Kaz, yüzlerce temizlikle sudan çıkıp elbiselerin hayırlısı olan beyazlara bürünmüş olarak topluluğun arasından geçti, huzura geldi.

Dedi ki: "Hiç kimse, iki âlemde de benden temiz yüzlü, benden temiz özlü birisi bulunduğunu haber vermemiştir.

Her an, güzelce temizlenmekteyim.. Seccademi suya sermişim ben.

Benim gibi kim su üstünde durabilir? Kerametlerimde şüphe yok.

Kuşların sofusuyum ben. Karakterim aydın ve temizdir. Daima hem elbisem temiz hem yerim, yurdum. Susuz âlemde duramam ben.. çünkü ağızım da, varlığım da sudandır.

Âlemde benim gönlüm de dertliydi ama gönlümdeki derdi temizledim, arıttım.. çünkü solukdaşım su.

Burada su yok, ben karada nasıl olur da muradıma erişebilirim?

Benim işim suyla, alınyazım böyle. Artık sudan ansıl ayrılabilirim?

Her var olan, suyla diridir. Şu halde sudan el çekmemeli.. doğru değil bu.

Bu vadiyi nasıl aşarım? Sımurga ulaşamam ki ben!

Adamın, bir kıvılcım bile canını yakarsa ateş denizinden nasıl olur da haber alır?

İnsanın kabelesi su olursa artık Sımurg'dan ders almasına imkân mı var?"

Er isen, adamsan tamamıyla tüm ke-sil.. tüm iste, tüm ol, tümü gör!"

**HİKÂYE: TALEBENİN HOCASINA HZ.
ADEM'İN CENNETTEN NİÇİN SÜRÜLDÜĞÜNÜ
SORMASI**

Bir talebe hocasından sordu: "Âdem, cennetten niçin sürüldü?"

Hoca dedi ki: Âdem'in yaratılışı pek yüceydi. Cennete girip cenneti yeter bulunca

Bir seslenici yüce sesle seslendi: "Ey cennetlik, cennete yüzlerce bağlarla bağlanıp kaldın.

Kim, iki âlemde de bizden başka bir şeye kanar, onunla eğlenir kalırsa,

O bağlandığı şeye yokluk verir, mahvederiz. Çünkü sevgiliden başkasına el atmak doğru değildir.

Sevgilinin huzurunda yüzbinlerce can var. Sevgisiz can, ne işe yarar?

Sevgiliden başka bir şeyle diri olan adam, adamların hepsinden aşağıdır.

Başıyla meydandaki topu, sevgiliden başkasını görmeyen kapar, sevgiliden başkasına bakmayan çeler!

Söyle.. bu, insanların hayırlısı olan, Hz. Muhammed'den başka kimdir ki, Allah, onu "Mâzâgalbasar" diye övdü.

Hadiste var: Cennet ehline cennetteki ilk verilen yemek ciğerdir.

Cennet ehli, sır ehli olmadığından o yeyişle işe yeni baştan başlarlar!"

KEKLİĞİN MAZERETİ

Keklik, başını kaldırıp yerinden kalktı, sarhoşçasına neşeli bir halde salınasalına geldi. Gagası kırmızıydı. Siyahlar giyinmişti; gözünden kanlar coşup akmaktaydı.

Kâh dağların en yüce tepelerinde, engin bellerde uçmaktaydı. Kâh kılıcın önüne durup baş vermektedir.

Dedi ki: "Ben mücevher elde etmek için daima dağlarda, bayırlardayım.

Daima madenlerin etrafında dönüp dolaşmakta, mücevher elde etmek için bir hayli koşup durmaktayım.

Mücevher sevgisi, yüreğime öyle bir ateş saldı ki bana elde ettiğim bu hoş ateş yeter!

Bu ateşin harareti içimi yaktı, alevi baş gösterdi mi içimdeki ufacık taşlar kan haline gelir.

Görüyorsun ya.. bir ateş ne tesirler yapıyor. Hemencecik taşı kan haline getiriyor.

Ben, taşla ateş arasında kaldım. Hem şaşırmış bir haldeyim, hem perişanım.

Yanıp yakılarak kırık taşcağızları yutar, gönlümü ateşlere verir, taşlar üstünde uyurum!

Dostlarım, gözünüzü açın da yediğim, içtiğim şeye bakın!

Bir taş üstünde uyuyup taş parçaları yiyen kişinin savaşımlara girişmesine ne lüzum var?

Gönlüm, bu şiddete yüzlerce zahmet çekerek katlanıyor.. Mücevher sevdası, beni dağlara atmış!

Mücevherden başka bir şey sevenin

HÜTHÜDÜN CEVABI

Hüthüt dedi ki: "Ey sudan hoşlanan, su, canını ateş haline getirmiş!

Suda ne güzel uykuya dalmışsın. Bir damlacık su gelmiş de senin yüzünün suyunu alıp götürmüş!

Su, yüzü yıkanmamışlara lâzımdır. Sen de yüzü kirli bir pissen yürü, durma su ara!

Aydın su gibi ne kadar zaman yüzü yıkanmamış pis adamın yüzünü görüp duracaksın?

HİKÂYE: MECZUBUN DÜNYA VE AHİRET HAKKINDAKİ FİKRİ

Birisi bir meczuba sordu: "Bu iki âlem nedir ki bunlarda bunca hayaller, vehimler var?"

Meczip dedi ki: "İki âlem de, yukarısı, aşağısı, hepsi bir damla sudan ibarettir. Hakikatte ne vardır, ne de yok!"

Önce bir damlacık su meydana geldi. Ondandır sevgili o katreden göründü.

Su üstünde bulunan bütün güzellikler, bütün güzeller, demirden bile olsalar geçer giderler.

Demirden katı hiçbir şey yoktur. Öyle olduğu halde yapısı suyladır, bir hak da gör!

Temeli su olan her şey, ateş bile olsa nihayet toprak olur!

Kimse suyun durduğunu görmemiştir. Öyle olduğu halde su üstüne kurulan yapı nasıl durabilir?"

dır, ne izzetli

Kimin hakikatten nasibi varsa, kim i-
şin aslından bir koku almışsa renge kapılmaz, al-
danmaz. Çünkü kuyumcu, ancak mücevher ister,
taş değil!

Hız. Süleyman'ın yüzüğündeki mücev-
her derecesinde değerli hiç bir mücevher yoktur.

O yüzük yüzünden o kadar ada sana,
şana şöhrete sahip oldu. Fakat o yüzük de ancak
yarım buğday ağırlığında bir taşan ibarettir.

Hız. Süleyman o taşı, yüzük yaptırıp
parmağına takınca bütün yeryüzü, hükmüne girdi.

Hız. Süleyman bu saltanatı bulup bü-
tün âlemin hükmüne girdiğini gördü.

Sayvanı kırk fersahlık yeri kaplard.
Yel, hükmüne uymuştu.

Bunu görünce dedi ki: "Bu saltanat,
bu düzen, demek ki şu kadarcık bir taşla bağlı.

Dünyada da, ahirette de kimsenin
böyle bir saltanata erişmesini istemem.

Yarabbi, ben ibret gözüyle bu padi-
şahlığın afetini apaçık gördüm.

Dünyada bu kadar şatafatlı ama ahi-
rette pek değersiz.. benden sonra bu saltanatı kim-
seye vermem!

Benim orduyla, saltanatla işim yok.
Zembil örücülüğünü seçtim, onunla geçinip gidiyo-
rum!"

Süleyman, o mücevher yüzünden pa-
dişah oldu ama o mücevher de onun yolunu kesti,
ona bağ oldu!

O yüzden peygamber olduğu halde ge-
ne de cennete, peygamberlerden tam beşyüz yıl son-
ra girecek.

elde ettiği şey gelip geçer; geçicidir.

Mücevherlerin saltanatı daimidir; mücevherler, daima dağlarda bulunur.

Ben dağlar delisiyim, mücevher eriyim. Bir an bile dağısız, bayırsız duramam.

Mücevherlerin saltanatı daimidir; ben de onu daima dağ tepelerinde arar dururum.

Ne mücevher kadar değerli bir şey buldum; ne de ondan daha aziz ve hoş bir şey!

Simurg'un yolu, zahmetli bir yol. Benimse ayağım mücevher sevdasıyla dağda balçığa saplanmış kalmış!

Yüreği pek Simurg'a nasıl ulaşayım? Elim başımda; ayağım balçıkta; bu halde gidip ulaşmama imkân mı var?

Ateş gibi taştan baş kaldırmam; ya ölürüm, ya pençemle mücevheri yakalar, mücevhere nail olurum.

Bana aşıkâr bir mücevher gerek; mücevheri olmayan adam ne işe yarar?"

HÜTHÜDÜN CEVABI

Hüthüt dedi ki: "Ey mücevher gibi renklere boyanmış keklik, bu topallığın nedir? Ne vakte kadar bana sakat, topal özürler getireceksin?

Ayağınla gagan, ciğer kanlarına batmış boyanmış da sen gene bir taş üstünde mücevher elde edemeden kalakalmışsın!

Mücevherin aslı nedir? Renklerle bezenmiş, boyanmış bir taş. Sen de bir taş a sevdalanmış, sım sıkı bu sevdaya sarılmışsın!

Mücevherin rengi kalmadı mı taştan ibarettir. Artık renge kapılan adamın da ne akli var-

de ederler belki.

Asi Simurg, nerden benim dostum, e-
şim olacak? Padişahlık benim işim; padişahları pa-
dişah eden benim; bu, bana yeter!"

HÜTHÜDÜN CEVABI

Hüthüt dedi ki: "Ey gurura bağlanmış
olan: gölgeni çek, âlemi kendine daha fazla güldür-
me!

Şimdi padişahlıktan bahsetmenin sı-
rası değil. Bugün köpek gibi kemikle geçinmedesin.

Keşke padişahları padişah etmeseydin
de kendini kemikten kurtarsaydın!

Varsayalım ki âlem padişahları, senin
gölgen sebep oluyor da padişahlık buluyorlar.

Fakat yarın, uzun bir zaman belâlara,
girecekler, hepsi de padişahlığından vazgeçecek..

Padişah olan, senin gölgeni görmesey-
di hesap günü belâya mı uğrardı?

HİKÂYE:BİRİSİNİN RÜYADA SULTAN MAHMUD'U GÖRMESİ

Dini temiz, doğru yolda yürür bir a-
dam vardı. Bir gece rüyasında Sultan Mahmud'u
gördü.

Dedi ki: Ey zamanı iyilikle geçen padi-
şah, ebediyet yurdunda halin nasıl?

Sultan Mahmut dedi ki: Bırak, yüreği-
min kanını dökme, sus, burası padişahlık yeri değil,
kalk oradan!

Padişahlığım; bir hayalden ibaretti,

O mücevher, Hz. Süleyman'a bile bu işi yaparsa senin gibi sersemi nasıl şaşırtmaz?

Mademki mücevher, taştan ibarettir, bunca madeni kazıp durma. Sevgili

nin yüzünü görmek ümidinden başka bir şeye kapılıp canını üzme!

Ey mücevher isteyen, gönlünü mücevherle doldur. Daima öyle bir mücevheti ara, istel!"

HÜMÂNIN BAHANESİ

Gölgeler salan, padişahlara gölgesiyle padişahlık başıslayan hümâ topluluğun önüne geçti.

O kuş hümâlıktan kutluluğa erişmiş, derece bakımından her kuştan üstün olmuştu.

Dedi ki: "Ey deniz ve kara kuşları, ben öbür kuşlara benzemem.

Yüce mertebelere uğramışım ben, yaratılışta yüce yaratılmışım.

Köpek nefsi daima horlar dururum.. Feridun'la Cem, yüceliği benden bulmuştur.

Padişahlar, benim gölgemde yetişirler. Her yoksul tabiatlı kişi nerden bizimle eşit olacak?

Köpek nefse daima kemik veririm ben. Bu yüzden ruhumu, bu köpeğin şerrinden korur, kurtarırım.

Nefsime daima kemik verdiğimdendir ki canım, bu yüce makamı buldu.

Kanadının gölgesi kimin üstüne düşerse onu padişah yapan bir kuşun şevketinden, kudretinden nasıl, olur da kaçılırmış?

Herkesin, onun gölgesinde oturması lâzım. Bu suretle onlar da gölgesinden bir zerreyi el-

FERİDUDDİN ATTAR

Kendimi edep, erkân yolunda yetiştirmiş, zahitler gibi çileler çekmişim.

Bir gün olur da beni padişaha götürürlerse huzur edeplerini öğrenmiş olarak götürsünler diye bu zahmetlere katlanmışım.

Ben, Simurg'u rüyada bile görmeye tenezzül etmem; neden boşuna yere onun yanına koşayım?

Padişahın elinden savrulup gelen bir toz bile bana yeter. Âlemde bana bu rütbe kâfidir!

Yola gitmeye mademki kudretim yok.. bari padişahın elinde yüceleyim.. başım yükselsin!

Bir kişi, padişah sohbetine lâıyk oldu, ona kendini, sevdirdi mi, padişahı ne derse olur, ne isterse yapılır!

Sonu gelmeyen yerlere gitmedense padişaha lâıyk olmam daha iyidir!

Şu fikirdeyim: Padişah huzuruna varayım; orada ömür süreyim.

Kâh padişahı beklileyim, kâh iştiyakıyla avlar avlıyayım."

HÜTHÜDÜN CEVABI

Hüthût dedi ki: "Ey geçici sevdaya tutulmuş âşık, sıfattan uzaksın; surete kapılıp kalmışsın.

Padişaha âlemde bir eşit bulunursa padişahlık, nasıl olur da ona yaraşır.

Padişah olarak dünyada Simurg'dan başka kimse yoktur.. çünkü eşidi olmayan odur, padişah ancak o!

Her ülkede, akılsızlığmdan bir başbuğ sivrilten adam padişah değildir.

yanlış bir şeydi zaten. Bir avuç kokmuş toprağa padişahlık mı yaraşır?

Âlemin padişahı Allah'ındır; padişahlık ona lâyıktır.

Kendi âcizliğimi, şaşkınlığımı görünce padişahlığımdan utanıyorum.

Sen de beni çağıracaksın, a aklı dağımk diye çağır; padişah diye çağırma. Padişah odur, onun huzurunda bana padişah deme!

Saltanat onundur. Keşke ben, yerlerde sürünseydim. Keşke dünyada bir yoksul olsaydım..

Keşke makamlara erişeceğime yüzlerce kuyuya düşseydim; keşki padişah olacağıma bir temizlikçi olsaydım.

Tekrar dünyaya gelme imkânını bulsam padişahlık yapmak şöyle dursun, hamamda ocak yakar, ocakçı Mahmut diye anılırdım!

Şimdi hiç bir şeyim yok, kurtulma imkânı da bulunmuyor. Öyle olduğu halde yaptığım şeyleri bir bir soruyorlar, hesap ediyorlar!

O hüma kuşunun kolu kanadı kuru-sun. O, bana gölgelik yaptı da padişah oldum!"

DOĞAN'IN ÖZRÜ

Doğan, başını kaldırıp o topluluğun önüne geçti, anlam sırlarından perdeyi kaldırdı.

Beyliğini anlatıp yürekler dağlamakta, ululuğundan bahsedip durmaktaydı.

Dedi ki: "Ben padişahın eline istekliyim.. O istekle zamane halkından yüz çevirdim.

Ayağım, padişahın eline geçsin diye başımı eğmiş, gözümü yummuşum ben.

ve elmayı hedef yapıyor. Eğer ok bana isabet ederse.

Benim kulluğumu inkâr eder, zaten i-yi bir köle değildi, kölelerimin arasında ondan daha kusurlusu yoktu der.

Yok, oku hedefe rastlarsa herkes, bu, padişahın bahtından deyip geçer.

Bense bu iki dert arasında kıvranıp durmaktayım. Bir hiç uğruna canımı tehlikeye atıyorum!"

ALA ÜVEYK KUŞUNUN MAZERETİ

Bundan sonra alaüveyk hemencecik çıkageldi, dedi ki: "Ey kuşlar, ben kendi kendimle meşgulüm; kendi yaramı onarmaya uğraşıyorum.

Deniz kıyısında ne güzel yerim yurdum var. Kimsecikler benim sesimi soluğumu duymaz!

Kimseyi incitmem ben, bir an olsun âlemde benden incinmiş adam yoktur.

Dertlidertli, daima tasalı, daima ihtiyaç içinde deniz kıyısında oturur dururum.

Su isteğiyle gönlümü kanlara bularım. Suyu kendimden bile esirger, kıskanırım.. ne yapayım?

Suda yüzemem; öyle olduğu halde dudakları kupkuru olarak deniz kıyısında otururum.

Deniz yüzlerce çeşit coşar.. fakat ben ondan bir damlacık su bile içemem.

Denizden bir damla suyun eksileceğini düşünürüm. Kıskançlık ateşi yüreğimi yakar kavurur.

Benim gibisine deniz aşkı yeter. Başımdaki bu hava, başımdaki bu sevda kâfi bana!

Padişah ona derler ki eşi yoktur.. vefadan, idareden başka işi bulunmaz.

Dünya padişahı vefakârlık etse bile bir an olur, döner, cefada bulunur.

Kim, yanına yaklaşırsa şüphe yok ki işi gücü kararır perişan bir hale gelir.

Daima padişaktan ürker, çekinir; canı, daima tehlikededir.

Dünya padişahı ateşe benzer. Ondan uzak ol, ondan uzak olmak daha iyi!

Onun için padişahların yanında "uzaklaş" diyen çavuşlar vardır. Yani bunlar "ey padişaha yakın olan, uzaklaş" der dururlar.

Yüreği temiz, yaratılışı pek iyi bir padişah vardı. Gümüş bedenli bir köleye âşık oldu.

Öyle âşık oldu ki o ay yüzlü dilber olmadıkça bir an bile ne oturabilirdi, ne dinlenebilirdi.

O köle de, köleler arasında en terbiyeli köleydi. Kaima padişahın huzurunda, gözü önünde bulunurdu.

Padişah, köşkten ok atarken köle, korkusundan âdeta erirdi.

Çünkü padişah, daima bir elmayı hedef yapar, onu da kölenin başına koyardı.

Padişah, ok atıp elmaya isabet ettirdi mi köle korkusundan sapsarı kesilir, sarıboya otuna dönerdi!

İşten haberi olmayan birisi ona "Gül gibi yüzün neden altın gibi sararmış;

Padişah, seni bu kadar seviyor, bu derecede hürmet görüyorsun. Neden yüzün sarı, bunu anlat bana" diye sordu.

Köle dedi ki: Başıma bir elma koyuyor

sine aldırışı bile etmedin?

HİKÂYE: BİRİSİNİN DENİZLE KONUŞMASI

Kalp gözü açıklardan biri, denize daldı da dedi ki: Ey deniz neden mavisin sen?

Niçin yas elbisesine büründün? Sende hiç bir ateş yokken niçin kaynayıp duruyor, köpürüp taşıyorsun?

Deniz, o gönlü güzel kişiye cevap verdi: "Sevgilinin ayrılığından kıvranıp durmaktayım.

Adam değilim.. bu yüzden ona lâayık olamadım.. derdiyle yas giysilerine büründüm.

Dudağım kupkuru... dalgın bir halde oturup kalmışım; aşkının ateşiyle coşup köpürüyorum.

Kevserinden bir damlacık bulabilsem ebedi bir hayata erer, kapımdan ayrılmaz, orayı beklerdim.

Fakat benim gibi nice yüz binlerce susuz, yanıp kavrulmuş kişi var ki gece gündüz, yolunda ölüp gidiyorlar!"

PUHUNUN ÖZRÜ

Puhu kuşu, deli gibi ortaya atıldı, dedi ki: "Ben öyle bir köşk seçtim ki kendimel

Harabelerde doğmuş bir âcizim. Şarapsız harab olup gidiyorum!

Yüzlerce bina buldum ama hepsi de bakımsızlığa düşmek üzere. Hepsi de harab olmak üzere!

Şimdi ben, denizin derdinden başka bir dert istemiyorum. Simurg'a tahammülüm yok, aman aman.

Aslı bir damla su olan, nasıl olur da Simurg'la buluşabilir?"

HÜTHÜDÜN CEVABI

Hüthüt, ona dedi ki: "Ey denizden haberi bile olmayan, deniz timsahlarla, canavarlarla doludur.

Deniz suyu kâh acıdır, kâh tuzlu, kâh durgundur, kâh dalgalı!

Deniz bir kararda durmaz. Halden hale girer. Kâh geri çekilir, kâh kendini kıyıya çarpar, coşar, ilerler.

Nice yüce kişilerin gemilerini parçaladı, niceler, onun girdabına düşüp öldüler.

Dalgıç gibi deniz yollarını bilenler bile, ona daldılar mı can korkusuyla nefeslerini tutarlar.

Denizin dibine dalan biri, bir nefes aldı mı deniz, onu boğar, öldürür, çöp gibi yukarıya atar!

Sende denizden vazgeçmezsen nihayet seni de boğar!

Kimseye vefası olmayan denizden kim vefa umar ki?

Deniz, sevgilinin iştiağıyla kendiliğinden coştukça coşar.. kâh dalgalanır, kâh köpürür!

Kendisi bile gönül huzurunu bulamamış, isteğine erememiştir. Sen de ondan gönül huzurunu elde edemezsin!

Deniz, onun civarından kaynayan bir kaynaktır.. sen, neden ona daldın kaldın da sevgili-

**HİKÂYE: BİR KÜP ALTINI OLAN BİRİSİNİN
ÖLÜNCE RÜYADA GÖRÜLMESİ**

Hakikatten haberi olmayan birisinin bir küp altını vardı. Ölünce o altın bir yerde saklı kaldı.

Bir yıl sonra oğlu, rüyada babasını gördü. Yüzü fareye dönmüştü. Gözleri yaşlıydı.

İçine altın doldurduğu küpü koyduğu yere varmış, orasının etrafında fare gibi hızlı hızlı dönüp duruyordu.

Oğlu dedi ki: Babama "buraya niçin geldin? Anlatsana". dedim.

Bana, şuraya para koymuştum.. bilmem kimse buldu mu diye cevap verdi.

Dedim ki: Peki, neden yüzün fareye dönmüş, neden böyle çarpılmışsın? Dedi ki: altın sevgisini taşıyan gönül sahipleri, hep böyle fare şekline döner. Bana bak da ibret al, öğüt tut, para sevgisinden vazgeç oğlum!

KUYRUKSALAN KUŞUNUN ÖZRÜ

Kuyruksalan, zayıf, arık, gönlü üzgün, ateş gibi baştan ayağa kadar kararsız bir halde geldi.

Dedi ki: "Ben, bir, şaşkın, bir bunağım. Ne gönlüm var, ne kuvvetim, ne de diyeceğim bir şey!

Fil gibi kuvvetli kollarım yok benim. Fil şöyle dursun; karınca kadar bile gücüm kuvvetim yok.

Ne kolum, ne kanadım, hiç bir şeyim yok. Yüce Sîmurg'a nasıl ulaşabilirim ki?

MANTIKU'T-TAYR

Bir toplulukta oturmak, gönlünü, hatırını huzura kavuşturmak isteyen, sarhoş gibi yıkık yerlere gitmeli!

Zahmetler çekiyor, yıkık yerleri yurt ediniyorum Çünkü defineler böyle yerlerde gömülür.

Defineye olan aşkım, böyle yıkık yerlerde başladı. Defineye ulaşmak için yıkık yerlere gitmekten baka yol yok!

Tılsım bilmeden, tılsımı çözmeye çalışmadan belki bir define bulurum diye herkesten ayrıldım, çektiğim zahmetlere katlandım!

Bu viranede bir gün olur da ayağım bir defineye batır, bir define elde edersem bu deli gönlüm kurtulur, muradına erer!

Simurga olan aşk, masaldan başka bir şey değil. Çünkü Sîmurg sevgisi, her delinin harcı olamaz!

Ben ercesine ona âşık değilim, öyleyse defineye, yıkık yerlere âşık olmam gerek!"

HÜDHÜDÜN CEVABI

Hüthüt, ona da şöyle dedi: "Ey define sevgisiyle sarhoş olan, tutalım ki bir define buldun..

Kendini o definenin başında ölmüş farzet. Ömür gitmiş, yol da bitmemiş!

Defineye, altına âşık olmak, kâfirliktir. Altından put yapan kişi, putperest sayılır!

Altına tapmak küfürdü. Sen, nihayet putperest değilsin ya!

Hangi gönül, altın aşkıyla bulanır, bozulursa o adamın suratı, kıyamette değiştirilir.

FERİDUDDİN ATTAR

HİKÂYE:HZ. YAKUBUN HZ. YUSUF'A OLAN SEVGİSİ

Yusuf, babasından ayrılınca Yakub'un gözleri, o ayrılık yüzünden ağardı.. gözlerine ak düştü, görmez oldu.

Gözlerinden kan ırmakları akmakta, diline daima Yusuf'un adı gelmekteydi!

Cebrail gelip Allah'ın emrini söyledi: Bundan böyle bir kere daha Yusuf'un, adı diline gelirse,

Adını Peygamberler arasından sileceğiz.

Allah'ın bu emri gelince dilinden Yusuf'un adı gitti.

Dilinden gitti ama o ad, gönlünde yerleşmiş, durup duruyordu.

Bir gece rüyasında Yusuf'u gördü, onu yanına çağırmak istedi.

Allah'ın emrini hatırladı; derhal kendisini topladı, çağırmadı.

Ama gücü de elden gitti; yürekten öyle bir dertlidertli ah çekti ki!

O güzel rüyadan uyanıp yerinden kıpırdanınca Cebrail gelip Allah buyuruyor ki, dedi;

Yusuf'un adını anmadın ama o anda öyle bir ah ettin ki!

O ahından anladım ki hakikatte tövbeni bozdun sen.

Bu iş, aklın başına ne sevdalar getirir; hele bir bak, aşıklık bize neler eder?"

Bu acız kuş, ona nasıl erişir, huzuruna çıkabilir? Kuyruksalan kuşu Simurg'a nasıl erer?

Âlemde onu arayanlara pek çok; fakat onu bulmak her adam olmayana lâıyk mı olur?

Mademki onu görmeye erişemeyeğim, olmayacak bir ümitle yol alamam.

Hattâ kapısına varsam da yüz sürsem bile ya yanarım, ya yolunda ölürüm, gene ona erişmem.

Ben onun adamı değilim; bari kuyu içinde kendi Yusufumu arayayım ben!

Ben, kuyuda bir Yusuf yitirdim. Elbette bir zaman gelir, yine bulurum onu!

Yusufumu kuyuda bulursam onunla balıktan aya kadar uçarım!"

HÜTHÜD'ÜN CEVABI

Hüthüt, kuyruksalana da dedi ki: "Ey şuhlukla kendini düşkün gösteren.. bu düşkünlükte, bu acızde yüzlerce serkeşliklerde bulunan, Sen, baştan ayağa kadar riyadan ibaretsin.. ben, buna bakmam, aldırış bile etmem. Bu riya.. fakat ben, bunu satın almam ki.

Yola ayak bas, ağzını açma. Devlete ulaşmaya bak. Hattâ seni bu yolda yaksalar bile tahammül et, yan!

Sen meselâ Yakup bile olsan sana Yusufunu vermezler.. Hileye az başvur!

Kıskançlık ateşi parlayıp duruyor. Yusuf sevgisi, âleme haramdır,

FERİDUDDİN ATTAR

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KUŞLARIN HÜTHÜDE SORULARI

Bütün kuşlar, bu sözü duyup hali anlayınca hep birden hüthütten sordular:

"Ey kılavuzlukta bizden birinciliği kap, yol göstericilikte, ululukta bütün yücelikleri elde etmiş olan!

Hepimiz de güçsüz, kuvvetsiz bir avuç arık kuşlarız. Ne kolumuz var, ne kanadımız.. ne teneğimiz var, ne kuvvetimiz!

Kadri yüce Sîmurg'a ne vakit ulaşabileceğiz? Olur da birimiz ona erişip ulaşsa bile bu, görülmemiş, duyulmamış bir şeydir doğrusu!

Söyle, aç bize.. onunla ne münasebetimiz var bizim? Körlükle sırta erişmeye kalkışılır mı?

Eğer aramızda bir münasebet olsaydı hepimiz, ona rağbet eder, hasret çekerdik.

O Hz. Süleyman, biz ise yoksul karıncalar... Hele bir bak, bir gör; o nerde, biz nerdeyiz?

Kuyunun arkı bile karıncaya bir bağ olursa o, yüce Sîmurg'un yanına nerden erişecek?

Padişahlık, yoksulun harcı olur mu? Bu iş, bizim gibilerin koluyla nereden başarılabacak?"

Hüthüt, o zaman dedi ki: "A eli boş kişiler, yüreğiniz bozuk sizin. Aşk, yüreği bozuk kişilerde olamaz ki?"

A yoksullar, bu eli boş haliniz ile ne elde ettiniz? Nedir bu hal? Aşıklıkla kalbi çürük oluş, bir arada olamaz.

Aşk yolunda gözü açık olan kişi, ayaklarını vurarak, oynayıp zıplayarak can feda eder!

İyi bil. Sîmurg, peçesini kaldırdı da

KUŞLARIN ÖZÜR DİLEMESİ

Ondan sonra vadideki kuşların hepsi, o bir avuç hakikatten habersiz topluluk, mazeretler getirdiler.

Her biri bilgisizlikten bir özürdür uydurdu. Fakat kimse, baş köşeden bahsetmedi de hep dehlizden söyledi.

Her birinin özrünü birerbirer söylesem hikâye uzar gider, onun için beni mazur tut!

Her birinin bir mazereti vardı ama yerinde değil; sakat ve topal. Böyle adam, nereden ankayı pençesine düşürecek?

Ankayı candan seven kişi, ercesine candan el yur, el çeker!

Yuvasında otuz tanecik yemi bile olmayan, Simurg'u arıyor. Bu, deli değil de nedir ki?

Bir tanecik yemi bile bulamıyorsun, onu bile aramaya tahammülün yok.. sonra nasıl olur da Simurg'u arayabilirsin sen?

Bir kadehcik şarapla sarhoş oluyorsun. İçip içip de yıkılmayan bir erle nasıl iştret edebilirsin?

Bir zerreyi yerinden kırıdatamadıktan sonra güneşin vuslatına nasıl erişebileceksin ki?

Sen, hiç bir değeri olmayan küçücük bir damladan bile boğulduktan sonra nasıl olur da tepeden tırnağa kadar deniz kesilebilirsin?

Ağır sözden bile çekinirken oka, balta-ya nasıl tahammül edebilirsin?

Esasen var olan şeye yok diyorsun ha.. bu iş, her yüzü yıkanmamış pis adamın işi değildir zaten!

Onun güzelliğiyle aşk oyununa girişmek mümkün değil. O, yüce lütfuyla bir ayna icad etti..

O ayna gönüldür, gönüle bak da onun yüzünü gönülde gör!

HİKÂYE: GÜZEL PADİŞAHIN YAPTIRDIĞI AYNALI KÖŞK

Pek güzel bir padişah vardı. Güzellik âleminde eşi, benzeri yoktu.

Seher çağı, onun yüzünden bir ışıktı. ruhulkudüs, onun kokusundan bir esinti!

Bütün âlem, ona bir sırlar kitabıydı. Yüzü güzelliğin bir delili, bir ayetiydi.

Bilmem kimin haddiydi o güzellikten pay almak?

Dünya yüzü, onun yüzünden kavgalarla dolmuştu, halkın ona sevgisi haddi aşmıştı!

Kâh sokağa çıkar, şebdizini sürer, yüzüne gülgün bir peçe takardı.

Kim o peçeye bakarsa suçsuz günahsız derhal başını kestirirdi.

Kim adını anarsa hemen dilini kopartırdı.

Biri, o güzelliği düşünürse hayale düşer, aklını, canını yele verirdi.

Yüzünü apaçık gören, ağlayainleye can verir, ölür giderdi.

O gönüller okşayan güzelin aşkıyla ölmek, yüzlerce uzun ömürden yeğdi.

Gün olurdu ki aşkının derdiyle birlerce kişi ölürdü.. işte aşk, işte iş!

güneşe benzeyen yüzünü bir gösterdi mi,

Yüzbinlerce gölge yerlere serilir.. ancak onun gölgesine bakılabilir.

Simurg, âleme gölgesini saldı da o yüzden her an bunca kuşlar meydana geliyor.

Âlemdeki kuşların suretleri, hep onun gölgesidir. Bunun iyice bil a hakikatten haberi olmayan!

Bunun bil.. önce bunu bildin mi o kapıyla münasebetini düzdün demektir.

Bunu bildin mi bir iyice de anla.. bildin mi gizle, sakın açığa vurma!

Kendisinden geçen, o olan kişi, onun varlığına dalmıştır. Haşâ, bir an bile Allah'dan gafil olmaz artık!

Bu söylediğim makama varsan Hak olmazsın.. olmazsın ama daima da Hak'a yakın olursun.

Onun Denizine dalmış olan er, nasıl olur da hulûle inanır.. bu söz nasıl olur da, boş bir iş olur?

Kimin gölgesi olduğunu bildin mi ister öl, ister yaşa, her şeyden kurtulur, hiç bir şeyle sınrılı olmazsın.

Simurg, apaçık meydanda olmasaydı hiç gölgesi olur muydu?

Sonra Simurg gizli olsaydı hiç âleme gölgesi vurur muydu?

Burada gölgesi görünen her şey, önce orada meydana çıkar görünür.

Simurg'u görececek görececek gözün gön-lün ayna gibi aydın değil demektir.

Kimsede o güzelliği görececek göz yok. Güzelliğinden sabrımız, takatımız kalmadı.

Her şey, Sîmurg olsun, çil murg olsun (otuz kuş olsun, kırk kuş olsun), odur. Ne görürsen gör, Sîmurg'un gölgesidir.

Çünkü gölge Sîmurg'dan ayrılmaz. Ayrı desen bile olamaz.

İkisi de birbiriyle beraberdir.. ara, aktar. Gölgeden de geç de asıl sırrı ara!

Fakat sen, bir gölgede kaybolur gider- sen nerde Sîmurg'dan bir şey elde edeceksin?

Sana bir kapı açılırsa, bir lûtfâ uğrar- san gölge içinde güneşi görürsün..

Daima gölgeyi, güneşte kaybolmuş gö- rür, her şeyi güneş olarak seyredersin vesselâm!

HİKÂYE: İSKENDERİN ELÇİLİĞİ

İskender, o BÜYÜK padişah, bir yere elçi gönder- mek istedi.

Nihayet o âlem padişahı, elçi elbisele- ri giyinip gizlice gitti.

Kimsenin duymadığı şeyleri, İskender şöyle buyurdu diye nakletti.

Bütün âlemde kimse, bu elçinin İs- kender olduğuna inanmadı ki!

Hiç kimsede İskender'i görecektik göz yoktu; o, ben İskender'im deseydi kimse inanmazdı.

Padişaha her gönülden bir yol var ama yol azıtmış adamın ondan haberi yok.

Odanın dışındaysa padişah, sana ya- bancıdır. Fakat içeriye girmişsen dert etme.. padi- şah da orda.

Ne kimse ona bir an sabreder.. ne kimsede kuvvet ve kudret kalırdı.

Halk, daima onu araştırır, bu istekle ölürdü. Ne ona sabreden vardı, ne onsuz sabreden.. ne şaşılacak şey!

Bir an olsun birisinde sabır ve güç olsaydı padişah, ona yüzünü apaçık gösterirdi.

Fakat hiç kimse ona lâıyk bir adam değildi. O yüzden herkes, gönlünde onun derdi, ölüp giderdi.

Ama kimsede onu görmeye takat yoktu. Onun için yalnız onun adını duymakla lezzet alırlardı.

Padişah, her an bakmak, kendisini seyretmek üzere bir ayna yapılmasını buyurdu.

Padişaha güzel bir köşk yaptılar, ortaya da güzel bir ayna koydular.

Köşke gittikçe o aynaya bakar, kendisini seyrederdi.

Yüzü aynaya vurur, herkes bu yoldan o aksi görür, lezzet alırdı.

Sevgilinin yüzünü seviyorsan bil ki gönül, onun yüzüne bir aynadır.

Gönlünü ele al da onun yüzünü gör. Canını ayna yap da onun güzelliğini seyret!

Senin padişahın, yücelik köşkündedir. Köşk, o güzellik güneşinden parlayıp aydınlanmaktadır.

Padişahım gönülde gör.. Arşı bir zerrede seyret!

Ovaya yayılan her kıyafet, güzelim Sîmurg'un gölgesidir.

Sana Sîmurg, yüzünü gösterse hayale kapılmaksızın gölgeyi Sîmurg olarak görürsün.

benim kanımı dökecek, dedi.

And içerek, yolda hiç bir yerde ne durdum, eğlendim, ne de oturdum.

Öyle olduğu halde padişahım benden evvel buraya nasıl geldi, buna zerre kadar aklım ermedi gitti.

Padişahım ister inansın ister inanmasın, eğer bir kusurum varsa kâfir olayım demeye başladı.

Padişah dedi ki: "Sen, bu işe mahrem değilsin.. nerden anlayacaksın?

Aramızda gizli saklı, kimsenin bilmediği bir yol var. Onu görmedikçe bir an bile rahat edemem.

Onun için her zaman gizlice o yoldan gelirim. Âlemde bunu kimsecikler bilmez.

Aramızda pek çok gizli yollar vardır. Canımızda nice sırlar vardır.

Açıktan onu sorar, ondan bir haber almak isterim ama hakikatte onun ne halde olduğunu bilirim ben.

Görünüşte gence, ihtiyara sorar, soruştururum ama hakikatte canım, sevgiliyle beraberdir."

Kuşların hepsi de, bu sözleri duyunca o eski sırları bir iyice anladılar.

Hepsi de Simurg'la âdeta uyuştu, anlaştı. Sonunda uçup gitmeye niyetlendiler.

Bu söz yüzünden hepsi birden yola baş koydular, aynı derde düştüler. Ortalığı gürültüye verip ötüştüler.

Hüthüde "Ey iş eri, bu yolu nasıl aşalım?

Böyle yüce bir makamda uçamıyoruz.

HİKÂYE: EYAZ'IN HASTALIĞI

Eyaz'a nazar değmişti, hastalandı.. nihayet padişahın gözünden uzaklaştı.

Kudretsiz bir halde yatağa düştü. Belâlara, eziyetlere uğradı, hasta oldu.

Sultan Mahmud'a haber gelince padişah bir hizmetçi çağırdı.

Dedi ki: Hemen Eyaz'ın yanına git, ona tarafımdan de ki: Ey padişahtan ayrı düşen,

Ben, senin derdinle, senin zahmetinle baş başayım. Bu yüzden senden uzağım.

Senin hastalığını düşündükçe bilmiyorum sen mi hastasın, ben mi hastayım?

Bedenim, sevgilimden ayrı düştü ama iştiaqlar çeken canım ona yakın.

Sana candan ihtiyacım var, hasretini çekiyorum. Bir an bile senden ayrılmıyorum.

Nazar, sana bir kötülüktür etti. Senin gibi bir narini hasta düşürdü.

Bunu dedi ve hizmetçiye "Hadi.. çabuk git; ateş gibi git, duman gibi gel!"

Sakın yolda eğlenme; su gibi göz yumuncaya kadar git, şimşek gibi koş!

Yolda bir an bile eğlenirsen sana iki cihanı dar ederim" dedi.

Zavallı hizmetçi hemen yola düştü, yel gibi koşup; tozarak Eyaz'a ulaştı.

Bir de ne görsün: padişah, Eyaz'ın yanında oturuyor. İşin ilerisini düşünen akli, ısıraplar içinde kaldı.

Eli ayağı titremeye başladı. Sanki daimi bir hastalığa tutulmuştu.

Padişahla nasıl başa çıkarım, şimdi

FERİDUDDİN ATTAR

Memleketlerde aşk vardır, dert ise yok. Dert, adamdan başka bir kimsede bulunmaz.

Aşkın kâfirliğe yakınlığı var; kâfirlikse, yoksulluğun içyüzü!

Yola ayak basan, bu yolda ayak direyen, küfürden de geçer, İslâm'dan dal

Aşk, sana yoksulluğa kapı açar; yoksulluk da kâfirlik yolunu gösterir.

Senin bu küfrünle imanın kalmadı mı şu tenin de yok olur, şu canım da kalmaz!

İşte ondan sonra bu işin eri olursun. Bu çeşit sırlara sahip olmak için er gerek!

Erler gibi ayağını bas korkma. Küfürden de geç, imandan da, korkma!

Daha ne vakit korkacaksın? Bırak şu çocukluğu! Erlerin arslanı gibi yola gir, işe koyul!

Sana yüzlerce tehlike başgösterse değil mi ki bu yolda baş gösteriyor, korku yok!

ŞEYHİ SAN'AN'IN RÜYASI

Şeyhi San'an, zamanın piriydi. Yüceliğine dair ne desem, hepsinden de üstündü, ileriye.

Haremde kemal sahibi dört yüz dervişle tam elli yıl şeyhlik etmişti.

Dervişleri de aynen kendisi gibiydi. Gece gündüz ibadette bulunurlar, bir an bile dinlenmezler, istirahat etmezlerdi.

Hem ameli vardı, hem ilmi. Meydandaki şeyleri de bilirdi, gizlileri de keşfederdi, sırlara da mahremdi.

Elliyeye yakın haccı vardı.. bütün ömrünce umre eder dururdu.

Namazının orucunun ise haddi hesabı

bizim gidişimizle bu yol biter mi?" dediler.

HÜTHÜDÜN KUŞLARA CEVAP VERMESİ

Kılavuz olan hüthüt o zaman onlara dedi ki: "Âşık olan canını kayırmaz

İster zahit ol, ister kötü kişi, canını terkettin mi âşıksın.

Gönlün, canına düşmandır.. canını terket, at yola.. canını attın mı yol biter.

Yol bağı candır; ver canını.. ondan sonra perdeyi kaldır, sevgilinin yüzün gör!

Sana imandan çık derlerse, candan vazgeç diye hitap gelirse, Bunu da ver, onu da. İmandan vazgeç, canını feda et!

İnkâr eden, bu olmayacak şey, böyle şey caiz değil derse de ki: Aşk, küfürden de yücedir, imandan da!

Aşkın küfürle, imanla ne işi var? Âşıkların bir an bile olsun canla uğraşmak işleri mi?

Âşık, bütün harmanı ateşe verir. Başına testereyi korlar, sabreder, tenini biçtirir!

Aşka dert ve gönül kanı gerek. aşkın hikâyesi bile zor olmalı!

Sâki, kadehe ciğer kanını dök, derdin yoksa bizden ödünç al!

Aşka perdeleri yakan bir dert gerekir. Kâh can perdesini yırtmalı, kâh durup perde altında gizlemeli!

Aşkın bir zerresi, bütün âlemden iyidir; derdin bir zerresi, bütün âşıklardan iyi!

Aşk, daima kâinatın içidir ama dertsiz aşk, tam aşk değildir.

İtibar sahibi dört yüz derviş de ona uydular, beraberce yola düştüler!

Kâbe'den ta Rum ülkesinin bir ucuna kadar vardılar. Bütün Rum diyarını baştan aşağı dönüp dolastılar.

Günün birinde bir yüce yapının önünden geçiyorlardı. Üst kattaki bir pencerenin önünde bir kız oturmuştu.

Ruhanî sıfatlı bir gâvur kıızıydı bu.. Ruhullah yolunda yüzlerce bilgiye sahip olmuştu.

Güzellik göğünün en en yücesine varmış bir güneşti; ama bitmesi olmayan bir güneş!

Güneş, onun yüzünün aksini görmüş, kıskanmıştı da civarındaki âşıklardan daha çok sararmıştı.

Kim, o dilberin zülfüne gönül verirse zülfünün havasıyle ipe bağlanır gider.

Kim, o güzelin lâl dudağına can verirse yola ayak basmaz, baş kor!

Sabah yeli, o saçlardan nısk kokusu elde ediyor. Rum ülkesi, o Hindû gibi siyah saçlar yüzünden kıvranmakta, Çin'e dönmekteydi!

Gözleri, âşıklar için fitneydi.. kaşları, güzellikte tekti!

Âşıkların yüzüne bir baktı mı canlarını, bakış eline alır, göz ucuyle kemer gibi kaşlarına düşürürdü!

Kaşları ay yüzünde bir kemerdi. Bütün halk, orada yer yurt tutmuştu!

Göz bebekleri dolandı da bir kerecik âşıklara baktı mı, yüzlerce insanın canını avlayıverirdi!

Yüzü, o parlak saçların altında parlak parlayan bir ateş parçasına benziyordu!

yoktu. Hiç bir sünneti terketmezdi.

Huzuruna gelen yol kılavuzu erler, kendilerinden geçerler de öyle gelirlerdi.

O mana eri, kılı kırk yarardı. Kerametlerde de kuvvetliydi, rütbe ve makamlarda da.

Kim hastalanır, bir gevşekliğe düşerse nefesiyle iyileşir, kuvvetlenirdi.

Kısaca neşe çağında da, dert zamanında da halka rehberdi. Âlemde bayrak gibi yücelmişti, şöhret bulmuştu.

Kendisini, kendisiyle sohbet edenlerin ulusu görmekle beraber birkaç gece upuzun bir rüya görüyordu:

Haremden göçmüş, Rum ülkesinde yurt tutmuş; durmadan bir puta secde ediyor.

O âlemin uyanık eri, bu rüyayı görünce eyvahlar olsun dedi, şimdi

Tevfik Yusufu kuyuya düştü; yolu-muz, aşılması güç bir bayıra çatı!

Bilmem ki bu dertten canını kurtarabilecek miyim? İmanımı kurtarabilsem canımı terkederim ya!

Bütün dünya yüzünde tek bir adam yoktur ki yolda böyle bir sarp geçide rastlamasın!

Yoldaki bu sarp geçidi, bu aşılmaz yokuşu geçer, aşarsa yol, kendisine aydınlanacak, gideceği yeri görecekti.

Fakat o geçidin ardında öylece kalakalırsa belâlara uğrayacaktı.. Yolu uzayıp duracaktı.

Nihayet o bilgi sahibi üstat, dervişlerine dedi ki: "Bir işim düştü;

Rum ülkesine hemencecik gitmem gerek. Gideyim ki şu düşün tabiri nedir? meydana çıksın."

"Can gittikten sonra gönlü ne yapayım? Hıristiyan kızına gönül vermek, ne de zormuş" dedi.

Dervişler, onu böyle perişan bir halde görünce hepsi de işi anladılar, iş işten geçtiğini bildiler.

Onun bu haline şaşırıp kaldılar; başlarını önlerine eğdiler; ne akılları kaldı, ne fikirleri!

Bir hayli öğüt verdiler ama fayda etmedi. Olacaklar olmuştu; iyileşmesine imkân yoktu.

Ona öğüt verenin öğüdü tesir etmiyordu.. çünkü derdinin dermanı yoktu ki!

Perişan âşık, nasıl olur da söz dinler? Dermanı bile yakıp yandıran dert, nasıl olur da dermanı kabul eder?

O upuzun günde Şeyh, ta akşama dek ağzı açık hayran bir halde gözlerini pencereye dikti, öylece kalakaldı!

Karanlık gece, onun saçlarının lûleleri gibi etrafa yayılınca, sevgilinin yüzü günahlarla küfre dalıp gizlenince...

Yıldızların her biri bir ışık yakınca Pir'in gönlünü, güneşin hicranı kapladı.

O gece, sevgisi biriken yüz oldu.. Kısa- ca tamamıyla kendisinden geçti gitti!

Kendisinden de vazgeçti, âlemden de.. başma topraklar saçtı, feryat ve ığana koyuldu.

Bir an bile ne uykusu kaldı, ne karanı. Sevgiden kıvranmakta, ağlayıp inlemekteydi.

Diyordu ki: "Yarabbi, bu gecenin gündüzü yok mu, yoksa feleğin ışığı olan güneşin ziya- sı mı kalmadı?

Nice geceleri ibadetle geçirdim; fakat kimsecikler böyle bir geceden işaret bile vermedi.

Suya kanmış lâl dudakları, bütün ci-
hanı susuz bırakmıştı. Sarhoş nergislere benzeyen
gözlerinin binlerce hançeri vardı!

Söz, ağzına yol bulamamıştı ki. Onun
için ağzına dair söz söyleyenler; asla hakikati bilme-
mişlerdir, boşuna söylerler!

Dudağı, iğne gözü kadar küçücüktü,
beline saçının teli gibi kemer bağlanmıştı.

Çenesinde gümüş bir kuyu vardı, İ-
sa'ya benziyordu; sözü, canlıları; ölüleri diriltmek-
teydi.

Çenesindeki kuyuya yüz binlerce Yu-
suf'un gönlü, kanlara boğularak olarak baş aşağı
düşüp gitmişti.

Yüzünde güneş parlaklığı vardı. Siyah
saçlarını bu parlak yüze peçe yapmıştı.

Gâvur kızı peçesini açınca Şeyh, ke-
miklerine, iliklerine kadar ateşlere tutuldu.

Peçe altından yüzünü gösterince âde-
ta saçının bir teliyle Şeyh'e yüzlerce kemer bağladı.

Şeyh, ilerisini düşünmüyor değildi.
Fakat o güzelin aşkı da bir kere yapacağını yapmış-
tı.

Şeyh, tamamıyla elden ayaktan çıktı,
ele avuca sığmaz oldu. Orası sanki ateşlerle doluy-
du, o da ayağıyla gitmiş, kendini ateşlere atmıştı.

Varı yoğun tamamıyla yok oldu. Gönlü,
sevda ateşiyle dumanlar içinde kaldı.

Kızın sevgisi, can ülkesini yağmala-
mış, saçından imana küfürler yağdırmıştı!

Şeyh, imanını verdi, Hristiyanlığı kabul et-
ti. Takvayı sattı, rezilliği satın aldı!

Aşk, canına, gönlüne üst oldu...So-
nunda Şeyh, gönlünden ümidini kesti, canına doy-
du.

FERİDUDDİN ATTAR

sin, uyanıp kalksın, ya da onun sevgisindeki halimi görsün de bana yansın, ağlasın!

Akıl nerde ki bilgimi ele alayım, yahut düzenler düzeyim, fikirlerde bulunayım da aklımı başıma toplayayım.

El nerde ki yolunun topraklarını başıma saçayım.. yahut da topraklarla kanlara bulanmış kalmışken kakayım, başımı kaldırayım!

Ayak nerde ki gene sevgilinin etrafını arıyayım, göz nerde ki gene sevgilinin yüzünü göreyim.

Sevgili nerde ki derdime acısın, merhamete gelsin. Dost nerde ki bir an olsun gelsin de elimi tutsun!

Gün nerde ki feryat ve figanlar edeyim.. akıl nerde ki akıllıca bir işe girişeyim?

Akıl da gitti, sabır da gitti, sevgili de.. bu ne aşktır, bu ne derttir, bu ne iş?"

Bütün dostlar, feryadını duyup gönlünü almak için başına toplandılar.

Bir dostu "Ey uluların şeyhi, kalk, bu vesveselerden yıkan, arın, arın" dedi.

Şeyh, ona "Bu gece ciğer kanıyla yüzlerce defa yıkanıp arındım a habersiz adam" diye cevap verdi.

Bir başka "Ey ihtiyar pir, bir hata ettiysen geldi geçti, tövbe et" dedi.

Şeyh ona da "Namustan, halden tövbe ettim, şeyhlikten, olmayacak şeylerden tövbe ettim" diye cevap verdi.

Başka biri dedi ki: "Tesbihin nerde, işin tesbihsiz nasıl düzelir?"

Şeyh dedi ki: "Belime onun kemerinden bağlayabilmek için elimden tesbihi attım!"

MANTIKU'T-TAYR

Mum gibi yanıp yakılmadan ne uy-
kum kaldı, ne rahatım.. ciğerime serpecek gönül ka-
nımdan başka bir suyum kalmadı.

Bu harareten, bu yanıştan mum gibi
eriyorum, beni âdeta gece yakıyorlar, gündüz öldü-
rüyorlar!

Bu gece, yüzlerce baskına uğruyorum,
bilmem gündüzüm nasıl geçecek?

Kimin bir gececik böyle bir gündüzü o-
lursa işi gücü, gece gündüz ciğerler dağlamak, ya-
nıp yakılmaktır!

Gece gündüz hayli hararetlere düş-
tüm, fakat gündüzüme bu gece eriştim!

Beni yarattıkları gün meğerse bu gece
için yaratmışlar!

Yarabbi, bu gecenin gündüzü yok mu?
Feleğin mumu yanmayacak mı?

Yarabbi, bu gecede bunca işaretler
var, yoksa kıyamet günü bu gece mi ki?

Yoksa ahımdan güneş mi söndü, yok-
sa sevgilimi görüp utandı da gizlendi mi?

Gece, onun saçları gibi uzun, onun
saçları gibi kara. Yoksa bu benzerlik olmasaydı yü-
zünü görmediğimden mutlaka şimdiye kadar yüz
kere öldürdüm ben!

Geceleyin, bütün gece aşk sevdasıyla
yanıyorum. Sevginin hücumuna karşı durmaya ta-
katım yok!

Ömür nerde? Tutayım da sevgilimi ö-
veytim, ya da muradıma ulaşmak için feryatlara ko-
yulayım.

Sabır nerde? Tutayım da ayağımı ete-
ğime çekeyim, ya da erler gibi erleri bile yıkan koca
şarap kadehini çekeyim.

Şans nerde ki uyumaya bir ayak dire-

Başka birisi "hemencecik yola düş. Harem'de otur, özürler dile" dedi.

Şeyh "beni bırak, başımı o sevgilinin eşiğine koyup özürler dilemek isterim" dedi.

Başka birisi "Yolda cehennem var, ak-
lı başında olan kendisini cehenneme atmaz" dedi.

Şeyh "Cehennem yoldaşım olsa yedi
cehennem bile bir ahımdan yanar yakılır" dedi.

Bir başkası dedi ki: "Cennet ümidiyle
bu kötü işten vazgeç, tövbe et!"

Şeyh dedi ki: "Yüzü cennete benzeyen
sevgili olduktan sonra bana cennet lâzım olsa bile
bu civar yeter!"

Başka biri dedi ki: "Allah'dan utan..
Rabbinden hayâ et!"

Şeyh dedi ki: "Beni bu ateşe Allah at-
tı.. kendi kendimi nasıl kurtarabilirim ki?"

Bir başkası da dedi ki: "Yürü, rahat o-
tur.. yeni baştan imana gel, mümin ol!"

Şeyh, ona da "Ben şaşırmış kalmışım.
Benden küfürden başka bir şey isteme. Kâfir olan-
dan iman arama" diye cevap verdi.

Şeyh'e söz geçmeyince dervişler, iyi-
leşmeyeceğini anlayıp üzüldüler.

Gönülleri kan kesildi, kan deryası dal-
galandı. İşin sonu ne olacak, bakalım perdenin ar-
dında ne var dediler.

Nihayet gün Türk'ü, altın kalkanını
gösterip gece Hindü'sunun başını kılıcıyla kesince;

Ertesi gün olup bu gururla dolu olan
dünya, güneş kaynağından nurlanınca

Tenhalarda duran giren Şeyh, sevgili-
nin civarına yöneldi, o mahallenin köpekleriyle ar-
kadaş oldu.

MANTIKU'T-TAYR

Başka biri dedi ki: "Ey sırlardan haberdar olan, kalk, aklını başına al da namaza dur!"

Şeyh dedi ki: "O sevgilinin mihrap olan yüzü nerede ki? Onun yüzünü görmedikçe namazım ne işe yarar?"

Bir başkası dedi ki: "Bu sözler de ne deme oluyor? Kalk, davran.. تنها bir yere git de Allah'a secde et!"

Şeyh dedi ki: "Eğer put gibi güzel olan sevgilimin yüzü burada olsaydı kapımda secde etmem ne hoştu!"

Bir başkası dedi ki: "Hiç pişman olmayacak mısın? Bir an olsun Müslümanlık derdine düşmeyecek misin?"

Şeyh dedi ki: "Bundan daha artık pişmanlık mı olur.. neden bundan önce âşık olmamışım ki?"

Başka biri "Şeytan, yolunu kesti, ansızın gönlüne azgınlık okunu attı" dedi.

Şeyh "Yolumuzu vurup kesen şeytan ne de güzel vurup kesiyor, bizi ne de güzel azdırıyor. Söyle, vursun, durmasın" dedi.

Başka biri "Bu işi duyup anlayan, bu pir nasıl azdı diye hayretlere düşer." dedi.

Şeyh "Ben addan sandan çoktan geçtim, ar, namus şişesini çoktan taşa çaldım" dedi.

Bir başkası "Eski dostlar, sana incindiler, yürekleri yarıldı" dedi.

Şeyh "Gâvur kızının gönlü razı olsun da.. şunun bunun incinmesine aldırış bile etmem." dedi.

Başkası "Dostlarla düş kalk. Hadi, bu gece tekrar Kâbe'ye gidelim" dedi.

Şeyh "Kâbe olmazsa kilise hazır ya.. Ben, Kâbe'nin akıllısıyım, Kilisenin sarhoşu" dedi.

yor. Kâh sarhoş gözlerinle beni uyutuyorsun.

Senin yüzünden gönül ateşlere düştü.
Göz bulut kesild, senin yüzünden kimsesiz, dost-
suz, sabırsız ve kararsız kaldım!

Canım, sevgili, sensiz bütün cihanı
sattım.. aşkınla bir bak, nasıl kesem bomboş, nasıl
kesemi büzüp kapatmışım!

Gözümde yağmur gibi yaşlar yağıyor.
Sensiz gözümde ancak göz yaşları var!

Elimle öyle bir gönül avladım, gözüm-
le öyle bir gönül gördüm ki kimseler bulamadı, kim-
seler göremedi. Gönülden çektiğimi kimseler çek-
medi, kimseler duymadı!

Gönlümde gönül kanından başka bir
şey kalmadı. Gönlüm de bitti tükendi, ne vakte ka-
dar gönül kanını içip durayım?

Bu yoksulun gönlünü bundan fazla
paralama. Onun bundan ziyade tekmeleme, çiğne-
me!

Ömrüm beklemekle geçti. Bir kavuş-
ma el verecekse zamanla beklemek gerek!

Her gece cana pusu kuruyor, civarın-
da canımla oynayıp duruyorum.

Yüzüm, kapının toprağında.. böylece
can vermedeyim.. toprak pahasına canımdan geçip
gitmedeyim.

Kapında ve vakte kadar ağlayıp inleye-
yim? Aç kapıyı. bir an olsun beni kendine hemdem
et!

Sen bir güneşsin.. senden nasıl ayrıla-
bilirim? Ben bir gölgeyim, sensiz nasıl durabilirim?

Gölgeye benziyorum ama kıvranıp kıv-
rılarak güneş gibi pencereye vurmadayım.

Ben bir aklını yitirmiş âşığım. Başını
aşağı çeker, görünmezsen yedi kat göğü birbirine

Yolunun toprağında itikâfa niyetlendi. Onun ay yüzünü görünce ölüye döndü.

Bir aya yakın bir zaman, gece gündüz oralarda kaldı, onun güneşe benzeyen yüzünü görmek için durdu bekledi.

Sonunda sevgilisini göremediğinden hastalandı. Fakat eşiğinden başını kaldırmadı.

O güzelin mahallesinin toprağı, yatağı olmuştu. Kapısının eşiği yastık kesilmişti.

Orayı bırakmak elinde değildi ki. Kız, Şeyh'in kendisine âşık olduğunu anladı.

Fakat anlamazlıktan geldi de dedi ki: "Ey Şeyh, neden böyle kararsız bir hale düştün?"

Zahitler, nasıl olur da şirk şarabından sarhoş olurlar; nasıl olur da Hristiyanların mahallesinde otururlar?

Şeyh, zülfümü ikrar edecek olursa her an, bir divaneliğe düşer."

Şeyh dedi ki: "Görüyorsun ya.. nasıl güçsüz kalmışım; gönlümü çaldın gitti.

Nazdan, kibirden vazgeç, âşıkım, ihtiyarım, garibim.. şu halime bir bak!

Ya tekrar bana gönlümü ver, yahut benimle dost ol.. niyazımı gör de bu kadar nazlanma!

Güzelim, aşkım serseri değildir benim, ya başımı tenimden ayır, ya bana lütfet!

Hükmedersen canımı bile veririm. Dilersen yeni baştan canımla oynar, yine sana feda ederim.

Ey dudağıyle zülfü, kârım, ziyanım olan, ey yüzüyle civarı, maksadım, arzum kesilen sevgili.

Kâh zülfünün parlaklığıyla beni yakı-

ma öbür üç işi yapamam" dedi.

Kız dedi ki: "Bu işe sağlam yapıştıysan Müslümanlıktan çıkmalısın.

Sevgilisiyle aynı renge boyanmayanının sevgisi, renkten, kokudan başka bir şey değildir!"

Şeyh "ne dersen yaparım, ne buyurursan yerine getiririm.

Ey gümüş bedenli sevgili, ben senin kulağı küpeli bir kulunum. saçının perçemini kulağıma küpe yap!" dedi.

Kız, peki, dedi. Hadi kalk, gel de şarap iç. Şarap içince coşacaksın, neşeleneceksin.

Şeyh'i muğların yurduna götürdüler; dervişler, feryadü figan ederek kalakaldılar!

Şeyh, bir de baktı ki yepyeni bir meclis; güzelliği son haddinde bir ev sahibi.

Aşk ateşi, suyunu kuruttu, işini bitirdi. Hristiyan kızmın güzelliği, ömrünü elden aldı!

Ne bir zerre aklı kaldı, ne de bir zerre fikri! Orada öylece susup kaldı, dalıp gitti!

Sevgilisinin elinden şarap kadehini aldı, içti, işinden gücünden vazgeçti!

Şarapla sevgilinin aşkı birleşince o ay yüzüyle sevgisi bir iken yüz bin oldu.

Şeyh, eskiden beri şarap içermiş gibi oradaki boş insanları seyredip sevgilinin güzel dudaklarını, hokka gibi ağzını gülümser görünce

Canına bir heves ateşidir düştü. Kanlı göz yaşları, kirpiklerinden damlamaya başladı.

Bir kadeh şarap daha istedi, aldı, içti. Sevgilinin perçeminin bir halkasını kulağına küpe yaptı.

Şeyh'in yüzlerce kitabı vardı, hepsini din için yazmıştı, hepsi hatırandaydı. Kur'an'ı da ez-

katarım, altüst ederim!

Su toprak canımla yanıp duruyorum.
Canımdaki ateş, âlemi parlıyor.

Aşkına düşeli ayağım balçığa saplandı.. iştihakınla gönlümü ele aldım; böylece kala kaldım!

İsteğinle can veriyorum; ey dermanım sevgili, bir an bile olsun beni huzura, istirahatata eriştir, bana derman et!"

Kız "A yıl yaşamış koca kişi, utan.. sen bundian sonra kendine kâfur ve kefen edinmeye bak!

Nefesin soğuk, benimle dost olma. İhtiyarlamışsın, canınla oynamaya kalkışma!

Benim, sana yüz vermemdense senin kefen edinmeye bakman daha güzel!

Şimdi sen bir lokma ekmeğe muhtaçsın. Âşık olamazsın sen, vazgeç bu sevdadan!

Sen nası! olup da padişahlığa konacaksın? Karnını doyurmaya bir dilim ekmek bile bulamıyorsun!" dedi.

Şeyh dedi ki: "Sen, bana bu çeşit yüz binlerce laf söylesen benim, aşkından başka bir işim gücüm yok.

Aşıklık, gence ihtiyara bakmaz ki! Aşk, hangi gönüle değerse o gönlü paralar!"

Kız, "Eğer sen, bu işin eriysen dört şeyden birini yapmalısın.

Ya puta secde edersin, ya Kur'anı yarsın, ya şarap içersin, yahut da imanından geçersin" dedi.

Şeyh "Şarap içmeyi kabul ettim; öbür üçüyle işim yok benim.

Güzelliğini seyrede ede şarap içerim a-

lığına yapışmamıştı.

Şimdiyse hem âşıktı, hem sarhoş; tamamiyle kendisinden geçmişti artık.

Kendisine gelemeydi, rezil rüsvay olup gitti. Kimseden çekinmedi, Hristiyanlığı kabul etti.

Şarap epeyce yıllanmıştı. Onu iyice kendisinden geçirmiş, pergele döndürmüştü.

Âşık ihtiyardı, şarap yıllanmış, aşksa taptaze Sevgilisi de oracıktaydı. Artık nasıl sabredebilirdi ki?

O ihtiyar, tamamiyle harab oldu, tamamiyle sarhoş oldu. Bir insan, hem sarhoş, hem de âşık olursa nasıl olur? Tamamiyle elden çıkar!

Dedi ki: "Ey ay yüzlü, gücüm kalmadı, âşıkım, benden daha ne istiyorsun, söyle!"

Aklım başımdayken puta tapmadım ama şimdi sarhoşum. Sarhoşken putun önünde Mushaf'ı bile yakarım."

Kız "İşte şimdi bana lâayık bir er oldun. Allah rahatlık versin; tam benim harcım bir adam kesildin!"

Bundan önce aşkta olgunlaşmamıştın. Artık iyice otur, dinlen. Çünkü nihayet piştin" dedi.

Hristiyanlar, öyle bir şeyhin onların volunu tuttuğunu duyunca

Şeyh'i sarhoş sarhoş kiliseye götürdüler, zünnar (Hristiyan kuşağı) kuşanmasını söylediler.

Şeyh zünnarı kuşanınca hırkayı ateşlere atıp yaktı, Hristiyan oldu.

Dininden döndü; ne şeyhliği hatırladı, ne Kâbe aklına geldi.

Bir genç kızın aşkıyla bunca yıllık sağ-

bere bilir kuvvetli bir hafızdı.

Fakat şarap kadehten vücuduna dö-
küldü mü hepsinin manası gitti, kuru sözleri kaldı!

Aklında ne varsa hepsini unuttu. Şa-
rabı içince aklını yele verdi gitti!

Şarap, gönlünde eskiden kalma ne
varsa hepsini aldı, eritti!

Yalnız o sevgilinin güç tahammül edi-
lir aşkı kaldı, başka ne varsa gitti, tertemiz oldu!

Şeyh, sarhoş olunca aşkı üstoldu, ru-
hu deniz gibi dalgalanmaya baladı.

O güzeli de elinde şarap kadehi, sar-
hoş bir halde görünce büsbütün elden avuçtan çık-
tı.

Şarap içmeyi bir yana bıraktı, kızın
boynuna sarılmak istedi.

Kız dedi ki: "Sen bu işin eri değilsin.
Âşıkım diye davaya kalkışıyorsun ama lâftan ibaret
bul

Aşk yolunda ayağın sağlamsa, o bük-
lüm büküm saçların yoluna düştüysen

Zülfüm gibi kâfirliğe ayak bas. Çünkü
aşk, serserice bir iş değildir.

Takva ile aşk uyuşamaz. Aşkın sonu
kâfirliktir, bunu unutma!

Kâfirliğime uyar, benim gibi kâfir olur-
san kolunu boynuma dolar, beni kucaklarsın.

Yok, kâfirliğe uymaz, imanından vaz-
geçmezsen kalk, yürü.. işte sopan da buracıkta, a-
ban da!

Şeyh, âşık olmuştu, pek düşkün bir
hale gelmişti. Gafletle gönlünü kaza ve kadere tes-
lim etmişti.

Sarhoş değilken bile bir an olsun var-

Vuslat istiyorum, seninle yüzgöz olmayı diliyorum. Bu ayrılıkla ne kadar daha yanayım?" dedi.

Kız, gene dedi ki: "Ey tutsak ihtiyar, benim bedelim çok ağır. Sense pek yoksulsun!

Ey bir şeyden haberi olmayan, buna altın lâzım, gümüş lâzım. Gümüş olmadıkça nasıl olur da işin altın gibi parlar?

Paran yoksa başını al, git. Ey koca kişi, benden bir nafaka al, düş yola!

Tez yürüyen güneş gibi tek ol.. ercesine sabret, er oll"

Şeyh dedi ki: "Ey selvi boylu, gümüş bedenli, ne de sözünde duruyorsun ya!

A güzel sevgili, senden başka kimim, kimsem yok. Bu çeşit sözleri bırak artık.

Her an yeni bir tarzda beni aldatıyorsun.. Her an bir başka çeşit başından savuyorsun!

Her ne kadar yaptımsa, sensiz âdeta kendi kanımı içtim. Ne işte bulunduysam senin için bulundum.

Aşkın yolunda neyim varsa terkettim, ne küfrüm kaldı, ne imanım. Ne kârım kaldı, ne ziyanım!

Beni ne vakte kadar bir bekletip karımı elden alacaksın? Böyle kararlaştırmadık mı, beni kendine kavuşturmayacak mısın?

Bütün dostlar beni terkettiler. Hepsi de canıma düşman kesildi!

Sen böyle harekette bulunuyorsun, onlar da öyle. Peki ben ne yapayım? Ne gönlüm kaldı, ne canım, ben ne işleyeyim?

Ey İsa yaratılışlı, yalnız cennete girmektense seninle cehenneme girmek daha hoş!"

lam imandan vazgeçti gitti.

Dedi ki: "İşte olanlar oldu, azdım, yolundan çıktım. Bir Hristiyan kızının aşkı, bana yapacaklarını yaptı.

Bundan sonra daha ne dersen de, emrine uyayım. Bundan beter daha ne varsa söyle, onu da yapayım.

Aklımın başımda olduğu gün puta filân tapmadım ama seni görüp sarhoş olunca taptım işte!"

Nice kişiler vardır ki şarap yüzünden dinlerini terkederler. Şüphe yok ki kötülüklerin aslı olan şarap, bu işi yapar!

Şeyh kıza "Sevgili, daha ne kaldı? Dediklerinin hepsini kabul ettim, yaptım.

Sevginle şarap içtim, puta taptım. Benim aşktan gördüklerimi kimseler görmemiştir!

Kim, benim gibi aşktan çıldırır? Aşk, öyle bir şeyhi nasıl olur da böyle rezil eder?

Elli yıla yakın bir zamandır ki gönlümde sır denizi dalgalanıp duruyordu.

Derken aşkın bir zerresi, gizlendiği yerden sıçrayıp çıktı, bizi, ta takdir yerine kadar sürükledi!

Aşk, bu çeşit nice hırkayı zünnar haline sokmuştur da, sokar da!

Aşk alfabesini okuyan, Kur'an cüzlerini okumuş, pişmiş demektir. Aşka düşüp sevgiyle başı dönmüş olan, gayb sırlarını bilmiş, anlamıştır.

Her neyse, bunların hepsi geldi geçti. Şimdi söyle bakalım, sen, bizi ne vakit kendine ulaştıracaksın?

Asıl olan sana ulaşmaktır. O yapı, adamakıllı, kurulmuş, esaslı bir yapıdır.. her ne yaptımса kavuşmayı umduğumdan yaptım.

FERİDUDDİN ATTAR

vazgeçtiler.. onu terketmeye karar verdiler.

Hepsi de onun kötü talibinden kaçtı.
Onun derdiyle başına topraklar saçtı.

İçlerinde anlayışlı bir dost vardı, kal-
kıp huzuruna gelerek dedi ki: "Ey kötü işlere düşen,
Biz bugün Kâbe'ye dönüyoruz. Hük-
mün ne? Gönlündekini söyle bana!

Ne diyorsun? Hepimiz senin gibi gâvur
mu olalım.. kendimizi rezillik mihrabı mı edelim?

Seni böyle görmeye tahammül edemi-
yoruz.. onun için seni bırakıp buradan kaçıyoruz.

Bari Kâbe'de itikâfa girip oturalım da
şu gördüklerimizi görmeyelim!"

Şeyh dedi ki: "Benim canım ateşler i-
çinde. Nereye gidecekseniz hemen gidin, hiç durma-
yın!

Ben hayatta oldukça, bana kilise ye-
ter. Hıristiyan kızı, canıma canlar katıyor. O, bana
yetiyor!

Siz hürsünüz, bu işi bilmezsiniz. Bu-
rada böyle bir işe düşmediniz ki!

Sizin de başınıza bir an olsun, böyle
bir şey gelseydi her dertte bana dert ortağı olurdu-
nuz.

Aziz yoldaşlarım, siz geri dönüyorsunuz.
Ben, başıma daha neler gelecek, bilmiyorum
ki!

Beni sorarlarsa doğrusunu söyleyin.
O elden ayaktan düşmüş olan, o başı dönüp duran
nerde derlerse gizlemeyin!

Deyin ki: Gözleri kanlarla dolu, ağzı
zehirler içinde; kahır ejderhasının ağzına düştü; o-
rada kaldı!

O İslâm pirinin kaza ve kader yüzün-

Nihayet Şeyh, tam ona lâyık bir adam olunca o ay yüzlü de onun derdine acıdı, yüreği yandı.

Dedi ki: "Ey henüz istediğim gibi pişmeyen âşık, artık mehir işini de bitirelim. Tam bir yıl durup dinlenmeden domuzlarını gütmek gerek!

Yıl bitti mi sana varırım.. neşeli günlerimizi de, dertli zamanlarımızı da beraber geçiririz, bir arada yaşar gideriz."

Şeyh, sevgilinin hükmüne itiraz etmedi. Çünkü sevgilinin hükmüne karşı koyan, sevgilinin hiç bir sırtına eremez.

Kâbe pîri, uluların şeyhi, gidip tam bir yıl domuz çobanlığı etti.

Herkesin içinde yüzlerce domuz vardır ha... Ya domuzun yakıp yandırmalı, ya zünnarı kuşanıp kuru davadan vazgeçmeli!

Ey adam olmayan, sen bu tehlikeye yalnız o ihtiyar Şeyh mi düştü sanırsın!

İçindeki domuzdan haberin yoksa mazursun ama yol eri değilsin!

Bu tehlike, herkesin içinde.. insan, yola girdi mi başım çıkarır, görünür!

İş eri gibi yola ayak bastın, yola düş-tün mü yüzbinlerce put görür, yüzbinlerce domuz görürsün!

Aşk ovasında domuzu öldür, putu yak.. bunları yapamazsan Şeyh gibi aşka düş, rezil ol!

Şeyh, Hıristiyanlığı kabul edince Rum ülkesinde bir gürültüdür koptu!

Onunla düşüp kalkanlar, şaşırıp kaldılar. Onun bu hali yüzünden âdeta canlarından oldular.

Tutkunluğunu görünce dostluğundan

yerde şeyhini bulamadı.

Dervişlere ne haldedir. ne oldu diye sordu. Şeyh'in başına gelenleri tamamıyla anlattılar.

Kaza ve kaderin başına getirdiği halleri söylediler. Dediler ki:

Bir Hristiyan kızı, onu saçının bir teliyle bağladı. İman yolunu hertaraftan kesti!

Şimdi zülûfle, benle aşk oyunu oynuyor. hırka yandı, iyileşmesine imkân kalmadı.

İbadetten tamamıyla el çekti şimdi şu anda domuz çobanlığı yapmada!

Şimdi o dertlere düşen velinin belinde ucunda haç asılı bir zünnar var!

Şeyhimiz din yolunda nice ibadetler etti ama şimdi onu tanıyamazsın, eski bir gâvurdan ayırdedemezsin!

Derviş, bu olayı duyunca hayretlere düşüp yüzü sarardı, yaslara büründü!

Dervişlere dedi ki: "Ey eteği bulaşık kişiler, vefakârlıkta ne ersiniz siz, ne hatun!

İnsana kara gün dostu gerek. Dost, böyle günde işe yarar.

Siz şeyhinize dostsanız neden ona yardım etmeyi her şeyden üstün tutmadınız?

Mademki Şeyh, eline zünnar aldı, hepinizin zünnar kuşanması gerekti.

Dileyerek ondan ayrılmamalıydınız, hepinizin de onunla beraber Hristiyan olması lâzımdı.

Utanın; bu mu dostluğunuz sizin? Bu mu hak hukuk göstermeniz, bu mu vefanız?

Bu, ne dostluk, ne de vefakârlık. Yaptığınız iş, münafıklıktan başka bir şey değil!

Dostuna dost olan, ondan ayrılmayan

den uğradığı şeylere âlemde hiç bir kâfir razı olmaz.

Uzaktan ona bir Hristiyan kızını gösterdiler.. akıldan da vazgeçti, dinden de, şeyhlikten del

O kızın halka gibi zülfü, boynuna geçti.. bütün halkın diline düştü!

Eğer biri beni kınarsa deyin ki: Bu yolda nice kimseler bu çeşit tehlikelere uğrar, nice-leri kayıp düşer!

Bu öyle bir yoldur ki bu yola gidebilecek ne bir ayak vardır, ne bir baş! Kimse bu yolda hileden, tehlikeden emin olmamaz!"

Şeyh bu sözleri söyleyip dostlarından yüz çevirdi. Domuz çobanı, domuzlarının yanına koştul

Dostlar derdiyle bir hayli ağladılar, dönüp dönüp arkasından baktılar.

Nihayet Kâbe'ye yöneldiler. Yürekleri yanıyor, tenleri eriyordu.

Şeyhleri, Rum ülkesinde yapayalnız kalmıştı. Dininden dönmüş, imanım rüzgara kaptırmış, Hristiyan olmuştu.

O azizler hareme varınca ağızlarını yumdular, kimseye bir şeycik söylemediler.

Şeyhlerinin halini söylemeye utandılar. Her birisi bir bucakta gizlendil!

Şeyh'in, Mekke'de zeki ve tecrübeli bir dostu vardı. Şeyh'e teslim olmuş, her şeyden el çekmişti!

Pek gözü açıktı, iyi bir kılavuzdu. Şeyh'i ondan iyi anlayan, bilen yoktu.

Şeyh, Mekke'den giderken o, orada değildi.

Gittiği yerden dönüp gelince kaldığı

Rabbimizin kapısından da çekindiniz, neden Allah'a yalvarmadınız?" dedi.

Bu sözü duyunca hepsi de cevap vermekden âciz kaldı, hiç biri utancından başını kaldırmadı!

O derviş "Bu utanmanın faydası ne? Mademki iş bu hale gelmiş.. hemen kalkalım.

Allah kapısına yüz sürelim; yalvarıp yakararak başımıza topraklar saçalım.

Hepimiz, kâğıt gömlekler giyelim; nihayet hep birden Şeyhimizi elde edelim" dedi.

Hepsi de Arap diyarından Rum ülkesine gittiler. Gece gündüz itikâfa girdiler, gizlendiler.

Hak kapısında her biri, yüz binlerce feryada koyuldu. Kâh ağlıyorlardı, kâh şefaât diliyorlardı.

Böylece tam kırk gün, kırk gece hiç birisi, durduğu yerden baş kaldırmadı!

Kırk gün kırk gece hiç birisi, ne uyudu, ne dinlendi, ne ekmek yedi, ne su içti!

O temiz kişilerin yalvarmasından göklerde bir gürültüdür koptu.

Yücelerdeki yeşiller giyinmiş melekler de, aşağılardaki yeşiller giyinmiş melekler de giysilerini soydular, yasa daldılar, hepsi mor matem elbiseleri giyindiler!

Nihayet, bunların safına reis olan dervişin dua oku, hedefe vardı.

Kırk birinci gece o temiz derviş yalnız olduğu köşesinde kendinden geçti.

Seher çağı miskler saçan bir yel esti.. gözüne bir âlemdir göründü.

Ay gibi Mustafa'yı gördü. Siyah saçlarını ikiye ayırmış, omuzlarına salmıştı.

kişinin, dostu gâvur olsa beraberce gâvur olması lâzım!

Dost, kötü günde belli olur, iyi günde ise yüz binlercesi bulunur.

Şeyh, ejderhanın ağzına düşünce demek ki hepiniz "adımız çıkar" düştünüz, onu bırakıp kaçtınız ha!

Aşk, zaten kötü şöhret üstüne kurulmuş bir yapıdır. Kim bu yoldan baş çekerse bu çekilişi, olgunlaşmadığındandır"

Bu sözler üzerine hepsi de "Söylediklerini daha önce ona kaç kere söyledik, hatta daha fazla da söyleyip

Onunla kalmaya azmettik.. neşede, dertte onunla beraber bulunalım dedik..

Zahitliği satalım, rezilliği alalım, din-den vazgeçelim, gâvur olalım diye kurduk.

Fakat o iş bilen, hesaplayan Şeyh hepimizin birer birer yanından uzaklaşmasını, geri dönmesini istedi.

Bizim dostluğumuzdan bir fayda görmediğinden bizi, hemencecik geri döndürdü.

Biz de hükmüne uyduk, döndük; işte sana da halini anlattık, gizlemedik" dediler.

Bunun üzerine o derviş, öbür dervişlere "Pek âla.. fakat eğer işiniz düzeninde olsaydı.

Allah kapısından başka varacak yeriniz olmaz; bütün varlığınıza o kapıya varır;

Allah'a yalvarıp yakarmada her biriniz, öbürünü geçerd.

Allah da sizi böyle kararsız bir halde görünce lütfeder, hemencecik Şeyh'i hidayete sevk eylerdi.

Hadi Şeyhinizden çekindiniz, neden

FERİDUDDİN ATTAR

Dervişlerle ağlaya ağlaya koşmaktaydı. Domuz çobanı olan Şeyh'in bulunduğu yere kadar vardılar.

Bir de gördüler ki Şeyh ateşlere dönmüş, kararsız bir halde. Fakat bu kararsızlıkla hoş bir âlemde!

Şeyh de dervişlerin tekrar geldiklerini, Allah'a yalvarmaya koyulduklarını gördü.

Şeyh çan sözünü ağzından atmış, zünnarı belinden çözmüştü.

Başındaki Hıristiyan külâhını fırlatmış, gönlünü de Hıristiyanlıktan yıkayıp arıtmıştı.

Şeyh, uzaktan dervişleri görünce kendisini, onların yanında nursuz pirsiz görüp

Utancından üstündeki elbiseyi yırttı; aciz eliyle başına topraklar saçtı.

Kâh bulut gibi kan ağlamaktaydı; kâh eliyle tatlı canını onların yoluna atmaktaydı.

Ahından feleklerin perdesi yanıyor, hasretinden vücudundaki kan, ateş kesiliyordu.

Gönlündeki hikmet, esrar, Kur'an ve Hadis bilgilerini tamamıyla yıkanmışlardı.

Şimdi bütün bunlar, tekrar bir aklına gelmişti. Cahillikten, çaresizlikten tekrar kurtulmuştu.

Kendi haline bakınca secdelere kapamıyor, ağlayıp duruyordu.

Gül gibi gönül kanlarına bulanmıştı, utancından terlere boğulmuştu!

Dervişler, onu bu halde görünce hem dertlere düştüler, hem neşelenip sevindiler.

Hepsi de koşular; sevinçle canlarını vererek yanına gittiler.

Şeyh'e "Ey sır perdesini açan, gene

Güneşe benzer yüzü, Allah'ın gölgesi-
di; yüzlerce can âlemi, saçmın bir teline vakfolmuş-
tu.

Salına salına yürümekte, gülümseyip
durmaktaydı. Onu gören, o an kendisini kaybeder-
di.

O derviş, Mustafa'yı görünce yerinden
kalktı, ey Allah'ın Peygamberi, dedi. elimi tut!

Allah için halka yol gösterirsin; Şeyhi-
miz yol yitirdi, ona yol göster!

Mustafa dedi ki: "Ey himmeti yüce
derviş, yürü var, Şeyhini bağdan kurtardım.

Yüce himmetin tesir etti. Şeyhini af-
fettirdi.

Şeyh'le Allah arasında pek kara bir
toz, yoldan kalktı. Tövbe çağı geldi, suç çekilip gitti.

O tozu, Şeyh'in yolundan giderdik, o-
nu karanlıklarda bırakmadık.

Şefaât için bir damlacık çiğ tanesi saç-
tım. Onun bütün ömrüne yayıldı!

O toz, şimdi yoldan kalktı; tövbe kabul
edildi; günah ortadan kalkıp gitti.

İyice bil ki gûnahtan yüzlerce âlem ol-
sa bir tövbenin sıcaklığıyla erir, yok olur. Yoldan
kalkar!

Lûtuf ve ihsan denizi dalgalanınca er-
keğin de günahını mahveder, kadının da!"

Bu rüyanın sevinciyle dervişin akli ba-
şından gitti. Öyle bir nara attı ki gökler güm güm in-
ledi!

Bağırıp çağırarak yerinden kalktı, göz-
lerinden akan göz yaşları kanlarla bulanmıştı.

Bütün dervişlere rüyasını anlattı;
müjdeler verdi, yola çıktılar.

dü ki gönlü, güneş gibi nurlar saçıyor.

Gönlünde şaşılacak bir dert ortaya çıkmıştı. O dert, onu arayışa düşürmüş, kararsız bir hale getirmişti.

Sarhoş canına bir ateştir düşmüştü. Şimdi de gönlüne el attı, gönlü, elinden çıktı!

Kararsız canı, gönlüne ne tohum ekmişti; bu tohum nasıl bir meyva verecekti? Bilmiyordu ki!

Bir işe düşmüştü ki arkadaşı yoktu. Kendisini şaşılacak bir âlemde gördü.

Öyle bir âlem ki orada hiç bir yol görünmüyor. Dil tutulup kalmış, söze mecal yok!

Bütün o naz ve tazelik içinde, ne şaşılacak şey ki, göz yaşları yağmur gibi yağıyordu!

Bir bağırdı, elbisesini yırtarak dışarıya koştu. Başına topraklar saçtı, kanlar içinde koşmaya başladı.

Dertli bir gönülle, kuvvetsiz bir bedenle Şeyh'in ve dervişlerin peşine düştü.

Bulut gibi kanlara batmış, koşup duruyor. Nasıl koştuğunu, nasıl yol aldığını da bilmiyordu!

Ovada, çölde hangi yoldan gitmek gerek? Onu da bilmiyordu.

Yalnız âciz, perişan bir halde ağlayıp inliyor, yüzünü sevine sevine topraklara sürüyor.

Feryat ederek "Ey herkesin imdadına yetişen Allah'ım, ben, işten güçten kalmış âciz bir kadını.

Senin gibi birisinin yolunda yürüyen bir erin yolunu kestim. Fakat bilmiyordum, sen benim yolumu kesme.

Kahır denizini köpürtme, yatıştır. Bil-

güneşinin üstünden bulut çekildi.

Küfür, yoldan savulup gitti, iman gelip yerleşti. Kilisede puta tapan Allah'a tapar oldu.

Ansızın kabul denizi dalgalandı; Peygamber, sana şefaatt etti.

Şimdi şükredecek zaman. Şükret Allah'a; matemın sırası, yeri değil!

Allah'a şükürler olsun ki kapkaranlık denizde güneş gibi bir yol açtı.

Apaydın şeyi kapkara yapmaya gücü yeten Allah, bunca günaha karşılık tövbe nasib etti.

Allah (C.C.) tövbeden bir ateştir parlattı mı o ateş, neyi bulursa yakar yandırır, mahveder" dediler.

Hikâyeyi kısa keselim; artık oradan yola kayulmak zamanıydı.

Şeyh gusletti, tekrar hırkasını giydi; dervişlerle beraber Hicaz'a doğru yola düştü.

Bundan sonra o Hristiyan kızı, rüyasında güneşin kucığına düştüğünü gördü.

Güneş, dile geliyor da "Hemen Şeyh'in peşi sıra koş.

Onun dinine gir, onun yoluna toprak ol. Ey onu kirleten, yürü, onun yüzünden temizlen arın!

O geçici aşkla senin yolunu tutmamıştı.. şimdi sen de gerçek olarak onun yolunu tut.

Hayli zamandır onun yolunu kesmiş-tin; şimdi ona yoldaş ol; doğru yolu bul, artık gerçeği anla.

Onu yoldan çıkardın, şimdi de sen onun yoluna gir. O, artık yola geldi, sen de ona yoldaş ol" diyordu.

Hristiyan kızı uykudan uyanınca gör-

O güzel, Şeyh'i görünce bahar bulutu gibi ağlamaya başladı.

Gözü, ahdına vefa ediyordu. Kendisini Şeyh'in eline, ayağına attı.

Dedi ki: "Senden utanıyorum, bu utangaçlık canımı yakıyor. Bundan böyle artık perde ardında yanamam.

Gerçeği anlamak için perdeyi attım. Bana Müslümanlığı öğret de doğru yola gireyim."

Şeyh, ona Müslümanlığı anlattı. Derişlerde bir gürültüdür koptu.

O güzel yüzlü, göz yaşları saçarak, dalgalanıp coşarak şehadet getirdi.

Nihayet o güzel, doğru yolu buldu. Gönlü hakikatten haberdar olmuştu; gönlündeki iman zevkine ulaştı.

Gönlü, o iman zevkiyle kararsız bir hale geldi, gam geldi, onun dertlerini teselliye koyuldu.

Kız dedi ki: "Şeyhim, dermanın tüken-di. Ayrılığa tahammülüm yok.

Baş ağrısıyla dertle, kederle dolu olan bu topraktan gidiyorum; elveda ey âlemin şeyhi, elveda!

Sözü kısa keseceğim. Âcizim, affet, bana darılma."

O ay yüzlü, bu sözleri söyleyip candan el çekti. Zaten yarı canı kalmıştı; onu da canana teslim etti.

Güneşi, bulut altına girdi, gizlendi.. yazıklar olsun, tatlı canı, ondan ayrılmış!

O, meçaz denizinden bir damlaydı; yine geldiği hakikat denizine gitti!

Hepimiz de rûzğara benzeriz. Şu dün-

miyordum, yanıldım, suçumu ört!

Yaptıklarına kalma, bu yoksulun suçuna bakma. Dine girdim, imana geldim, beni dinsiz bırakma!

Ölüyorum. yardımcım bir kimsecik bile yok. Senden, senin yüceliğinden başka feryadıma kimsecikler erişemez." diyordu.

Şeyh'e içinden, "o kız, Hristiyanlıktan vazgeçti.

Bizim kapımıza dost oldu.. şimdi işi, bizim yolumuza düştü.

Geri dön, gene o putu, bul, o put gibi güzel sevgilinle arkadaş ol, derdine derman et" diye ilham geldi.

Şeyh, derhal rüzgâr gibi geldiği yoldan döndü. Gene dervişleri arasında bir gürültü koptu.

Hepsi birden, "başın üzerine tövbe etmeler, bu yanıp yakılmalar neydi ki?

Tekrar aşk oyununa mı girişeceksin, tövbe ettikten sonra yine namazsızlık da mı buluncaksın?" dediler.

Şeyh, onlara kızın halini anlattı. bu sözü duyan, âdeta canını terketti.

Şeyh ve dervişler geri döndüler, o güzelin bulunduğu yere kadar geldiler.

Gördüler ki kızın yüzü altın gibi sararmış. Şsaçları yolun tozlarına bulanmış, görünmez olmuş.

Baş açık, yalın ayak. Elbisesi yırtılmış.. ölü gibi yeryüzüne serilmiş!

O ay yüzlü, o yüreği yaralı güzel, şeyhinin yüzünü görünce kendinden geçti.

Şeyh de o ay yüzlüyü aç, susuz bir halde görünce yüzüne gözlerinden sular serpti.

FERİDUDDİN ATTAR

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

KUŞLARIN HÜDHÜDÜ KILAVUZ SEÇMELERİ

Kuşlar, bu sözleri duyunca hemen âdeta canlarını terk ettiler.

Simurg, kuşların gönüllerinden sabrı, kararı aldı; aşkları birken yüz bin oldu.

Yola düşmeyi kurdular, adamakıllı niyetlendiler, bu yolu aşmaya karar verip çevikleştiler.

Hepsi de dediler ki: Şimdi ortada işimizi görecektik, bizi idare edecek bir kılavuz lâzım bize.

Bize yolumuzu göstereceksin, yolda bize kılavuz olsun. Çünkü insan, kendi kendisine ulu olmaz, ululuk edemez.

Bu yolda aziz bir hâkim gerek ki bu bürüm ve derin denizi aşabilelim.

Bu hâkime can ve gönülden uyalım, fermanını tutalım da belki yolumuz Kafdağına varır.

Artık bir arada lâfı bırakalım da belki Kafdağına yol bulur, oraya varırız.

Bu yolla damla, yüce güneşe ulaşır, simurgun gölgesi üstümüze düşer.

Nihayet, kendi kendisine hâkim olamaz. Kur'a çekelim, yolu ancak bu.

Kur'a kime düşerse ulu olur.. biz, küçük kuşlara başbuğluk eder, dediler.

Söz buraya varınca âdeta akılları başlarından gitti. Hepsi de sustular.

İşleri kur'aya kalınca o kararsızlara bir karardır, bir sükûnettir geldi.

Kur'a çektiler, tam yerinde olarak âşık

yadan geçip gidiyoruz. O gitti, biz de hep gitmekteyiz!

Aşk yolunda bunun gibi neler olur, neler.. Bunu, aşkı bilen bilir!

Ne söylerse sıradandır. Bu yolda olur; rahmet, ümitsizlik, hile, eminlik.. hepsi mümkündür.

Nefis, bu sırları işitemez. Nasibi olmayan meydandaki topu çelemez.

Bunu, can ve gönül kulağıyla işitmek gerek. Balçıktan meydana gelen ten kulağıyla değil!

Gönlün, nefisle her an savaşıp durması pek çetinleşti. Matem, şiddetlendi. Gine bir ağıt yak, gene bir feryad et!

HİKÂYE: BEYAZIT'IN SORUSU

Bayezit, bir gece şehirden dışarı çıktı. Her taraf sakindi, halkın gürültüsü tamamıyla yatışmıştı.

Âlemi adamakıllı aydınlatan bir ayışığı vardı. Gece, âdeta gündüze dönmüştü.

Gökyüzü yıldızlarla bezenmişti. Her bir yıldız, bir başka işte, bir başka cümbüşteydi.

Şeyh, ovada ne kadar gezdi, dolaşırsa ovada, çölde hiç kimse seslenmedi. Kıpırdamadı bile.

İçinden bir coşkunluk geldi de dedi ki: Yarabbi, gönlüm yandı.

Senin bu kadar yüce bir kapın var da bu kapıda neden hasretini çekenler yok.. neden böyle bomboş?

Hâtif cevap verdi: Ey yolda şaşırmış e! Padişah, herkese yol göstermez ki!

Bu ıssızlık, bu kapının yüceliğindendir.. her yoksul, kapımıza gelemiz bizim!

Yücelik dairemizin nuru balkır da uyku-da bulunan gafilleri bu kapıdan uzaklaştırır.

Halk, binde bir kişi bu yola düşsün, bu sevdaya ulaşsın diye yıllarca bekler durur!

KUŞLARIN HÜTHÜDE DERTLERİNİ AÇMALARI

Yolun dehşetinden bütün kuşların kanatları, kanlara bulandı, ah etmeye başladılar.

Yolu görüyorlardı, fakat derman ortada yoktu!

O yolda öyle bir azametli bir rüzgâr es-

hüthûde isabet etti.

Hepsi de onu kendilerine kılavuz yaptılar. O, ne buyuruyorsa canla başla yerine getiriyorlardı.

O, büyüğümüzdür. Bu yolda bize başbuğdur, yol göstericidir diye söz birliği ettiler.

Hükûm onun hükmüdür; ferman onun fermanı.. ondan ne canımızı esirgeriz, ne tenimizi dediler.

KUSLARIN YOLA ÇIKMASI

Yol gösterici yiğit hüthût, meydana çıktı, başına tacını giydi.

Yüz binlerce kuş yola koyuldu. Aya da, balığa da gölge saldı!

Gide gide yolları, bir vadiye erişti; feryatları, âdeta aya ulaştı.

O yoldan yüreklerine bir korkudur düştü. Canlarına bir ateştir erişti.

Birbirlerine yaklaştılar; kanat kanada, ayak ayağa, başbaşa uçmaya başladılar.

Hepsi de gene canlarından el çektiler yükleri ağırdı, yolları uzun!

Şaşılacak bir yoldu bu yol.. bu yola ne bir giden vardı, ne de yolda bir zerre hayırlı yahut şer bir şey!

Sessiz sadasız bir yoldu.. ne artıyordu, uzuyordu bu yol, ne de eksiliyordu!

Bir kuş hüthûde, "yolda neden kimsecikler yok?" diye sordu. Hüthût, "Bu yalnızlık, padişahın yüceliğindendir" diye cevap verdi.

gönülsüz, bedensiz o kapıya baş koruz.

HÜTHÜDÜN, KUŞLARIN DERLERİNİ HALLETMESİ

Bunun üzerine hüthüt kürsüye çıkıp söze başladı.

Başına tacını takmış, tahtına çıkmıştı. Kim, yüzünü gördüyse bahtı yüceldi, talihi açıldı.

Hüthüdün huzurunda kuşlar yüz binlerce saftan fazla saf oldular.

Bülbülle kumru da beraberce şakımak için huzura geldiler.

İkisi de nağmeye başladı. Nağmelerinden âleme ferahlık düştü.

Seslerini duyan, kararsız bir hale geldi, kendinden geçti!

Herkes, başka bir hâle düştü. Ne kimse tamamiyle kendisinden geçmişti, ne de kimse kendisindeydi!

Bundan sonra Hüthüt söze başladı; mahnaların yüzünde ki perdeyi açtı.

KUŞLARIN HÜTHÜDE BU MAKAMI NASIL BULDUĞUNU SORMASI

Birisi, "Ey önderliği kapan, nasıl oldu da sen bizi geçtin, Cenabı Allah'a bizden daha çok yaklaştın?

Sen de bizim gibi bir kuşsun, biz de senin gibi bir kuşuz. Aramızdaki bu fark neden meydana geldi?

Bizim canımızdan, cinsimizden ne gü-

mekteydi ki âdeta göklere dayanmakta, göklere amuz vurmaktaydı!

Orası öyle bir ıssız yoldu ki orada felek tavusu bile hiç sayılmaktaydı.

Artık âlemde bir an bile başka bir kuşun bu yola gitmeye gücü mü olur; kudreti mi bulunur?

Kuşlar, yoldan korkunca hepsi biraraya geldiler;

Hüthüdün huzuruna varıp kendilerinden geçmiş, kendilerini kaybetmiş bir halde

Dediler ki: Ey yol bilen, padişah huzuruna edepsizce varılmaz.

Sen, bir hayli zaman Hz. Süleyman'ın huzuruna vardın.. padişah kapısında bulundun.

Huzur edep ve âdetlerini, korku ve tehlikeye makamlarını tamamıyla bilirsin.

Bu yolun inişini, yokuşunu görmüşsün. Âlemin etrafında bir hayli dönüp dolaşmışsın.

Diyeceğimiz şu; Mademki sen bize başbuğ oldun, bizim idareimizi eline aldın,

Şuracıkta minbere çık. Kavminin yol azığını hazırla!

Padişahlar huzurunda uyulması gereken edep ve erkânı anlat.. çünkü bu yolculuk, bilgisizlikle olmayacak.

Hiçbirimiz gönlünde bir şey olmadan gitmesin.

Sanadertlerimizi açalım da gönlümüzdeki şu şüphe kalsın!

Önce gönlümüzdeki müşküleri hallet de ondan sonra adamakıllı bir azimle yola düşelim.

Zira bu yol biliyoruz ki pek uzun. İçimizde şüphe varken nurlanmıyor, ışıklanmıyor.

Gönlümüz rahatlanınca yola düzülür,

Çocuk dedi ki: "Ey hüner sahibi emir, biz yedi  ocuğuz, babamız yok.

Bir anamız var, o da kötürüm. Pek yoksulsuz, pek kimsesiz.

Her gün balık tutmak için böyle denize ağ salar, ak ama kadar beklerim i te.

Yüz eziyetle bir balık tuttum mu gece hepimizin de gıdası odur, ondan ibarettir."

Padişah "A dertli çocuğum, seninle ortak olalım mı? Ne dersin?" dedi.

Çocuk razı oldu, padişah, yeniden denize ağ saldı.

Çocuğun ağı, padişahın devleti, bahtı yüzünden balıkla doldu. O gün yüz tane balık tuttu.

Çocuk, balıkları görünce dedi ki: "Bizde bu devlet yoktu, şaşırdım doğrusu.

Yiğit, senin talihin pek yaver.. bu balıklar o yüzden ağına düştü."

Padişah "Oğlum, sen, bir balık tutanını bilsen, bir benim kim olduğumu anlasan..

Senin talihin, benim yüzümden açıldı şimdi.. Çünkü sana balık tutan, padi ahtır" dedi.

Ve atına bindi, gitmeye ba ladı.  ocuk "Kendi payını ayırsana" deyince..

Padişah dedi ki: "Bugün payımı ayırmıyacağım. Yarın ağına ne d  erse benim olsun.

Fakat yarın, ancak sen, benim avım olacaksın. Ben avımı kimseye vermem hal"

Ertesi gün padişah, sarayına varınca ortağını hatırladı.

Bir  avuşu yollayıp çocuğu çağırttı. Ortağını, tahta oturttu.

Herkes, "Padi ahım, bu bir yoksul" di-

nah çıktı da senin payına sâf ve iyisi düştü, bizim payımıza tortusu kaldı?" dedi.

Hüthüt dedi ki: "Ey kuş, Hz. Süleyman'ın gözü, bir an bize düşüverdi!

Ben bu makamı, ne altınla elde ettim, ne gümüşle. Bu eriştiğim devlet, o bakıştan meydana geldi.

Bu makamı kim ibadetle elde edebilir ki? İblis de bir hayli ibadette bulundu!

Ama birisi çıkar da ibadete lüzum yoktur derse ona lânet okumaya başlar.

Sen, bir an bile ibadeti bırakma. Fakat sakın ibadete de güvenme!

Ömrünü ibadetle geçir de Hz. Süleyman, sana da bir baksın!

Süleyman'a makbul oldun mu; ne desem, ne söylesem anlatamam; dediklerimden, söylediklerimden de ileriye geçer, yücelirsin!

HİKÂYE: SULTAN MAHMUT'LA BALIKÇI ÇOCUK

Sultan Mahmut, bir gün nasılsa askerinden ayrı düşmüştü.

Rüzgârlar gibi ttek başına bir hayli döndü, dolaştı. Nihayet deniz kıyısında bir çocuk gördü.

Çocuk kıyıda yapayalnız oturmuş, ağını denize salmış, balık tutmaya uğraşıyordu. Padişah, çocuğa selâm verip yanına oturdu.

Çocuk, pek dertliydi. Gönlü sıkkın, yüreği dar bir haldeydi.

Padişah "Çocuğum, neden böyle dertlisin? Âlemde senin gibi bir dertli görmedim ben" dedi.

oturursan otur, yol alamazsın ki!

Yola yalnız gitme; pir gerektir pir. K r gibi bu denize dalma!

Yol alman için mutlaka sana pirimiz gerek. O, sana her i te bir sı mak olur.

Sen, yolla kuyuyu farketmedik e elinde bir sopa olmaksızın nasıl yol alabilirsin ki?

Ne senin g z n var, ne de yol kısa. Fakat pir, yolda sana kılavuzluk eder.

Kim bir devlet sahibinin gölgesine sığırırsa yolda asla utanmaz.

Bir devlete eri enin elinde bütün dikenler g l demeti kesilir!

H K YE: SULTAN MAHMUT'LA DÖKEN SATAN İHT YAR

Sultan Mahmut, avlanırken ansızın askerinden ayrı d       .

Bir ihtiyar adam, e e ine diken yüklemiş, sürüp gidiyorken diken demetleri c z l p d     . Adamca ız kalakaldı, ba ını ka ımaya ba ladı.

Sultan Mahmut, ihtiyarın perişan bir hâle d       n , e e inin kakılıp kaldığını, dikenlerin yere serildi ini gördü.

Yanına gidip "sana yardım edeyim mi, ister misin?", dedi. Adam "Elbette" dedi..

"Bana yardım edersen ne çıkar ki? Ben faydalanırım, sense zarara girmezsin.

Görüyorum ki, güzellikten nasibin var. Güzel yüzlülerin l tfuna  a ılmaz."

Padişah l tfedip atından indi; g l gibi ellerini dikenlere uzattı.

Adamın yükünü e e e y kladı. Tekrar a-

yordu ama padişah "Ne olursa olsun, nihayet orta-
ğımız.

Mademki onu ortaklığa seçtik, kabul et-
tik, ondan yüz çevirmemiz doğru değil" dedi ve o ço-
cuğu da kendisi gibi bir padişah yaptı.

Birisi, işi bilmiyordu. Çocuğa "Bu yüceli-
ğe nereden eriştin?" diye sordu.

Çocuk dedi ki: "Neşe geldi, yas geçti. Bir
gün, bir devlet sahibine rastladım, işte ondan!"

HİKÂYE: BİR KATİL'İN CENNETE GİRİŞ SEBEBİ

Padişahın biri, bir katili eziyetlerle öl-
dürttü. Bir derviş, o katili rüyada gördü.

Adn cennetinde gülümseyerek dolaş-
makta, kâh neşeli bir halde durmakta, kâh salına
salına gezinmekteydi.

Derviş "Sen bir katildin.. başın daima a-
şağıdaydı; işin daima seni utandıracak işti.

Bu makama nasıl eriştin? Yaptığın işler-
le bu rütbeye erişilemez" dedi.

Katil dedi ki: "Öldürülürken kanım ak-
maya başladığı sırada oradan Habibi A'cemî geçi-
yordu.

O yol piri, gizlice bir an bana bakıverdi.

İşte bütün bu devlete, hattâ bundan
başka yüzlerce ululuğa, izzete bir tek bakış yüzün-
den eriştim."

Kime bir devletlinin gözü düşerse canı
bir anda yüzlerce sırra ulaşır.

Bir erin nazarı, sana düşmedikçe varlı-
ğından nerden haber alacaksın sen?

Birisine ulaşmadıkça yapayalnız ne kadr

dediler.

İhtiyar dedi ki: "Doğru, bu iki arpa değer ama böyle alıcı az düşer; bu, iyi bir alıcı!

Bir devlet sahibi, elini dikenime sürünce dikenim, yüzlerce gül bahçesi meydana getirdi.

Kim bu diken almak isterse bilmelidir ki her bir diken ancak bir dinara alabilir.

Onun gibi bir devletli, dikenime el sürünceye kadar yoksulluk, bana nice dikenler yükledi.

Evet; bu bir dikenden ibaret; değeri pek ehemmiyetsiz. Fakat onun eli sürülünce yüzlerce can değerindedir!"

una binip askerlerinin bulunduğu tarafa doğru sürdü.

Askerlerine varınca dedi ki: "Şu taraftan; bir adam, eşeğine diken yüklemiş, gelmekte.

Her yandan onu kuşatın, huzuruma getirin.

Askerler, derhal o tarafa yürüdü, yolu kestiler. Adama padişahın yanına varılacak yoldan başka bir yol kalmadı.

Kendi kendisine "Bir tek eşekle böyle bir zalım askere nasıl karşı koyabilirim?" diyordu.

Korkuyordu ama o sırada padişahın başına çekilen şemsiyeyi gördü, o tarafa varılacak yolu buldu.

Eşeğini padişahın huzuruna kadar sürdü. Padişahın yüzünü görünce dehşetli utandı.

"Yarabbi", dedi.. "halimi kime anlatayım? Sultan Mahmud'a hamallık ettirmişim meğerse!

Padişah dedi ki: "A yoksulum, söyle bana bakayım, ne haldesin?"

Adamcağız "Aykırı oyuna kalkışma, halimi biliyorsun. Şimdi beni tanımazlıktan gelmesene!

Yoksul bir ihtiyarım. Yük taşımakta, gece gündüz çölden, ovadın diken toplayıp götürmekteyim.

Onları sarar, ancak kuru ekmek alırım. Elindeyse sen bana ekmek ver" dedi.

Padişah dedi ki: "Dertli ihtiyar, fiyatını söyle bakayım, dikenlerini kaç alayım?"

Adam "Ey zamanın padişahı, ucuz almaya kalkışma; onları on kese altına bile satmam" dedi.

Askerler adama "Ahmak herif, sus. Bu, ancak iki arpa eder, amma da ucuz satıyorsun hal"

dir? Fakat halk, derbeder bir halde dünya için ölüyor.

Yüz binlerce halk, sarı kurtlar gibi dünyada dertle, elemle ağlayıp inleyerek ölüyor.

Biz de bu yolda horhakir ölürsek ne çıkar? Bu ölmemiz, sahte bir yerde pis bir şeyh için ağlaya inleye ölmekten daha iyi ya!

Eğer benim bu isteğim, senin şu isteğin hata ise şu anda derdimizden ölsek yeri var.

Dünyada nice hatalar var, bir hata da şu inkârdır işte.

Aşk, bir adamın adını sanını kötüye çıkarıyorsa süprüntücülükle, temizlikçilikle, şöhret bulmadan daha iyi ya gene. Nihayet, âşık diyecekler!

Yüz binlerce insan kötüdür, yankesicidir. Hepsi de dünya leşinin peşinde koşmaktadır.

Tutalım ki bu sevgi, yankesicilikten aşığı. Sen onu aşağı gör, bu bana pek o kadar dert değil!

Gönlünü bu sevgiyle deniz haline getirirsen neye baksan o sevgiye batarsın!

Birisi çıkar da, bu aldanıştan, hevesten başka bir şey değil, sen oraya nerden varacaksın? Kimse varmadı ki zaten.

Bu hevesle can vermekdense gönlümü e-ve, dükkâna vermem daha iyidir derse.

Bu çeşit adamları hep gördük, bu çeşit lâfları hep duyduk biz. Gördük, duyduk da bir an bile kendimizden vazgeçmedik.

Zaten işimiz, halk yüzünden düzlüğe çıkamadı, uzadı gitti. Bu bir avuç namazsız, niyazsız toprak elinden nedir bu çektiğimiz?

Kendimizden de halktan da tamamıyla ölmedikçe carımız, boğazımızdan temiz olarak çık-

BEŞİNCİ BÖLÜM:

**KUŞLARIN KUVVETSİZ OLDUKLARINI
SÖYLEMELERİ**

Bir başka kuş dedi ki: "Ey ulumuz, ey sığındığımız kılavuz, kudretim yok; yola nasıl yöneleyim?"

Kuvvetim kalmadı; pek âcizim. Şimdiye kadar böyle bir yola da asla rastlamadım.

Uzun bir vadi; zorlu bir yol. Ben daha ilk durağında öleceğim.

Yolda nice ateşten dağlar var. Böyle iş, herkesin harcı değil!

Bu yolda yüz binlerce baş top oldu, yere yuvarlandı; bu yola gitmek isteyen nice kişilerin kanları, bu istekle aktı, ırmak oldu!

Buraya yüz binlerce akıl baş koydu. Baş koymayanın başı koptu gitti!

Erlerin bile gösteriş yapmaksızın utançlarından, başlarını hırkalarına çektikleri böyle bir yolda

Benim gibi yoksul toz mu koparabilir? Ömrümce yürüsem bile yine ağlayıp inleyerek ölür giderim ancak!"

HÜTHÜDÜN CEVAP VERMESİ

Hüthüt dedi ki: "A donmuş kalmış kuş, gönlün ne vakte kadar bir bağla bağlanmış kalacak?"

Mademki burada derecen aşağı., ister öl, ister yaşa. İkisi de bir.

Dünya, baştan başa pislikten başka ne-

FERİDUDDİN ATTAR

Hafta geçince dedi ki: "Yarabbi, bana bir lokmacık ekmek yolla!"

Hâtîf "Kalk, Nişabur meydanını bir iyice süpür."

Meydanı süpürürken yarım altın bulacaksın, onunla ekmek al, ye" dedi.

Şeyh dedi ki: "Benim süpürgem, küreğim olsaydı, ekmek bulmakta zorluğa mi düşerdim?"

Benim hiç bir şeyim yok, halim de bitik. Kanımı içme de zahmetsizce ekmek yolla!"

Hâtîf "Ekmek istiyorsan meydanı süpürmek sana kolay gelir." dedi.

Şeyh bir hayli uğraştı, üzüldü, nihayet bir süpürgeyle bir kürek bularak,

Kalkıp meydanı süpürmeye koyuldu. Süprüntü tamamıyla temizlendi. Son köşede de altını buldu.

Sevinerek ekmekçiye koştu, ekmek aldı.

Fakat ekmekçi ekmeği verince Şeyh, bir de baktı ki yanında süpürgeyle küreği yok; para ise küreğin içindeydi!

Pirin içine öyle bir ateş düştü ki.. şiddetle feryada başladı, eyvah, dedi...

Şu anda benim gibi çaresiz adam var mı ki? Param yok, ekmekçiye ne vereceğim şimdi?

Deli gibi koştu, kendisini bir viranaya attı.

Dertli bir halde o viraneye girince bir de ne görsün; süpürgesiyle kalburu orada!

Pir sevindi de dedi ki: "Yarabbi, neden dünyayı bana kapkara bir hale getirdin?"

Ekmeğimi zehir ettin? Al ekmeğini ver huzurumu."

Hâtîf dedi ki: "Ey hiç bir şeyden hoşlan-

MANTIKU'T-TAYR

maz, imanla can veremeyiz!

Halktan tamamıyla ölmemiş kişiye sen asıl ölü de.. çünkü o, bu perdenin ardında ne var, bilmez!

Bu perdenin mahremi, uyanık olan, hakikatten haberi bulunan candır. Halkla diri olan kişiye bu yolda namerttir.

İş eriyen ayağını bas. Eğer değilsen kanlılar gibi masala koyul!

İyice bil ki, bu kâfirlik bile olsa böyle bir iş, serserice bir iş değildir.

Aşk ağacının meyvası, muratsızlıktır. Kimin dileği, isteği varsa söyle ona, başını alıp buradan savuşsun!

Aşk, bir gönülde konakladı mı o adamın gönlünü varlıktan çeker alır!

Bu dert, eri kanlara bular. Perdeden baş aşağı yerlere düşürür!

Adamı, bir an bile kendi haline bırakmaz. Öldürür de sonra kan diyeti ister.

Adamı su verse eziyetle verir, ekmek verse kanla yoğurur da sunar!

İnsan acze düşse, karıncadan bile güçsüz olsa aşk çıkagelir, her an zorlar, saldırır durur!

Adam, tehlikeler denizine düşerse ciğerrinden kanlar dökmedikçe nasıl olur da bir lokma ekmek yiyebilir ki?

HİKAYE: ALLAH'TAN EKMEK DİLEYEN ŞEYH

Şeyh Harkaani, Nişabur'a vardı, yolda pek yorulmuş, hastalanmıştı.

Tam bir hafta hırkasına bürünüp ekmezsiz katıksız bir bucakta aç bî ilâç düştü kaldı,

ri döndüler!

Ömür gelip geçtikten sonra dosta mı erişilir? Niceler hasret kaldılar, gelip geçtiler de mak-satlarına eremediler!

HİKÂYE: RABİATÜ'L ADEVİYYE'NİN HACCI

Râbia, yedi yıl yollarda sürünerek Mek-ke'ye vardı. O, ne de mükemmel bir kadındı. Âdeta erlerin baş tacıydı.

Hareme yaklaşıncı "Oh, muradıma eriş-tim, nihayet istediğim gibi bir hac edeceğim." dedi.

Hac günü, Kâbe'ye yöneldi. Fakat tam hac erkânına başlayacağı sıralarda hayız olmasın mı?

Geri döndü, dedi ki: "Ey ululuk ıssı Al-lah, yedi yıldır yerlerde sütünerek geliyorum.

Tam böyle bir alışveriş gününe eriştim.. yoluma böyle bir diken attın.

Ya bana evinden yer ver.. yahut beni al, evime götür, bırak!"

Râbia gibi bir âşık olmadıkça bu işin ö-nemi nasıl anlaşılabilir?

Sen, bu denizde yüzdükçe denizde ret, kabul dalgaları dalgalanır durur.

Kâh seni Kâbe'den geri döndürürler, kâh kilisede sırta erdirirler.

Maksat da bu serserilikten vazgeçmen, her nefeste bütün dileğini bir şeyde toplaman, bu dileği, bu topluluğu arttırmandır.

Eğer bu girdaba kapılır kalırsan değir-men gibi çok başın döner!

Bir nefes bile topluluk kokusunu duya-

mayan, ekmek katıksız yenmez.

Ekmeği katıksız olarak kucaklayıp aldın.
Ben de sana katık verdim, şükretsene!"

HİKÂYE: ALLAH'TAN CÜBBE İSTEYEN MECZUB

Bir gönlü perişan meczup vardı. Herkes giyimli kuşamlıydı, o çı çıplak!

Dedi ki: "Yarabbi, bana sağlam bir cübbe ver. Başkaları gibi beni de sevindir!"

Hâtif seslendi: "İşte bak, sıcak güneşim buracıkta; geç otur!"

Meczup dedi ki: "Ey Allah'ım, bana ne vakte dek azab edeceksin? Senin güneşten daha iyi cübben yok mu?"

Hâtif "On gün sabret de istemeden sana bir cübbe vereyim" dedi.

Adam on gün güneşin altında yandı, nihayet birisi bir cübbe verdi.

Veren adam da pek yoksuldu. Bu yüzden verdiği cübbede yüz binlerce yama vardı.

Meczup dedi ki: "Ey sırları bilen Rabbim, bu hırkayı, bana vadettiğin günden beri dikmekle mi meşguldün?"

Hazinendeki yeni elbiseler galiba yandı ki bunu dikmek gerektil!

Nihayet yüz bin yamayı bir araya getirip diktin, bu cübbeyi yaptın. İyi ama bu terziliği kimden öğrendin sen?"

Allah katında iş kolay değildir. Yolunda toprak olmak gerek.

Nice kişiler bu kapıya geldiler ama daha uzaktan ateşten, nurdan ya yandılar, ya gerisin ge-

FERİDUDDİN ATTAR

Az bir şeyden ürker de hemencecik kal-
kanını atarsan işin zora düşer ey hakikatten haberi
olmayan!

Tövbe eden kişiyi Allah kabul etmeseydi
her gece ona nimetler mi yollardı?

Günah ettiysen tövbe kapısı açık, tövbe
et; bu kapı kapanmaz!

Bu yola bir an olsun doğrulukla gelirsen
sürekli olarak yüzlerce lütuf ve ihsanla karşılaşır-
sın.

HİKÂYE: TEVBESİNİ BOZAN GÜNAHKÂR

Bir adam, birçok günahlar işlemiştir. U-
tandı, tövbe etti. Yeniden yola girdi.

Fakat tekrar nefsi kuvvetlendi, tövbelerini
bozdu, şehvetinin ardından gitti.

Bir zaman daha yoldan çıktı, her çeşit
günahta bulundu.

Sonra gönlünde bir derttir başladı. Utan-
cından başına işler geldi, zor bir hale düştü.

Elinde hiç bir sermayesi yoktu. Tövbe et-
mek istiyordu, fakat cesaret edemiyordu.

Gece gündüz bir saç üstündeki buğday
gibi yanıp yakılmaktaydı; gönlü ateşlerle doluydu,
fakat kanlı sulara gömülmüştü!

Yoluna bir toz konsa hemencecik göz
yaşlarıyla yatıştırırdı.

Bir seher çağı hâtif seslendi; derdine du-
man oldu, işine düzen verdi..

Dedi ki: Âlemin sahibi Rabbin diyor ki,
ey filân! Önce tövbe ettin;

Seni affettim, tövbeni kabul eyledim. Sa-
na azap edebilirdim ama etmedim.

maz, vaktin bir sineğin vaktinden de daha acı geçer!

HİKÂYE:BİRİSİNİN BİR MECZUBLA KONUŞMASI

Bir bucakta hor hakir görülen bir meczup vardı. Şöhret kazanmış büyük birisi, bu meczubun yanına gitti;

Dedi ki: "Sende bir ehliyet görüyorum ben. Bütün duygularını bir isteğe bağlamış, orada toplamışsın. Hatırın perişan, aklın dağınık değil!"

Meczup dedi ki: "Ben nasıl bu topluluğu bulayım? Pireyle sinekten kurtulamadım daha.

Bütün gün sinek, beni rahatsız eder, bütün gece de pireden uyuyamam.

Nemrud'un burnuna bir küçücük sivri-sinek girdi,o sersemin beynini dumanlarla doldurdu.

Ben de bilmem ki, zamamn Nemrud'u muyum ki sevgiliden nasibim, yalnız sivrisinek, pire ve karasinek!"

ONUNCU MAKALE GÜNAHKÂR BİR KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş dedi ki: çok günahkârım. Adam günahıyla oraya nasıl yol bulur?

Adamakıllı günahlarla batmış, bulanmış olan sinek, nasıl olur da Kafdağında ki Sîmurg'a ulaşır?

Günahkâr adam yol bile aşamazken padişahın yakınlığına nasıl erişir?

Hüthût, "ey gafil" dedi.. "ondan ümit kesme. Dalma onun lütfunu dile, ondan kerem ve ihsan iste.

tab edip durmakta.

Bunu görünce şaşırıldı kaldı. İçi kabardı, coştı, tuhaf bir hale geldi. O coşkunlukla tekrar Allah katma vardı.

Dedi ki: Ey kimseye ihtiyacı olmayan Allah'ım, bu işin içyüzünü anlat bana!

O adam, kilisede puta hitab ediyor; sen, lütfedip ona cevap veriyorsun!

Allahu Teala, Evet dedi.. onun gönlü kara; yolunu yanlış olduğunu bilmiyor bile,

O anlayışı sakat adam, gafletle yolunu şaşırmış, yanlış bir yol tutmuş. Fakat ben biliyorum, yol azıtmam, yanlışmam ki!

Şimdicek ona yol göstereyim de doğruyu bulsun, hak dine girsin. Lütfumuz, onun özür dileyicisi olsun!

Allah, bunu deyip o adamın canına yol gösterdi; diline hidayet nasıbettti; adam, Yarabbi demeye başladı.

Bu işi, bu kulun da Allah'ın kulu olduğunu, bunun da Allah yolunda bulunduğunu bilmem için yaptı; onun katında olup biten işlerde sebeb, sorulmaz!

Allah katında hiç bir şeyin olmasa bile düşkünlük değildir bu; az kıvrın, az üzü!

Burada daima bilinen, sevilen zahitliği satın almazlar; hiçi de satın alırlar, ona da bir değer verirler!

Tekrar tövbeni bozdun; hem de adama-
kılı bozdun! Fakat sana zaman verdim, gazab etme-
dim.

Ey habersiz, şimdi gene döndün, geliyor-
sun. Eğer maksadın cennetse

Gel bakalım, gel gene, kapıyı açtık. Suçu
sen işledin, durup bekleyen biziz.

HİKÂYE: PUTPERESTİN İMANA GELMESİ

Bir gece RûhulEmin Sidre'deydi. Al-
lah'dan "Buyur kulum" sesi geliyordu. Bu sesi du-
yunca

Kendi kendine dedi ki: Şimdi bir kul, Al-
lah'ı çağırıyor herhalde, Acaba bu kul kim? Şunu
bir bilsem!

Bilmiyorum ama şurası meydanda: Her-
halde pek yüce bir kul; nefsi ölmüş, ruhu diri bir
kul!

Rûhul Emin bu kuşu, tanımak, bilmek
sevdasına kapıldı; yedi kat göklere baktı, bulamadı.

Yeryüzüne indi, denizler aştı, dağlar geç-
ti. Fakat ne dağda bir kimseyi buldu, ne ovada!

Gene Allah katına vardı. O'ndan hâlâ
"Buyur kulum" sesi gelmekteydi.

Mutlaka bu kulu öğrenmeliydi. Bir kere
daha bütün âlemi döndü dolaştı;

Bir türlü bulamadı. Dedi ki: O kulu gör-
mek istiyorum ben, onu bana buldur, yol göster!

Allahu Teala, Rum ülkesine git, kiliseye
gir, anlar, bilirsin buyurdu.

Cebraîl, Rum ülkesine vardı, Allah'ın bu-
yurduğu kiliseye girdi. Bir de ne görsün? Bir kâfir,
bir putun önünde yana yıkıla ağlamakta, o puta hi-

dar çabuk azab etmezdin, zaman verirdin ona!

Merhametsizlere bile merhamet eden Allah, merhametlileri, insanlara velinimet eder.

İhsan denizini, hiç kimseden esirgemez. O denize karşı bizim günahımız buluttan dökülen bir damlacıktan ibarettir.

Bu derece, lütfu, bu derece ihsanı bulunan, nasıl olur da bir görünüşe kapılıp bulanır, huyunu değiştirir?

Günahkârları ayıplayan kişi, kendisini zalimler arasına katar, kötülerden olur gider!

HİKÂYE: FESATÇININ ÖLÜMÜNE ZAHİTİN ACIMAMASI

Müfsit bir adam günahlar işleyerek öldü gitti. Tabutunu yola çıkardılar.

Bir zahit görünce o fesatçı herifin namazını kılmamak için hemen oradan savuştu.

Geceleyin rüyasında o kötü adamı cennete girmiş gördü; yüzü güneş gibi parlıyordu.

Zahit, ona dedi ki: A kişi, bu makamı nereden buldun?

Sen dünyada durdukça günah edip durdun; tepeden tırnağa kadar kötülöklere bulandın.

O adam cevap verdi: Sen, ölümü görünce bana acımadın ya; işte Allah, senin bu merhametsizliğine karşı bana merhamet etti!

Şu aşk, oyununa bak; ne hikmetler meydana getiriyor. Biri inkâr ediyor, Allah ise merhamet edip bağışlıyor.

Onun hikmeti, kuzgun kanadı gibi kap-karanlık gecede çocuğun birini, elinde mum olduğu halde yola çıkarıyor.

**HİKÂYE: BİR SOFİNİN HİÇE KARŞILIK BAL
SATIN ALMAK İSTEMESİ**

Bir sûfî, Bağdat'ta acele acele bir yöne doğru giderken yoldan bir ses duydu.

Bir adam "Bir hayli halım var, pek ucuza satıyorum, alıcı yok mu?" demekteydi.

Sûfî, adamın yanına gidip dedi ki: A sa-bırla kişi, ucuz satıyorum diyorsun, hiçe de verir misin? Adam dedi ki: Uzaklaş be herif!

Sen deli misin ki? Kim bir hiçe karşılık sana bir şey verir?

Hâtîften ses geldi: "Sûfî, hele gel.. bulunduğun makamdan ilerle; bir iki adım at.

At ki biz bir hiçe karşılık sana her şeyi verelim; daha fazla istersen onu da ihşan edelim!

Rahmet, doğmuş bir güneştir. Işığı, bütün zerrelere yayılmıştır.

Allah'ın rahmetini gör ki bir kâfir için bir peygamberi azarladı!

**HİKÂYE: HZ. MUSA'NIN KARUN'U
AFFETMEMESİ SEBEBİYLE UYARILMASI**

Yüce Allah dedi ki: Ey Musa, Karun, ağ-layıp inleyerek seni tam yetmiş kere çağırdı da.

Bir kerecik olsun cevap vermedin. O şe-kilde bir kere bana seslenseydi.

Ruhundaki kötülük dalını kökünden sö-ker, sırtına din elbisesini giydірiverirdim.

Ey Musa, sen onu yüzlerce dertle helâk ettin, baş aşağı toprağa batırdın.

Eğer onu sen yaratmış olsaydın bu ka-

rahmet saçmak için yüz binlerce rahmet bulutu vardır.

Bütünün yücelme zamanı gelince bütününe ait elbiseler, hep senin içindir.

Bunca melek neler yaptı, ne ibadette bulunduysa hep senin için yapmış, hep senin için ibadette bulunmuştur.

Allah, onların bütün ibadetlerini ebedi olarak sana bağışlayacak, o ibadetlerin sevabını sana verecektir.

HİKÂYE: MELEKLERİN İBADETLERİNİN KIYAMET'TE İNSANLARA VERİLMESİ

Abbâse dedi ki: Kıyamet günü korkudan herkes birbirine düşünce

Bir an içinde isyankar ve gafillerin yüzleri, günahlarından dolayı kararır.

Ellerinde bir sermaye olmayanlar şaşırıp kahrılar. Herkes bir çeşit perişanlığa düşer.

Allah, yeryüzünden ta dokuz kat göklere kadar bütün genişliği dolduran meleklerin yüz binlerce yıllık ibadetlerini

Tamamen alır da lütfuyle bu bir avuç toprağın başına atar!

Meleklerden bir sestir kopar: Yarabbi, bu kavim, neden bizim yolumuzu kesiyor, neden bizi mahrum ediyor?

Yüce Allah der ki: Ey melekler, size bu ibadetten ne bir kâr gelir, ne bir zarar!

Fakat ibadet, topraktan yaratılanların işine yarar. Ekmek, her zaman aç kişiye gerektir.

MANTIKU'T-TAYR

Arkasından da, hadi tez git, o mumu söndür diye bir rüzgar yolluyor. Mum sönüyor, çocuk mahzun oluyor,

Derken çocuğu yolda tutup, a bihaber, neden mumu söndürdün diyor da

Bu yüzden de çocuğu hesap günü yüzlerce lûtuflarla esirgiyor, ona ihsanlarda bulunuyor!

Herkes namaza, niyaza koyulsaydı âşık-
lığın, hikmetine sığmaması lâzım gelirdi.

Halbuki bu durumda hikmeti tamamlanmaz, noksan kalırdı. Kısaca bu işi, böyle oldu iş-
tel

Yolunda yüz binlerce hikmet vardır. Bir damlanın bile rahmet denizinden payı var.

Oğul, bu yedi pergel, senin için dönüp duruyor, senin için iş görüyor.

Melekler de senin için ibadet ediyorlar. Cennetle cehennem, senin lûtuf ve kahrının yansıması.

Meleklerin hepsi sana secde etmiştir. Parça ve büzün, senin varlığında boğulmuştur.

Kendini pek o kadar hor görme; sende ilerde hiç bir mahlûk yoktur ve olamaz da.

Senin cismin parçadır; canın da bütünü. Öyle horluğa düşüp kendini tamamıyla horlayarak güçsüz bir hale getirme!

Bütünün parladı, cüzün zuhura geldi. Canın açığa çıktı, âzan meydana geldi.

Ten, candan ayrı değildir, onun parçasından bir uzuvdur.

Tek olan Allah'ın şu birlik yolunda sayı olmadığından ta ebede kadar parça, bütün sözleri boş lafır. Böyle sözler söylemek caiz değildir.

Üstünde, hasretini artırmak üzere sana

FERİDUDDİN ATTAR

HİKÂYE: ŞİBLİ'NİN AHLAKSIZLARIN MEKANINA GİTMESİ

Şibli, Bağdat'tan bir müddet kayboldu. Kimse nereye gittiğini anlayamadı.

Onu her tarafta bir hayli aradılar, niha-yet birisi, ona pek kötü bir yerde rastladı.

O edepsizler arasında gözü yaşlı, dudağı kuru, perişan bir halde oturuyordu.

Adamın biri "Ey sırlara eren ulu zat, bu-rası, senin yerin değil, bu sırrı aç bize" dedi.

Şibli dedi ki: "Bunlar, eteği bulaşık kişi-ler. Erlerin yolunda bunlar, ne erkek, ne karı!

Bende tıpkı onlar gibiyim ama din yolun-da. Dinde ne kariyım, ne erkeklğim var!

Mertlikte kaybolmuş gitmişim.. erkekli-ğimden utanıyorum.

Kim canını uyandırır, hakikatten haber-dar olursa, sakalını yerlere döşer, yola döşenen sof-ra bezi yapar!

Erler gibi alçahr, gönül alçaklığını seçer, düşkünlere yücelikler saçar.

Fakat kendini bir karıncadan bile ileri görürsen, kendini putcudan beter bir hale sokmuş olursun.

Övgüyle aşağılama, sence bir olmazsa put yontup yapan bir putperestten dönersin.

Allah'a kulsan putçu olma.. Allah'a layık kulsan Azer'lik etme!

Alelade halk yanında da, ileri gidenler yanında da kulluk makamından daha üstün bir makam olamaz.

Kulluk et, bundan ileri geçme, üstün da-valara kalkışma. Allah eri ol, yücelik arama!

DÖNEK HUYLU BİR KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş dedi ki: Ben dönek tabiat-hyım.. her zaman bir başka dalın üstüne konarım.

Kâh serseriyim, kâh zahit, kâh sarhoş.. kâh varken yok olurum, kâh yokken var olurum.

Kâh nefsim, beni meyhanelere atar. Kâh canım, tekkelere!

Kâh bakarım, görürüm ki Şeytan, beni yolumdan azdırır.. kâh olur ki haberim olmadan melek, beni tekrar yola getirir!

Bense bu ikisinin arasında şaşırdım kaldım. Kuyulara, zindanlara düşmüşüm.. ne yapayım, bilmem ki?

Hüthût dedi ki: Evet, bu herkeste olur. Çünkü tek halde duran adam az bulunur.

Herkes, yaratılıştan temiz olsaydı peygamberleri göndermek doğru olur muydu? Ne gereği vardı peygamber yollamanın?

Fakat ibadete gönül verdin mi o bağ, seni yavaş yavaş iyiliğe yöneltir.

İhtiyar deve, ömrünce başı dik yürümedikçe sonunda huzur ve istirahatata erişemez.

Ey gaflet tandırını kendisine yurt edinen, baştan aşağı bütün dileğin bir dilim ekmek!

Göz yaşı, gönül sırlarının cilâsıdır. O zaman tıkabasa doymak nedir ya? Gönül pası.

Sen, daima köpek nefsi beslemektesin.. böyle tabiatla bulunan adam, pek adam olmaz!

Sultan, bunu duyunca azıtmış olan aşığı çağırda da

Dedi ki: "Bir padişaha nasıl oldu da âşık oldun? Şimdi iki işten birini seç.

Sana, başına gelecek şeyi birden söyleyivereceğim; başının kesilmesini mi istersin, buradan defolup gitmeyi mi?

Ya bu şehri, bu ülkeyi bırakır, başını alır gidersin; yahut da aşkımda başımı terkedersin!"

O adam, gerçek âşık olmadığı için bırakıp gitmeyi seçti.

Cahil gitmeyi seçince padişah buyurdu, derhal başını kestiler, bedeninden ayırdılar.

Bir perdecî, "onun suçu yoktu padişahım; neden vurdurdun boynunu" dedi.

Sultan dedi ki: "Çünkü o gerçek bir âşık değildi. Bizim aşkımıza sadık değil o.

Eğer hakikaten âşık olsaydı, hakikaten aşk eri bulunsaydı burada başımın kesilmesini kabul ederdi.

Baş sevgiliden daha değerli olan adamın aşk davasına kalkışması ayıptır, günahdır!

Eğer benden başının kesilmesini isteseydi padişahı ülkesinden kaldırır, âdeta kendisi padişah olurdu.

Huzurunda belime hizmet kemerini kuşanır, âlemin padişahı olduğum halde onun yoksulu kesilirdim.

Fakat aşkıta kuru bir davası vardı yalnız. Onun derdine başının kesilmesi devadır ancak!

Kim bana âşık olur da sonra baş kaygısına düşerse kuru davacıdır, eteği bulaşıktır o adam."

Bu hikâyeyi, her nursuz pırsız kişi, onun

Hırkanın altında yüzlerce put varken nasıl olur da halka kendini sûfi diye gösterirsin?

A rezil, erlerin elbisesini giyme, kendini bundan fazla sersem etme!

HİKÂYE: İKİ DERVİŞİN KAVGASI

İki derviş birbiriyle kavga etmişler, mahkemeye düşmüşlerdir.

Kadı, onları bir köşeye çekip dedi ki: "Sûfi'nin savaşıması hoş bir şey değil.

Sırtınıza teslim elbisesi giymişsiniz. Öyle olduğu halde bu düşmanlığa neden düştünüz ki?

Savaş ve kin adamıysanız hemencecik bu elbiseyi sırtınızdan çıkarın!

Yok, eğer bu elbiseye layıksanız bu düşmanlığı, mutlaka cahilliğinizden yaptınız.

Ben kadıyım, manevî bir adam değilim. Öyleyken şu hırkadan adamakıllı utanıyorum.

Bu çeşit hırka giymektense başımıza yemeni, baş örtüsü örtün, daha iyi!"

Sen de aşk işinde ne ersin, ne kadın.. aşk sırlarını nasıl halledeceksin ki?

Aşk yolunun sırtına hasta olduysan belâlara düş, sırtındaki ağır ve şık elbiseyi at!

Bu meydanda dava ile geliyorsan başını rüzgara bırakır, canını terkedersin.

Davaya düşüp başını bundan daha fazla kaldırma ki rezil olup kalmıyasın!

HİKÂYE: CAHİLİN SULTANA AŞKI

Mısır'da ünlü bir sultan vardı. Bir cahil bu padişaha âşık oldu.

Bilgisizlikle bezenmiş olan böyle bir ömürde şu köpek nefis, nasıl terbiye olur?

İş, önünden sonuna kadar gafletten ibaret olunca elimize geçecek sermaye de elbette sermayesizlikten ibarettir.

Bu köpeğin âlemde pek çok kulları var. Hiç bir kimse ola ola köpeğe kul olur, köpege kulluk eder mi?

Dertten yüz binlerce gönül öldü de bu kâfir köpek bir an bile ölmüyor!

HİKÂYE: MEZARCININ NEFSİ

Bir mezar kazıcı vardı, pek uzun ömürlüydü. Birisi dedi ki: "Bir şey söyle, bir şey anlat bize!

Bize ömürdür çukurlarda mezar kazar durursun. Yer altında şaşılacak ne gördün?"

Mezarıcı "Sana şaşılacak bir şey söyleyeyim, halimi anlatayım: Bu köpek nefsim, tam yetmiş yıldır

Mezar kazdığımı gördü de bir an bile ölmedi. Bir an bile Allah'ın emrine uymadı" dedi.

HİKÂYE: ABBASE'NİN NEFSİ ANLATMASI

Bir gece Abbâse dedi ki: "Ey burada bulunanlar, bu âlem, tamamıyla kâfirlerle dolsa..

Sonra da bütün bu yolsuz kâfirler doğru bir yürekle imanı kabul etseler.

Bu, olabilirdi. Olabilirdi ama yüz yirmi dört bin peygamber geldiği halde.

Bu kâfir nefis, ne bir an Müslüman oldu, ne de yok olup öldü gitti!

aşkına dair yalan davalara kalkışmasın diye söyledim.

Mademki aşk yoluna bilgisizlikle geldin, bu işe yetenekli değilsin; gecen hayrolsun!

NEFSİNE DÜŞKÜN BİR KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da hüthüde şöyle dedi: "Nefsim bana düşman, nasıl yola gidebilirim? Yoldaşım, yolumu vurmakta!

Köpek nefis aslâ, hükmüme girmedir. E-linden canımı nasıl kurtarayım, bilmiyorum.

Kurt bile ovada bana dost oldu da bu güzel köpek, bir türlü dost olmadı.

Bu vefasızın yüzünden şaşırdım kaldım. Neden üzerime geyilir bu köpek?

Hüthüt dedi ki: "Bu köpek, sana adamakıllı satmış.. bu köpekle bir çuvala girmişsin, o da seni bir avuç toprak gibi ayak altına almış, iyice çiğnemiş!

Senin nefsin, hem şaşı, hem kör.. hem köpek, hem tembel, hem de kâfir!

Birisi, seni, hattâ yalancıkdan bile övse nefsin o yalandan hoşlanıp parlar.

Bu nefis, yalandan bile böyle kabırır, şişerse adam olmasına imkân yok!

Önceden elimizde hiç bir sermaye yoktu. Çocukluk, bir şeyi akıl etmemek, gafillik.. ilk halimiz buydu!

Orta çağdaysa tamamıyla hakikate yabancılık. Gençlik, deliliğin, bir çeşidi!

Son demlerimizde de iş ihtiyarlığa düşer.. Can yıpranır kalır, beden âciz olur, zayıflar!

padişah-tan daha iyidir.

Çünkü canın din zevkini tatmamıştır..
nefsin de seni, kendisine eşek edinmiş!

Üstüne de binmiş, sen, onun yükü altına girmiş, ona bir tutsak olmuşsun!

Ağzına bir gem vurmuş; sen de gece gündüz demiyor, onun emrine uyuyor. o gemi ne yana çevirirse o tarafa gidiyor, onun dileğini arayıp duruyorsun!

A adam olmayan, o sana ne buyuruyorsa ona uyuyor, ancak onun dileğiyle adım atıyorsun!

Fakat ben din sırrını bildiğim için kendime nefsimi eşek ettim.

Nefsim, benim eşeğimi olduğundan üstüne binmişim. Eşek nefis, senin üstünde, bense nefsin üstündeyim!

Benim eşeğim, senin sırtına biniyor.. şu halde benim gibi bir er, senin gibi yüz bin padişah-tan daha güzeldir."

Ey köpek nefsini hoş tutan, sana şehvetten bir ateş düşmüş.

O şehvet ateşi, yüzünün suyunu, şerefini, namusunu götürdü. Gönlünden nuru, teninden kuvveti aldı!

Gözün kararması, kulağın duymaması, ihtiyarlık, âcizlik, aklın, düşüncenin zayıflığı.

Bunlar ve bunlar gibi yüzlercesi, ölüm beyinin askerleridir. Hepsi de ölüme kuldur bunların!

Gece gündüz bu askerler gelip çatarlar, âdeta, arkadan beyimiz geliyor derler.

Bu askerler, her yandan gelip çattılar mı sen de yolunda kalırsın, nefsin del!

Bu olmadı.. halbuki öbürü olabılırdı. Bilmem, ondaki bu aykırılık neden oldu?

Biz, hep kâfir nefsin hükmündeyiz. İçimizde kâfir beslemekteyiz.

Bu emre uymayan nefis, kâfirdir. Onu öldürmek nasıl olur da kolay olur?

Bu nefis, iki yoldan yardıma ulaşip mahvolursa şaşılır doğrusu?

Gönül, bu ülkenin tek binicisidir. Bu köpek nefis de gece gündüz onun sır dostudur, onun dalkavuşudur!

Bir de bu süvari at sürüp geldi mi köpek nefis de avlanmak için ardından koşar.

Gönül sevgilinin katında ne avlanır, ne elde ederse nefis hemencecik onu, gönülden kapar!

Bu köpeği erlikle bağlayan kişi, iki âlemde de arslanı kementle tutmuş, bağlamış demektir.

Bu köpeği kendisine esir eden kişinin a-yakkabısının tozunu hiç kimsecikler görmemiş, bulmamıştır.

Bu köpeği sağlam iplerle bağlayanın toprağı, başkalarının kanından daha güzeldir!

HİKÂYE: PADİŞAHIN SOFİYE SORUSU

Bir padişah, bir gün bir pîri, bir hırkaya bürünmüş sûfiyi gördü.

Dedi ki: "Ey sûfi, haber ver; ben mi iyiyim, sen mi iyisin?" Pîr dedi ki: "Ey hakikatten haberi olmayan, sus!

Gerçi kendini övmek bizde yoktur; çünkü kendini öven hakikatten haberi değildir.

Fakat söylemek gerekli oldu bana. Benim gibi biri, şüphe yok ki senin gibi yüz binlerce

Hüthüt şu cevabı verdi: "Bu köpek nefis, senin önünde oldukça merak etme; İblis, senden feryad ederek kaçar!

Şatanın nazı, senin şaytanlığındadır. Sendeki istekler, birerbirer senin şeytanındır.

Adam akıllı bir isteğe yapıştın mı içinde yüzlerce şeytan doğar!

Şu dünya külhanı yok mu? Baştan başa Şeytan'ın malıdır, mülküdür.

Onun ülkesine, onun malına mülküne pek el uzatma da seninle hiç kimsenin işi olmasın!

HİKAYE: BİR GAFİLİN BİR SOFİYE ŞEYTANI ŞİKAYETİ

Bir gafil, çilekeş bir sûfinin kapısına varıp şeytan'dan bir hayli şikâyet etti.

Dedi ki: Şeytan, şeytanlığıyla yolumu kesiyor. Hileleriyle dinimi mahvetti gitti.

Er şöyle dedi: "Ey genç, ey yüce er, biraz önce, İşeytan da gelmişti.

Onun gönlü de senden incinmiş, bıkmış. Zulmünden başını duvarlara vuruyordu.

Dedi ki: Dünya, tamamıyla benim malım mülkümdür; dünyaya düşman olan benim adamım değildir.

Sen, ona, yola düş, yola koyul; elini Şeytan'ın malından mülkünden çek de.

O, benim malıma mülküme el atıyor, onları elde etmek için adamakıllı savaşıyor. Ben de o yüzden onun dinine saldırıyorum!

Ülkemden çıkıp giden, malıma mülkümme dokunmayan kişiyle benim işim yoktur ki!

MANTIKU'T-TAYR

Nefsine güzel geçindin; onunla alem yaptın, içki meclisleri kurdun.

Ayağın, onun rezillik meclisine bağlandı. Sen, onun gücüne esir oldun.

Fakat bu askerlerle padişah, yani ölüm, geldi de çepçevre etrafını kuşattı mı sen, o köpekten ayrı düşersin, o köpek senden ayrı düşer!

Burda birbirinizden ayrılır, ayrılık derdine tutulursunuz ama

Dert etem; burada ona bir daha ulaşmasan bile cehennemden ulaşırsın. Orada beraberce hoş bir vakit geçirirsiniz!

HİKÂYE: AVCIDAN KAÇAN İKİ TİLKİ

İki tilki birbiriyle buluşmuş, eş olmuşlardı. Beraberce yaşayıp geçinmeye başladılar.

Bir padişah, av köpeğiyle, doğanıyla ava çıkmıştı. Ormanda bunlara rastlayıp bu iki tilkiyi birbirinden ayırdı.

Dişi tilki, erkeğine "Ey kaçacak delik arayan, söyle, sonra nerde buluşacağız acaba?" dedi.

Erkek tilki dedi ki: "Eğer ömrümüz olursa şehirdeki kürkçü dükkânında!"

ŞEYTANA KANAN BİR KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da hüthüde "Şeytan, beni aldatıyor. Tam huzura erdim mi hemen yolumdan çeviriyor.

Ona gücüm kuvvetim yetişmiyor; onun hilesinden gönlüm kabardı; perişan bir hale geldim.

Ne yapayım da ondan kurtulayım, mana şarabıyla gerçek yaşayışa erişeyim?" dedi.

FERİDUDDİN ATTAR

ça elbette bu hiç bir değeri olmayan dünya senin arzu ettiğin ve edeceğin bir şey olur kalır.

Sen gece gündüz sarhoş bir halde şaşı-
rıp kalmışsın. Bu hiç değeri olmayan şeyden bir zer-
reciği elde edeyim diye bekleyip duruyorsun.

Bir şey bile olmayan bir şeyin bir zerre-
sinde kendini kaybeden, nasıl olur da er olur, adam
sayılır?

Hiç bir şey olmayan, zerre kadar değeri
bulunmayan bir şeyin üstüne düşen, ondan yüz de-
rece daha aşağıdır elbette!

Dünya işi nedir? Tamamıyla işsizlik.. iş-
sizlik nedir? Baştan başa başlangıç!

Dünya bir alevlenmiş ateştir.. her an bir
başka bölük halkı yakıp durur!

Bu yakıcı ateş şiddetlendi, alevlendi mi
ondan kaçabilirsen ersin,

Arslanlar gibi bu ateşten göz yum, yok-
sa var pervane gibi atıl içine, yan gitsin!

Pervane olup ateşe tapan aldanmış sar-
hoşu yakmak, yerinde bir iştir.

Önünü, ardını bu ateş sarmış.. bir an
bile yanmaman mümkün değil!

Böyle bir ateş canını yakmasın. Bunu
gör gözet de dikkat et, bak bakalım, onun içinde sa-
na yer var mı?

HİKÂYE: HZ. İSA İLE ŞEYTAN

Meryem oğlu İsa, başının altına bir ya-
rım kerpiç almış, yatmış uyumuştı.

Uyanınca gözünü açtı, bir de ne görsün?
Şeytan başının ucunda duruyor!

İsa, "A mel'un, ne bekliyorsun? dedi. İb-

HİKÂYE: MALİKİ DİNARIN SÖZLERİ

Bir aziz, Malikî Dinar'a "Ben kendimin ne halde olduğunu biliyorum; sen nasılsın, ne hal-desin?" dedi.

Malikî Dinar dedi ki: "Allah sofrasında yemek yiyorum, onun nimetleriyle besleniyorum, sonra da daima Şeytan'ın emrine uyuyor, onun isteklerini yerine getiriyorum!"

Şeytan, senin de yolunu kesmiş, seni de yoldan çıkarmış da bir lâhavle bile demiyorsun. Senden müslümanlıktan yalnız bir ad var!

Dünya derdine tutulmuşsun. Toprak başına! Ne de pis bir hale gelmişsin!

Sana, dünyayı bırak dedim ama şimdi iyice sarıl dünyaya diyorum.

Mademki ne emeğin varsa tutmuş, ona vermişsin, öyle kolay kolay elinden kurtulabilir misin?

Ey gafletle hırs denizine batmış kişi, geri kalıyorsun, ilerleyemiyorsun, ama bundan haberin bile yok!

İki âlem de yas elbiselerine bürünmüş, göz yaşları döküp duruyor; sense isyan içindesin.

Dünya sevgisi, iman zevkini giderdi. İsteğin, hırsın, açgüzlülüğün, canını mahvetti gitti!

Dünya nedir? Hırs ve açgüzlülüğün yuvası. Firavun'dan, Nemrud'dan artakalan bir şey!

Bazen Karun, onu kusmuş, öylece bırakıp gitmiş, bazen Şeddad, ona sımsıkı yapışmış!

Yüce Allah, ona hiç bir şey değil dedi. Sense onun tuzağına tutulmuş kalmışsın!

Bu aşağılık dünyanın zahmetini ne zamana kadar çekeceksin? Sen kokmuş bir leş olduk-

Hele bir iyi bak hele.. bütün bunlarla beraber bir de merhamet istiyorsun ha, utan be!

Sen de benim gibi ancak bir dilim ekmeğe sahip olsaydın o zaman merhamete lâayık olurduñ!

Maldan, mülkten yüz çevirmedikçe bu durum, sana bir an bile yüz göstermez; bir an bile merhamete lâayık bir adam olmazsın sen!

Şu anda hepsinden de yüz çevir de erler gibi hepsinden kurtul!"

HİKÂYE: ÖLENİN YÜZÜNÜ KIBLEYE ÇEVİRMEK

Dinine bağı birisi dedi ki: Bir avuç hilebaz, ölüm haline gelen kişinin yüzü nû kibleye çevirirler.

Halbuki o gafilin, asıl bundan önce ve daima oraya yüz dönmesi lâzımdı.

Yaprağı dökülmüş kuru ağacı dikeyor, ölüm çağında adamın yüzünü kibleye döndürüyorsun, ne faydası var ki?

Adamın yüzünü bu zamanda kibleye döndürürlerse o pis ölür, ondan temizlik umma!"

ALTINI SEVEN KUŞUN SORUSU

Diğer bir kuş da hüthüde "Ben altını pek seviyorum. Para sevdası, bedenimde âdeta can olmuş!

Benim de elimde altın olmadı mı gül gibi gülümseyerek oturmama imkân yok!

Dünya ve para sevdası, beni davalara sürükledi, manasız bir hale koydu!" dedi.

Hüthüt, ona da şöyle dedi: "Ey maddeye

MANTIKU'T-TAYR

lis dedi ki: "Kerpici mi başının altına aldın..

Bütün dünya benim malım, mülküm ya..
Apaçık meydanda ki bu kerpiç parçası da benim malım.

Sen mademki benim malımı kullanıyorsun, kendini bana eşit ettin, benim gibi oldun demektir."

İsa, hemen başının altından kerpici alıp fırlattı, attı. Yüzünü toprağa koyup uyumaya niyetlendi.

İsa, kerpici atınca Şeytan dedi ki: "Artık yanından gidiyorum, iyi uykular. Allah rahatlık versin."

Ey bu âlemde daima üzü lüp duran, ip gibi kıvrılıp bükülen,

Nihayet bu âlemi ebediyen bırakıp gideceksin. Mademki öyledir, âlemin çevresine daha ne kadar ip dolayacak, bu âlemi elde etmeye uğraşıp duracaksın.

Mademsi nihayet hepsini bırakacak, hepsini elden çıkaracaksın.. bundan daha fazla mal mülk elde etmenin faydası ne?

HİKÂYE: ZENGİNİN DUASI

Zengin bir adam namazdan sonra "Ya-rabbi, merhamet et, işimi düzene koy" dedi.

Bir meczup bu sözü duyup dedi ki: "Sen gururunla dünyaya sığmıyorsun. Her an gururlanıyor, salınıp duruyorsun.

Göklere kadar yücelmiş bir evin var, dört duvarı altın yıldızlarla bezenmiş.

On tane kölen on tane de cariye var, insaf et. Burada merhametin ne lüzumu var?

yanın gereği yok. çünkü din, dünyaya dalmakla elde edilmez azizim.

Şununla bununla uğraşıp duruyorsun; vazgeç bu uğraşmadan, aylak ol. Aylak olmadın mı derde düşer, perişan olursun.

Dört gözle üstüne titrediğin şeyi yoksullara ver. Allah "Sevdiğiniz şeylerden yoksullara vermedikçe, onları doyurmadıkça Allah'ın lûtfuna ulaşamazsınız" buyurmuştur.

Ne varsa hepsini terketmek lazım. Çünkü bu yolda candan bile geçmek lâzım.

Candan geçemezsin maldan, mülkten; şundan, bundan da geçemezsin!

Pılı pırtı bir şey, yatağın olsa o bile yolunu keser, seni yoldan alıkoyar!

Ey Hakk'ı tanıyan, o pırtını acımadan yak. Ne zamana kadar hem Allah'ı kandırmaya çalışacak, hem pırtını koruyacaksın?

O pırtıyı, korkar da burada yakamazsan yarın bir kilime bağlandı derler. Bu sözden nasıl kurtulabilirsin?

Eve barka avlanıp aldanana yazıklar olsun! Ev bark yüzünden tepeden turnağa kadar elemelere, hasretlere düşer, kaybolur gider!

Ev, iki harften ibarettir yiğitim: Elif, vav. Bu iki harfi de daima topraklara, kanlara bulanmış görüyorum.

Vav, "hunkan" kelimesinin ortasında karar kılmıştır. Elifi de "hâktoprak" ortasında hor hakir olmuş gör!

dalıp şaşırıp kalmış kuş, gönlünden sıfat sabahı gizlenmiş senin. Karanlıklarda kalmışsın sen!

Gece gündüz kör gibi kalakalmış, karınca gibi hırsa düşmüş, maddeye kul olmuşsun.

Mana eri ol.. surete sarılma.. Mana nedir? Asıl.. Suret nedir? Hiç!

Altın, asıl itibariyle boyalı bir taştan ibarettir. Sen de çocuk olduğundan renge, boyaya kapılmışsın!

Altın, seni Allah'dan alıkoydu mu put kesilir. Sakın ona aldanma, at gitsin!

Altının işe yarayacak bir yeri var, o da şu: Katırın ayaklarına nal yapmalı altından!

Paran, pulun, ne kimseye yardım eder, ne de seni muradına erdirir!

Bir yoksula bir arpacık altın versen ya ona kan kusturursun, ya sen kan kusarsın!

Sen, para için âleme dost oldun. Halbuki onunla alnını, yanını dağlamışlardır.

Ne Amr'a ehemmiyet verirsin, ne Zeyd'e.. Cüneyd bile olsa sana göre birarpa değeri var!

Halbuki yeni ay bile olsa dükkân ücreti olarak vermen, hattâ değil dükkân ücreti olarak, canının sadakası olarak bağışlaman lâzım!

Halbuki senin dükkânında bir pul eksilse âdeta aziz ömrün bitmiş gibi oluyor, sanki tatlı canından oluyorsun!

Ey her şeyini hiçe veren, gönlünü bu çeşit her şeye vermen yetmez mi?

Fakat sabrediyor, bekliyorum. Sen, dağacındasın, zaman elbette altındaki merdiveni çekecek!

Dünyaya dalmışsın, şu halde sana dün-

nun suyu pek derindir, yetişmez!

HİKÂYE: MELEK VE SOFİ

Yücelerden yüce bir şeyh vardı. O ulu şeyh bir gece rüyasında

Aydın ay gibi bir yolda giderken yolda ö-nüne bir mesleğin çıktığını gördü.

Melek, ona dedi ki: Niyetin nereye kadar gitmek? Şeyh cevap verdi: Allah katına kadar!

Melek dedi ki: Utan yahu! Bunca işle güçle meşgulsün..

Bu kadar malın mülkün var, sonra da Allah katına ulaşmak havasındasın ha!

İşini gücünü, malını mülkünü aziz tutuyorsun ama Allah'a yakınlığının da sence pek aziz olması lâzım!

Bu kadar adamların sana asılmışken sen, nasıl olur da Allah'ın nuruna karışabilirsin?

Adam, ertesi günü bu dertten âdetâ helâk oldu. Nesi var, nesi yoksa hepsini elden çıkardı.

Yalnız bir yün hırkası vardı, onu alıkoydu; başka nesi varsa hepsini verdi:

O temiz adam, ertesi gece uyuyunca o melek, yine yoluna çıktı.

Dedi ki: Hey, böyle nereye gidiyorsun? Adam, Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın yakınlık makamına dedi.

Melek dedi ki: Oraya akılsızca böyle bir yün hırkayla gidiyorsun ha?

Ey Allah'ı tanıyan, oraya bu yün hırkayla gitme. Âlemin Rabbine pılı pırtı mı lazım?

Hz. İsa'mın yoluna bir iğne hicab oldu. Sense kendine yün hırkayı zırh ediniyorsun?

HİKÂYE: PARASINI SEVEN YENİ DERVİŞ

Yeni derviş olan birisinin az bir parası, sermayesi vardı. Onu, şeyhine söylemedi, gizledi.

Şeyh anladı, ona hiç bir şey söylemedi. Derviş de o parayı gizleyip duruyordu.

O yola düşmüş dervişle yol kılavuzu pir, beraberce bir yere gidiyorlardı.

Önlerine kapkaranlık bir yol çıktı. O korkunç yol, ileride ikiye ayrılıyordu.

Derviş, yanında para olduğundan korkmaya başladı. Çünkü para adamı pek çabuk rezil eder!

Şeyh dedi ki: Önümüze iki yol çıktı; şimdi hangisine sapalım?

Şeyh dedi ki: Bildiğin yolu bırak; çünkü o yol, yanlış bir yoldur. Ondan sonra hangi yola istersen git, hangisine gitsen olur.

Bir adam, para biriktirmeye girişir, biri iki yaparsa Şeytan bile ondan korkar, yanından koşa koşa kaçır!

Haram bir arpayı ele geçirmek için hilelere girişir, düzenle kılı kırk yarar ama

Din yoluna gelince topal eşek gibi topalanmaya başlar. Eli, sanki taş altında kalır, kimseye bir şey veremez!

Hileye geldi mi sultan kesilir, dindarlık bahsindeyse şaşırır kalır.

Altın, kimin yolunu keserse o adam, yolunu kaybeder, ayağı bağlı olarak kuyunun içine düşer gider!

Halbuki sen Yusuf'sun. Bu derin kuyuya düşmekten kendini koru. Seslen me, bu kuyu-

Sahabenin hepsi canlarıyla oynadılar, cennete âşık oldular..

Hepsinin yüceliği alçalmadaydı. Kısaca onların bütün eksikleri tamamlanmıştı olmuştu.

Sonunda onlar yoklukta padişah kesilmişlerdi. Halkın en iyileri onlardı!

Adamın, ne başı olmalı, ne ayağı. Her şeyini Allah'da mahvetmeli, sonra kendisi de O'nda yok olmalı!

Yokluğun tamamlanmasa da bir zerrecik benliğin kalsa ebediyen emniyet ve huzur yüzü göremezsın!

HİKÂYE: HZ. İSA VE MAĞARADAKİ ADAM

Meryem oğlu İsa, bir mağaraya gitmişti. Mağarada bir adam uyuyordu.

Dedi ki: Ey âlemden haberi olmayan, kalk. Bir işe sarıl da eline belki bir şey geçer!

Adam dedi ki: Ben bütün âlemin işini işledim. Ebedî bir saltanata erdim.

İsa, ey yol eri dedi. O iş nedir ki? Adam cevap verdi: Dünya, bence bir saman çöpü haline geldi.

Bütün dünyayı bir somun ekmeğe verdim. O somunu da bir kemik parçası gibi köpeklere attım.

Bir zamandır ki dünya ile işim gücüm yok, çocuk değilim ki ben, yetişkinim;

Yetişkin olunca da artık oyunla ne işim var? Aylakım.. gafletle, yanılmakla işim yok benim!

Meryem oğlu İsa, bu sözü duyunca dedi ki: "Artık ne istersen yap.

Adam, ertesi günü bir ateş yakıp o yün hırkayı ateşe atarak yaktı.

Sonunda ertesi gece rüyada yine o meleği gördü; melek yine dedi ki:

Ey tertemiz er, nereye gidiyorsun? Adam, işleri düzene koyan Rabbime diye cevap verdi.

Melek dedi ki: Ey ünlü er, mademki neyin varsa ona feda ettin..

Artık gitmene gerek yok; otur burada. Sen oturdun mu padişah sana gelir.

Her şeyi Hak yoluna verdin ya.. şüphe yok artık Hak, senin yanına gelecektir.

Neyin varsa hepsinden arın, hepsini bırak, elden çıkar da bu temizliğe erişince Allah gelsin, seni karşılasın!

Yoksulluk noktasını bulmadıkça Allah'a yakınlıkla bir işin olamaz.

Herkesin devleti, yoksulluk noktasıdır. Herkesin derdine derman, canlar yakan yokluktur.

Peygamber gibi yoksullukla övünmüyorsan dinin ikiliktir, faziletin saçma ve uydurmadır.

Yokluk, yoksulluk, insana Kâbe gibi dört direktir, yol gösterir.. beşinci direği Allah'dan başka kimse gösteremez.

Mustafa'nın zamanında bu dördü, sahabede açıkça görünürdü:

Açlık, canla başla oynamak, alçaklık ve gurbet. Bu dördünden sonra beşincisi fırsattır.

Sahabenin hepsi de aç kalmadıkça rahatlamaz, ferahlamazdı. Kimsede ne ekmek derdi vardı, ne de şöhret isteği!

Hepsi gurbeti vatan tutmuştu. Gönüllerinden azık, tarla derdini çıkarıp atmışlardı.

Dünyaya kapılan adam, canını da kanlara bular, gönlünü de. Yoluna da yüz binlerce ve çeşit çeşit tuzaklar kurmuş olur!

Adamın eline bir arpacık haram para düşse sonunda kendisi elbette ölecek ya,

Öldü mü mirasçısına o haram para, helâl olur. Fakat kendisi, vebal altında kalır gider!

Ey paraya karşılık Simurg'u bile satan, ey gönlünde para sevdasını mum gibi yakan, onunla aydınlanma!

Bu yola kıl bile sığmaz. Bu yolda hiç kimse hazineye, paraya pula sahip olamaz!

Sen karıncaya benziyorsun; yola ayak bastın mı bir kıl yüzünden seni yakarlar, yol alamazsın!

Bir kıl ucu kadar su yüzünden bile insanın başına bu kadar iş gelirse artık buraya gelmek, kimsenin haddine değildir.

HİKÂYE: KUŞ SESİNE KAPILAN ZAHİT

Bir zahit, Hak'tan kutluluklara ermişti; tam dört yüz yıl ibadette bulundu.

Halktan çekilmiş, bir bucağa sığınmıştı; Allah ile gizli ve yapayalnız yalvarışta bulunmaktaydı.

Dostu yalnız Allah'tı. Adama böyle bir dost yetmez mi? Hattâ hak nefesine sahip olmasa bile değil mi ki Allah, ona dost olmuş.. bu, yeterli.

Orada bir duvar vardı. Duvarda bir ağaç bitmiş, ağaçta da bir kuş yuva kurmuştu.

Kuşun nağmeleri pek güzeldi. Güzeli bir sesi, vardı. Her ötüşünde yüzlerce sır gizliydi.

Zahit, az bir müddet onun güzel sesine

Mademki dünya ile işin yok; uykular âfiyet olsun, Allah rahatlık versin, keyifle uyu.

Mademki dünyada hiç bir şeyi dert etmiyorsun, her şeyden nasibini aldın demektir."

Altın, kızıl yüzlüdür, gönül çekicidir. Fakat eline aldın mı ateş kesilir!

Fakat gözün yolda kimseyi görmüyor, gözün kör. Bu körlük yüzünden altına, gümüşe göz dikmişsin!

Niceleri imandan oldu, niceleri can verdi de ortaya bir arpa kadar altın koydular.

Yüzlerce hazinen, definen olsa hepsinden de maksat, iyi bir geçimdir, maksada ermektir.

Herkesin nasibi bir lokma ekmek olduktan sonra onları biriktirip yığmanın faydası ne!

HİKÂYE: RABİATÜ'L ADEVİYYE'NİN İPLİK SATMASI

Basra şeyhi, Rabia'nın yanına gidip "ey aşkta işler beceren, şöhretler kazanan,

Hiç kimseden bir nükte duymadın mı ki ne kimseye söylüyor, ne de bir şey görüp gösteriyorsun!

Kendinden doğup parlayan bir şey söyleyen ne olur? Hasretten ölüm haline geldim" dedi.

Rabia dedi ki: "Ey devrin ulusu, birkaç kere iplik iğirmiştin.

Çarşıya götürüp sattım, memnun oldum. Elime iki dirhem gümüş girdi.

Fakat her ikisini de bir elimle almadım. Birini bir elime aldım, öbürünü öbür elimle!

Gümüş çift olursa yolumu keser, elimden atamam diye korktum."

FERİDUDDİN ATTAR

O sırada bir zahit, yerinden kalkıp, devletlim, dedi, bu köşkte yalnız bir delik var ki o da büyük bir noksan!

Eğer o kusur da olmasaydı bu köşke cennet bahçesi bile gaypten armağan yollardı doğrusu!

Padişah "Ben bile böyle bir delik görmediğim halde sen şu bilgisizliğinle nasıl görüyorsun" dedi.

Zahit dedi ki: Ey devletle başı yücelmiş padişahım, Azrail'in gireceği delik tıkanmadı ki..

Asıl o deliği, hem de adamakıllı tıkamak gerek. Yoksa ne köşk kalır, ne taç kalır, ne taht kalır!

Başka bir kusuru yok. Tam yaşanacak yer ama ne fayda ki bâki değil; buna çare nedir bilmem!

Cennet gibi güzel, neşeli bir köşk. Fakat ölüm, nihayet gözüne çirkin gösterecek!

Onun için bir köşkle o kadar gururlanma. Dizginini çek, bu kadar serserilik etme!

Kendi ayıbını görmezsin de ululardan, bildiklerinden birisi sana ayıbım söylerse vay haline!

KÖŞKÜNDEN VAZGEÇMEYEN KUŞUN SORUSU

Bir başka kuş da hüthüde şöyle dedi: "Gönlüm ateşler içinde. Çünkü azığım ve varlığım pek güzel bir yerdur.

Duvarları yıldızlarla bezenmiş, gönüller açıcı bir köşk vardır. Halk, ona baktıkça neşelenir. Herkesin canına can katılır.

daldı, dinledi.

Allah, derhal o zamanın peygamberine vahyetti, dedi ki: O zahide

Şunu söylemelisin; Gece gündüz ibadetlerde bulundun..

Yıllardır aşkımızla yandın yakıldın; fakat sonunda beni bir kuşa sattın ha!

Yücelikte büyük bir kuştun ama sonuçta bir kuşun sesi, seni çuvala soktu!

Ben, seni satın almış, sana almayı öğretmiştim; sense ehliyetlilik ederek beni satıverdın!

Ben seni satın almış, satmamıştım. Vefayı senden mi öğreneyim, ben böyle mi yaptım sana?

Elindekini ucuza satma. Dostun biziz; dostsuz kalma!"

HİKÂYE: SOFİNİN PADİŞAHIN KÖŞKÜNE BULDUĞU KUSUR

Bir padişah, duvarları altın yıldızlarla bezenmiş, bir köşk yaptırdı; ona yüz binlerce para sarfetti.

O cennete benzeyen köşk tamamlanınca iyice bir döşetti, dayattı.

Herkes, bir ülkeden geliyor, padişaha armağanlar sunuyordu.

Padişah, filozoflarla nedimleri çağırıtı; hepsini oturttu.

Dedi ki: Bu köşkün güzelliğinde, yüceliğinde, bir noksan var mı?

Herkes, yeryüzünde bu çeşit köşkü ne kimse görmüştür, ne de görür, dedi.

Meşgulüm, kusura bakma; uzaklaş
benden, bana zahmet verme!

HİKÂYE: SİNEK VE ÖRÜMCEK

Görmüşsündür ya, kararsız örümcek,
ömrünü, bir hayale kapılarak sürüp gider!

İleriyi gören aklına uyar. Bir bucağa ağı-
nı gerer.

Heveslenip belki bir sinek düşer diye a-
cayip bir tuzaktır kurar.

Sinek, baş aşağı ağına düştüğünde ise o
sersemin kanını emer.

Sonra da onu kupkuru bir halde bırakır,
onunla uzun müddet geçinir gider!

Bazan da olur ki ev sahibi, eline bir so-
pa alır, bütün örümcek ağlarını temizler..

Ağı da bir nefeste yok eder, örümceği de,
sineği de!

Dünya da, dünyaya dayanıp rızıklanan
da o örümcek ağına düşen sineğe benzer.

Bütün dünya ele geçse yine bir göz kır-
pacak zaman kadar bile rahat edemezsin.

Padişahlığa güvenir, başını yüceltirsen
yolda bir çocuğa benzersin. Perde cilik eder durur-
sun.

Kafanda eşek beyni yoksa mal mülk, taç
taht isteme. Ey hakikatten haberi olmayan, saltana-
tı öküzlere verirler!

Kimin davulu, bayrağı varsa derviş de-
ğildir. Eline geçen şey ancak bir sestem, ancak bir
yelden ibarettir.

Bayrağı dalgalanır, davulu dövülür, fa-
kat bayrağı dalgalandıran yelle davuldan çıkan ses.

O köşk yüzünden neşeler elde ederim; gönlümü ondan nasıl kurtarayım? Ondan nasıl vazgeçeyim?

O yüce köşkte kuşların padişahıyım ben. Öyle olduğu halde bu yolda nasıl olur da dertlere, zararlara uğramaya katlanırım?

Padişahlıktan nasıl vazgeçer, o köşk olmadıkça nasıl oturur, dinlelirim?

Hiç akıllı kişi, İrembağı'ndan vazgeçer de cehennemdeki dertleri, elemeleri kabul eder mi?"

Hüthût dedi ki: "Gayretsiz kişi, köpek değilsin sen; fakat çevrendeki bu külhan nedir?

Şu aşâğılık dünya, baştan başa bir külhandır. Bu külhanda kaç köşkün var ki?

Köşkün, ebedilik yurdu ve cennet bile olsa ecel geldi mi bela zindanı kesilir.

Ölüm olmasaydı bu durakta oturulurdu ama, ne yapalım, sonucu ölüm!

HİKÂYE: TÜCCARIN KÖŞKÜ VE MECZUB

Olmayacak şeyler yapan bir tüccar, büyüklüğünü göstermek için altın yaldızlarla bezenmiş bir saray yaptırdı.

Saray tamamlanınca bütün halka sarayında bir ziyafet vermek istedi, bu işe koyuldu.

Halkı, sarayına gelmeleri, o şaşılacak şeyleri görmeleri için davet etti.

Davet günü, adam, kendisinden habersiz bir halde koşup dururken tesadüf buya, onu bir meczup gördü.

Dedi ki: A gafil, şimdi ben de koşa koşa gelip sarayına tükürmek isterdim ama

di: "Eğer burası dar olmasaydı sen bize nerden yeti-
şebilirdin? Nasıl bize rastlardın?"

Sana yüzlerce güzel ve hoş vaatlerde bu-
lunsalar bile bunu, o ateşlerle dolu olan yerden bir
işaret olarak verirler.

Seni yakıp yandıran bu ateş nedir?
Dünya.. vazgeç şu dünyadan, arslanlar gibi çekin
bu ateşten!

Bu ateşten geçtin mi güzel bir gönül el-
de edersin. Bu yolla gönül rahatlığı konağına kavu-
şursun!

Önünde ateş var, yol, pek uzak ve dik;
sense zayıfsın; gönül tutsak, canın bezmiş ve sık-
kın!

Sen hepsinden de aylaksın. Hiç birine
aldırış etmiyorsun; ortada böyle bir hazır iş var, al-
dırmıyorsun bile!

Âlemden birçok şeyler gördün tut, bırak,
canını feda et; âlemde ne adın kalır, ne izin!

Birçok şeyler bile görsen hiç bir şeyi gör-
memişe dönersin. Daha ne kadar söyleyeyim? Az ü-
zül!

HİKÂYE: OĞLU ÖLEN ADAM

Aptal bir adamın gönlünün meyvası, oğ-
lu ölmüştü, sabrını, kararım almış gitmişti,

Adam, yaşlı ve kararsız bir halde tabu-
tun ardından gitmekte ve hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak
şöyle demekteydi:

Ey âlemi görmeden gidenim, ne oldu sa-
na? Hiç bir şey görmeden âlemi bırakıp gittin!

Bir âşık, bu sözü duyup hali görünce
dedi ki: Dünyayı tut ki yüzlerce defa dilediği gibi

yarım akçe bile etmez.

Aslı olmayan ata binip bu kadar nazlanma. Ululuk gururuna kapılıp bu derece böbürlenme!

Sonunda kaplanın bile postunu yüzdüler. Senin postunu da yüzecekler elbet!

Mademki kavuşmanın imkânı yok, kaybolup gitmek, yahut baş aşağı düşmek daha tatlı!

Başı dik olman mümkün değildir. Baş koy; ne zamana kadar oyun oynayacaksın?

Ya baş koy, artık ululukta bulunma, Ya da başınla oynamadan vazgeç, artık bu işe girişme!

Ey adam, bahçedeki saray, sana zindan kesilmiştir; evin, barkın, canına bir belâ olmuştur.

Bu gurrur temeli üstüne kurulmuş olan toprak yurdundan geç. Ey sabırsız, ne kadar daha dünyayı dönüp dolaşacaksın?

Himmet gözünü aç da yolu gör, sonra da yola ayak bas.. Allah'ın katını seyret!

O can katına vardın mı öyle büyür, öyle yücelirsin ki âleme bile sığamazsın.

HİKÂYE: AKLI KİT ADAMLA DERVİŞ

Aklı kıt bir adam, sıkıntılı bir halde koşup giderken ovada bir dervişe rastladı.

Dedi ki: "Ey derviş, ne haldesin, ne yapıyorsun?" Derviş "Ne soruyorsun yahu? Utan!

Bu daracık dünyada sıkışıp kaldım. Şimdi bu dünya bana dar mı dar!" dedi.

Adam dedi ki: "Sözün doğru değil, şu geniş ova da dar olur mu hiç?"

Derviş, bunun üzerine şu sözleri söyledi:

Halbuki ben, o ay yüzlünün yüzünü görmeden bir an bile duramıyorum. Nasıl olur da yola bayıra düşer, konak, durak arayarak yürürüm?

Derdim, derman kabul edecek dereceyi geçti; işim; imanı da aştı, küfrü del!

Derdim de onun sevdası, dermanım da.. Gönlümdeki ateş de onun sevgi ateşi!

Bu dertte tekim, kimsem yok. Fakat bu sevdada onun derdi, bana arkadaş oluyor; bu yeter bana!

Sevdası, beni topraklara attı, kanlara buladı. Saçları, beni perdeden çıkardı!

Onun sevdasına düştüm, halsiz bir hale geldim. Onu görmeden bir an bile sabredemiyorum!

Yolunda toprak kesildim, kanlara boğuldum. Halim işte bundan ibaret; ne yapayım?" dedi.

Hüthüt dedi ki: "Ey görünüşe kapılıp kalmış; ey başından ayağına kadar bulanık sulara dalmış olan kuş!

Bilgi sevdası, ten sevdası değildir. A hayvan sıfatlı, şehvetten doğan sevda, bilgi sevdası olmaz!

İnsan, noksan olan güzelliğe âşık olsa da nihayet o aşk biter!

Bitici olan güzelliğe dalıp o sevda ile sarhoş olmak, küfürdür.

Kanla ahlâtın kaynaşmasından meydana gelen surete "gidilmeyen ay" adı verilmiş ama

O ahlât ve kan eksildi mi âlemde ondan daha çirkin bir şey olmaz!

Güzelliği ahlâttan ve kandan olanın o güzelliği sonra ne olur, bilirsin!

Görünüşün etrafında ne kadar dolaşıp güzellik arayacaksın? Asıl güzellik gayıp âleminde-

gördü, ne çıkar?

Âlemi de kendinle beraber götürsen yine cihanı görmeden ölüp gideceksin!

Ne zamana kadar âlemi seyredip duracaksın? Ömür bitti., ecel geldi. Yarana ne zaman merhem koyacaksın?

Sen de bu pis nefis varken yüce ve aziz can pisliklerde kaybolur gider!

Pek gafil bir adam ödağacı yakmakta, orada bulunan birisi de hoşlanarak oh, oh demektedir.

Bir ünlü aziz, adama dedi ki: Sen, oh deyinceye kadar ödağacı sızıldanarak yanıp gider!

Azizim, insan vaktinin değerini bilmeli.. dünyada bundan daha iyi bir şey bilmem ben!

Vakte dikkat etmek, fırsatı ganimet bilmek gerek ki Allah katına varasın, hemencecik devlete erişesin!"

AŞIK KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da "Ey yüce kuş, bir sevgilinin aşkı, beni bağladı.

Aşkı geldi, beni önüne kattı. aklımı çaldı, bana bana edeceğini etti!

Yüzünün hayalî, yolumu kesti, harmanımı ateşe verdi!

Bir an bile onsuz duramıyorum. O güzeli görmemek, ayrılığına sabretmek bence âdeta kâfir olmak gibi bir şey!

Gönlüm yerinde değil, onun ardında; başım dönüp duruyor, bundan fazla nasıl yol alabilir, nasıl daha ileriye gidebilirim?

Önümüzdeki vadiye dalıp yürümek, yüzlerce belâya uğrayıp sabretmek gerek.

Tatlılıkta şekerini kendine kul etmiş; güzellikte ayı köle edinmişti.

Ay, yüceliğinden yerlere serilmemişti. Onun belindeki kemere âşık olmuş, o yüzden yerlere düşmüştü.

Bal dudaklarından şekerler damlar, bunu gören dudular, kanatlarını dökerler, mahvolurlardı.

Gözlerinden ok yağmurları yağar, herkesi kırar geçirir, kanlara bulardı!

Bir gün o talebe nasılsa bu cariyeyi görürverdi. Dedi ki: Ben talebeyim, hocam bul!

Artık dünyada başka bir hocam yok. Şimdi bu güzele talebe olmam yeter!

Hocam, bina sevda dersi vermezse başka bir dersi hatırlayamam artık!

Gece gündüz, o güzelin sevdasıyla yanıp yakılmaya, hocadan tamamıyla korkmamaya başladı.

Derdinden gül gibi sarardı, yüzü, sarı boya otuna döndü.

Aşk gelip aklı alt etti, gönlü gevşek bir hale koydu, onu canından bezdirdi!

Çok kişiler, ona akıllıca, bilgice öğütler verdiler, bu sevdadan geçmesi için yardımında bulundular ama aşkın bir zerresi bile onların hepsini savurdu!

Bilgi tahsili, adama ululuk verir, kavgayı, mücadeleyi doğurur. Aşka girişmekse adamı perişan bir hale kor, rezil kepaze eder!

Nihayet tamamıyla hastalandı.. bütün kemikleri âdeta birbirinden ayrıldı.

Sonunda hocası, cariyeye âşık olduğunu anladı.

dir, güzelliği o âlemde ara!

İşin perdesi kalktı mı ne ülke kalır ne o
ülkekedeki!

Bütün âlemin sureti mahvolur; yücelik-
lerin hepsi de aşağılıklara döner!

Surete dost oluşunun ne olduğunu şu
kadarcık bil! Surete ait şeylerin hepsi, birbirine
düşmandır.

Fakat gayıp âlemindeki güzele dost ol-
dun mu iş değişir. Bu sevdanın bir kaybı, bir kötü-
lûğü yoksa işte asıl sevda budur!

Bundan başka dost olduğun her şey, se-
nin yolunu keser, ansızın öyle bir güçlûğe düşersin
ki!

HİKÂYE: HOCASININ CARİYESİNE AŞIK OLAN TALEBE

Gayet iş bilir, hûnerli, pek anlayışlı ve
dirayetli, bilgisi çok bir genç vardı.

Daima ilim için çalışır, yıldan yıla pek az
bir müddet tatil yapardı.

Hocasının da adam akıllı gözündeydi.
Çünkü hakikaten pek iyi bir gençti.

Hocası, onu öbür talebeden üstün tutar,
onunla başka bir çeşit konuşurdu.

Hocanın harem dairesinde âdeta ikinci
bir güneş kadar parlak ve güzel bir halayığı vardı.

Çelik gözlü, canlara can katacak kadar
güzel, cihanı bezeyen, herkesi hayretlere veren bî
dilberdi.

Öyle bir güzeldi ki baştan ayağa kadara
tam ruhtan ibaretti. Lûtufta lûtuftu, bolluk t-
çinde bolluk!

Hoca dedi ki: "Ey genç ne işe düşmüş-tün sen? Kararsız bir hale gelmiştin; sabrın, kararın kalmamıştı.

Nerde gönlündeki o ateş? Nerde o serbestliğin, nerde o utanmazlığın?

Gece gündüz o halayığın istiyordun ya, başını kaldır da bak, bütün istediklerin önünde.

Neden, onun sevdasıyla sararıp soldun da şimdi, o kadar ateş, birden soğuyuverdi?

Sen, yine o gençsin; o da yine o cariye. Fakat onda senin istediğin, gönül verdiği bir şey vardı, o yok şimdi!

Dilediğin şey, bu leğende. Bu leğen, onunla ağzın kadar dolmuş, şuracıkta duruyor, hele bir bak!

Sen, cariyeden bir havadır, elde etmek istiyordun. Hakikatta bu pisliğe aşkıydın sen!

Yola, düşüncesiz girdin, kana, pislığe âşık oldun!"

Talebe o anda işi anladı, tövbe etti, tekrar dersine koyuldu.

Dış görünüşe tapmayı sanat edinen, nasıl olur da sıfatı düşünebilir?

Suretin aslı, şeytanca bir iştir.. mana ehliyse ruhanî candır!

Suretten vâzgeç de sıfata âşık ol. Âşık ol da bilgi güneşini bul!

Suret, ahlâttan, kandan başka bir şey değildir. Surete kapılan adam, ilerisini düşünen bir adam değildir.

Ahlâttan ve kandan daha güzel olana düşer, âşık olursan işte buna sevda derler!

Bilgi ve tecrübesiyle düzene baş vurdu. O cariyeciğin iki kolundan kan aldırdı.

Ona kuvvetli bir müşhil verdi. Ondan sonra da cariyeye âdet gördü.

Selviye benzeyen boyu, yay gibi büküldü; gül yanakları safrana döndü.

Ne yüzünde bir güzellik kaldı, ne yanagında bir tazelik!

Güzelliğinden bir zerre bile kalmadı. O kadeh kırıldı, o sâki geçip gitti!

Otuz yerde yediği ve kullandığı ilaçların hepsi de, bir leğen içinde birbirine karışmıştı.

Hayız kanıyla damarından alınan kan da o leğenin içindeydi. Leğen, ağzına kadar dolmuştu.

Hoca, o zeki talebeyi çağırdı, haremde de halayığı getirtti

Talebeve yer gösterdi, oturttu. Cariye de da talebenin önünde ayakta durdu.

Genç, o kızı görünce yüzünü başka tarafa çevirdi.

O güzelim kızın az bir zaman içinde bu kadar değiştiğine şaşır kaldı.

Ondan soğudu. Tahsil ateşi, yeni baştan alvelendi!

Bütün hastalığı geçti, o cariyecik de unutuldu gitti!

Hoca, talebenin kurtulduğunu, dertten çıkarak olarak yeniden neşelendiğini görüp

O zeki gencin cariyeden soğuduğunu, gönlünde artık o sevda ateşinin soğuyup küllendiğini, söndüğünü anlayınca

Emretti, derhal o leğeni getirdiler; üstünü açıp talebenin önüne koyuverdiler.

dı. Tacirin yüreği ise cariyenin sevdasıyle yanıp yakılmaktaydı.

Hem yolda gidiyor, hem başına topraklar serpiyor.

Hem de ağlayarak "Bu dert, benim hakkım, bu hale düşmeye lâyığım ben.

Ahmaklıkla gözlerini yumup "dünya malına aldanarak sevgilisini satanın hali budur" diyor-du.

Alışveriş günü geldi çattı, pazar kuruldu mu sen de zarar ettiğini anlarsın o vakit.

Nefeslerinden her nefes bir incidir, her zerre, sana kılavuzluk eder, Allah'a giden yol, gösterir.

Baştan ayağa kadar onun nimetlerine boğulmuşsun. Kendine gel de bir düşün, bak şu nimetlere!

Bak da kimden uzaklaştığını, bu ayrılığa nasıl sabredebildiğini bir anla!

Hak, seni yüzlerce yüceliklerle, yüzlerce naz ve bolluk içinde yetiştiriyor da sen, bilgisizlik yüzünden başkasına kapılıyorsun!

HİKÂYE: PADİŞAH VE KEMİĞE KAPILMIŞ TAZİ

Bir padişah, avlanmak üzere bir ovada giderken köpek besleyenlerin baş memuruna "Bir tazi getir" dedi.

Padişahın bir av köpeği vardı. Giysisi, en ağır kumaşlardan, en güzel atlaslardan dikilmişti.

Mücevherden bir tasmaı vardı. En ağır taşlarla bezanmış, boynuna takılmıştı.

HİKÂYE: ŞİBLİ İLE AŞIK

Dertli birisi, ağlayıp inlemekteydi. Şibli, bunu görüp sordu: Bu ağlaman neden?

Adam dedi ki: Şeyhim, bir sevgilim vardı, güzelliği canıma can katıyor, ömrümü arttırıyordu.

Öldü şimdi ben de derdinden ölüyorum. Yaşıyla gözüme âlem, kara görünmede.

Şeyh dedi ki: Mademki gönlün bu yüzden perişan, bu yüzden kendinden geçmişsin.. bu yas nedir ki, neden boyuna yaslanıyor, ağlayıp duruyorsun?

Yeniden bir sevgili tut, fakat bu sefer ölmeyen bir sevgiliye âşık ol da derdiyle böyle ağlayıp inleyerek ölmeyesin!

Nihayet ölüp giden dostun dostluğu, insanın canını dertlere sokar.

Ten sevdasına kapılan o ten yüzünden yüzlerce belâlara uğrar.

O beden, elinden pek çabuk çıkar; âşık da şaşırır kalır, kanlara batar, mahvolur!

HİKÂYE: BİR TÜCCARIN SATTIĞI CARIYEYE AŞKI

Bir tüccarın, bir hayli malı, mülkü, bir de şeker gibi dudaklı güzel cariyesi vardı.

Cariyeyi sattı. Sattı ama pişman oldu, pek çaresiz bir hale düştü, aklı başından gitti.

Kararsız bir halde onu satın alana başvurdu. Aldığı paranın bin katını verip tekrar almak istedi.

Fakat adam, cariyeyi satmaya razı olma-

cesine ejderha ile beraber kadeh kaldır!

Çünkü burada ejderha vardır; âşıklara kan diyeti, can feda etmektir.

Adamın canına bu yiğitliği veren, ejderhayı da karıncaya çevirir.

Âşıklar, ister bir olsun, ister yüz, hepsi de onun yolunda kendi kanlarına susamıştır!

HİKÂYE: HALLAC'IN DARAĞACINDA YÜZÜNÜ KANLA BOYAMASI

Hallâc, darağacına çıkarıldığı zaman dilinde "Enelhak ben Allah'ım" sözünden başka bir şey yoktu.

Onun bu sözünü anlamayanlar, ellerini ayaklarını kestiler.

Bedeninden bir hayli kan aktı, sapsarı kesildi. O halde adam nasıl kızıl benizli kalabilir?

O yol güneşi derhal kollarının kesik yerlerini ay gibi olan yüzüne sürmeye başladı.

Dedi ki: "Erin süreceği kızılık kandır. Ben de şimdi yüzüme kızılık sürüyorum ki:

Kimsenin sarı benizli olarak görünmeyeyim. Bu darağacında durdukça kızıl benizli durayım.

Birisine sararmış görünürsem beni korktu sanır.

Halbuki bir tek kılım bile kıpırdamakta. Onun için burada bundan başka bir kızılık, işe yaramaz.

Kanlı adam, başını darağacına verdi mi işte arslanlığı o zaman meydana çıkar.

Cihan, bana mim harfinin halkası gibi görünüyor, artık böyle bir makamda korku kalır mı,

Ayağındaki halhallar, ön ayaklarındaki bilezikler altındı. Boynundaki tasmanın ipi, ipekti.

Padişah, o köpeği akıllı köpek sayar, tasmasını kendi eliyle tutardı.

O köpek koşar, gider.. padişah ardından yürüdü. Bu sefer de padişaha o köpeği getirdiler. Köpeğin gittiği yolda bir parça kemik vardı.

Köpek, kemiği görünce durdu kaldı. Padişah da köpeğe öylece bakıyordu.

Padişah, öyle bir kızdı, öyle bir ateşlendi ki alevi, köpeği bile sardı.

Nihayet "Benim gibi bir padişahın huzurunda başkasına nasıl bakabiliyorsun?" dedi.

Ve tasmasını derhal elinden bırakıp "Şu edepsiz yol verin" diye emretti.

O köpek, yüz binlerce iğne yutsaydı bile yine tasmasının elden bırakılmasından, başıboş koyverilmesinden daha iyiydi.

Köpeğe memur olan dedi ki: "Köpek, süslü püslü; sırtında atlas giysiler var.

Bu köpek, ovaya, çöle lâyık, lâyık ama üstündeki atlasla tasmasındaki mücevherler, altınlar da bize lâyık!"

Padişah "Öylece bırak, yürüsün gitsin, gönlünü onun altına, gümüşüne verme, bırak şunu.

Bırak da bundan sonra akli başına gelirse kendisini süslü püslü görüp

Vaktiyle bir yuva bulduğunu, sonunda da gaflete düşüp bu yuvadan ayrıldığını hatırlasın" dedi.

Ey önce sığınak bulan ve sonunda gafletle ondan ayrılan,

Ayağını aşk yolunu adamakıllı bas, er-

Yüreğim ölümden öyle korkuyor ki ilk durakta canım ağzıma geliyor!

Hatta işi gücü düzgün, maiyeti, adamlarını uygun pek ulu bir bey bile olsam eceli hatırladım mı inleye inleye ölüyorum âdeta.

Birisi, ecelin kılıcına hedef oldu mu eli hem kırılır, hem kesilir!

Yazıklar olsun; bütün âlem el kesilse de ölüm bu ele bir kılıç sallasa hayıflanmaktan başka elden hiçbir şey gelmez!"

Hüthût bu kuşa dedi ki: "Ey güçsüz zayıf kuşcağız, ne zamana kadar bir avuç kemik halinde kalıp duracaksın?

Birkaç kemik, bir yere gelmiş, çatılmış fakat kemiklerdeki ilik yanmış, erimiş!

Bilmez misin ki ömrün, uzun olsun, kısa olsun, iki soluktan ibarettiröyleyse, bu keder, bu yas neden?

Bilmez misin ki her doğan ölür; toprağa girer ve her var olanı, yel alır götürür!

Seni, yaşaman için yetiştirdiler; fakat ölmek için de bu âleme getirdiler.

Felek, baş aşağı dönmüş bir leğene benzer. O tas, her akşam, akşam kızılığıyla kanlara boğulur.

Güneş, elinde yalın kılıç, bunca başları o leğenin içinde keser!

Sen ister temiz gelmiş ol, ister bulanmış bir halde. Toprakla karıştırılıp vücut bulmuş bir damla sudan ibaretsin,

İnsan, tepeden turnağa kadar bir katre-cik sudan ibarettir. Artık denizle nasıl savaşa girişebilir ki?

Bütün ömrünce âleme buyruk yürürsen gene yanarak, ağlayarak can verir gidersin!

korkar mıyım ki?

Birisi, temmuz sıcağında yedi başlı ejderha ile düşüp kalkar, yer içerse,

Böyle oyunlara çok düşer.. onun payına düşen en adı şey, darağacıdır!"

HİKÂYE: CÜNEYD-İ BAĞDADI'NİN OĞLUNU ÖLDÜRMELERİ

Din ehlinin büyüklerinden bir zat: Cüneydi Bağdâdi, dipsiz kıyısız koca deniz, bir gece Bağdat'ta konuşup duruyordu.

Öyle yüce sözler söylüyordu ki gökyüzü bile susamış bir halde eşîğine baş koyuyordu.

Cüneyd'in güneş gibi güzel, taze civan bir oğlu vardı.

Cüneyt, konuşurken onu da çarşıda tutup haykıra haykıra ağlatarak başını kesmişler, öylece ortaya atıvermişlerdi.

O tertemiz yürekli kul, yani Cüneyt, oğlunun başını görünce hiç bir şey demedi. Başına toplananlara dönüp öğütler verdi, gönüllerini aldı da

Dedi ki: Bu gece ateşe, öncesi olmayan sırlara ait pek büyük bir kazan koydum.

Kâynaması için bundan fazla hararet iste, bundan az değil!

ÖLÜMDEN KORKAN KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da "Ben ölümden çom korkuyorum. Gideceğim yol, uzun bir yol. Benimse hiçbir azığım yok!

Hepsi, onun ağlamasına ağlar; bir kısmı da dermansız, güçsüz bir hale düşüp ölür gider!

Onun bu ölüm günü, acayip bir gündür. Gönüller yakan feryadından adeta gönüllerden kanlar damlar!

Nihayet bir soluk ömrü kalınca şiddetle kanatlarını çırpır.

Kanadından bir kıvılcımdır sıçrar; alev alır, ateşlenir.

O ateş, çevresindeki çalı çırpıyı da tutuşturur; böylece tamamıyla yanar gider!

Kaknusla çevresindeki çalı çırpı tamamıyla yanıp, kor oldu mu; biraz sonra o kor, kül haline gelir.

Külde bir zerre bile ateş kalmayınca o külden başka bir kaknus kuşu yaratılır, meydana gelir.

Ateş, o çalı çırpıyı kül haline getirince külün içinde bir kaknus yavrusunu baş gösterir.

Hiç kimseye böyle birşey nasip olur mu; öldükten sonra doğsun; yahut doğursun!

Sana da kaknus gibi uzun bir ömür verseler, birçok şeylere erişsen sonra gene öleceksin.

Zavallı kaknus, bin yıl kendisine feryad edip durur.

Yıllarca feryat içinde dert içindedir; oğlu yoktur, tektir.

Älemle hiçbir alakası bulunmaz; çoluk çocuk derdi görmez.

Fakat nihayet ölüm gelip çattı mı külünü yele verir gider!

Buna bak da ibret al. Birkaç düzene sarılmakla hiç kimse ölümün pençesinden kurtulamaz.

Bütün âlemde ölümden kurtulacak kimse yoktur da asıl şaşılacak şeye bak ki, kimse yol azığı hazırlamaz!

Ölüm, çok sert, çok zalimdir; fakat gene

HİKAYE: KAKNUS KUŞUNUN ÖLÜMÜ

Kaknus, güzel, fakat acayip bir kuştur.
Yeri yurdu da Hindistan'dadır.

Uzun, kuvvetli bir gagası vardır. O gaga-
da ney gibi birçok delikler bulunur.

Yüze yakın delik vardır. Sonra bu kuşun
eşi de yoktur. Tekdir bu kuş!

Her delikten başka türlü bir ses çıkar;
her sestene de bir başka nağme duyulur!

Her delikten ayrı bir çeşit ses çıkmaya
başladı mı kuş da kararsız bir hale gelir, balık da.

Bütün kuşlar susarlar. Onun sesinin
güzelliğinden hepsinin de aklı başından gider.

Bir filozof vardı; bir müddet onunla düş-
tü, kalktı, onun sesini dinledi de müzik bilgisini, o-
nun sesini taklid ederek meydana getirdi!

Bu kuşun ömrü, bin yıla yakındır. Öle-
ceği vakti iyice bilir.

Öleceğini anladı da kendisinden ümit
kesti mi çalı çırpı toplar, onları etrafına yığar.

Tam ortasına da kendisi geçer, yüzlerce
tүrlü nağmelerle feryada başlar.

Adeta ruhunun her deliğinden, başka
çeşit bir dertli nağme, çıkar.

Ağlayıcılar gibi o delikten çıkan her fer-
yadı, bir başka çeşit feryat haline getirir.

Hem feryad eder; hem de ölüm derdin-
den gazel yapağı gibi titrer.

Onun feryadını duyup işiten bütün kuş-
lar, onun coşkunluğunu gören bütün yırtıcı hay-
vanlar,

Seyir etmek için bulunduğu yere yakla-
şırlar; hepsi de gönüllerini âlemden keser.

O gün ciğerleri kana bulanarak onun
derdiyle dertlenen nice hayvanlar, onun karşısında
düşüp ölürler.

Hepsi de yer altında uyumuşlar; hatta ne uyuması? Perişan bir hale düşmüşler, darmadağan olmuşlar!

Bir ölüme bak hele. Ne de zor bir yol; bu yolda ilk konak mezardır.

Ölüm acısını bir haber alsan tatlı canın altüst olur, zehir kesilir!

HİKAYE: SUYA ACI TAT VEREN TESTİ

Hız. İsa, suyu tatlı bir dere-den su içiyordu. Suyun lezzeti, gülsuyu şerbetinden de tatlıydı.

Birisi, o sudan testisini doldurup gitti. Hız. İsa da testisini doldurdu; hareketle başına dikti.

Fakat testideki su, ağzına acı geldi. Suyu içemedi, bu işe de şaşı kaldı.

Dedi ki: "Ya Rabbi, testideki su, şu dere-nin suyu, ikisi de bir su; bunda ne hikmet var?

Neden testinin suyu böyle acı da dere-nin suyu baldan tatlı?"

Testi, dile geldi; Hız. İsa'ya dedi ki: "Ey İsa, ben eski zamanlarda yaşamış bir adamım.

Bu dokuz kâsenin altında binlerce defa testi olmuşum, küp olmuşum, kap olmuşum!

Hatta bundan sonra da binlerce defa beni testi yapsalar yine ölümün acısı cüzülerimden çıkmaz!

Daima ölüm acısıyla bu lezzetteyim işte; suyum, onun için böyle acı!"

A gafil, sen de sırrı testiden duy da bundan böyle kendini gafletle testi haline getirme!

Ey sırlar araştıran, sen kendini kaybetmişsin; ölümün gelip çatmadan, canın boğazından çıkmadan tekrar bir kendini ara!

Kendini diri iken bulamazsan öldükten sonra nerden sır duyacaksın?"

de bir dilim ekmeği ıslatmak gerek!
Başımıza çok işler geldi ama hepsinden
beceri işte bu iş!

HİKAYE: BABASI ÖLEN ÇOCUK VE SÜFİ

Bir oğlan, babasının tabutu önünde
hem ağlaya ağlaya gidiyor, hem de "Baba,
Bugün, benim yüreğimi yaralandı; öm-
rümce başıma böyle bir gün gelmez, böyle bir musi-
bete uğramam" diyordu.

Bir süfi dedi ki: "Babanın başma da bir
daha böyle bir gün gelmez!
Senin başına gelen iş, babanın başma
geldi!"

Ey dünyaya başsız, ayaksız gelen, top-
rak başına! Yel ölçmeye mi geldin buraya?
Ülkenin en yüce mevkiine çıkıp otursan
gene eline yelden başka birşey geçmeyecektir!

HİKAYE: NEYZENİN ÖLÜMÜ

Ney üfleyen birisi, ölüm haline geldi. Bi-
ri ona "Ey sırrın ta kendisi kesilen,

Bu kıvranma zamanı halin nasıl, ne â-
lemdesin?" diye sordu. Neysen dedi ki: "Hiç sorma,
anlatılacak gibi değil ki!

Bütün ömrümce yel üfürdüm; sonunda
da toprağa gittim vesselâm!"

Ölüme hiçbir çare yoktur; yaprakların
hepsi sararıp dökülür!

Hepimiz de ölmek için doğmuşuz; gön-
lümüzden inanmışız ki dünyada kalmayacağız.

Dünyayı elinde tutan, alemde sözü ge-
çen kişiler bile şimdi yer altında çürüyüp gitmişler!

Okuyla gökleri bile delenler, mezara gir-
mişler, toprak olmuşlar, hiçbir varlıkları kalmamış!

dünyaya bağlanacaksın? Önü de böyle olacak ya, vay buna gönül verene!

Bu perdenin ardında hiç kimse yoktur ki onun inleye inleye ağlayarak ölmüş bir ölüsü bulunmasın!

Önünde rüzgar varsa kandili korkusuz, pervasız nasıl götürebilirsin ki?

Perde ardında birisiyle arkadaşlık edeceksen bari ölüsü bulunmayan birisiyle arkadaşlık et.

Halbuki sen tatlı hayallere tutulmuşsun; kasırgaya kapıldığın halde bize bir kandil getirmeye savaşmadasın!

Kandilin sönüvereceğinden korkmuyormusun? İstedığın kadar sıkı tut, dikkat et, faydası yok, çabucak söner!

Ansızın kandilin söndü mü yolda kalır, bir kuyuya düşüverirsin!

Sönmüş kandili bir hayli arasan da âlemde kimse sana haber vermez.

Yelin söndürdüğü kandile üzülse, başına vurup dövünse ne faydası var?

Kandil, mekansızlık âlemine ulaştı, oraya döndü mü görünmez olur.

Gören kişinin canına, bu âlemden o âleme varan yol, bir soluktan fazla sürmez.

Can bu âlemden geçti mi bu âlem, sana o âlem oluverir!

Bu âlemden o âleme giden yol, pek uzun değildir. Arada duvar olan ancak bir soluktur.

O soluğu verdin de öldün mü seni baş aşağı toprağa atıverirler.

Ölüm halka musallat olmuştur; çaresiz herkes, toprağa baş koyup yatacak uyuyacaktır.

Ölüm ne ahmağı bırakır, ne akıllıyı; ne bir iyi adam ondan kurtulur, ne bir kötü adam!

İster bu kavimden ol, ister başka bir kavimden; sende onlar gibi geçip gideceksin, bunu iyi-

Ne aklın başındayken kendinden haberin var; ne öldükten sonra varlığından eserin!

Hayattasın ama işin doğrusu ölmüş, kaybolup gitmişsin; adam olarak doğmuşsun ama bir türlü adam olamamışsın!

O dervişin önünde yüz binlerce perde varken kendisini nasıl bulabilir ki?

HİKAYE: BUKRAT'IN VASIYETİ

Bukrat, ölüm haline geldi; yanında bir talebesi vardı, dedi ki: "Hocam,

Seni kefene sarıp sarmalayınca, yıkayıp temizleyip kefenleyince nereye gömelim?"

Bukrat dedi ki: "Oğul, beni bulabilirsen nereye istersen gömüver gitsin?"

Bu uzun ömrümde ben, kendimi bulamadım ki sen öldükten sonra beni bulasın!

Öyle bir gidiyorum ki bu gidiş vaktinde bir kılımin bile kendinden haberi yok!"

HİKAYE: MEZAR BAŞINDA AĞLAYAN ADAM

Bir adam gömüyorlardı; Şeyh Basri o mezarın başına gitti.

Mezara bakıp duruyor; mezarın başında kendi kendisine ağlıyordu.

Diyordu ki: Ne zor iş bu, bu âlemin son konağı mezar;

O âlemin de ilk konağı burası; şu halde ilk konak da yerin altı, son konak da!

Renkten, gösteriştten ibaret olan ve sonu bundan, yani mezardan ibaret bulunan âleme nasıl gönül verirsin?

Bu sarp dünyadan nasıl korkmazsın ki sonu budur, yani mezar;

Daha ne kadar sonu bundan ibaret olan

O kadar neşesi gider, yüreğine öyle bir korku düşerdi ki

Oturduğu yer bile teriyle ıslanırdı. O ter, tepeden tırnağa kadar onu kanlara bulardı!

HİKAYE: HALİL PEYGAMBERİN ÖLÜMÜ

Halil Peygamber vefat edince ruhu, Allah kapısına vardı. Allahı teala, ona sordu:

Ey bütün halktan devletli, daha bahtı açık kişi, dünyada en zor neyi gördün?

Halil dedi ki: Oğlumu kesmek güçtü; babamı cehennemde görmek güçtü;

Ateşe atılmam, belâlara düşerek ömür sürmeni,

Pek güçtü, pek müşküldü ama can vermeye karşı bunlar bir hiçten ibaret!

Allah (C.C.) ona şöyle hitab etti: "Can vermek, sana bir gazap geldiyse de

Can verip öldükten sonra da ölçüye gelmez bir hayli güçlükler var.

Kişi o güçlüklerle düşerse can vermek, ona bir huzur, bir istirahat gibi gelir!"

Madem ki böyle bir zor işe düşüp kalmışsın; neden geceyi, gündüzü gafletle geçirirsin?

Bu zor; işin çaresini bul, yol çok uzundur; önce kendine bir konak hazırla!

Dünyayı bırak da ölüm hazırlığına giriş; yol, ölüm üstüne kurulmuştur, yol azığı hazırlamaya bak!

Uzun ömür, en iyi bir şeyken onu en better birşey olan dünyaya harcama, dünya ile oyuna dalmal!

Ey dünya altınının bir arpa kadarına bile can satan, Hz. Yusuf'u da böyle ucuz sattılar.

Sen, Yusuf'u böyle ucuz satın aldın, onu canla başla seçtin, kabullendin.

ce düşün!

Kim ölür, aşağılık toprağın altına girerse herkes ona der ki: Kurtuldu, istirahatata vardı.

Ölüm, yenilmez, güçlü kuvvetli bir erdir; ölümüne ten istirahatı derler.

Hakikaten de dünya zorluklarla doludur; onun ilk istirahat konağı ölümdür.

Madem ki ölüm sana galip gelecektir; ne yaparsan yap, ondan kurtulmaya çare yok!

Kalk da göklere bir adım atalım; bu kanlarla dolu çömleğin üstünü örtelim.

Bu dünyaya geldiğime bulut gibi gözyaşları döküp ağlayarak gidiyorum; ah bu gelmeden, vah bu gitmeden!

HİKAYE: MECZUBUN ÖLÜMÜ

Sırlara vakıf olan bir meczubun can vermesi uzadı, can çekişip durmada,

Kuvvetsiz, âciz bir halde bulutlar gibi kan ağlamada, inleye inleye gözyaşı dökmekteydi.

Dedi ki: Ey Allah'ın, beni sen dünyaya getirdin; madem ki götürecektin, neye getirdin?

Canım olmasaydı rahat eder, bu can vermeden emin olurdum.

Ne ben doğardım, öldürdüm; ne de sen beni dünyaya getirir, sonra da canımı alırdın!

Keşke gelip gitme zahmeti olmasaydı; bu gelip gitme olmasa hiç de kötü olmazdı.

Ölüme hazırlanmak farz ama bende bunu düşünmeye güç yok!

HİKAYE: HZ İSA'NIN ÖLÜMÜ DÜŞÜNMESİ

Meryem oğlu İsa, neşeli bir peygamber olduğu halde ölümünü hatırlayınca

bilir.

Git de mezardakilere sor, bakalım bu aziz ömre dair ne diyecekler?

HİKAYE: RÜYADA VERİLEN SELAM

Birisi, dini temiz birisini rüyada gördü; selâm verdi, cevabını işitemedi.

Dedi ki: Ey şöhretli ulu kişi, selâmıma neye cevap vermezsin?

Bilirsin ki selâm almak farzdır. Cevabını ver, başını çevirme!

O er dedi ki: Evet biliyorum, selâm almam farzdır ama bize bu kapı, tamamıyla kapanmıştır.

İbadet kapısı bizden çok uzakta kaldı. Artık senin selâmını nasıl alayımı?

Hiç ibadette bulunmuyoruz. Burada biz artık ne bir rükû edebiliyoruz, ne bir secdeye varabiliyoruz!

Senin gibi ben de dünyada olsaydım bir an bile ibadetten geri kalır mıydım hiç?

Bundan önce bir avuç gafildik; fakat ömrün değerini şimdi biliyoruz.

Yazıklar olsun. İbadet kapısı bağlandı, soluk bitti, dert geldi çatı.

Ne ibadet etmeye bir yolum var, ne gön-lümde ah etmeye bir takat var!

Yazıklar olsun; upuzun ömür geldi geçti. Elimizde dertten başka birşey kalmadı, hikâye de söylenmedi, öylece kalakaldı!

Yazıklar olsun ki ibadette bulunmaya kudretimiz varken bilmedik.

Hâsılı bugün şaşkın bir halde kalakalmış pişmanlıkla zindanlara düşmüşüz!

Kuş, kanadının kıymetini, kanadı yandıktan sonra anlar.

Can Yusufunu sultan eden kişi, onu, canını bile verir de satın alır!

Can Yusufu pek azizdir oğlum. Yusuf'tan daha iyi ne var ki?

Yusuf'un kadrini kör anlayamaz; heyecanlı gönülden başka bir gönül, yanıp eriyemez!

HİKAYE: BİR GARİBİN VEZİRLİĞİ

Padişah, bir garibe vezirlik rütbesi verdi; o da uzun bir zaman vezirlikte bulundu, mala, devlete nâil oldu.

Nihayet ihtiyarladı, yaşlılık geldi çattı. Padişahtan izin istedi.

Dedi ki: "Bir köşeye çekilip kendi başıma oturacağım; çünkü padişahım, ölümden korkuyorum.

Gece gündüz ibadet edeceğim, her an sana da duâda bulunacağım.

Padişah dedi ki: "Sen önce buraya eli boş, işsiz güçsüz bir halde geldin.

Neyin varsa hepsini bana teslim et, ilk gün nasıl geldiyse buradan yine o halde git!

Buraya eli boş geldin, bunca hazineyle gidiyorsun, budala mısın sen?"

Vezir dedi ki: "Peki, vezirlikte bulundum ama ömrümü de senin yolunda harcadım.

Ömrümü bana ver, al malını. Yahut da seslenme, bırak şu yoksulu!

Kim ne bilir? Ben, o derece değerli bir sermayeyi senin yolunda oynadım, kaybettim!"

Madem ki bütün sermayen, ömründen ibarettir; peki, neden bu ömrü, hemencecik yele verdin?

Böyle bir sermaye elden gittikten sonra neyin varsa hepsi de gitti demektir.

A adam olmayan, sen ömrün kıymetini ne bilirsin? Ömrün kadrini ancak ve ancak ölenler

lem halkından vazgeç, bir kenara çekil!"

DERDİ ÇOK KUŞUN SORUSU

Bir kuş da "Ey inancı güzel, benim hiç-
bir isteğim olmuyor.

Bütün ömrümce dert içindeyim. Âlemde
hep kederliyim ben.

Kanlara bulanmış yüreğimde o kadar
dert var ki, benim derdimden her zerre yaslara bür-
rünmüş!

Daima şaşırmış, âciz bir haldeyim. Bir
an bile mutlu oldumsa kâfir olayım.

Bütün bu dertler yüzünden aklım ba-
şımda yok, serseriye döndüm âdeta, önümdeki yola
nasıl gidebilirim?

Bu kadar derdim, elemim olmasaydı bu
seferden pek hoşlanacaktım.

Fakat yüreğim kan içinde; ne yapayım?
İşte halimi sana arzettim, ne işleyeyim ben?" dedi.

Hüthüt dedi ki: "Ey aldanmış, deliye, di-
vaneye dönmüş kuş! Sen, baştan ayağa kadar sev-
dalara batmışsın!

Öyle sıkı sarılmadın mı, bu dünyanın
murada erişmesi de bir an içinde geçip gider, mu-
radsızlığı da!

Ne varsa, ne yoksa o bir solukluk zaman
içinde geçer gider; ömür de o soluğu bile almamış
gibi sona erer!

Madem ki dünya durmuyor, geçip gidi-
yor; sen de geç. Onu bırak. Ona pek o kadar bakma.

Kalıcı olmayan şeye gönül veren, gönlü
sağlam bir kimse değildir.

HİKÂYE: HİÇ ŞERBET İÇMEYEN ADAM

Kadri pek yüce bir yol eri vardı. Yolun

MANTIKU'T-TAYR

Sen de körlüğünden yolu görmüyor, kuyuyu seçmiyorsun. Kalk da Allah'tan bir görür göz istel

Seni, mezarında körlükten kurtarırlarsa işi o vakit anlarsm.

Şimdi nefsin, yel üstünde, o vakit herşeyin yel üstüne kurulduğunu bilirsin.

Şimdi habersiz bir halde bir yele dayanmış, kalakalmışsın. Hele sabret, başındaki yel gitsin de gör!

Şimdi başın göklerde ama yere girdin mi gök gibi baş aşağı dönersin!

İşin, gücün bu âlemedir. Gittin mi bütün bunlar yastan ibaret kalır.

Bu hiçbir ebediliğine imkân yok; onun için ne düşmanlığın değeri var, ne dostluğun!

O vakit dersin ki âlemin hiçbir faydası yokmuş. Ne varsa benim canımdan ibaretmiş!

Madem ki hiçbir yüzün bu âlemde kalması mümkün değil; ha güzel olmuş, ha çirkin!

Madem ki hiçbir kılın kalmasına imkân yok; ister ak olsun, ister kara!

HİKAYE: HZ. İSA'YA SORULAN SORU

Birisi Meryem oğlu İsa'ya dedi ki: "Ey ancak çifti güneş olan tek kişi,

Neden kendine bir ev yapmazsın?" İsa dedi ki: "Ben deli değilim ki!

Ebediyen benimle kalmayacak birşey nereden bana lâayık olacak?"

Birşey seninle beraber yola düşmüyor mu isterse yoksul olsun, isterse padişah, hiçbir farkı yok!

Sen, bir topa benziyorsun. Elini, ayağını kaybetmişsin. A gafil bu ne sersemlik?

Seni ortadan kimse kapmadan bütün â-

**HİKÂYE: PADİŞAHIN KÖLESİNE
MEYVE VERMESİ**

Huyu güzel bir padişah vardı. Bir gün, kullarından birisine bir meyve verdi.

Köle, o meyveyı öyle bir güzel, öyle bir iştahlı yemeye başladı ki sanki önceden o meyveyı tatmamıştı bile!

Ağzını şapırdatarak lezzetle yemesine padişah da özendi, yemek istedi.

Dedi ki: "Bir parçacık da bana ver, pek iştahlı yiyorsun da imrendim âdeta."

Köle, padişaha da o meyvadan bir parçacık sundu. Padişah tadınca kaşlarını çatı, öyle acıydı ki!

Dedi ki: "A köle, bu işi kim yapar? Böyle acı bir meyveyı bu kadar lezzetle kim yiyebilir?"

Köle padişaha, padişahım, dedi; elinden yüz binlerce armağan aldım, yedim.

Hepsi de tatlıydı, lezzetliydi; bir kerecik de elinden böyle bir acı meyvadır, geldi. Hemencecik elimi eteğimi çekeyim, suratımı buruşturayım, öyle mi?

Her an, elinden bana bir hazine veriyorsun; nasıl olur da bir acıya incinirim, katlanamam?

Hep senin nimetlerinle besleniyorum nimetlerine şükredip duruyorum, senin elinden gelen bir nimet nasıl olur da bana acı gelir?

Sen de onun yolunda zahmetlere uğruyorsan katlan; bil ki o zahmet, rahmetin ta kendisidir.

Onun işi pek aykırıdır, pek tersinedir; ne yapabilirsin ki? Böyle kurulmuş, böyle gider!

Pişkin erler, yola girdiler ama gönül ka-nıyla bulanmadıkça bir lokma ekmek bile yiyemediler!

Tuz ekmek yemeye oturdular mı ciğerlerini de ortaya döktüler; onsuz bir parçacık ekmek

bütün inceliklerini görür, bilirdi. Kimsenin elinden asla bir şerbet içmezdi.

Bir gün birisi "Efendim, neden şerbete hiç rağbetin yok?" diye sordu.

Dedi ki: "Görüyorum; başımın ucunda ölüm, dikilmiş, bekliyor. Şerbet içmeye niyetlensem hemencecik elimden kapacak!

Başıma dikilmiş böyle bir memur varken şerbet içsem bana zehir olur doğrusu.

O memur, başımda dururken nasıl olur da şerbetten lezzet alırım? O şerbet, bana gülsuyu şerbeti olmaz, ateş kesilir.

Bir an bâki kalan şey, yüzlerce âlem bile olsa ancak yarım arpa değerindedir.

Bir an sürecek olan mutluluğa nasıl dayanabilirim; aslı, temeli yok ki!

Muradına erişmişsen, başın bu yüzden yücelmişse bir solukluk mutlulukla bu derece böbürlenme!

Yok... Öyle değil de muradsızlıktan halin, karanp kalmışsa yine ağlayıp inleme. Çünkü bu muradsızlık da bir sarhoşluk müddetinden ibarettir!

Bir belaya düşer, bir zahmete uğrarsan bu yüceliğine alâmettir, hor hakir olmana değil.

Peygamberlerin çektikleri belâyı, kimse Kerbelâ'da bulamaz, gösteremez.

Sana sureta bir zahmet yüzü gösteren, hakikatte, can gözü açıksa bir define göstermiştir.

Her an, ondan yüzlerce hidayet erişme dedir. Bütün âlem onun lütfuyle, onun ihsanıyla dopdoludur.

İhsanını hatırlamıyorsun da onun için azıcık bir zahmetine bile katlanamıyorsun.

Bu iş, nasıl olur da dostluk nişanesi sayılır? A içi kararmış, sen tepeden tırnağa kadar bılı deriden ibaretsin!

şüphe etme, kendime vird edinirim, her gün okurum."

Şeyh dedi ki: "Ben nice zamandır, yerime oturmuş, dizlerimi bükmüş, öylece kala kalmışım..."

İstediğim şey için vaktiyle ben de bir hayli koştum, bir hayli yoruldum; fakat muradına erişen ne bir zerre gördüm, ne de buldum!

Aradım taradım ama bu derde bir deva bulamadım ben. Gönül huzuru, insana yüz göstermez vesselâm!"

HİKÂYE: DİLENCİ'NİN CÜNEYD'E SORUSU

Bir dilenci, Cüneyd'in huzuruna gelip oturdu da dedi ki: "Ey düzensiz, hilesiz, Allah'a dost olan kişi,

İnsan ne vakit gönül huzuruna erişir?" Cüneyd dedi ki: "Gönülsüz kaldığı zaman!

Padişahın vuslatına erişemezsen attığın her adım, yoldaki murada erişmemenin ücretidir âdetâ!

Zerrenin çaresizliğini doğru görüyorum ben; çünkü onda güneşin ışığı, güneşin sıcaklığı yok ki!

Zerre, yüzlerce defa kanlara batsa bile nasıl o sersemlikten kurtulacak?

Zerre, zerrelikte kaldıkça zerreden ibarettir. Hayır, bu zerre değil diyen, aldanmıştır, kanmıştır!

Zerreyi; zerrelikten çıkarsalar bile yine zerredir, parlak güneş değildir o!

Önce zerreden ortaya çıkan şey de, asıl bakımından yine zerredir, zerreden ibarettir!

Tamamıyla güneşte kaybolrsa bile yine ebediyyen bir tek zerreden ibarettir.

Bir zerre, iste iyi olsun, ister çok kötü;

bile koparmadılar!

HİKÂYE: SOFİYE SORULAN SORU

Şöhret sahibi birisi, bir sofîye "Kardeş zamanını nasıl geçiriyorsun?" dedi.

Sofî dedi ki: "Ben bir külhana düşüp kalmışım. Deniz kıyısındaım, dudaklarım kupkurul!

Külhanımda bir yufka ekmeğidir kırmış, ufalamışım, bununla da orada âdeta kendi boynumu vurmuşum.

Eğer âlemde gönül huzuru istiyorsan ya uykuya dalmışsın, rüya görüyorsun, yahut boyuna gördüğün rüyayı söyleyip duruyorsun!

Eğer huzur ve istirahat istiyorsan tedbirli davran; tedbirli davran da bu âlemden sırat köprüsüne kolayca gidesin!

Bu âlemde huzur ve rahat imkân yoktur. Çünkü cihanda bir kıl ucu kadar bile huzur ve istirahat şivesi bulanamaz!

Bu âlemde nefis gibi bir ateş bulundukça zamanede kimdir huzura erişen? Söyle hele!

Pergel gibi bütün âlemi dönüp dolaşan gönül huzuru tek bir noktadan ibarettir ama ondan da kimse bir haber bile veremez.

HİKÂYE: ŞEYHİ MİHNE VE KOCAKARI

Şeyhi Mihne'ye bir kocakarı dedi ki: "Sen huzur içindesin, rahatsın; bana da bir duâ öğret!

Bundan önce bir hayli belalara uğradım; dilediğim şeyler olmadı. Fakat bundan böyle artık tahammül edemiyorum.

Huzura, istirahate, gönül hoşluğuna kavuşmam için bana bir duâ öğretirsen o duâyı, hıç

Yarasa bu sözü duyunca pek bozuldu.
Kendisinde ne kaldıysa onlarda da oldu!
Acizliğe düşüp hal diliyle güneşe dedi ki:
"Can gözü açık bir kuş bulmuştun ama
ne fayda. Artık bu kuştan şimdikinden daha uzak
ol, daha uzak!"

ALLAH'TAN EMİR BEKLEYEN KUŞUN SORUSU

Diğer bir kuş, "Ey yol gösterici Allah'ın
emrini yerine getirmem nasıl olacak?

Ben, kimsenin verdiği emri kabul etmi-
yorum, onlarla işim yok. Allah'ın emrini bekliyo-
rum.

O, ne buyurursa canla başla yaparım.
Buyruğuna uymaz, baş kaldırırsam ise cezama ra-
zıyım!" dedi.

Hüthüt, şu kuş, bu soruya iyi ki sordu,
dedi daha bundan ileri bir üstünlük olamaz.

Bu makamdan canını esirgersen nasıl
canına sahip olacak, nasıl can sırlarını elde edecek-
sin? Fakat

Emredilene uyan, emri yerine getiren,
ziyandan kurtulur; bütün güçlükler, ona kolay gelir!

Onun emrine uyup buyurduğu gibi, bir
an ibadette bulunman, onun emri olmaksızın öm-
ründe ibadet etmenden daha güzeldir.

Buyruksuz zahmetlere düşen, kendili-
ğinden kendini eziyetlere atan, bu mahallede köpek-
tir, adam değil!

Fakat Allah'ın emriyle bir an bile zahmet
çekenin sevabı, bütün bir âlemden fazladır.

Köpek de bir hayli zahmet çeker ama ne
fayda? Emre uymadığı için zahmetinden eline ge-
çen, ancak zarardır.

İş emirdedir, emre uy. Sen kulsun; ken-
diliğinden iş karıştırmaya kalkışma!

ömrünce koşup dursa bile yine zerrelikten kurtulamaz.

Ey zerre, güneşle beraber gemiye girmek üzere sarhoş ve harap bir halde gitmektesin ha!

Ey zerre gibi kıymeti olmayan, ben sabrediyor, bekliyorum; elbette nihayet zayıflığını apaçık görürsün!

HİKÂYE: GÜNEŞİ ARAYAN YARASA

Yarasanın biri, bir gece sırrını açıp dedi ki: "Bir an bile güneşi göremiyorum.

Ömrümce, yüzlerce çaresizliklere katlanıyor, ondan tamamıyla mahvolmayı dilemekteyim.

Aylardır, yıllardır, gözümü yummuş gidiyor, sonunda oraya varırım elbette diliyorum."

Gözü açık birisi yarasaya şu sözleri söyledi: "Ey sarhoş mağrur, seninle onun arasında binlerce yıllık yol var!

Senin gibi sersem bu yolu nasıl aşar; kuyuya düşüp kalmış olan karınca, aya nasıl ulaşır?"

Yarasa, "Zararı yok; ben o yolu uça uça aşarım. Bakalım bu işten elime ne geçecek" dedi.

Yıllarca sarhoş ve habersiz bir halde uçtu durdu. Nihayet ne gücü kuvveti kaldı, ne kolu kanadı!

Sonunda canı yandı, teni eridi, kolsuz, kanatsız âciz bir hale düşüp kaldı!

Güneşten hiçbir haber alamadığı için "Yoksa güneşi geçtim mi?" dedi.

Bir akıllı duyup dedi ki: "Sen uyumuş, dalmışsın. Yolu görmüyorsun ki! Gide gide ancak bir adımlık yol gittin sen!

Sonra da güneşi geçtim galiba da onun için kolum kanadım kalmadı diyorsun!"

Fakat zindandakilerin ipten, zincirden başka birşeycikleri yoktu.

Bir de yanlarında birkaç kesik baş, birkaç yırtılmış, parçalanmış ciğer...

Bir iki kesilmiş el, ayak vardı. Zindanın önünü bunlarla süslediler.

Padişah, şehre girince bütün şehri altınlarla, türlü türlü ağır kumaşlarla alımlı bir güzel gibi süsleniş gördü.

Zindanın bulunduğu yere gelince atından indi, yaya yürümeye başladı.

Zindandakilere iltifatlarda bulundu, vadler etti; onlara bir hayli altın ve gümüş verdi.

Padişahın meraklı bir nedimi vardı. Dedi ki: "Padişahım, bunun hikmetini söyle bana!

Yüz binlerce, hatta daha da fazla süsler, zinetler gördün. Şehrin yollarına, duvarlara ipekli ve ağır kumaşlar, halılar yayılmış, asılmıştı.

Yerlere altınlar mücevherler saçılmıştı. Havayı misk ve amber kokuları bürümüştü.

Bütün bunları gördün, aldırış bile etmedin... Hiçbirine bir an bile bakmayıp geçtin de.

Neden zindanın kapısında durdun, kesik başları iyice seyre koyuldun?

Burada gönül açacak birşey yok ki. Olan şey, ancak kesik baş, kesik el, ayak!

Bunların hepsi, elleri kesilmiş kanlı katil adamlar. Neden bunların kapısında durmalı ki?"

Padişah dedi ki: "Başkalarının süsü püsü oyuncuların oyununa, hilebazların hilesine benzer!

Herkes, kendisine lâayık bir tarzda sahip olduğu şeyi göstermede.

Onların hepsi de suçlu. Burada ancak zindandakiler, beni bana lâayık bir tarzda karşıladılar.

Eğer burada buyruğum yürümeseydi nasıl olurdu da baş, bedenden, beden baştan ayrı-

HİKÂYE: EYAZ'IN KIRDIĞI DEĞERLİ KADEH

Eyaz'ın elinde güzel bir kadeh vardı; değeri akla sığmazdı, hesaba da gelmezdi!

Padişah at onu önüne, dedi. Eyaz, kadehi öyle bir yere vurdu ki yüz parçadan fazla oldu, paramparça olup yerlere yayıldı!

Ordunun içine bir heyecandır düştü. Herkes ona bakakaldı.

Herkes, a şaşkın diyordu, onun değerini Allah'tan başka kimsecikler bilmez.

Sense onu böylece kırverdin. Yüceyken hor hakir yerlere attın; utan!

Eyaz, halkın heyecanını görüp gülümüyor, kendisini halka korkusuz bir halde gösteriyordu.

Nihayet birisi, a köle, dedi, bu cihanı aydınlatan kadehi neden böyle kırverdin?

Eyaz dedi ki: "Padişahın emrini yerine getirmek bence balıktan aya kadar yüce, belki ondan da yüce bir iştir.

Sen kadehe baktın; fakat ben, padişahın emrinden başka birşeye bakmam, onun emrine kulum ben!

Kul, ona derler ki emre uyar. Kadeh nedir ki? Onun emrini canla kabul eder, dilerse can verir!"

HİKÂYE: MAHKUMLARIN ZİNDANI SÜSLEMESİ

Padişahın biri seferden dönmüş, oturduğu şehre geliyordu. Şehirliler, şehri süslemeye koyuldular.

Herkes, nesi varsa şehri süslemek için ortaya döktü.

dum:

Bayezid'den başka bütün pirler, bütün dervişler, bizden hep birşey istediler.

Bayezid, bütün erlerin içinde erlik gösterdi. Çünkü o, yalnız bizi diledi, bizden hiçbir şey dilemedi.

O gece bu hitabı duyunca dedim ki benim halime ne bu uyar, ne o. Bence ne bu doğru, ne o!

Ben, seni nasıl arayabilirim, bende senin derdin yok ki... Ben seni nasıl isteyebilirim, senin adamın değilim ki!

Sen ne buyurursan dileğim odur; işim, fermanına uymakla doğrulur.

Benim ne eğri, ne doğru, hiçbir şeyim yok. Ben kim oluyorum ki isteğim, dileğim olsun!

Sen ne buyurursan o bana yeter; kulun buyruğa göre yürümesi, kula yeterlidir!

İşte o iki saygı değer şeyh, ancak bu söz yüzünden beni öne geçirdiler, bana hürmet ettiler."

Kul, daima Allah'ın emrine göre hareket ederse can âleminde Rabbiyle konuşur.

Daima kulluktan bahseden, fakat kullukta bulunmayana kul demezler.

Kul, sınav zamanı belli olur; bir den de ne olduğu görünsün!

HİKÂYE: ŞEYH HARKANI'NİN SON SÖZLERİ

Şeyh Harkani, son demlerindeydi; canı dudağına gelmişti. İşte o aroa şöyle söylüyordu: "Ah, ne olurdu;

Keşke göğsümü yarsalar, kebab olmuş ciğerimi sökselerdi de

Gönlümü halka gösterebilirlerdi. Ne dert içindeyim, halka anlatsalardı;

Halk da bütün sırları bilen Allah'a karşı

lırdı?

Buyruğumu, burada yürür gördüm de onun için buraya dizgin çevirdim.

Bütün şehirliler, kendi ateşlerine dalmışlar, yok olmuşlar, gururlarına kapılıp gitmişler, kendilerini beğenmişler!

Yalnız perişan bir hale düşen, yalnız hükmün kahrına uğrayıp şaşırان zindandakiler!

Kâh ellerinden olmuşlar, kâh başlarından... Kâh yaştan vazgeçmişler, kâh kurudan.

Ne işleri var, ne güçleri! Oturmuşlar, bu kuyuya benzeyen zindandan darağacına gitmeyi bekliyorlar!

Yani zindan, benim için gül bahçesine döndü; bazan onlar benim adamlarımdır, bazan ben onların adamıyım!"

Yolun inceliklerini görenlerin işi ferma-na uymak, emre göre yol yürümektir... Bundandır ki padişahın zindana gitmesi, yol inceliklerini bilmesindendir.

HİKÂYE: ULU ZÂTIN RÜYASI

Uluların soyundan gelmiş bir zat vardı; âlemin kutbuydu, huyları pek iyi, pek temizdi.

Dedi ki: "Bir gece rüyamda Bayezid'le Tirmizî'yi bir yolda gidiyorlar gördüm.

İkisi de beni öne geçirdiler, övdüler; onların ikisine de kılavuzluk ettim.

Sonradan bu rüyayı bir iyice tabir ettim; o iki şeyh bana saygı gösterdiler ama

Bu saygı şundandı: Seher çağında kendimden geçmiştim; gönülden bir ah çektim.

Ahım yürüdü gitti; yolumu açtı, varacağım kapıya kadar dayandı, halkayı dövmeye koyuldu.

Bu feyze nail olduğum vakit, bana bu kapı açıldığı zaman, dilsiz dudaksız şu hitabı duy-

Neyim var, neyim yoksa saçıp döküyorum.

Elime ne geldiyse kaybetmedeyim. Âdetâ elime aldığım şey, bir akrep kesiliyor!

Kendimi bir türlü tutamıyorum; elimde ne varsa hepsini sarfediyorum.

Onun evinde temizleneyim, tertemiz olayım da belki bu temizlikle yüzünü görürüm; olur ya!"

Hüthüt dedi ki: "Bu yol, herkesin gideceği yol değil. Bu yola tertemiz girmek gerekir.

Nesi var, nesi yoksa oynayıp elden çıkar, yol alır, temizlikle huzura erer.

Dikilmişti yırt, yırtılmıştı da dikme; neyin varsa bir kula kadar, hepsini yak yandır!

Herşeyini, ateşli bir âhla yaktın mı külünü topla üstüne geç, otur!

Böyle yaparsan herşeyden kurtulursun. Yok; yapmazsan ömrünce herşeye üzül, kan yutadur!

Varlıktan birer birer geçmedikçe bu dehlizde nasıl adım atabilir, nasıl yol alabilirsin?

Bu zindanda bir an bile oturulamaz; ne varsa hepsinden kendini çek kurtul!

Çünkü ölüm çağında neyin varsa gelir; birer birer yeninin yırtmacından el atıp seni tutar.

Önce kendinden el çek de ondan sonra yola düş, yolculuğa niyetlen!

Önceden sende bir temizlik olmazsa bu sefere düşmen namaz sayılmaz!

HİKÂYE: TÜRKİSTAN PİRİ'NİN SEVDİĞİ İKİ ŞEY

Türkistan piri, kendi halinden haber verdi de dedi ki: En fazla iki şeyi severim.

Birisi yürek kıratım, öbürü de oğlum!

Oğlumun ölümünü haber alırsam bu haberi getirene hediyeler olarak atı bağışlayacağım.

puta tapmanın doğru birşey olmadığını bilseydi, anlasaydı!" Eğri oyunlara girişme!

Kulluk budur işte. Bundan başkası hevesten ibaret. Ey adam olmayan, kulluk, düşkünlüktür.

Sen efendilik ediyorsun, kulluk değil. Nasıl bu düşkünlük sana nasip olacak? İmkân yok!

Kendini aşağı gör, düşkün ol; kul kesil. Kul ol, perişan bir hale gel, aşağılan.

Kul oldun mu hürmete de dikkat et... Hürmet yolunda himmet sahibi ol.

Kul yola hürmetsizce girerse padişah, o kulu meclisinden çabucak defeder.

Harem, hürmetsiz kişiye haramdır. Hürmet gösterirsen bu nimet tamamlanır!

HİKÂYE: PADİŞAHIN BİR KÖLEYE HEDİYESİ

Padişah, bir köleye elbise hediye etti. Kul, elbiseyi alıp yola çıktı.

Elbise yolda tozlanmıştı; derhal o tozları yeniyle süpürmeye koyuldu.

Bunu görüp hoşlanmayan biri, padişahım, senin verdiğin elbisenin tozlarını silkti, diye padişaha haber verdi.

Padişah, bu hürmetsizliği kötü buldu, derhal o zavallıyı astırdı.

Böylece de hürmeti olmayanın padişah yanında da değeri olmadığını göstermiş oldu.

TEMİZLİK ARAYAN KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da dedi ki: "Allah yolundaki temizlik nasıl olur? Ey kararında isabetli, tedbiri doğru hüthüt, söyle!

Birşeyle uğraşmak, âdeta bana haram.

Yokluktan varlık âlemine ne getirdiyse
hepsinin inleye inleye kanını dökse gerek!

Onun yüz binlerce feda-
i âşıkı, kan dökücülüğüne razı olmuşlar, başlarını
feda edip dururlar.

Bütün canlar, o, canların kanlarını inle-
ye inleye döksün diye meydana gelmiştir; canlar an-
cak bu işe yarar!

HİKÂYE: KIRK ÖLÜ DERVİŞ

Zünnun dedi ki: Allah'a dayanmış, çöle
dalmış, sopasız, matarasız gidip duruyordum.

Yolda hepsi de bir yerde can vermiş kırk
tane derviş gördüm.

Aklım karma karışık oldu. Perişan bir
hale geldim; coşkun canıma bir ateştir düştü!

Dedim ki: Ya Rabbi, bu ne iş? Uluları ne
kadar da elden ayaktan düşürüyor, düşük bir hale
sokuyorsun?

Gökten ses geldi: Bu işin hikmetini biz
biliriz. Biz öldürür, kan diyetlerini de yine biz veri-
riz!

Dedim ki: Peki, ne vakte kadar böyle öl-
dürüp duracaksın? Dedi ki: Diyet vermeye kudre-
tim oldukça bu iş, böyle gidecek!

Hazinemde diyet verecek para bulun-
dukça öldürür, yasını da tutarım.

Öldürür, kanına bular; âlemin çevresin-
de onu yüzü koyun sürüklerim.

Bütün parçaları mahvoldu, başı, ayağı
tamamıyla yok oldu mu,

Ona güneş gibi yüzümü gösterir, kendi
güzelliğimden elbise giydiririm.

Yüzüne, kendi kanıyla kızılık sürer,
«üslerim; ona, bu civarın toprağında yurt verir, iti-
kâfa sokarım!

Onu, harimimde bir gölgeye çevirir; on-

Çünkü görüyorum ki bu iki şey, canıma
âdeta iki put gibi görünüyor!

Mum gibi yamp yakılmadıkça hiç kimse-
ye temizlikten dem vurma!

Temizlikten dem vuran, kendi işine bir
baksa perişan olur gider.

Temiz kişi, iştahla bir yemek bile yese
derhal cezasını çeker, üstüne ensesine bir de silke
yer.

HİKÂYE: ŞEYH HARKÂNÎ'NİN PATLICAN DÜŞKÜNLÜĞÜ

Gölgeliği gökyüzü olan Şeyh Harkanî,
bir zamanlar patlıcana pek düşmüştü.

Anası Şeyh'in hiddetinden bıktı, hırslın-
dan usandı; ona varım patlıcan verdi.

Sevdi, o yarım patlıcanı yer yemez oğlu-
nun başını kestiler.

Gecceleym o tertemiz çocuğun başını bir
kötü kişi, getirip Şeyh'in kapısının eşiğine koydu.

Şeyh dedi ki: Size bin kere söylemişim-
dir;

Bu yoksul, hiçbir zaman patlıcan yeme-
di ki arkasından can evinden vurulmasın!

Canımı, her zaman böyle yakıp duruyor.
Onunla giriştiğim iş kolay değil ki!

Kim, onu seçer; işi gücü ondan ibaret o-
lursa sevgilisiz bir soluk bile alamaz.

Düştüğümüz iş, pek çetin bir iş; uğradı-
ğımız hal savaştan da üstün, geçimden del!

Hiçbir bilgi sahibinin burada ne bilgisi
var, ne kararı; bütün bilgisiyle yine de bu iş başına
gelir çatar!

Her an bir konuk geliyor; her an kervan-
la imtihanlar gelip çatıyor!

Aziz canımızda yüzlerce dert var; fakat
yine de geliyor, bilmem ne olacak böyle?

hafızı himmet ve gayrettir; her ne varsa gayretle elde edilir.

Kimin yüce bir himmeti, sağlam bir gayreti varsa ne ararsa meydana çıkar, ne isterse bulur.

Kime bir zerrecik gayret nasip olursa o zerreyile güneşi bile aşağılatır, ondan bile üstün olur;

Cihan mülkünün merkezi gayrettir; can kuşunun kanadı himmettir.

HİKÂYE: HZ. YUSUF'U SATIN ALMAK İSTEYEN KOCAKARI

Rivayet edilir ki, Hz. Yusuf'u satarlarken Mısırlılar, onu elde etmek aşkıyla yanıp yakılıyordu.

Satın almak isteyenler çoğalıp üşüşünce satanlar, beş on misli ağırlığınca misk istediler.

O sırada kanlara bulanmış bir kocakarı da elinde birkaç tane iplik yumağı olarak

Kalabalığın tam orta yerine gelip koştu; Ey Kenan Yusufunu satan tellâl, dedi.

Bu çocuğun aşkıyla aklım başımda yok. Bunu almak için tam on yumak iplik eğirdim.

Gel yumaklarımı al da Yusuf'u bana sat... Hiç söz söyleme, hemen elini elim ver, teslim et Yusuf'u banal

Adam güldü de dedi ki: A sâf kadıncağız, bu eşi bulunmaz inci, senin harcın değil!

Değeri yüz hazine dolusu altın... Sen nerede, yumaklarınla bunu almak nerede a kocakarı!

Kocakarı dedi ki: Biliyorum bu çocuğu, şu kadarcık yumakla hiç kimse satın alamaz;

Fakat bana şu yeter: Görenler, dost olsun, düşman olsun, bu kadın da onun alıcılarından derler ya!

Yüce bir himmete, sağlam bir gayrete sahip olan gönül, hemencecik sonsuz bir devlete erişir.

dan sonra da güneş gibi yüzümü gösteririm!

Yüzümün güneşi doğdu mu artık har-
minde gölge kalır mı?

Gölge, güneşte yok oldu mu Allah doğ-
rusunu daha iyi bilir ya, yalnız o kalır!

Onda yok olan, kendinden geçer, ken-
dinden kurtulur. Çünkü onunla beraber bulunma-
ya imkân yoktur ki!

Yok ol, yokluktan bu kadar bahsetme;
canını feda et de birşeycikler söyleme!

Adam, kendisinden fani olur, varlığını
bırakırsa ben, bundan daha üstün bir devlet bil-
mem doğrusu!

HİKÂYE: FİRAVUN'UN BÜYÜCÜLERİ

Firavun'un büyücülerinin dünyada eriş-
tikleri devlete, bilmem kimse erişti mi?

İmana geldikleri zaman eriştikleri devlet
ne devlettii?

Hemencecik bir solukta onları öldürdü-
ler; hiç kimse böyle bir devlet görmemiştir.

Bir ayaklarını dine attılar; atar atmaz da
öbür ayaklarını atıp cihandan geçtiler, gittiler!

Hiç kimse bu gelip gitmeden daha birşey
görmedi; hiçbir dal, bundan daha güzel bir meyva
vermedi!

HİMMETİ YÜCE KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da "Ey can gözü açık, bu
mânâda himmetin tesiri var mıdır?

Görünüşte ben pek ayıkım; fakat aslın-
da yüce bir himmetim var!

İbadetim pek yok ama adamakıllı bir
azmim, bir gayret ve himmetim var benim" dedi.

Hüthüt dedi ki: "Allah âşıklarının mu-

HİKÂYE: ŞEYH GAVRİ VE SULTAN SENCER

Şeyh Gavri, himmetiyle Allah'a ulaşan o zat, bir gün meczuplarla beraber bir köprünün altından geçiyordu.

Tesadüf bu ya. Sultan Sencer de debdebesiyle, tantanasıyla o köprüden geçerken aşağıya bakıp "Köprünün altındakiler kimler?" dedi.

Şeyh, aşağıdan cevap verdi: "Hepimizi de başsız, ayaksız. İşimiz de iki şeyden dışarı değil.

Ya bize daima dost olursun, seni çabucak çeker çevirir, dünyadan vazgeçiririz!

Yahu dost olmazsan, düşman kesilirsin... O vakit de seni dininden ederiz!

Dostluğumuzla düşmanlığımıza bak! Ayağını dire de rezil olma!

Bir an olsun, köprü altına gelersen bu şatafattan, bu hava ve hevesten kurtuluverirsin."

Sencer dedi ki: "Ben sizin adamınız değilim... Sizi ne severim, ne kınarım!

Ne dostum size, ne düşmanım. Harmanım yanmasın da vazgeçtim sizden.

Sizinle ne övünürüm, ne utanırım. İyinizle kötünüzle de işim yok!"

Himmet, çevik ve kuvvetli kanatları olan bir kuşa benzer... Her an uçmadadır.

Uçarsa ancak görüş kuvvetiyle uçar, hakikatın ta içine kadar nereden uçacak?

Onun seyranı, varlık Kaf dağından da yücedir. Çünkü o, ayıklıktan da üstündür, sarhoşluktan da!

HİKÂYE: BİR MECZUBUN DEDİKLERİ

Gece yarısı bir meczup, tatlı tatlı ağlamakta ve şunları söylemekteydi: Şu âlem nedir? Bir

O yüce padişahın, padişahlığı ateşe vermesi, himmetten ileri gelmişti.

Padişahlıktan, bir hayli zarar gördü, yüz binlerce devlete de erişti, eriştiği devletin yüz katına nâil oldu.

Nihayet bir gayrete geldi; bütün devletten, bütün o emrine tâbi adamdan bıktı usandı, hepsini terk ediverdii

Himmet gözü, güneşi gördü mü artık zerreye düşer kalkar mı hiç?

HİKAYE: İBRAHİM ETHEM VE YOKSUL ADAM

Birisi, hiçbir iş yapmadığına hayıflanır, yoksulluğundan feryat eder dururdu.

İbrahim Ethem dedi ki: Oğul, galiba sen bu yoksulluğu ucuza aldın!

Adam, böyle de söz mü olur, hiç kimse yoksulluğu satın alır mı? Utan yahu, dedi.

İbrahim Ethem dedi ki: Ben bir kere canla başla yoksulluğu seçtim, kabul ettim... Âlem padişahlığını verdim de satın aldım!

Hâlâ da bir anını yüzlerce cihana satın almadayım; hakikaten de bence bu kadar değerlidir.

Bu matahı ucuz bulduğumdan padişahlığa tamamıyla veda ettim.

Kısacası bunun kıymetini bilen benim... Sen değilsin. Buna şükür eden, bunu canına minnet bilen benim, sen değilsin!

Himmetli kişiler. Canlarıyla başlarıyla oynarlar. Yıllardır yanıp yakılırlar.

Onların himmet kuşu, Allah katına ulaşmıştır da dünyadan da geçmiştir, dinden del

Sen böyle bir himmete sahip değilsen uzaklaş be tembel, bu nimet sana nasip olmaz!

FERİDUDDİN ATTAR

Himmet kuşu, bilhassa uyku zamanı güneşi tuzakta bir taneden ibaret görür!

Ey er, sen de uyuma, bir gece uyanık kal da gece doğan güneşi apaçık gör!

Ey gafil adam, benim günüm gecedir. Tanrı'dan inen nimet ve ihsan güneşi gece doğar.

Geceleyin o güneş doğdu mu âlem hal-kını uykuya daldırır.

Güneş, o nûru, o ışığı görünce utanır, yüzünü utanç örtüsüyle örter.

Fakat ancak benim gibi mahrem olan kişinin güneşi, matem gecesinde doğar.

Geceleyin doğan böyle bir güneşi, sen körlüğünden görmüyorsun.

Halbuki ben bütün gece sabaha kadar uyumam. Bu güneş yüzünden yanar yakılırım.

Sahte güneş yüzünü gösterdi mi biz, yine karanlıklarda yuva kurar, karanlıklara çekiliriz.

Allah güneşi geceleyin doğar. Sen, ey yola gevşek gevşek giren adam, öyle bir güneş gördün mü?

Doğanlar gibi bir himmet elde edersen padişahın eli, konağın olur.

Himmete sahip olan, mert olur... Güneşe benzer; yücelerde küçük görünür.

Mücevherler gibi himmetin yüce olursa işte o zaman altın üstüne konur, orada yer bulur-sun!

Ufak şeylere takılıp kalırsan padişahın elinden nasıl olur da kadehi alır, içersin?

Kim bu yola himmetle girirse kulluk, dilencilik bile etse padişah kesilir!

VEFALI KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da "O padişahın katında insaf ve vefanın kıymeti nedir?

Yüce Rabbim, bana bir hayli insaf ver-

söyleyeyim de bak!

Bir küçük kutu; üstüne kapağı kapanmış... Bilgisizliğimizden ona sevdalanmışız.

Fakat ecel, bu hokkanın kapağını açtı mı içinde ne varsa hepsi de uçar gider!

Kanadı olmayan, hokka başında dertlenir, yüzlerce belâya çatar, kala kalır!

Himmet kuşunu kanatlandır... Akla gönül ver, cana hâl!

Bu hokkanın kapağı açılmadan yol kuşu ol, kanadını aç, uç!

Kolun, kanadın yansa bile hoş gör de herkesten öne geç!

HIKÂYE: YARASA VE GÜNEŞ

Birisi, Yarasaya "Ey zayıf kuşcağız, yüce güneşten haberin bile yok, öylece kala kalmışsın!

Bütün günün kara geceye dönmüş; ışıktan gözün kamaşmış.

Kapkaranlık gecede bir hayli dönüp dolaşmış, bir iplik kadar aydınlık bile görememişsin!

Güneşle tanışsan, buluşsan, ışığından bu kadar kaçmazdın.

Ne kadar daha delikleri, kovukları yurt edineceksin? Parlayıp duran güneşe baksana!

Bak da ateş gibi güneşi gör, zerre gibi onunla birlikte kalıp otur" dedi.

Yarasa dedi ki: "A habersiz kişi, benim güneşle, ayla ne işim var?"

Sonunda kararacak güneşe, ışığına aldanarak bakarlar.

Sapsarı benizli... Sırtında yas elbisesi. Dönüp dolaşarak sersem, perişan bir hale düşmüş.

Başkalarından daha susuzdur o. Şafaklarda kanlar içinde, kanlara bulanmış.

Böyle bir güneşe bakmazsan ne çıkar ki? Çünkü olmazsa olmasın; bir başka güneş var!

A insafsız, a kendinden haberi olmayan, bir zamancağız sen de yolu gören gözü açıkların insafına bak!

HİKAYE: HİNDU PADİŞAHIN GÖZYAŞLARI

Hinduların ihtiyar bir padişahı vardı. Sultan Mahmud'un askerine tutsak düştü.

Onu, padişahın yanına götürdüler; sonunda müslüman oldu;

Allah'ın yolunu buldu; iki âlemden de ayrıldı.

Ondan sonra bir çadırda tek başına oturur, kimse ona karışmazdı; o da sevdalara dalmış bir vaziyette.

Gece gündüz ağlar dururdu. Gecesi, gündüzünden beterdi, gündüzü gecesinden beter!

Feryat ve ıfğanı haddin aşınca halini Sultan Mahmud'a haber verdiler.

Mahmud onu huzuruna çağırды. "Sana evvelce sahip olduğun saltanatın yüz mislini vereyim.

Sen de bir padişahsın; niçin haline ağlıyorsun? Ne zamana kadar ağlayıp duracaksın, sebep ne? Vazgeç artık!" dedi.

Hindu padişahı dedi ki: "Padişahım, ben saltanat ve mevki için ağlamıyorum ki!

Şu sebeple ağlamaktayım: Yarın ululuk sahibi Allah, kıyâmette benden sorar da derse ki:

Ey sözünde durmayan vefasız, benim gibi bir Rabbe karşı cefa tohumu ektin ha!

Mahmud, senin mülküne cihanı dolduran yiğit atlılarla gelmeseydi,

Beni anmayacaktın bile... Bu nasıl olur? Bu, vefasızlık değil de nedir?

Ben senin için ordu hazırlarken sen,

miş; kimseye vefasızlık etmedim.

Bu huylar, birisinde toplanırsa bilgi âleminde o adamın rütbesi nasıldır?" dedi.

Hüthüt dedi ki: "İnsaf, insanı herşeyden kurtaran bir padişah'tır. İnsaf sahibi olan, saçma sapan şeylerden kurtulur.

İnsaf ve merhamet sahibi olman, bütün ömrünü rükûda, secdede geçirmenden daha hayırlıdır!

İki âlemde de insaf ve mertlikten daha üstün bir erlik, bir cömertlik yoktur.

Şunu hatırdı tut: Apaçık insaf eden, insaf sahibi olan ikiyüzlü olamaz.

Erlər, insafı kimseden almadılar; fakat insaf, içlerinden geldi, bir haylisi kendiliklerinden insafa geldiler. Allah vergisidir ol!"

HİKAYE: AHMET BİN HANBEL VE BİŞRİ HAFİ

Ahmed Hanbel, asırların ulusuydu; faziletlerini saymaya imkân yoktu.

Düşünceden, bilgiden arındı mı hemen-
cecik Bişri Hâfi'nin huzuruna giderdi.

Biri, onu Bişri Hâfi'nin huzurunda gördü mü derhal kınamaya başlar, derdi ki:

Sen, bilgi sahibi bir imamsın; senden daha bilgili bir adam, gelmez artık.

O, ne derse desin, Ahmed bu sözlere kulak bile asmaz, Bişri'nin yanına baş açık, yalın ayak koşardı.

Derdi ki: Evet ben, hadis ve sünnette önceliği kaptım...

Bilgim, onun bilgisinden fazla; ben, herşeyi ondan iyi biliyorum ama o Allah'ı benden iyi biliyor!

çekmedi, öldürmedi; şimdi sen onu öldürürsen bu bilgisizliğin ta kendisidir!

Ey "Sözlerinize vefa edin" âyetini okumayan, ey öylece ilk adım attığı yerde kala kalan!

Kâfir bundan önce sana bir iyilikte bulundu; sen de artık bundan ileri gitme, kahpelikte bulunma!

O iyilik etti, sen kötülük ediyorsun. Hal-ka, kendine yapılmasını istediğin şeyi yap!

Kâfirden bile vefan ve emniyet var. Sen mü'minsen nerede vefa ve merliin?

Ey müslüman, sen Allah'a teslim olmamışsın; vefa ve mertlikle kâfirden de aşağısın!

Gazi, bu sözleri duyunca yerinde titremeye başladı; tepesinden tırnağına kadar ter içinde kaldı.

Kâfir, onu, elinde kılıç şaşkın bir halde ağlar görünce,

"Neden ağlıyorsun yahu?" dedi. Gazi doğrusunu söyledi. "Şimdi beni senin için azarladılar..."

Senin için bana vefasız dediler; senin yüzünden kahra uğradım; onun için ağlıyorum" dedi.

Kâfir bunu duyunca bir nara attı, hay hayla ağlamaya koyuldu.

Dedi ki: Ayıplı ve aşağılık bir düşmanı için sevgilisini,

İman ederek vefa gösteren kulunu bile bu derece azarlayan bir Allah'la hesap ve soru günü ne yapacağım ben? Asıl vefasız benim.

Bana müslümanlığı anlat da dine gireyim, Allah'a şirk koşmayı yakayım, şeriat hükümlerine uyayım.

Yazıklar olsun; gönlümde bu kadar bağlar varmış benim. Böyle bir Rabden haberim bile yokmuş!

Ey hakikati aramayan, istemeyen kişi,

başkası için hazırlamaktaydın.

Asker, ülkeni almadıkça beni hatırına bile getirmedin; söyle, sana dost mu diyeyim, düşman mı?

Ne kadar zaman daha benden vefa, senden cevrü cefa? Vefakârlıkta bu, hiç yaraşır birşey değil!

Allah'dan bu hitap gelirse bu vefasızlığı nasıl örteyim; bu soruya ne cevap vereyim ben?

O utangaçlıkla, o yanıp yakılmakla halim ne olacak? Ey genç, bu ihtiyarın ağlaması bundan işte!

İnsafı, vefakârlığı gör; iyilik divanında verilen dersi işiti!

Vefakârsan yola düşmeye yelten; değilsen otur, bu işten el çek!

Sevgiye ve vefaya sığmayan herşey, yigütlüğe yaraşmaz, yakışmaz.

HİKAYE: GAZİ VE KÂFİR

Kâfirden pek üstün olan bir gazi, savaşta namaz zamanı kâfirden izin istedi, namazını kılcaktı.

Kâfir, izin verdi; gazi de namaza durdu. Namazdan sonra yine savaşa başladılar.

Kâfirin de kendince bir namazı vardı; o da gaziden müsaade istedi, meydandan çekildi.

Tertemiz bir bucak seçti; önüne putunu dikti, başını secdeye koydu!

Gazi, kâfirin başını yerde görünce kendi kendisine, "işte şimdi fırsat buldum" dedi.

Ona habersizce bir kılıç indirmek isterken gökyüzünden ses geldi:

Ey tepeden tırnağına kadar vefasız adam, amma da vefakârsın, amma da sözünde duruyorsun hal!

Önce o da sana zaman verdi, sana kılıç

başka çeşit seslendi.

Yusuf dedi ki: "Diyor ki: Babanızı yakmış, yandırmışsınız; ay yüzlü Yusuf'u da satmışsınız siz!

Âlemleri yaratan Allah'tan utanın! Kâfir bile kardeşine böyle birşey yapmaz!"

Yusuf'un kardeşleri, bu sözleri duyunca şaşırıp kaldılar. Ekmek almaya gelmişlerken eridiler, su kesildiler!

Yusuf'u evvelce satmışlardı ama o anda kendilerinden geçtiler, âdeta bütün âlemi sattılar!

Yusuf'u kuyuya atmışlardı ama şimdi hepsi de belâ kuyusunda kaldılar!

Bu hikâyeyi duyup da kıssadan hisse almayanın gözü kördür, kör!

Bu hikâyeye pek o kadar bakma, pek öyle kapılma. A birşeyden haberi olmayan, bütün bunlar, senin halini hikâye etmekten ibarettir.

Sen, nice vefasızlıklarda bulundun; bunları âşinalık nûruyla yapmadın ya!

Birisi çıksa da tasa vursa yok mu; senin yakışmaz işlerin, bundan da çoktur.

Bekle; seni de uykudan uyandırırılar... Senin gönlünü de dertlere batırırlar.

Bekle; yarın, senin de hatalarını, kâfirliklerini, ettiğin cefaları,

Tümünden, hem de yüzüne karşı anlatırlar; birer birer sayar, dökerler!

Kulağına o kadar tas sesi gelir ki bilmem aklın, fikrin kalır mı?

Ey karınca gibi işe ağır aksak gelen, ey bir tasın dibinde tutulup kalan!

Bu baş aşağı çevrilmiş tasın etrafında daha ne kadar bir dönüp dolaşacaksın? Vazgeç; bu tas kanlarla dolu bir tاست.

Tasa takılıp olur kalırsan her solukta, kulağına başka bir ses gelir.

Ey hakkı tanıyan, kanadını aç, geç bu-

ey edepsiz adam, senin asıl dileğin Allah'tır ona karşı vefasızlıkların yeter artık!

Ama ben yine sabrediyorum, birşey söylemiyorum; fakat feleğin taşı, bir gün gelecek; bütün yaptıklarını birer birer ve yüzüne karşı söyleyecek!

HİKAYE: HZ. YUSUF'UN KARDEŞLERİ

Yusuf'un on kardeşi de kıtlıktan bunalmışlar, uzak bir yol aşarak Yusuf'un yanına gelmişlerdi.

Çaresiz kalarak hallerini anlattılar, bu darlık yılında dertlerine bir çare arıyorlardı.

Yusuf'un yüzünde örtü vardı; önünde de bir tas duruyordu.

Eliyle tasa vurdu. Tastan bir ses, bir inilti duyuldu.

Hikmetler bilen Yusuf dedi ki: "Hiç biliyor musunuz, bu tas ne diyor?"

On kardeş, Yusuf'a acizliklerini bildirdiler; ağızlarını açıp,

Hep birden "Ey hakkı tanıyan aziz, tasın sesinden kim anlar ki?" dediler.

Yusuf o vakit dedi ki: "Ben iyice biliyorum, o ne diyor. Fakat siz anlamazsınız.

Diyor ki: Evvelce sizin bir kardeşiniz daha varmış, sizden güzelmiş.

Adı da Yusufmuş; hem de sizden küçükmüş o. İyilikte topu çelmiş, kapmış!"

Sonra tekrar tasa vurdu da dedi ki: "Tas diyor ki:

Siz, hep bir olarak onu kuyuya atmışsınız; sonra da suçsuz bir kurtu tutup öldürmüş;

Hileye saparak Yusuf'un gömleğini onun kanına bulamış, bu suretle Yakub'un gönlünü kanlara boğulmuşsunuz!"

Bir kere daha tasa vurdu; tas yine bir

Âşıktaki esenlik olur mu; deli adam kınadır mı?

Sana da cezbe gelir, sen de deli divane olursan ne dersin de; sözün dinlenebilir!

HİKAYE: AMİD'İN KÖLESİ

Horasan, büyük bir devlete erişmişti. Amir meydana çıkmış, o ülkeyi ele geçirmişti.

Yüz tane ay yüzlü Türk kölesi vardı. Hepsinin de boyları selviye, kolları gümüşe benzerdi; hepsi de âleme miskler saçarlardı.

Herbirinin kulağında geceleri bile aydınlatan iri bir inci küpe vardı; gece bile o incilerin aksıyla gündüze dönerdi.

Hepsinin başında külâhlar, boyunlarında altın gerdanlıklar, sırtlarında gümüşlerle bezenmiş elbiseler, bellerinde altın kemerler vardı.

Altın kemerleri kuşanıp bembeyaz atlara binerek meydana çıktılar mı

Onlardan birinin yüzünü gören hemen ona gönül verir, candan âşık olurdu?

Tesadüfen sırtına bir hırka giymiş, fakat yalınayak başı kabak, karnı pek aç bir meczup,

O köleleri uzaktan gördü. "Bu huri alayın kılın?" diye sordu.

Şehirli bir zengin cevap verdi: "Bunlar, şehrimizin sultanı Amîdi'nin köleleridir."

O meczup, bu sözü duyar duymaz başından duman çıktı da,

Dedi ki: "Ey yüce arzı tutan Rabbim, kula bakmayı bari Amî'ten öğren!"

Eğer küstahlık ediyorsan bu meczup gibi et... Yaprağın varsa bu dala gel, bu dalın yaprağı ol!

Yok... O yüce dalın yaprağına sahip değilsen pek küstahlıkta bulunma, kendine güldürme!

Meczupların küstahlığı hoştur; pervane-

radan; yoksa tas sesiyle rûsvay olur gidersin!"

BİR KUŞUN KÜSTAHLIKLA İLGİLİ SORUSU

Bir başka kuş da Hüthûde şunu sordu:
"Ey önümüze düşen, ey kılavuzumuz olan! Onun
katında küstahlık yaraşır mı?

Birisi, büyük bir küstahlıkta bulunsa
ardında bir korkuya uğrar mı ki?

Orada küstahlıkta bulunmak doğru
mudur? Söyle; sırrı aç ve mânâ incilerini saç!"

Hüthût dedi ki: "Kime izin varsa, kim Al-
lah sırlarının mahremiyse.

Küstahlık etse de olur; ona yaraşır bu.
Çünkü daima padişahın sırrına mahremdir.

Fakat sırra mahrem olan, sırları bilen
bir kişi alelâde bir küstah gibi küstahlıkta bulunur
mu hiç?

Madem ki edebe uymak, muhabbetten ı-
leri geliyor; hürmet gerektir. Böyle adamın bir an bi-
le küstahlık etmesi doğru değildir.

Fakat ta kıyıdaki deveci de küstahlık e-
debilir mi? O, nasıl olur da padişaha mahrem olur?

O da sır bilenler gibi küstahlıkta bulu-
nursa imanından da olur, canından da!

Nasıl olur da askerın içindeki bir laubâ-
li birisi, padişahına karşı zerre kadar bile küstahlık-
ta bulunabilir?

Fakat yabancı bir iç oğlanı yola gelirse
onun küstahlığı, sevincindendir.

O ne rip bilir, ne rup... Herşeyi Rab bilir;
sevgilinin fazlahğından bir küstahlıkta bulunsa bile
hakkı vardır.

Aşk neşesiyle deliye döner; aşkın zorıyla
su üstünde yürür!

Onun küstahlığı hoştur, hoş! Çünkü o
divane, ateşe benzer.

değerini kim verecek dediler.

Suyolcu dedi ki: O kurtu karnı aç olduğunu halde ovalara başıboş salan.

Şüphe yok ki bu suçu onun çekmesi doğrudur... Her ikiniz de eşeğin değerini ondan istemelisiniz.

Bunda hiç kimsenin suçu, kusuru yok... Ne yapıyorsa o yapıyor!

Mısır kadınları bile, bir mahlûk olan Yusufu görünce değiştiler, başka bir hale girdiler, kendilerinden geçtiler. Öyle olduğu halde

Bir meczubun, devlet yurdunda bir devlete nâil olarak

Hallenmesi, kendinden geçmesi, önüne ardına bakmaması, aldırış bile etmemesi şaşılacak birşey midir artık?

Meczip, ne söylere ondan söyler, ona söyler... Herşeyi ondan arar, onunla ister!

HİKÂYE: MISIRDA'DAKİ KİTLİK

Mısır'da birden bire bir kıtlıktır, oldu. Halk ekmek diyor, ekmeğe isitiyor ve sapır sapır düğüp ölüyordu.

Yol, adam ölüsüyle dolmuştu... Yarı canlılar, ölenleri yiyorlardı,

Bir meczup halkın ölmekte olduğunu ve bir parçacık ekmeğin bile bulunmadığını gördü.

Dedi ki: Ey dünya ve din padişahı, verecek rızkın yoksa bari az yarat!

Bu kapının küstahı, küstahlık eder de monra kendisine gelir, yaptığını anlarsa özür diler.

Bu kapıda doğru bir söz söylemez de eğri birşey söylerse anlayınca tatlılıkla özür diler.

Sen doğru olmaya çalış... Yoksa zahmetlere düşersin.

Aşıklar, işe kızışarak girişirler... Onlar, varlıklarından usanmışlardır.

ler gibi yanar yakılırlar!

Yoldaki meczupları, onların iyisini, kötüsünü padişahın başka hiç kimse göremez!

HİKÂYE: EVİ OLMAYAN MECZUP

Çıplak bir meczup, yolda acıkıverdi!

Hava pek soğuktu... Adamakıllı da yağmur yağıyordu. Meczup nihayet yağmurdan, kar-
dan ıslandı, sırlıklam oldu.

Ne sığınacak bir yeri vardı, ne evi. Sonunda bir viraneye vardı.

Oraya adımını atarken damdan başına bir kerpiç düştü.

Başı yarıldı, kanı ırmak gibi akmaya başladı. Adam, yüzünü göğe çevirdi de.

Dedi ki: Padişahlık davulunu dövmek ne zamana kadar sürer? Taş atmaman, saltanat nöbeti vurdurmandan daha iyi!

Canı, sevgiliye mahrem olan, seher çağ gibi sırların yeşilliğini bulur, yeşerir, açılır!

Ya kapısında bir yücelik elde etmeli; yahut yolunda deli divane olup gitmeli!

HİKÂYE: EŞEĞİN BEDELİNİ KİM ÖDEYECEK?

Su yolunda oturan, elinde avucunda hiçbir şeyi bulunmayan birisi vardı... Komşusunun eşeğini alıp

Değirmene gitti... Güzelce uyudu. O, uykuya dalınca eşek, boş kaldı; oradan gitti.

Bir kurt da o eşeğe rastlayıp paralamadı. Ertesi günü, eşeğin sahibi adamdan eşeğin değerini istedi.

Beraberce yola düştüler, su yolcunur yanına kadar gittiler,

Hali anlattılar... Bu eşeği kim ödeyecek

Bir meczup bu çeşit sözler söylerse kınayıp onunla savaşa kalkışma.

Çünkü o, bu makamda sarhoştur, aklı başında değildir onun. Kararı yoktur, kimsesizdir, gönlü de elinde değildir.

Ömrünü muradsızlıkla geçirir gider... Her an ona yeniden yeniye bir kararsızlık gelir durur!"

Sen kendine gel de dilini tut; onun gibi söylenme... Fakat meczup âşıkı da hoş gör.

Değil meczuplara, nürsuz pirsiz adamlara bile baksan hepsinin de mazur olduğunu görürsün.

HİKÂYE: VASİTİ VE KADI

Vâsiti, perişan bir halde gidiyordu, hayretlere düşmüş, hayretten aklı başından gitmişti.

Gözü, Yahudi mezarlığına ilişti... Sonra bir de ileriye doğru baktı.

Bu Yahudiler, dedi, tamamıyla mazurdur, fakat ne çare ki bu, kimseye söylenemez.

Vâsiti'nin bu sözünü, kadının adamlarından biri duydu... Kızıp onu çeke çeke kadının yanına götürdü.

Vâsiti'nin sözünü anlamak, kadının harcı değildi. Bu sözü inkâr etti, razı olmadı, böyle şey olmaz dedi.

Vâsiti dedi ki: Bu ziyankâr kavim, senin hükmünce mazur değilse bile

Gökleri yaratan Allah'ın hükmünce şimdi, hepsi de yolda mazurdur.

Sen de yürü, onlar gibi yola düş de seni de mazur tutsun!

SİMURGA AŞIK KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da Hüthüd'e şunu dedi:

Deli ne yaparsa yapsın, deliliğine bağışlanır, affedilir.

İyi olmasa bile yaptığı şey kabul edilir de sonra iyi birşey yüzünden onu tutar, sıkıştırırlar!

Onun gibi günahlara batmış kimse yoktur ama Allahu Teala, şüphe yok, lütufeder, bağışlar onu!

Halk da onu sayar... Ona ikramlarda bulunur.

Allah âşıkları, ayıptan, noksandan arınmışlardır... Ağaçlar gibi hepsi de oynamaya koyulmuşlardır.

Topraktaki ağaç gibi tertemiz bir hale gelmişler, yani yakınlık makamında kemâle ermişlerdir.

HİKÂYE: DELİ'NİN BAŞINA GELEN DOLU

Bir deli vardı... Çocuklar onu taşladıkları rından gönlünden kan damlamakta idi.

Nihayet bir külhan bucağına sığındı. O bucakta külhanın bir penceresi vardı.

O sırada dolu yağmaya başlamıştı. Pencereden delinin başına bir dolu isabet etti.

Doluyla taşı fark edemediğinden boş yere dil uzattı.

Neden bana taş, kerpiç atmakta diye a tanı kötü bir surette bir hayli sövdü, saydı.

Orası karanlıktı... Bu taşı da çocuklar atıyor sanmıştı.

O sırada yel esti, külhanın bir tarafı açıldı, içeriye aydınlık vurdu.

Meczip da başına gelenin taş olmayıp dolu olduğunu anladı; sövdüğüne canı sıkıldı.

Dedi ki: "Ya Rabbi, bulunduğum şu külhan karanlıktı, fark edemedim, yanıldım... Ne dediysem sözümü geri alıyorum.

"Bayezid, dedi ki: O iki ünlü melek gelince bu yoksuldan rabbini sordular.

Dedim ki: Bu soru, ne sizin için bir yüceliktir, ne benim için.

Çünkü Rabbim, ancak odur desem bu söz, benim sözümünden ibaret kalır.

Fakat buradan Allah katına varır da hali ondan sorarsanız işin doğrusu belli olur.

Eğer bana kulum derse işte iş burada... O vakit Rabbime yakın bir kul olmuş olurum.

Yoksa... Beni kullarından saymazsa kendi kaydına düşerim, onun tarafından terkedilir, giderim!

Birisiyle bağdaşmak kolay değildir. Hadi, ben ona rabbim diyeyim... Ne fayda!

Onun kulluk bağına bağlanmadıktan sonra efendiliğinden nasıl dem vururum?

Onun efendiliğini tasdik ediyorum, başım önümde... Fakat asıl onun bana kulum demesi lâzım.

Eğer sevda, onun tarafından olursa sen, onun aşkına tam lâyık olursun.

Ama sevda, senden olursa bil ki sevgi, ancak sana lâyıktır, kendinden kendinedir.

Eğer o sana ateş salarsa alevlenir, neşeden bir ateş kesilebilirsin.

Ey hakikatten haberi olmayan, iş onadır, bunda değil! Her hünersiz kişi, ondan nasıl haberdar olabilir?

HİKÂYE: ALLAH'A AŞIK DERVİŞ

Bir derviş vardı... Aşkın çokluğundan ağlayıp inler, sevgi âleminde ateş gibi kararsız bir hale düşerdi.

Aşkın aleviyle canı yanmıştı... Canının yanıklığıyla dili tutuşmuştu!

Gönlüne bir ateştir, düşmüş... İşi pek

Ben sağ oldukça onun aşkına lâyıkm. Onun için süslenmişim.

Herkesten vazgeçtim, bir köşeye çekildim, oturdum; daima onun sevdasından dem vurmaktayım.

Âlemdeki bütün halkı gördüm; kime bağlanayım? Hepsinden vazgeçtim.

İşim gücüm onun sevdası, ve bu, bana yeterli. Bu çeşit iş, herkesin harcı değil!

Canla başla sevgilinin sevdasına girmiştim; sanki canım, hiçbir işe yaramıyor!

Vakti geldi; canımı terk edeyim de sevgilinin yüzüne dalarak şarap kadehini çekeyim!

Onun yüzünün güzelliğiyle can gözümü aydınlatayım; ona kavuşup erişip elimi boynuna atayım!

Hüthüt dedi ki: "Kuru dava ile, aslı olmayan laflarla Kaf dağına varıp simurg'la dost olmaya imkân yoktur.

Her solukta onun sevdasından dem vurma çünkü o, kimsenin çuvalına sığmaz!

Bir devlet rûzgârı eser de perdeyi, işin yüzünden kaldırırsa

Seni de hoş bir şekilde yoluna çeker; halvet odasına yalnızca götürür.

İşte o vakit davaya kalkışırsan davanın içyüzünde mânâ da bulunur.

O vakit senin ona dostluğun, feryadü figanından belli olur; onun dostluğu da senin işini başarır gider!

HİKÂYE: BEYAZIT VE MÜNKER NEKİR MELEKLERİ

Bayezid, dünyadan gidince bir dervîşi o gece Şeyh'i rüyasında gördü.

"Ey pirlîge lâyıkm pîr, Mûnker ve Nekîr'le halin ne oldu?" diye sordu.

Hemencecik padişaha bir kuru ekmek getirdi, sundu. Padişah da o kuru ekmeği lezzetle yedi.

Kendi kendisine, eğer bu külhancı, bu gece benden özür dilerse kafasını kestiririm dedi.

Nihayet sabah oldu, padişah giderken külhancı dedi ki: "Yerimi, yurdumu,

Yatağımı, konağımı eyvanımı gördün işte. Ben seni çağırmadan geldin, konuk oldun bana!

Bir daha gelmek istersen kalk, hemen gel... Yola ayak bas, duman gibi tez yola düş, buyur!

Yok... Bizden hoşlanmadıysan, bizi bir daha görmek istemezsen sağ, esen ol... Beni de hoş gör!

Ben senden ne ileriyim, ne geri... Kimin ben ki seninle eşit olayım?"

Cihan padişahı, onun bu sözlerinden hoşlandı... Yedi kere daha ona konuk oldu.

Son günü külhancıya dedi ki: "Hadi bakalım, artık âlem padişahından birşey dile!"

Külhancı bunu duyunca "Bu yoksul, dileğini söylerse padişah, dileğini yerine getirecek mi?" dedi.

Padişah, "Evet... dileğini söyle bana. Padişahlık et, bu külhanı bırak artık!" deyince.

Dedi ki: "Benim dileğim şu: Padişah, arada bir böyle gelsin, bana konuk olsun!

Benim padişahlığım, ancak seni görmektir... Başımdaki taç, ancak senin ayağının bastığı topraktır.

Padişahım, senin dostur çoktur... fakat bir külhancının sana dost olmasına imkân yok.

Külhancının, seninle külhanda oturması, sensiz padişahlık etmesinden, gül bahçelerinde zevke eğlenceye dalmasından daha güzeldir.

Ben, bu külhanda devlete eriştim... artık buradan geçmem nankörlüktür.

Seninle burada buluştuktan sonra bu-

zor bir hale gelmişti.

Yolda kararsız bir şekilde hem ağlaya ağlaya gidiyor, hem inleye inleye bu sözleri söylüyordu:

Canla gönül gayret ateşimle yandı, tuttu... Ne zamana kadar ağlayacağım? Bütün göz yaşlarım yandı, kurudu!

Hâtif ona dedi ki: Bundan fazla söylenip durma... Neden akılsızlık ettin de onun sevdasma düştün?

Derviş dedi ki: Ne? Ben nerden ona sataşabilirim? Şüphe yok ki o, bana sataştı!

Benim gibisinde nerde o iç, nerde o dış ki onun gibisini seveyim?

Ben ne yaptım ki? Ne yaptıysa ancak o yaptı.. Gönül, kan oldu... Gönülümün kanım da ancak o içti!

O, sana sataşır da bir aşk, bir sevda verirse bunu sakın kendiliğinden oldu sanma!

Sen kim oluyorsun ki öyle büyük bir işe gireceksin! Kimsin sen... Ne haddin var ki bir an bile ayağım yorganından dışarıya uzatacaksın!

Eğer Allah, seninle aşk oyununa gırışirse kendi aşk oyununu, kendi yarattığı kulla kendi oynayıp duruyor demektir.

Sen hiç yoksun ve hiçbir işte güçte değilsin... Tamamıyla yok ol da bu sanatı, sanat sahibine bırak.

Aradan kendini gösterdin mi imanından da olursun, canından da!

HİKÂYE: KÜLHANCININ SULTAN MAHMUT'TAN DİLEĞİ

Bir gece Sultan Mahmud'un içi sıkıldı... Kalkıp bir rint külhancıya konuk oldu.

Rint, onu güzelce küllerin üstüne oturttu. Külhana da küçücük odun parçaları atıyordu.

Saka dedi ki: "A akıllı, sen bana bir parçacık su ver; çünkü ben, kendi suyumdan bıktım!"

HİKÂYE: HZ. ADEM'İN AŞKI

Âdem cennete doydı; yeni birşey elde etmek için buğday yemeden çekinmedi, cesurluk gösterdi.

Bütün o eski nimetleri bir buğday tanesine sattı; elinde nesi varsa bir buğday uğruna yak-tı, kül etti!

Herşeyden çınlıçplak bir hale geldi mi yine gönlüne bir derttir düştüp yeni bir aşk geldi, kapısının tokmağını çaldı!

Aşk ayrılığına düşüp âdeta yok olunca o yeni eski de gitti, o da yok oldu.

Hiçbir şeyi kalmayınca hiçlikle uzlaştı; elinde ne varsa hepsini bir hiçe verdi gitti!

Varlıktan gönlü çekmek ve ölmek; bu bizim işimiz de değil, her babayığitin de harcı değil!"

MAĞRUR KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da Hüthüd'e şu sözleri söyledi. "Ben sanmıyorum ki bütün yüceliği elde ettim..."

Erişeceğim yüceliğe eriştim. Müşkül ri-yazatlarda bulundum.

İşim burada düzene girdi; artık buradan gitmem güçtür.

Bir adam, hazineden vazgeçti, gözünü definelerden çekti mi zahmetlerle, eziyetlerle dağlara, ovalara düşer!"

Hüthüt dedi ki: "Ey İblis gibi kendini beğenmiş, benliğe çok düşme; muradından geç!

Sen, kendi hayaline düşmüş, aldanmış; marifet temizliğinden uzak düşmüşsün!"

rasını iki âlem saltanatına bile nasıl olur da veririm?

Şu külhanımın, senin nûrunla aydınlanması bana yeter... senden iyi ne var ki senden onu isteyeyim?

Eğer kıvranıp sızıldayan gönül, senden başkasını seçerse gebersin, canı çıksın!

Ben, ne padişahlık isterim, ne sultanlık... senden istediğim şey, ancak sensin!

Sen, yine padişah ol... padişahlığı bana verme; fakat arada bir gel, misafirim ol."

Beni yaksan, kül etsen yine senden başkasını istemem!

Ben ancak seni bilirim... senden başka ne kâfirlikten haberim var, ne dindarlıktan... sen benden geçsen bile ben senden geçmem!

Bütün âlemde dileğim sensin... bu cihan da bana sensin, o cihanda da!

Sana onun aşkı gerektir... iş budur. Sevgilinin derdiyle dertlenmelisin... iş bundan ibarettir!

Sana aşk mı lâzım? yine ondan iste... elini bu etekten çekme!

Eski aşk da yeni bir aşk ister... hazineler bile kanmaz, iki arpa kadar bile olsa yine para diler.

İnsanın gönlü, kendi suyundan, şüphe yok usanır... denizde nice damlalar var ama bir damla daha ister!

HİKÂYE: KENDİ SUYUNDAN BIKAN SAKA

Bir saka, kırbasına su doldurmuş giderken önde başka bir saka gördü.

Elinde su kırbası olduğu halde koşarak ona yetişti, bir parçacık su istedi.

Adam "A şaşkın, sende de aynı su var; güzelce içsene" dedi.

HİKÂYE: EŞEĞİN ŞEYHE VERDİĞİ DERS

Şeyh önde merkebe binmiş gidiyor, ardından da dervişler geliyordu. Birden bire eşek, kuvvetlice bir yellendi.

Şeyh, bu sestten aşka geldi, bir nâra attı, elbisesini yırttı.

Hem dervişler, hem de kim gördüyse Şeyhin bu halini hoş görmedi, beğenmedi.

Bir zaman sonra birisi "Neden eşeğin yellenmesinden aşka geldin, değiştin?" diye sordu.

Şeyh dedi ki: "O gün şöyle bir baktım, yol kapanmıştı âdeta; dervişlerim, yolu doldurmuştu.

Önümde de dervişler vardı, ardımda da. Kendi kendime, hakikaten de Bayezid'den aşağı değilim ben!

Bugün nasıl dervişlerimle kalkmış, debdebeyle yola düşmüşsem

Şüphe yok, yarın da kendimden emin, başım yücelerde, mahşer meydanına giderim dedim.

Ben tam bu düşüncedeyken eşek yelleniverdi!

Yani bu çeşit saçma düşüncelere dalana, bu türlü boş lâflara kapılana eşek, bir yellenmeyle cevap veriyordu!

Bu yüzden canıma bir ateştir düştü; tam hallenecek zamandı, aşka geldim, hallendim."

Sen gurura takılıp kaldıkça hakikatten pek uzaklarda kalırsın, pek uzaklarda.

Kibirini yık, gururunu yak; hatta sana bir huzur geldiye onu bile yak yandır.

Ey her an başka bir boyaya boyanan, senin her kılının dibinde bir başka Firavun var!

Sende varlıktan bir zerre bile kalmış ol-
sa münafıklıktan yüzlerce işaret kalmış demektir.

Nefis, fırsat bulup canına musallat olmuş; Şeytan beynine girip oturmuş!

Sen, bir şüpheye tutulmuş, tepeden tırnağa kadar şüphenin ta kendisi olmuştun!

Yolda bir nûra sahip oluyorsan o sana ateş kesilir, bir zevk elde edersen bilki aslında o, senin şüphendir,

Senin vecit ve hal sandığın, bir hayalden başka birşey değildir, ne söylersen söyle, hepsi de olmayacak şey!

Yolun bu aydınlığına aldanma, nefsin seninledir; uyan, gafil olma!

Peşinde böyle bir düşmanı olur, düşmanın elinde de kılıç bulunursa hiç adam, emin olarak oturup dinlenebilir mi?

Nefsinden bir nûr meydana gelirse kapılma, çaresini bulmaya çalış, akrebin sokmasına bile kereviz dermandır!

Sen pis nûra aldanma, madem ki güneş değilsin, ancak zerre ol, gururlanma sakın!

Ne yolun karanlığından ümitsizliğe düş, ne yolun nûruna kapılıp güneşlik taslamaya kalkış!

Sen, kendi zannına kapılıp kaldıkça ilerlemen de beş para etmez, gerilemen de!

Şüphen, kuruntun yok oldu mu işte o vakit elinde yokluktan başka birşey kalmaz!

Sende varlıktan bir zerre bile kalsa kâfir ve putperest olursun!

Bir an bile varlıkla görünsen derhal önden artan ok yağmuruna tutulursun.

Var oldukça canına türlü zahmetler gelecektir, dayan! Her an yüzlerce belâyaya sabret!

Varlıkla göründükçe felek, ensene yüzlerce dert ve elem tokadı vurur!

FERİDUDDİN ATTAR

Gece gündüz o ejderhaları beslemeye koyulmuş, onlara yiyecek yemek, yatacak yer hazırlamaya dalmışsın!

Aslın toprakla kandan meydana gelmiştir; şaşılacak şey şu ki ikisi de hem pistir, hem haram!

Fakat onlar, asana pek yakın olduklarından hem pis görünüyor, hem önemsiz!

Gönülden uzak, duyguya yakın olan herşey şüphe yok ki hem haramdır, hem pis!

Madem ki içinde böyle bir pis şey olduğunu görüyorsun; neden böyle gafletlere dalmış, oturup duruyorsun?

HIKÂYE: ŞEYHLE KÖPEK

Bir şeyhin yanında bir pis köpek vardı; şeyh, o köpekten hiç çekinmez, dokunmasın diye e-teğini toplamazdı.

Birisi, ey temiz ve ulu kişi dedi; neden bu köpekten çekinmiyorsun?

Şeyh dedi ki: Bu köpeğin dışı pis; halbuki benim içimdeki pislik görünmüyor.

Onun dışında bulunup görünen pislik bu yoksulun içindedir ve gizlidir.

İçim, köpeğin dışı gibi pis olduktan sonra niçin ondan kaçayım? O da benimle eş!

Pek ehemmiyetsiz birşey bile madem ki yolunu kesiyor; ister dağ olsun, ister saman çöpü; hepsi bir!

HIKÂYE: SAKALINI SEVEN ADAM

Allah'la konuşan Hz. Musa'nın zamanında gece gündüz daima ibadette bulunan birisi vardı.

Bu kadar ibadette bulunduğu halde zerre kadar gönlünde bir zevk, bir açıklık bulunmaz;

Benlikten kurtulup emin olsan, iki âle-
me de düşman kesilirsin!

Bir günceğiz bende yok olsan, yokluğa
ersen bütün gece, karanlıklarda kalsan bile aydın-
lanır, apaydın olursun!

A benlikle yüzlerce belâlara uğrayan,
"ben" deme de İblis'in şerrine kapılma!

HİKÂYE: İBLİS'İN HZ. MUSA'YA TAVSİYESİ

Yüce Allah, Hz. Musa'ya gizlice dedi ki:
İblis'ten de gizli birşey öğren.

Hz. Musa yolda İblis'i görünce İblis'ten
bir gizli şey, bir işaret öğrenmek istedi.

İblis dedi ki: Daima şu sözü hatırında
tut; ben ben deme de benim gibi olma!!

Sende bir kıl ucu kadar bile varlık, ben-
lik olursa kâfırsın; sende kulluk yoktur!

Yolun sonu, muradsızlıktadır; erin şö-
reti, adımın kötüyü çıkmasındadır!

Çünkü bu yolda murada erdin mi derhal
o anda sende yüzlerce varlık, benlik baş gösterir!

HİKÂYE: BİR DERVİŞİN DEDİKLERİ

Dinine bağlı bir er dedi ki: İlk yola gire-
nin karanlıklarda kalması, hiçbir şey görmemesi
daha iyidir.

Böylece tamamen ihsan ve lütuf denizli-
ne dalıp yok olur, varlığa hiçbir bağlantısı kalmaz.

Çünkü gözüne birşey görünürse aldanır,
varlığa düşer; o an kâfir olur.

Sendeki haset ve kırgınlığı sen görmez-
sin ama erlerin gözü görür.

Sende ejderhalarla dolu bir külhan var;
sense gafletle onları salmış koyvermişsin!

Adam dedi ki: O, torba değil, sakalım. Sakal da değil de başımın belâsı!

Kıyıdaki, pek hoş beğendim doğrusu dedi. Sakalın buysa halin de budur. Debelenme öyleyse, batıp gebereceksin işte!

Ey keçi gibi sakalından utanmayan, sıkılıp arlanmayan,

Sende nefis ve şeytan varsa sen de Firavun'a, Hâman'a uydun demektir; çünkü nefis ve Şeytan, sana göre Firavun ve Hâman'dır.

Hız. Musa gibi varlıktan geç de ondan sonra Firavun'un sakalına yapış!

Bu Firavun'un sakalını sımsıkı tut, çek; ercesine onunla savaşa giriş!

Yola ayak bas, sakalını bırak... bu sakal yüzünden ne zamana kadar yolda kalacaksın; ne zamana kadar varacağın yere varamayacaksın?

Din yolunda er olanın, sakalını tarayacak tarağı yoktur!

O, ne gönül kanından başka su bulur, ne gönülden başka bir kebab!

Bez yıkayıcı olsa güneş yüzü görmez, çiftçi olsa tarlasına buluttan yağmur yağmaz!

Sen de yaranı (sakalını) bil de sakalını sofraya yaygısı yap, yerlere döse!

HİKÂYE: SOFİ'NİN ÇAMAŞIR YIKAMASI

Bir sofî, arada bir çamaşır yıkamaya kalktı mı hava bulutlanır, bütün âlem kapkara kesilirdi.

Buluttan, yağıştan yüzlerce derde giriyordu ama elbisesi de adamakıllı kirlenmişti.

Çaresiz sabun almak için bakkala gitti. Derhal hava bulandı, bulutlandı.

Sofî dedi ki: "A bulut, ne oldu da geldin? Yürü git, ben, kuru üzüm alacağım!"

gönül güneşinin parlaklığını bir türlü bulamazdı.

O iyi adamın pek büyük bir sakalı vardı. Arada bir sakalını tarardı.

Bir gün uzaktan Musa'yı gördü. Yanına varıp dedi ki: Ey Tur dağı tecellisine sahip olan. (Tur dağında Allah'ın dağa tecelli etmesini gören)

Allah, hakkı için bir sor Allah'tan; neden benim ne zevkim var, ne halim?,

Hz. Musa, Tur'a gelince, Allah'tan bunu da sordu. Allah, dur, dedi;

O, bizim vuslat incimizi elde edemedi, yok yoksul bir halde kaldı; daima sakalıyla meşgul olup durdu.

Musa bunu söyleyince adamcağız, hem sakalını yolar, hem ağlardı.

Cebrâil derhal gelip Musa'ya dedi ki: Şimdi de yine sakalıyla meşgul!

Sakalını süsler, bezerse yanlış düşer; yalmaya kalkışırsa yine sakalıyla meşgul oluyor demektir.

Onsuz bir nefes bile almak hatadır. Ondan geri kaldıktan sonra ister sola sap da geri kal, ister sağ!

Ey daha sakalından vazgeçmeyen ve kanlarla dolu denize dalıp batan kişi,

Önce sakalından geçersen bu denizi aşma hususundaki niyetin doğrulur, doğru olur.

Yoksa bu sakalla denize dalarsan sakalını bile terk edemezsin sen!

HİKÂYE: DENİZDE BOĞULAN ADAM

Bir ahmak adamın pek büyük bir sakalı vardı. Adam bir gün nasılsa denize düştü, boğulmak üzereydi.

Kıydan bir adamcağız onu gördü, bağırdı: Boynundan torbayı çıkar yahu!

HİKÂYE: DELİNİN MUTLULUĞU

Dağlarda, ormanlarda gece gündüz kap-
lanlarla oturan, düşüp kalkan acayip bir deli vardı.

Arada bir, onda tuhaf bir hal görünür, o-
raya birisi gitti mi kendinden geçer;

Yirmi gün o halde kalır, hali değişir, baş-
ka bir hale girerdi.

Tam yirmi gün sabah vaktinden akşama
kadar oynar ve dinlenmeden boyuna şöyle söylerdi:

İkimiz de yalnızız. Ne dert var, ne tasa!
Hep neşeden ibaret. Ne üzüntü var, ne keder!

Gönlü onunla beraber olan nasıl olur da
ölür? Gönlünü ona ver. Sevgili, gönlü sever!

Gönlün, onun aşkına tutulur olur, onun
arzusuyla yanarsa ölmezsin. Ölüm, asla sana yakış-
maz!

HİKÂYE: AŞIGIN ÖLÜMÜ

Bir âşık, ölüm zamanı ağlamaya koyul-
du. "Bu ağlaman neden?" diye sordular.

Dedi ki: "İlkbahar bulutu gibi ağlamak-
tayım. Sebebi de şu: Şimdi ölmem lâzım.

Halbuki gönlüm onda. Nasıl olur da ölü-
rüm? Bunun için ağlasam da yaraşır şimdi!"

Bir dostu, "Gönlün, madem ki onda. Öl-
sen bile iyi bir halde öleceksin demektir" dedi.

Adam dedi ki: "Gönlü Allah'ta olan nasıl
ölür? Ölüm, nasıl olur da ona gelip çatabilir?

Gönlüm, daima onun hasretinde. Ee,
artık ölmeme imkân yok demektir."

Sen de bir an olsun bu sırta erip de ne-
şelenirsen onun hazinesini elde edersin. Onun hazi-
nesi de, âlem hazinesinden bile iyidir!

Onun varlığıyla gönlünü mutlu eden,
varlıktan kurtulur, hür olur.

Bu kuru üzümü de ondan gizli alıyorum; sen ne geliyorsun? Sabun almıyorum ki!

Senin yüzünden ne kadar sabunu yerlere attım. Kaç kereler elimi sabundan çektim, artı-tım!"

Bir an olsun gönül huzurundan mahdum oldun mu derhal gaflet gelir çatar, gafil olur kahırsın!"

FERAHLIK ARAYAN KUŞUN SORUSU

Bir başka kuş da Hüthüd'e dedi ki: "Ey şöhret sahibi, yolculukta neyle gönlümü ferahlatayım?

Söylersen perişanlığım azalır; birazcık aklım başıma gelir de öyle yola giderim.

Uzak ve uzun yolda ere, dinine, malına nerden zarar gelecek? Bunu bilmek gerektir. Bilmeli, doğruyu elde etmeli ki yoldan da bıkmayasın, yolculuktan da!

Halbuki ben gayp âleminde bir bilgiye sahip olmadığım için halk, hep beni ayıplamakta, ayıbımı görüp beni reddetmekte!"

Hüthüt dedi ki: "Sağ oldukça onunla mutlu ol, neşelen. Ne derlerse desinler, hiç kimseye aldırış etme!

Madem ki canın, onunla mutlu olabilecektir; üzülmeye, canını onunla neşelendiriver!

İki âlemde de erlerin neşesi onunladır. Bu dönüp duran gök kubbenin hayatı, onunla kalıcıdır.

Sen de gayret et de onun neşesine dal, o neşeyle diril. Gök gibi onun verdiği arzusuyla dönme-ye koyul!

A adam olmayan, ondan daha iyi ne vardır ki bir nefes bile onunla şad olasın? Söyle.

O sarhoş önüne gelene sataşüyor, bir hayli sarhoşluklarda bulunuyordu.

Çuvaldaki, onun bu halini görünce dayanamadı,

Dedi ki: A evi yıkılasıca, bir iki kadeh az içeydin de benim gibi rahatça gideydin olmaz mıydı?

Sarhoş, kendi sarhoşluğunu görmedi de onun sarhoşluğunu gördü. Hepimizin hali de bundan ileri birşey değil!

Sen ayıbı görüyorsun, çünkü âşık değilsin; bu naza, bu edaya layık değilsin!

Eğer bir zerrecik aşk eserini elde etseydin bütün ayıpları, hüner olarak görürdün!

HİKÂYE: AŞIGIN SEVDİĞİNDE KUSUR GÖRMESİ

Arslan yürekli, düşmanına üstün gelir yiğit bir er vardı. Tam beş yıl bir kadının aşkıyla yandı.

O güzel kadının gözünde bir tırnak ucu kadar ak vardı.

Adam, ona baka baka doyamıyordu ama bir türlü de kadının gözündeki akı göremiyordu.

Adam, iyice âşıktı; kendinden geçmişti âdeta. Sevgilinin gözündeki ayıptan haberim olabilir mi?

Bir müddet sonra adamın aşkı azalmaya, o derde bir derman belirmeye başladı.

Kadına olan aşkı azalıp işi kolaylaşınca, Kadının gözündeki akı gördü; dedi ki: Gözündeki bu ak da ne zaman ortaya çıktı?

Kadın dedi ki: Bana olan aşkının azalmaya başladığı zaman! Gözüme tam o zaman ak düştü!

Senin aşkın azalınca benim gözümde de bu ak oluştu.

Vesveselere düşer, gönlünü bulandırır

Sevgiliden ebedi bir neşe elde et de gül
gibi içi içine sığmaz bir hale gel, açıl!

HİKÂYE: BAŞKALARININ AYIBINI ARAMAK

Bir aziz dedi ki: Yetmiş yıldır neşelenir,
neşeden hallenir, nazlanırım.

Mum gibi yanıp yakılan bir gönlüm var.
Tenim yanmaya başladı mı özür dilemeye başladım.

Böyle bir güzelim Rabbimiz var; biz de o-
nun Rabliğine gönül vermiş, bağlanmışız.

Fakat sen, halkın ayıbını aradıkça nasıl
olur da gayıp güzelliğiyle neşelenirsin?

Sen, ayıp gören gözle ayıp aradıkça gay-
bı nereden göreceksin?

Önce halkın ayıbından kurtul da sonra
mutlak olan gayp âleminin aşkıyla neşelen!

Başkalarının ayıbında kılı kırk yararsın;
ama sana kendi ayıbını söylesem görmezsin, kör ke-
silirsin!

Kendi ayıbını görsen, onunla uğraşsan
yine ayıplısın demektir ama hatanı anlamış olursun
hiç olmazsa.

Yürü; başkalarının ayıbından dilini kes
de iki âlemde de makbul ol!

HİKÂYE: AYIBINI GÖRMİYEN SARHOŞ

Bir sarhoş vardı; tamamıyla yıkılmış,
aklı başından gitmiş, tamamıyla işi bitmişti.

O kadar sâf ve tortulu şarap içmişti ki
sarhoşluktan başını, ayağını kaybetmiş gitmişti.

Bir ayık adam ona acıdı, bir çuval bulup
onu içine koydu.

Yerine götürmek üzere sırtladı, yürüme-
ye başladı. Yolda bir başka sarhoşa rastladılar.

Birşey isteyecek adama, isteyeceği şeyin ne olduğunu bilmesi, elbette gerekir.

Onun kapısının toprağından bir koku elde edenin, rüşvetle, hileyle kanıp oradan geri dönmesine imkân mı var?

Eğer bilsen âlemde ondan daha iyi ne var ki ondan, onu isteyeceksin?

HİKÂYE: EBU ALİ RÛDBÂRÎ'NİN ALLAH'TAN SORUSU

Ebû Ali Rûdbârî, ölüm çağında dedi ki: Bekliyorum; bekleye bekleye canım dudağıma geldi.

Bütün gök kapılarını açtılar; cennette benim için bir makam hazırladılar.

Güzel sesli huriler, bülbüller gibi "Ey âşık, gel" diye ötüşmeye koyuldular.

Diyorlar ki: "Şükret, neşelenerek sallana sallana gel... çünkü böyle bir makamı hiç kimse-cikler görmemiştir!"

Bunların hepsi de Allah'ın lûtufları, nimetleri. Ama canım bunlara razı olmuyor.

Bana diyor ki: Benim bunlarla ne işim var? Bunlar için mi uzun bir ömürdür beni bekletip durdun?

Ben taze hevesli değilim ki şehvete kapılanlar gibi azıcık bir para karşılığında başımı yere dikeyim!

Aşkın, canımla karışmış, birleşmiştir; ben burada ne cehennem bilirim artık, ne cennet!

Beni yakıp yandırsan, kül haline getirsen yine senden başkasını istemem; senden başkası derdime derman olamaz.

Ben, yalnız seni bilir, seni tanırım. Senden başka ne din bilirim, ne küfür! Sen, benden vazgeçsen bile ben, bundan vazgeçmem!

Ben seni isterim, seni bilirim; canıma sen gereksin; canım, senindir!

MANTIKU'T-TAYR

durursun ama a gönül gözü kör adam, bir kerecik de kendi ayıbını gör!

Daha ne kadar zaman başkalarının ayıbını arayıp duracaksın? Kendi ayıbını da bir kere olsun yeninde, koynunda arasana!

Kendi ayıbını yükledin de o yükün ağırlığını duydun mu, artık başkalarının ayıbıyla uğraşamazsın ki!

HİKÂYE: SARHOŞ DÖVEN MUHTESİP

Muhtesip, bir sarhoşu adamakıllı dövmeye koyulmuştu. Sarhoş dedi ki: A muhtesip, o kadar üstüme varma!

Eğer haram olan herşey, adamı sarhoş edip yere yıksaydı

Emin ol, benden fazla sarhoş olurdun; fakat kimse kendi ayıbını görmez.

Beni dövmede, bana zulmetmede bundan ileriye gitme. Birazcık da kendi haline bak, in-safa gel!

Kendi kendisini terbiye edebilen başkalarını da terbiye edebilir. Kendi kendisine yardımcı dokunanın iyi kötü, başkalarına da yardımcı doku-nabilir."

NE DİLEYECEĞİNİ BİLMİYEN KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da Hüthüd'e "Ey yol çavuşu, varacağım yere varırsam ondan ne isteyeyim?"

Älem, bana onunla aydınlanıyor. Artık ondan ne isteyeyim, bilemiyorum ki!

Ondan daha iyi birşey olduğunu bilseydim, varınca onu isterdim." dedi.

Hüthüt dedi ki: "Ey gafil, sen onu bilmiyorsun. Ondan birşey isteyeceksen, onu iste!

FERİDUDDİN ATTAR

HİKÂYE: KULLUK YAPMANIN SEBEBİ

Yüce Allah, tertemiz olan Davud Peygamber'e dedi ki: Kullarıma söyle, de ki, ey bir avuç topraktan ibaret kullarım,

Cehennemim, cennetim olmasaydı bana kulluk etmeniz yerinde olmaz mıydı dersiniz?

Nûrum ya oda ateşim olmasaydı, benimle hiç işiniz olmaz mıydı ki?

Benim öyle büyük bir hakkım var ki bana ne birşey umarak tapmalı, ne de korkarak!

Fakat ummak ve korkmak olmasaydı nerden benimle işiniz olacaktı?

Halbuki madem ki ben Rabbinizin bana daima canla, gönülle kulluk etmeniz lâzım!

Kuluma söyle; başkasından el çeksin de bana hakkıyla ibadette bulunsun!

De ki: Bizden başka herşeyi at yere; attıktan sonra da kır, geçir!

Hepsini kırdın, birbirine geçirdin mi yak yandır; günün birinde de külünü bir yere topla.

Bütün o külleri saç, dağıt! Gayret yeliyle izi, işareti kalmasın.

Böyle yaptın mı dilediğin şeyi artık o külden meydana çıkar.

Yok; böyle olmaz da herhangi birşey, seni cennetle, huriyle oyalarsa iyice bil ki o, seni kendisinden uzaklaştırmıştır!

HİKÂYE: SULTAN MAHMUT'UN SULTANLIĞI EYAZ'A VERMESİ

Sultan Mahmud, bir gün has kölesi olan Eyaz'ı yanına çağırdı, başına taç giydirdi, tahta çıkartıp oturttu.

"Padişahlığı sana verdim; asker, senin emrine tâbi olsun. Padişahlık sür, bu ülke, senindir.

MANTIKU'T-TAYR

Bütün âlemde muradım, ancak sensin;
bu cihanım da sensin benim, o cihanım da!

Bir an olsun, bu âşıkın karşılığını ver;
bir nefescik benimle arkadaş ol!

Eğer, canım, bir kıl ucu kadar senden el
çeker, ayrılırsa dilediğini yap, razıyım!

da sen onlardan çekiniyor, gerisin geri gidiyorsun!
Yazıklar olsun; sen bu işin eri değilsin.
Bu derdi kime söylemeli bilmem ki?

Yolda cennetle cehennem varken, canın
bu işten nasıl haberdar olabilir ki?

Fakat bu ikisinden de çıktın, kurtuldun
mu, bu devletin sabahlı gece içinden parlar, doğu-
verir!

Cennet bahçesi, bu erlerin malı, mülkü
değildir. Çünkü cennetin en yüksek tabakası olan
İllyiyn, aklı başında olan kişilerin makamıdır.

Sen de erler gibi bunu buna ver, onu o-
na; geç, buna ne gönül ver, ne de bil, anla!

İkisinden de geçtin mi er olursun; kadın
bile olsan er sayılırsın!

HİKÂYE: RABİA'NIN DUASI

Rabia dedi ki: Ey sırları bilen Rabbim,
düşmanların dünyaya ait işlerine düzen ver!

Dostların da ahirete ait isteklerimi ka-
bul et. Çünkü ben, daima bu ikisinden de uzağım!

Dünyayı da kaybetsem, ahireti de kay-
betsem, fakat bir an sana dost olsam gam yemem.

Seninle olduktan sonra bu zararlara al-
dırmam. Çünkü daima bana sen yetersin!

Sen varken iki âleme bakar, iltifat eder-
sem; yahut senden başkasım dilersem kâfirim!

Allah kiminse her şey de onundur; yedi
deniz de onun köprüsünün altındadır, onun hük-
mündedir.

Ne olmuşsa, ne varsa ve ne olacaksa
hepsinin bir misli vardır. Yalnız yüce Allah'ın misli
yoktur.

Neyi arasan bir benzerini de bulursun.
Yalnız kesinlikle benzeri olmayan, eşi bulunmayan
O'dur.

Senin padişahlık etmeni istiyorum; ayın da kulağına küpe tak, balığın da herşey, sana kul köle olsun" dedi.

Halktan ve askerden kim duyduysa şaşırды, herkesin, kıskançlıktan gözü karardı.

Herkes hiçbir padişah, âlemde bir köleye bu derece büyük iyilikte bulunmamıştır demeye başladı.

Fakat akıllı Eyaz, padişahın bu işinden dolayı hıçkırma hıçkırma ağlamaya koyuldu.

Bu hali görenler "Deli misin yahu? Aklın başında mı değil, erdiğin devleti anlamıyor musun?

A köle, padişahlığa kondun. Neden böyle ağlıyorsun ki? Otur, neşelen, rahat et" dediler.

Eyaz onlara şu sözleri söyledi: Siz doğru yoldan o kadar uzaktasınız ki!

Siz bilmiyorsunuz; âlem padişahı, beni kendisinden uzaklaştırıyor.

Kendisiyle meşgul olmayayım diye beni orduyla, ülkeyle oyalıyor!

Bütün dünya saltanatını bana verse, bütün dünya hükmüme girse ben, yine bir an bile onun huzurundan ayrılmam.

Ne derse yaparım da ondan bir nefes bile ayrılmam!

Ben onun saltanatını, ülkesini ne yapayım? Bana saltanat, onun yüzünü görmektir ve bu yeter banal!"

Sen de Allah'ı istiyorsan, Hakk'ı tanıyor-san kulluk etmeyi Eyaz'dan öğren!

Ey gece gündüz işsiz güçsüz bir halde kala kalan, ey daha ilk adım attığı yerde pinekleyen,

Ey saçma sapan sözlere dalan! Her gece, senin için Allah katından melekler iniyor.

Sense edepsiz bir adam gibi durduğun yerde kala kalmışsın; ne gündüz bir adım atmaktasın, ne gece!

Melekler seni karşılamak için geliyorlar

Cahilin biri, yakmamalıydı; altın puttan iyidir elbet, satmak gerekti, dedi.

Sultan Mahmud dedi ki: Kıyamet günü bütün halka karşı Allah'ın,

Âzer'le Mahmud'a kulak verin; bunların ikisi de birdir. O put yonar, yapardı, bu da satardı, demesinden korktum.

Sultan Mahmud, ateşe tapanların o putunu ateşe attırıp güzelce yaktırdı.

Put yanınca puttaki mücevherat eridi; tam yirmi batman mücevher meydana geldi, istenen şey bedavaca ele geçtil!

Padişah dedi ki: Lât'ın lâıyığı buydu; elde ettiğim şey de Allah'ın bana mükâfatı!

Sen de bütün o putları kır da put gibi perişan bir halde ayaklar altına düşme!

Sevgilinin aşkıyla puta benzeyen nefsi yak, yandır; içinden bir hayli mücevherler elde et!

“Rabbimiz değil miyim” hitabını can ku-lağıyla duymuştun; artık birden ayrılma, biri tekrar etmeden dönme!

Önceden sözüne bağlanmışsın; artık yer. “Evet, Rabbimizsin” demekten vazgeçme!

Madem ki evvelce onu ikrar ettin; dönüp inkâr etmek doğru birşey olur mu?

Ey önce “Rabbimiz değil miyi? hitabını duyup doğruladın eden, sonra da bu sözünü inkâr eyleyen,

Önce söz verip sonra nasıl döner, isyan edebilirsin?

Çaresiz Rabbin odur, ondan kurtulmanın imkânı yok. Madem ki kulluğunu kabul ettin, vefada bulun, eğrilme!

HİKAYE: SULTAN MAHMUT'UN ADAGI

Padişahlar meclisinin mumu Sultan

**HİKÂYE: ALLAH'IN DAVUT
PEYGAMBERE EMRİ**

Perdeleri açıp âlemi meydana getiren Allah Teala, Davud Peygamber'e

Dedi ki: Dünyada güzel olsun, çirkin olsun, meydanda olsun, gizli bulunsun; ne varsa.

Hepsinin yerine konacak birşey bulursun, yalnız benim yerime koyacak birşey bulamazsın; bana eşit ve benzer yoktur.

Madem ki benim yerime konacak birşey yok; bensiz olma. Canını üzme. Senin canına canan olarak ben yeterim!

Ey birşey elde etmeye savaşan, senin bana daima ihtiyacın vardır; bana muhtaçsın, bir an bile benden beni unutma!

Bir an bile bensiz yaşamayı dileme. Benden başka önüne ne gelirse gelsin, isteme!

Ey dünya dileyen, gece gündüz bu işin derdine düşen,

Hakikatte iki âlemde de dilediğin odur. O, yalnız bir deneme yüzünden Rabbin değildir, gerçek yaratıcıdır.

O bu ıstırap yurdu dünyayı sana satmaz, sen de sakın bu dünyada onu satma!

Onun yerine ne seçersen seç, puttur. Onu bırakıp cana sarılmak, canı, ona tercih etmek bile kâfirliktir.

**HİKÂYE: SULTAN MAHMUT'UN PUT
YAKTIRMASI**

Sultan Mahmud'un askerleri, Sume-nat'ta Lât denen putu elde ettiler.

Hintliler bu putu tekrar ele geçirmek için ağırlığının on katı altın vermeye razı oldular.

Padişah, hiçbir şartla putu satmaya razı olmadı. Odun yığdırdı, yaktırdı, putu ateşe attı.

Mecsup dedi ki: Padişahım, iki işten birini yapmak gerek; iş böyle düşmüş!

Eğer bir daha Allah'a işin düşmeyecekse merak etme, bunların dediklerini yap, adağını düşünmel!

Yok, bir vakit gelecek de yine ona işin düşecekse utan, dediklerini yapma sakın, adağını yerine getir!

Allah, madem ki sana yardım etti; işini düzdü çıkardı; demek ki kendisine düşeni yaptı. Sana düşen iş nerde ya? Niçin sözünü yerine getirmiyorsun?

Nihayet Sultan Mahmud, o ganimetlerin hepsini yoksullara dağıttırdı; sonu da adı gibi Mahmud oldu.

SİMURGA HEDİYE GÖTÜRMEK İSTEYEN KUŞUN SORUSU

Başka bir kuş da "Ey Allah katına varmış olan, orada ne makbule geçer?

Söylersen, madem ki bu sevdaya düştük; orada ne geçiyorsa onu götürürüz.

Padişahlara değerli bir armağan götürmek gerek. Armağanı olmayan adam, ancak cimri, bayağı bir adamdır" dedi.

Hüthüt dedi ki: "Ey soru soran, beni dinlersen oraya, orada olmayan birşey götürmelisin.

Dert sahibi olmadıkça erler safında mert sayılamazsın!

Kimde aşk derdi, aşk yanışı varsa nerde gece, kararı olacak, gündüz sabrı!

Buradan oraya, orada bulunan birşeyi götürürsen neye yarar? Nasıl olur da bu armağan makbule geçer?

Orada bilgi de var, sırlar da var; hele meleklerin ibadetleri pek çok!

Sen bir hayli can yanışıyla gönül derdi

Mahmud, Gazne'den kalkıp Hintlilerle savaşa gitti.

Hintlilerin pek kalabalık olan ordularını görünce sıkıldı, şaşırdı.

O âdil padişah, adakta bulundu; eğer dedi, bu askeri alt edersem.

Elde edeceğim bütün ganimetleri, yoksullara dağıtayım.

Nihayet galip geldi. Sayısız ganimetler elde etti.

Elde edilen ganimetlerin bir parçası bile yüzlerce hakimin kıyas edemeyeceği kadar ağır ve değerliydi!

Sayıya sığmaz ganimetler elde ettiler, o yüzü karalar da bozulup kırıldı, tamamıyla mağlup oldular.

Padişah, derhal adamlarından birini çağırıp dedi ki: Bu ganimetleri yoksullara dağıt.

Çünkü savaştan önce Allah'a adakta bulundum. Şimdi adağımı yerine getirmem lâzım.

Herkes, "Bunca mal, bunca altın, değer bilmez bir avuç yoksula verilir mi?"

Ya askere ver, memnun olsun, savaşa büsbütün hazırlansın, düşmana kinlensin... yahut da emret, hazineye götürsünler" dedi.

Padişah tereddüde düştü, düşünceye daldı. Adağımı yerine getirip yoksullara mı dağıttırayım, yoksa dediklerini mi yapayım diye bu iki fikrin arasında şaşırdı kaldı.

Ebülhuseyn adında zeki bir meczup vardı.

O sıralarda ordunun içinden geçiyordu. Padişah uzaktan onu görünce.

Hah... dedi, şu meczubu yanıma getirteyim. Ona sorayım, ne derse yapayım.

Çünkü o, ne asker tanır, ne padişah. Söyleyeceği sözü sakınmadan söyler!

Padişah onu huzuruna çağırdı, olayı olduğu gibi anlattı.

Yusuf, elbisesini sıyrıldı, soyundu; yedi kat göğre bir gürültüdür düştü.

Köle, elini kaldırıp Yusuf'a öyle bir vurdu ki Yusuf, yüzükoyun yere kapaklandı.

Züleyha, bu sefer Yusuf'un ah edişini duyar duymaz, yeter dedi; bu seferki ah, ta içten çıktı.

Bundan önceki ahlar ehemmiyetsizdi. Bu seferki ah, tam canevinden çıktı!

Bir yasta yüzlerce ağlayıcı olsa yine dert sahibinin ahi, tesir eder.

Bir yerde yüz tane dertli, halka kurup o tursa halkanın başı, yine yaşlı olandır.

Sen de dert sahibi olmadıkça erlerin safinda er sayılmazsın.

Birisinde aşk derdi, aşk yanışı varsa hiç sabrı, kararı mı kalır; gece ile gündüzü ayırd edebilir mi?

HİKÂYE: GECELERİ İBADET EDEN KÖLE

Bir adamın çevik bir kölesi vardı. Bu köle, bütün dünya işlerinden elini çekmiş, arınmıştı.

Geceleri, ta sabah çağına kadar uyanık kalır, namaz kılar dururdu.

Efendisi, köleye "Geceleyin kalkınca beni de uyandır da,

Abdest alayım, seninle namaz kılayım" dedi. Köle, efendiye şu cevabı verdi:

"Kimde din derdi varsa onu, kimse uyandırmasa da olur, uyandıran olmasa da uyanır.

Senden de bir dert varsa zaten uyanıksın; gece gündüz ibadete koyulursun, aylak kalmazsın.

Seni uyandıracak biri lâzımsa senin için ibadet edecek başka bir adama da lüzum var demektir."

Kimde bu hasret, bu dert yoksa toprak

götür. Çünkü orada hiç kimse, bunlardan bir işaret veremez.

Dertle bir ah çektin mi bu ah, yanık ciğerinin kokusunu ta Allah katına kadar götürür!

Hususi makam, senin canının ta içidir; canının dış yüzüyse, Allah'ın emrini kabul etmeyen nefsidir.

O hususi makamdan, canın ta içinden bir ah çıktı mı insan, derhal kurtulur, herşeyden uzak olur.

HİKÂYE: HZ. YUSUF'UN YÜREKTEN ÂH ETMESİ

Züleyha'nın büyük bir debdebesi, yüceliği vardı. Gitti, Yusuf'u zindana attırdı.

Bir köleye dedi ki: "Hemen şimdilik Yusuf'u yık, adamakıllı sopa vur,

Kolunu kuvvetle kaldır, indir sopayı; öyle bir döv ki ta uzaktan ah ettiğini duyayım!"

Köle, emre göre Yusuf'u dövmeye niyetlendi ama yüzünü görünce kıyamadı.

Ve iyi kalpli köle, orada bir post bulunduğunu gördü, sopayı ona yurmaya başladı.

Köle her sopayı indirdikçe Yusuf, yalancıkta acı acı feryat etmekteydi.

Züleyha, uzaktan Yusuf'un feryadını duydukça "Vur; adamakıllı vur be adam" diye bağııyordu.

Köle dedi ki: "Ey güneş yüzlü Yusuf, Züleyha gelir de,

Sırtında hiçbir sopa izi bulunmadığını görür, anlarsa şüphe yok ki beni berbat eder, sıkıştırır, bitirir!

Omuzunu aç, dişini sık. Adamakıllı sopaya dayan.

Bu sopa, sana fena tesir edecek ama Züleyha görürse affeder hiç olmazsa!"

Bu ateş, bir yere düşer de orayı yakar yandırırsa orada cehennem ateşinin tesiri mi kalır?

Kim yola düşer de bu hasrete uğrarsa zevke safaya dalaabilir mi?

Hasrete düşmen, ah etmen, yaralanman gerek. Yaralarla rahat ve huzur zevki bulman gerek!

Bu konağa yaralanır da gelirsen, ruh hareminin mahremi olursun.

Yaralıysan âlemden dem vurma. Yaralarnı dağla; sesini bile çıkarma!

HİKÂYE: YARAYI DAĞLAMAK

İbadet eden birisi. Peygamberden seccade üstünde namaz kılmaya izin istedi.

Peygamber izin vermedi dedi ki: Şimdi toprak da sıcaktır, kum da.

Allah huzurunda sıcak kuma, sıcak top-rağa yüz koy. Çünkü her yaralının yere yüz koymas, yarasını dağlamasıdır.

Madem ki görüyorsun, canın yaralı, yaralıya dağlama iyi gelir.

Burada gönlünü dağlamazsan sana hiç bakarlar, iltifat ederler mi?

Dert meydanında gönlünü dağla. Gönül ehli, eri yanık yarasından tanır!"

başına. Çünkü o adam, adam değildir ki!

Kim bu gönül derdiyle yoğrulmuşsa cehennemden de kurtulmuştur, cennetten de; ikisi de gözünde yoktur!

HİKÂYE: CEHENNEMDEKİLERİN CENNET ELİNE SORUSU

Ebû Aliyyi Tûsî, zamanının piriydi. Allah yolunun yolcusuydu, tam bir erdi.

Bu yolda onun eriştiği mutluluğa bilmem başkası erişmiş midir?

Dedi ki: "Yarın cehennemdekiler, acı acı ağlayarak cennettekilere sorarlar:

Cennetin güzelliğinden, zevkinden, oradaki halinizden bize de haber verin; ne haldesiniz? Söleyin!

Cennettekiler hep birden derler ki: Şimdi, gözümüzden cennetin güzelliği, zevki kayboldu.

Çünkü Allah'ın cemâli, güneş gibi doğup da cennetten yüz gösterince...

O Cemâl, doğup bize yaklaşıncı sekiz cennet de utancından karardı gitti.

O cana canlar katan güzelliğin nûruyla cennetin ne adı kaldı, ne sanı!

Cennettekiler, böylece hallerini söyleyince cehennemdekiler de şöyle cevap verirler:

Ey cennetten, cennetin güzelliğinden kurtulanlar, iş dediğiniz gibidir, dediğiniz gibi!

Çünkü, biz kötü bir yerdeyiz tepeden turnağa kadar ateşler içindeyiz.

Fakat sevgiliden ayrıldığımızı, onun yüzünü göremeyeceğimizi,

Ondan ayrı düştüğümüzü, öyle bir lezzetten mahrum kaldığımızı anlayınca

Şad olmayan gönlümüz, hasret ateşine öyle bir yandı ki cehennem ateşi bile aklımızdan çıktı."

uğrarsın. Göklerin dudusu bile burada sinekleşir.

Burada yıllarca çalışıp çabalaman gerek. Çünkü haller, burada halden hale döner. İnsan, burada halden hale girer!

Burada malı atman, mülkten arınman gerek!

Bu yolda kanlara bulanman, herşeyden sıyrılıp çıkman lâzım!

Elinde hiçbir şey kalmayınca gönlünü de bütün varlıktan arıtmak gerek.

Gönlün, sıfatlardan arındı mı Allah katından zat nûru parlamaya başlar.

O nûr, gönlünde parlayınca gönlündeki bir istek, bin olur.

İşini alevlere sarsa, önüne yüzlerce kötü vadiler çıksa

Yine kendini delicesine istekle ateşlere atar, pervaneye dönersin...

Bu çeşit adam, arzuyla aradıkça arar, yandıkça yanar. Sâkisinden bir yudumcuk şarap ister.

O şarabın bir yudumunu içti mi iki âlemi de unuttur...

Dudakları kupkuru olarak denize dalar. Candan, cananın sırrını ister!

O sırrı bildiğinden, o sırra mahrem olmayı dilediğinden yoldaki can alıcı ejderhadan korkmaz.

Yolda önüne küfür ve lânet bile gelse tek sevgilinin kapısı açılsın da ne olursa olsun der, hepsini kabullenir.

Sevgili kapısını açtı mı da ne küfür kalır, ne din! Çünkü o kapıda ne o vardır, ne bu!

HİKÂYE: ŞEYTAN'IN HZ. ADEM'E SECDE ETMEMESİ

Osman oğlu Mekke'li Şeyh Amr, bu

ALTINCI BÖLÜM:

YEDİ VADI

Başka bir kuş da "Ey yol bilen, gözlerimiz bu vadide karardı gitti!

Bu yol, tehlikelerle, ölüm ihtimalleriyle dolu görünüyor. Yoldaş, bu yol kaç fersah?" diye sordu.

Hüthüt dedi ki: "Yolda aşacağımız yedi vadi var. Bu yedi vadiyi geçtik mi, Allah katına varılır.

Fakat âlemde bu yolun kaç fersah olduğunu bilen yok.

Bu uzak yoldan geri dönen olmayınca artık bu yolu sana kim anlatabilir ki?

A birşeyden haberi olmayan, gidenler, hep bu yolda kaybolup giderken sana nerden haber verecekler?

İşin başlangıcında istek vadisi var. Ondan sonra uçu bucağı gelmeyen aşk vadisi gelir.

Üçüncü vadi bilgi vadisi, dördüncü vadi de istiğna vadisidir.

Beşinci vadi, tertemiz tevhid vadisi, altıncı vadi sarp ve korkunç bir vadi olan hayret vadisidir.

Yedinci vadi yokluk, yoksulluk vadisidir. Bundan sonra artık gitmene, yol yürümene lüzum yok!

Allah, seni kendisine çeker. Bu girdaba düştün mü gidiş, yürüyüş de kaybolur. Damla bile olsan okyanus kesilirsin!

BİRİNCİ VADI: İSTEK VADİSİ

İstek vadisine girdin mi her an önüne yüzlerce zahmet gelir.

Her solukta bu vadide yüzlerce belâya

Allahu Teala dedi ki: Peki, sana mühlet verdim; fakat boynuna da lânet halkasını geçirdim. Adını yalancı yazacağım. Kıyâmete kadar töhmet altında kal.

Bundan sonra İblis dedi ki: "O tertemiz nûr, bana apaydın göründü ya; lânetinden ne korkum var?"

Lânet de senin rahmet de. Kul da senin, kismet del!

Benim kismetime lânet düştüyse ne gam. Âlemde hep ilaç olacak değil ya, zehir de lâzım! Halkı gördüm, hiçbirisi lânetini istemiyor. Ben, küstahlık ettim, lânetini kabullendim.

Lâneti kabul eden kul yok. Lâneti kabul eden kul, yalnız benim. Benim gibi bir düşkün bulunamaz!"

Eğer sen de istekliysen istek, böyle olur işte. Halbuki sen birşey istemiyorsun. Hakikatte galipsin, üstünlük isteğinde sen!

Gece gündüz arayıp duruyor da bulamıyorsan o, kaybolmuş değil. Senin isteğinde noksanlık var!

Başın yüceyse, ersen yola böyle ayak bas. Çünkü bu çeşit canla başla oynamak, oyun değildir!

HİKAYE: ŞİBLİ'NİN ÖLÜMÜ BEKLEMESİ

Şibli, ölüm çağında kararsız bir hale gelmişti. Gözlerini kapamıştı, gönlü bekleyip durmaktaydı.

Beline hayret kemerini bağlamış, bir küllüğe oturmıştu.

Gâh gözyaşları küllere akmaktaydı; kâh külleri alıp başına saçmaktaydı.

Birisi, bu ne iş diye sordu. Böyle bir zamanda adamın kemer bağladığını kim görmüştür?

"Gençname'yi define bildiren kitab"ı haremde kaleme aldı. O kitapta,

Dedi ki: Allah, bir balçıktan ibaret olan Âdem'in tenine o tertemiz canı üfürürken

Bütün meleklerin candan ne bir haber almasını istedi, ne bir eser görmesini!

Buyurdu ki: Ey gök melekleri, hemen Âdem'e secde edin!

Derhal hepsi de yeryüzüne inip secde ettiler. İçlerinden hiçbiri o tertemiz sırrı görmedi.

İblis de geldi, kendine benim secde ettiğimi hiç kimse göremez.

Tenimden başımı ayırsalar bile dert değil. Madem ki boynum var, feda olsun!

Ben biliyorum ki bu Âdem, topraktan ibaret değil, bunda bir sır var. Sırrını göreyim de ondan sonra baş koyayım. Ne olursa olsun, tasam bile değil, dedi...

İblis, secde etmedi, başı yerde değildi; âdeta pusudaydı. Onun için Allah'ın, tam o secde anında Âdem'e ruhundan ruh üfürdüğünü gördü, bu sırta erdi.

Ulu Allahu Teala dedi ki: Ey yol casusu, sen, bu sırrı âdeta çaldın, hırsızlama öğrendim.

Defineyi nereye koyduğumu gizlice gördün. Bari seni öldüreyim de bunu âleme yaymayasın.

Çünkü padişah, askerden gizli olarak bir yere hazinesini korken

Bunu birisi gözetler, görürse şüphe yok ki onu derhal öldürür, canından eder!

Madem ki sen de bu sırta erdin, hazineyi, defineyi apaçık gördün; başının kesilmesine razı ol!

Başını bedeninden ayırmazsam bunu bütün âleme yayar, duyurursun!

İblis, "Ya Rabbi bu kula zaman ver; bu elden ayaktan düşmüşse bir çare bul" dedi.

dedi.

HİKÂYE: YUSUFU HEMEDÂNÎ'NİN ÖĞÜTLERİ

Zamanın büyüğü olan ve cihan sırlarına sahip, iş bilir bir er bulunan Yusufı Hemedani,

Dedi ki: Göz yukarıda olsun, aşağıda olsun; her ne varsa herşeye dikkatle bakarsa,

Görür ki her zerre ayrı bir Yakub'tur; kaybolmuş Yusuf'tan haber sormadadır.

Bu yolda dert ve bekleyiş gerek ki tam gününde ikisi de işe yarasın.

Bu ikisine sahip değilsen sakın sır sahibi olmaya kalkışma!

İnsana, istekte sabırlı olmak gerek. Fakat dert ehli, nasıl olur da sabır edebilir ki?

İster istemez sabret, sabırda ayak dire. Olur ya, belki birisinden öğrenir, yolunu bulur, bilirsin!

Ana karnındaki çocuk gibi kanlar içinde oturadur!

İç âleminden bir nefes bile dışarı çıkma. Ekmek lâzımsa yeme, kan yut!

Ana karmındaki çocuğun gıdası, ancak kandır. Bütün bu kavgalar, gürültüler dışardadır.

Kan yut; sabırlı ol, ercesine otur, bekle de günün birinde zamanı gelsin, işin düzelsin!

HİKÂYE: ŞEYHİ MİHNE'NİN İÇ SİKINTISI

Şeyhi Mihne, bir gün büyük bir iç sıkıntısına düşmüştü. Gözlerinden kanlar akararak, yüreği parça parça olarak çöllere düştü!

Uzaktan bir köylü gördü. Öküzünü bağlıyordu, yüzünden de nûr akıyordu âdetâ.

Şeyh, köylünün yanına gitti, selâm ver-

Şibli dedi ki: Ne yapayım, ne edeyim?
Yanıyorum, gayretten eriyorum!

Canım, iki âlemden de vaz geçti. Şimdi
İblis'e kıskançlık ateşiyle ynıp yakılıyor.

Allah'ın, ona lânetle hitap etmesi yeterli;
değil mi ki lânet ondan geliyor. Halbuki bana karşı
birşey buyurmuyor, buna üzüliyor, İblis'i kıskanı-
yorum!

Şibli, ciğeri yanarak kalakalmış da o,
başkasına birşeyler vermede!

Padişahın, eliyle verdiği şey ister taş ol-
sun, ister inci ayırt edersen yol eri değilsin!

Eğer inciye sevinir, taştan dolayı üzülür-
sen padişahla burada alışverişin yok senin!

Taşa, inciye ne dost ol, ne düşman. Yal-
nız şuna bak sen, kimin elinden geliyor?

Sevgili, sarhoşlukla sana bir taş atarsa
bu, başkalarının sana inci vermesinden iyidir!

Er gerektir ki dilesin, beklesin de bu is-
tekle, bu bekleyişle her an, yola canlar feda etsin!

Böyle er, ne bir an istekten ayrılır, ne de
bir an dinlenmeye imkân bulunur!

Bir an bile isteği boşladı mı bu yolda e-
depten mahrum kalır, dininden dönmüş sayılır!

HİKÂYE: MECNUN'UN LEYLA'YI BEKLEMESİ

Yüce bir er, Mecnun'u gördü; dertli dert-
li yoldaki toprakları karıştırıp duruyordu.

Ey Mecnun, böyle ne arıyorsun? dedi.
Mecnun, Leylâ'yı arayıp duruyorum diye cevap ver-
di.

Adam dedi ki: Leylâ, topraklarda ne ge-
zer? Hiç öyle tertemiz inci, yoldaki topraklarda bu-
lunur mu?

Mecnun, ben neresi olursa olsun araya-
yım da belki bir an gelir, onu bir yerde buluveririm

rak içinde birşeyler arıyordu.

Her yeri eşiyor, toprakları dağ gibi önüne yığıyordu. Padişah bu hali görünce kol bağını çıkarıp.

Adamın önündeki toprak yığınınına attı. Atını rüzgar gibi sürüp gitti!

Ertesi gece yine oraya varınca adamı hâlâ aramakla meşgul buldu.

Dedi ki: Dün akşam bulduğun şey, on âlem malına değer. Kolaycacık elde ettin de,

Hâlâ bu toprağı karıştırıp duruyorsun. Artık kimseye ihtiyacın kalmadı, padişahlık etsene!

Adam dedi ki: Onu, arayışla buldum, öyle bir gizli hazineyi bu yoldan elde ettim.

Madem ki bana bu yüzden devlet verildi; hayatta oldukça işim gücüm bu!

Sen de bu kapının eri ol da kapı açılsın; yoldan baş çekme de sana da yol göstereyim!

Daima kapalı duran, yumulu bulunan, senin gözlerindir. Sen ara yoksa... Bu kapı hiç kapanmaz!

HİKÂYE: AÇIK KAPI

Kendinden haberi olmayanın biri, Allah'a yalvarıyor "Ya Rabbi, lütfet de bana bir kapı aç" diyordu.

Tesadüfen Rabia da orada oturuyordu. Dedi ki: A gafil, bu kapı ne vakit kapalıydı ki?

İKİNCİ VADİ: AŞK VADİSİ

Bundan sonra aşk vadisi görünür. Oraya varan ateşlere düşer.

Bu vadiye düşen ateş kesilsin ancak. Yansın yakılsın! Ateş kesilmeyeninse yaşayışı zehir olsun!

Aşık; ateş kesilen, hararetle koşup gi-

di. Uğradığı iç sıkıntısını anlattı.

İhtiyar, bunu duyunca dedi ki: Ey Ebu Sait, şu yeryüzünden yüce arşa kadar,

Bütün âlemi buğdayla doldursalar... Hatta bunu bir kere değil de yüzlerce defa, devamlı olarak yapıp dursalar,

Sonra bir kuş olsa da binlerce sene içinde bir tek buğday yese,

Yedikten sonra uça, bütün âlemi gezip dolaşsa, böyle böyle o buğday yığını bitse...

İşte insanın canı, bu kadar uzun bir müddet içinde Allah katından bir koku duysa bu zaman bile, ey Ebu Sait, pek azdır.

İsteklilere çok sabır gerek. Herkes sabırlı bir istekli olamaz ki.

İçte bir istek meydana gelmedikçe nafenin göbeğindeki kan, misk olamaz.

Bir gönülde istek yok mu; o gönül gökler kadar geniş olsa yine kanlarla doludur!

İsteksiz kişi, şaşkındır... Hâşâ, onun canı yoktur; cansız bir suretten ibarettir.

Eline bir inci, mücevher hazinesi düşse bile isteğe daha çok yapışman, daha istekli olman lâzım!

Mücevher hazinesini elde edip ona doyan, o hazineye, o mücevherata bağlanıp kalır.

Kim, yolda birşeye bağlanırsa o şey, o adamın putu olur, ona bağlanıp kalır.

İçin daraldı, aşka düştün. Bir kadeh şarapla sarhoş oldun, aklın başında yok ama,

Bir kadehcik şarapla sarhoş olma... ara, iste; bu işin sonu yoktur!

HİKÂYE: TOPRAĞI KARIŞTIRAN ADAM

Sultan Mahmud, bir gece askerinden ayrılmıştı. Yolda giderken bir adam gördü, toz top-

gerek!

Sen ne iş erisin, ne âşık. Sen ölüsün, ölü; nerden aşka lâyük olacaksın sen?

Bu yolda yüz binlerce defa diri bir gönül gerek ki bir solukta yüzlerce can feda etsin!

HİKÂYE: ZENGİN'İN ŞERBETÇİYE AŞKI

Zengin bir adam, bir şerbetçi kadına âşık oldu. Yerinden, evinden barkından ayrıldı.

Aşkın şiddetiyle kara sevdalara uğradı. Halka rezil rüsvay oldu.

Ne kadar malı mülkü varsa satmakta, çocuktan şerbet içip durmaktaydı!

Hiçbir şeyi kalmayınca yok yoksul bir hale geldi. Aşkı da birken yüz kat arttı!

Hayır sahipleri, ona ekmek verirlerdi ama o hep açtı, canına doymuştu âdetâ!

Ne kadar ekmek verirlerse götürür satır, parasıyla şerbet alırdı.

Daima aç oturur, eline geçenle ancak şerbet içerdii!

Birisi, bu adama dedi ki: "Ey perişan olan, işi gücü darmadağın bir hale gelen, aşk nedir? Şunu apaçık bir anlatsana!"

Adam dedi ki: Yüzlere dünya dolusu malın mülkün olsa hepsini bir kâse şerbete satmana aşk derler!"

İnsan, böyle bir işe düşmedikçe aşkı ne bilir, derdi ne anlar!

HİKÂYE: MECNUN'UN POSTA BÜRÜNMESİ

Leylâ'nın adamları, Mecnun'un bir an olsun kabile arasına girmesine, onlara karışmasına müsaade etmiyorlardı.

den, yanan yakılan ve alev gibi yücelip baş çeken kişiye derler.

Âşık, bir an bile işin sonunu düşünmez. Hiçbir şeye aldırış etmez; yüzlerce cihanı yakar yandırır!

Bir an bile ne kâfirlikten anlar, ne din nedir bilir. Ne bir zerre şüphe tanır, ne yakîn'den anlar!

Onun yolunda iyi de birdir, kötü de. Zaten aşk gelince ne bu kalır, ne o!

Ey haramı, helâli bilmeyen ve herşeyi mubah sayan, bu söz senin sözün değildir. Sen dinden dönmüşün birisin. Senin canında bu heves yoktur.

Âşıkın nesi varsa oynar, elden çıkarır... Sevgilinin güzelliğini burada görür, nazlanır!

Başkalarına, sevgili yarın görünecek diye vadetmişler, başkalarını yarına salmışlardır ama âşıkın bu günü yarındır. O, sevgiliyi burada seyreder!

Fakat insan, kendisini tamamıyla yakıp yandırmadıkça çaresizlikten nasıl kurtulabilir?

Âşık, daima yanar yakılır, erir. Yine ansızın kendi makamına varmayı diler.

Balık, sudan çıkarıldı da ovaya atıldı mı belki yine denize kavuşurum diye çırpınır durur.

Burada aşk ateştir, akılsa dumana benzer. Aşk geldi mi akıl, derhal kaçıp gider.

Akıl, onun sevdasında üstad değildir. Aşk, anadan doğma aklın işi, harcı olamaz.

Eğer sana gayp âleminden bir göz bağış-larlarsa o vakit aşkın aslı neredendir, görür, bilirsin!

Her ne var hepsi de birer birer aşkın varlığından meydana gelmiştir. Aşka düş, sarhoş ol da başını bile feda et!

Akıl gözüyle bakarsan aşkın ne başını görürsün, ne ayağını!

Aşka iş eri gerek. Herşeyden uzak adam

Ben, post altında sevgiliye kavuştum.
Artık posttan başka bir elbise tanıyabilir miyim?

Gönül, post içinde dosttan haber aldı.
Artık ben nasıl olur da posta hürmet etmem?

Aşk gerektir ki senden akli, anlayışı al-
sın, sonra da seni değiştirsin!

Başın yüceyse, bu işi yapabileceksen a-
yak bas, gel. Çünkü canla başla oynamak oyuncak
değildir!

HİKÂYE: EYAZ'A AŞIK OLAN ADAM

Adamın biri, Eyaz'a âşık oldu. Bu söz,
halkın diline düştü, bütün meclislere yayıldı.

Eyaz, ata bindi de yola çıktı mı o yoksul
da yalın ayak ardına düşer, koşar dururdu!

O miskler kokan güzel, meydana girdi
mi yoksul adam, yalnız meydanda yuvarlanan topa
bakardı.

Nihayet bunu Sultan Mahmud'a anlattı-
lar, o yoksulun Eyaz'a âşık olduğunu söylediler.

Ertesi günü Eyaz, meydana çıktı. O ba-
şıboş yoksul da aşkla, şevkle ardına düştü, koşma-
ya başladı.

Gözü Eyaz'ın çeldiği toptaydı. Sanki o da
tekme yemiş bir toptu!

Padişah gizlice ona baktı. Canının üzül-
müş, yüzünün saman gibi sapsarı kesilmiş olduğu-
nu gördü.

Yanına çağırıp dedi ki: A yoksul, padi-
şahla beraber olmak mı istiyorsun sen?

Adam şöyle cevap verdi: İster yoksul o-
layım, ister olmayayım; aşk oyununda senden aşı-
ğı değilim ya!

Aşk, hakikatte zarar etmektir; sermaye-
sizlikten ibarettir.

Aşk, iflasla zevk bulur, lezzetlenir... şüp-

O ovada bir çoban, sürüsünü yayıyordu.
Sarhoş Mecnun, çobandan bir koyun postu aldı.
Posta büründü, kendisini âdeta koyuna
benzetti.

Çobana dedi ki: Allah için olsun, beni
sürüye al, koyunların arasına kat.

Sürüyü de Leylâ'nın bulunduğu tarafa
sür de bir an olsun Leylâ'nın kokusunu alayım hiç
olmazsa.

Sevgiliden gizli, posta bürünmüş olarak
bir an bile olsa onu göreyim.

Senin de bir zmancağız böyle bir derdin
olsa her kılının dibinde bir mertlik olurdu.

Ne yazık ki erlerin derdi sende yok.. Bu
meydan erlerinin gücüne kuvvetine sahip değilsin!

Nihayet Mecnun, posta büründü. Gizli-
ce sürüyle sevgilinin bulunduğu tarafa gitti.

Önce kendisine bir güzel coşkunluktur
geldi. Fakat sonunda aklı başından gitti, kendinden
geçti.

Aşk gelince su, başından aştı. Çoban,
bu hali görünce onu aldı, elinden tutup sürükledi.

O yıkılmış, kendinden geçmiş sarhoşun
yüzüne sular serpti, bir anda o ateş, suyla yatıştı.

Bundan sonra ertesi gün sarhoş Mec-
nun, bir bölük halkla ovada oturmaktaydı.

Kavminden birisi dedi ki: A yüce kişi,
pek çıplak kaldın.

Ne çeşit elbise seversin? Söyle de he-
mencecik alıp getireyim, giyin!

Mecnun dedi ki: Her elbise sevgiliye lâ-
yık olamaz. Posttan daha çok sevdiğim hiçbir elbise
yok!

Bir koyun postu istiyorum ben. Kötü göz
değmesin diye de ateşe üzerlik tohumu atıyorum!

Mecnun'um atlas kumaşlardan ağır
bezlerden biçilip dikilen elbisesi posttur, Leylâ'yı
seven, post ister, post!

Bense vuslatından bir koku bile ummuyorum. Top, vuslatına erişiyor; benden öndülü kap-tı gitti!"

Padişah dedi ki: Ey yoksul, benim huzurumda aşıklık davasına kalkıştın.

Yalan söylemiyorsan aşık olduğuna şahidin var mı?

Adam dedi ki: Canım, bedenimdeyken aşık değilim. İflâs davasına kalkıştım ama bu meclisin eri değilim ben!

Fakat aşkta can feda ettim mi iş biter. Aşğın işereti, can vermedir.

Ey Mahmud, sen de âşıkım diyorsun, nerede bu davanın delili? Canını feda et de göreyim. Yoksa aşk davasına girişme!

Bu sözü söyler söylemez ruhunu teslim etti, âlemden gitti. Ansızın sevgilinin yüzüne bakarak canını veriverdi!

O aşık, toprak üstünde can verince Sultan Mahmud, derde düştü; gözüne cihan kapkara kesildi.

Sence canla başla oynamak, ehemmiyetsiz birşeyse gel de bizzat oyunu gör, sanatı seyret!

Sana bir an "Gel, gir" derlerse, bu yoldaki boş lâfları duymazsın.

Öyle başsız ayaksız bir hale gelirsın ki elinde ne varsa hepsini oynar, kaybedersın!

Bir haber alayım diye bu yola düştün mü aklın da karmakarışık bir hale gelir, canın da!

HİKÂYE: ALEM DİYARINA GİDEN ADAM

Arabın biri, İran ülkesine düştü. Acemlerin âdetlerine şaşırdı kaldı.

O hiçbir şeyden haberi olmayan Arap, etrafı seyrede ede giderken yolda bir Kalenderha-

he yok ki aşk, iflas edene lâyıktır.

Sen, cihana hükmetmedesin, sonra da aşka giriyorsun. Halbuki aşka benim gibi yanan bir gönül sahibi gerek!

Senin malın, mülkün, ancak vuslat sebebidir. Hele bir nefescik derde düş, ayrılığa sabret bakayım

Vuslat için bu kadar mala mülke, düzene, ne lüzum var? Eğer aşk eri isen ayrılığa düş, dayan seni göreyim!

Padişah dedi ki: Ey varlıktan haberi olmayan, neden boyuna topa bakmaktasın?

Rint dedi ki: Ben de onun gibi başı dönmüşün biriyim de ondan. O bana benzer, ben ona benzerim. Adeta birbirimize karışmışız biz!

Benim değerimi o bilir, onun değerini ben. İkimiz de sersem bir halde yerlere düşmüşüz.

Tensiz başsız, canla yuvarlanıp durmaktayız!

O benim halimden haberdardır, ben onun halinden. Onun derdinden bahseder, beraberce dertleşiriz!

Fakat o topun devleti, benden fazla. Çünkü arada bir onun atının nalını öpebiliyor!

Ben de top gibi başsız ayaksızım ama ben, o toptan da daha perişan bir haldeyim.

Ayak, topun bedenine vurur, halbuki sevgilinin ayağı, bu âşıkın gönlüne değiyor!

Top, birçok çevgân yiyor ama ardından da Eyaz koşmada bari!

Ben, ondan da çok darbe yıyorum ama o benim ardımdan gelmiyor, ben onun peşinden koşuyorum!

Top, zaman zaman onun yanına varıyor, önüne düşüyor. Halbuki ben öyle yoksulum ki sürekli ondan uzak düşüyorum!

Sonunda, o, sevgilinin tapısına varınca vuslatıyla bir neşeye kavuşur.

Arap, yokluğa dalmış kalmıştı. Bütün bu işlerden aklında kalan yalnız bir "Gel, içimize katıl" sözüydü.

Sen de ya yola bas, yahut başını al git. Ya can ver, yahut öğüt dinle, vazgeç bu işten.

Aşk sırlarını canla kabul edersen aşk yolunda can verirsen, baştan geçersin!

Can feda eder, çırılçıplak kalırsın. Bütün olanlardan da aklında sade bir "Gel, içimize katıl" sesi kalır.

HİKÂYE: BEYZADE'YE AŞIK OLAN KUNDURACI KIZI

Şibli, hakikatten, aşk sırlarından bahse-derken bu hikâyeyi kardeşine anlattı;

Dedi ki: Şehrin mektebinde zamanın Yusuf'u denecek kadar güzel bir bey oğlu vardı.

Güzelliği, bütün yücelik divanının fihristiydi. Özelliği, güzellik köşkünden de yüceydi!

Mektebe gelip hocanın önüne oturdu mu bütün talebe feryada gelirdi.

Mektepte yoksul bir kızcağız vardı. Babası malsız, mülksüz bir kunduracıydı.

Gönlünü, o sarhoş putun eline vermiş, onun elinde kalmış, elden avuçtan çıkmıştı!

Tecrübesiz bir çocuk, aşk derdine nasıl tahammül edebilir? Aşk yüzünden dağ bile saman çöpü haline geliyor!

Bir gün mektebe bir hükümet adamı geldi. O kızcağızı, beyzadenin yanında görünce

"Çocuk, baban kim senin?" diye sordu. Çocuk "Neye soruyorsun?" O bildiğin kunduracının kızılım" dedi.

Adam dedi ki: "Bu çocuk, beyzadeyle düşer kalkarsa beyzade, onun huyunu kapar, sefil bir hale gelir."

Sonra o âşık kızın mektebe gelmesini

ne'ye rastladı.

Bir alay rint gördü ki ne başları var, ne ayakları. Hepsi iki âlemi de bir söz bile söylemeden bırakmış, elden çıkarmış!

Hepsi kendini kaybetmiş, anı namusu bırakmış. Herbiri, kötülükte, pislikte öbüründen temiz!

Herbirinin elinde bir şarap testisi vardı. Hiçbirisi şarap tatmamıştı ama hepsi de sarhoştul!

Onları görünce gönlü, onlara aktı; onlardan hoşlandı. Aklını da onların seline kaptırdı, canını dal

Kalenderler, Arabın kendilerine kapıldı-ğını aklını, canını elden aldirdığını görünce,

Hep birden "Gel, içeri gir" dediler. Arap, Kalenderhane'ye girdi.

Onlarla arkadaş oldu, rintliğe başladı; elden çıktı, kendisini kaybetti.

Bir hayli malı, mülkü, gümüşü vardı. Bir anda hepsini harcadı, tertemiz oldu.

Bir rint gelip ona bir hayli şarap sundu, iyice sarhoş edip dışarıya kaptı, koyuverdi.

Arap, çıplak, cañı susuz, dudakları kup-kuru bir halde kavminin bulunduğu yere gitti.

Dediler ki: Sen ne perişan hale gelmişsin. Nerede altının, gümüşün. Uyudun mu yoksa?

Malın mülkün kalmamış, perişan olmuş çıkmışsın. Acem diyarına gidiş sana hayırlı gelmedi.

Yolda hırsıza mı rastladın? Malın ne oldu? Anlat bize de halini anlayalım.

Arap dedi ki: Bir yolda sallana sallana giderken ansızın Kalenderler'e rastladım.

Bundan ötesini bilmiyorum gayri, altın da gitti, gümüş de. Ben de böyle kalakaldım işte!

Dediler ki: Bu kalenderler ne çeşit adamlar, anlat! Arap dedi ki: Halime bakın, görün. Anlatacağım bundan ibaret, bu yeter zaten; ötesi kuru lâf!

okumamış olduğundan

O kanlı yüreği, tabaktan çıkardı. Bütün mektep kanlı gözyaşlarıyla doldu, taştı!

Hem kendisi öldürdü, hem kendisi yaslandı. Ne yapmak lâzımsa yaptı.

Onun mezarını kible edindi. Her an yasıyla yandı yakıldı!

Sen de aşk eriyen yar yüreğini! Yok, aşk eri değilsen boşuna söylenme!

Ey kendini âlemin piri sanan kişi, aşk yolunda bu kızcağızdan da aşağı mısın ki?

HİKÂYE: AŞIĞINI ÖLDÜRMEYE GİDEN KİŞİ

Yüce himmetli biri, bir güzele âşık oldu.

Kazara sevgilisi ölüm döşeğine düştü. Yüzü baldan daha sarı bir hale geldi. Vücudu çalıdan daha cılız, daha zayıf oldu!

Aydın günü, kapkara kesildi. Âdeta ölüm uzaklardan gelip çattı, yakınlaştı.

Bu hali, âşık haber verdiler. Derhal eline bir bıçak alıp koşa koşa gitmeye başladı.

Sevgiliyi öldüreceğim. Eceliyle ölmesin bari demekteydi.

Halk dedi ki: Adamakıllı şaşırdın galiba. Bu öldürmede ne hikmet görüyorsun ki?

Kan dökme, bu öldürmeden el çek. Zaten şimdicek kendiliğinden ölecek zavallı!

Ölüyü öldürmeden ne çıkar ki? Cahilden başka kim var ki ölünün başını kessin!

Âşık dedi ki: Sevgili, benim elimle ölürse, onu ben öldürürsem kısas ederler, beni de öldürürler.

Sonra kıyâmet kopunca da bütün mahşer halkının önünde beni, onun için mum gibi yakar yandırırlar.

Böylece dünyada onun için öldürülmüş

yaşakladı.

Hoca da zavallıyı mektepten uzaklaştırdı. Kızcağız, perişan bir hale geldi.

O oğlanın aşkıyla âdeta bir kora döndü, kor gibi gitti, küllüklerde yurt tuttu.

Aşk, O'na bahar gibi geldi çattı. Canlar yakan şimşek gibi ah etmeye başladı!

Nihayet kendisinden geçti; başına topraklar saçtı; yaşlı bir hale girdi.

Beyzade, çocuğun halini duyunca ona bir adam gönderdi. A perişan çocuk, dedi;

Neden ağlıyorsun, söyle. Maksadın ne? Neden bu kadar feryad edip duruyorsun?

Kız dedi ki: Gönlümü sana kaptırdım; senin aşkıdan feryad ediyorum. Benim aşktan gördüklerimi kimsecikler görmesin!

Bir zamandır beni bekletip duruyor, ateş gibi kararsız bir hale koyuyorsun.

Adam, geri gelip dedi ki: "Senden feryad ediyorum.

Gönlümü sana verdim. Ölüyorum artık; gel de nasıl can veriyorum, gör" diyor.

Beyzade dedi ki: Git, söyle: "Ey başsız a-yaksız, gönlünü büsbütün bana ver, dert etme!

Gönlünü bana yolla. Taneyi harmana gönder, diyor de!

Adam gidip bu sözü söyleyince o da dedi ki: Dur; biraz sabret!

Kız, içeri girip kanlara bulandı. Göğsünü yarıp yüreğini çıkardı;

Madem ki sevgilim benden gönlümü istiyor, göndermememe imkân yok!

Bir tabağa koyup üstünü örttü; getirerek "Al bunu, böylece üstü örtülü olarak götür" dedi.

Yüreğini tabağa koyar koymaz da bir nefes verdi ve derhal canını teslim etti.

Beyzade o tabağı görünce bu yaprağı hiç

Fakat o, can vermemi emrederse bütün
can ülkesi yarım arpayı bile değmez bence!
O emretmedikçe iki âlemde de canımı,
başka birisine teslim edemem... Diyeceğim, bundan
ibaret işte!"

ÜÇÜNCÜ VADİ: MARİFET VADİSİ

Ondan sonra gözüne, başı sonu olmayan marifet vadisi görünür.

Hiç kimse yoktur ki yolun uzunluğu yüzünden gönlü karışmasın, acayip bir hale düşmesin!

O vadinin hiçbir yolu, öbürüne benzemez. Ten yolcusu başkadır, can yolcusu başka!

Yine de can ve ten, noksan ve kendi yüzünden daima geri kalıp yok olmaya, ilerleyip kemâle ulaşmadadır.

Kısaca o vadede görünen birçok yollar var ama herbir yol, yolcusuna göre!

Bu ulu yolda nasıl olur da dertlere düşen örümcek, fille beraber yürür, aynı yolun yolcusu olur?

Herkesin yürüyüşü, derecesine göredir; herkesin yakınlığı halli halinedir.

Sivrisinek, istediği kadar uçsun; kasırga süratini ve kasırga kuvvetini elde edebilir mi hiç?

Yani herkesin yürüyüşü başka başkadır; hiçbir kuş, öbür kuş gibi gidemez.

İşte bilgi, bu yüzden ayrı ayrıdır. Birisi mihrabı bilmiş, bulmuştur, öbürü putul!

Bu değeri yüce yolun önünde bilgi güneşi, doğup parladı mı

Herkes, kadrince bir görgüye sahip olur; herkes hakikat âlemindeki durağını, bucağını bulur.

Yolcuya bu yol, aydınlandı mı dünya külhanı, gözüne gül bahçesi görünür.

olurum; yarın ahirette de onun için yanarım; işte bu bana yeter!

Burada da muradıma erişmiş olurum, orada da. Bana onun için öldürülen ve onun için yanan derler.

Âşıklar bu yola gelmişler, canlarıyla oynamaya koyulmuşlar, iki âlemi de ellerinden çıkarmışlardır.

Can zahmetini ortadan kaldırmışlar, gönüllerini bu âlemden tamamıyla almışlardır.

Can ortadan kalktı da âşık, cansız bir hale geldi mi işte o vakit cananla yalnız kalır, sevgiliye ulaşır.

HİKÂYE: HZ. İBRAHİM'LE AZRAİL

Allah Halil'i, ölüm haline gelince kolay kolay Azrâil'e can vermedi.

Dedi ki: Yürü git, padişaha arzet, de ki: Halil'inden can isteme artık!

Yüce Allah dedi ki: Eğer Halil'imsen Halil'ine canını feda et!

Halbuki ondan kılıçla can almak gerek. Dostundan kim canını esirger?

Birisi, Ey âlemi aydınlatan, neden Azrâil'e can vermiyorsun?

Âşıklar, yolda canlarıyla başlarıyla oynarlar, sen neden canını gözetmedesin dedi.

Halil dedi ki: "Ben, şimdicek can verecektim. Verecektim ama araya Azrâil girdi.

Halbuki ateşe atılırken Cebrâil gelmiş, ey Halil demişti, benden birşey istel!

O zaman bile ben Cebrâil'e bakmadım. Çünkü o, benim yolumu kesiyor, beni Rabbinden alıkoyuyordu.

Cebrâil'e bile baş eğmemişken nasıl olur da şimdi Azrâil'e can veririm?

Allah'tan canını feda et sesini duymadıkça can veremem ben.

FERİDUDDİN ATTAR

HİKÂYE: ÇİN DAĞLARINDA TAŞ KESİLEN ADAM

Bir adam vardı. Çin dağlarında taş kesivermişti. Gözlerinden yeryüzüne gözyaşları yağar dururdu.

Fakat inleye inleye ağladıkça gözyaşları da yere dökülür dökülmez taş olurdu.

O taşlardan biri, bulutun eline geçse kıyâmete kadar elemden, acıktanmadan başka birşey yağdırmaz.

O doğru sözlü, temiz özlü adam, bilgidir. Çin'de bile olsa onu arayıp bulmak gerek.

Çünkü ilim, gayretsiz, himmetsiz kişilerin derdiyle taş kesilmiştir. Ne kadar daha sürecek bu nimeti inkâr eden nankörlerin nankörlüğü?

Bu bela yurdu, tamamıyla kapkaranlıktır. İlim, bu yolda yol gösteren bir muma benzer.

Bu karanlık yerde canına yol gösterecek şey, bilgi cevheridir. Canına canlar katan bilgidir.

Sense bu karanlıkta başsız ayaksız bir hale gelmiş, İskender gibi kılavuzsuz kala kalmışsın!

Elinde ilim cevheri yoksa herkesten daha çok sen pişman olur kalırsın a adamlıktan uzak kişi!

Bu cihan da can âleminde kaybolmuştur, o cihan da. Ten, candan gizlenmiş, kaybolmuştur, can da tenden!

Bu kayboluş âleminden çıktın mı bir yere varırsın ki orası, ancak Âdemoğlu'na mahsus bir yerdir.

Bu hususî yere vardın mı her nefeste yüzlerce sır izler, yüzlerce sırra erersin.

Fakat bu yolda kaldın, bu yolu aşamadın mı vah sana! Sende bütün varlığın kaybolur gider!

Geceleri uyuma, gündüzleri birşey yeme

İçindeki sırrı görür o; deriyi değil. Artık sevgiliden başka bir zerre bile göremez zaten!

Ne görürse hep onun yüzüdür; daima onu seyrederek. Birlikte bütün sırları tamamlar, tam ve kâmil bir er olur, birliğe erer.

Peçe altındaki yüz binlerce sır, güneş gibi parlar, ona yüz gösterir.

Tek bir kişi bütün sırları görsün de kemâle ersin diye yüz binlerce kişi, bu yolda kaybolur gider!

Bu ucu bucağı, dibi kıyısı olmayan denize dalmak, bu denizde dalgıçlık etmek için iç âlemine dalmış bir kâmil er gerek!

Sana sırlar âleminden bir zevk hâsıl olursa her an aşkın, isteğin tazelenir durur!

Adamakıllı susuzluk, işte buradadır. Yüzbinlerce kan, işte burada helâl olur, dökülür gider!

Göge bile el atsan "Daha yok mu" sözünü bir an bile bırakma!

Göğü bile irfan denizinde boğ. Buna imkân bulamazsan bari başına yolda toprakları saç!

A gaflet uykusuna dalmış kişi, kutlanacak bir halin yoksa neden kendine yas tutmuyor, neden kendine ağlamıyorsun?

Sevgilinin vuslatına erişemedin, o vuslattan neşelenmediysen bari kalk da ayrılık yaşını tut!

Sevgilinin yüzünü görmüyorsan hiç olmazsa şaşkın bir halde oturma da sırlara mahrem olmayı dile!

Bulamıyorsan bari utan da aramaya koyul. Eşek gibi ne vakte kadar başıboş, yularsız dolaşıp duracaksın?

Bekçi dedi ki: "Bir adam hem bekçi, hem de âşık olursa, bu iki işe birden gırışirse hiç uykusu gelir mi?

Bekçiye uyku yaraşır mı? Hele o bekçi bir de âşık olursa!

Başımda bir bekçilik vardı; bir de bu canla başla oynayış derdi, bu aşk belâsı başıma geldi.

Artık nasıl uyuyabileyim ki bu uyku, kimseden ödünç de alınmaz!

Aşk, her gece beni deniyor, bekçiye bekçilik edip duruyor!"

Yani bekçi, kâh gezer dolaşır, sopacığını kakar; kâh dertlere düşer, yüzünü başını döverdi!

O uykudan, huzurdan, o yemeden, içmeden kesilmiş âşık, bir an uyusaydı aşk, ona başka işler ederdi.

Fakat o, bütün gece feryadü figan etmekte, halkı uyutmamaktaydı!

Bir dostu dedi ki: A yamp yakılan, bütün gece bir an bile uyumuyorsun, bu ne hal?

Bekçi cevap verdi: Bekçi uyumaz; âşıkın yüzünde gözyaşından başka su bulunmaz!

Bekçinin işi gücü, uykusuzluktur; âşıklarda yüz suyu, şeref ve yücelik bulunmaz!

Uyku yerinden gözyaşları coşup durdukça uyumaya imkân mı vardır?

Âşıklıkla bekçilik, birbirine dost oldu; uyku gözümden çıktı, denizlere aktı gitti!

Bekçiye âşıklık, ne de güzel geldi çattı. Uykusuzluk, onun ta içine işledi!

Bir adama uykusuzluk hoş gelirse artık uyku, onun kafasına girer mi hiç?

Ey adam, sen de hakikatı arıyorsan u-yuma. Yok eğer davan, lâftan ibaretse Allah rahatlık versin, hayırlı uykular!

Gönül civarında bir hayli bekçilik et. Çünkü o civarda hırsızlar vardır!

de sende de belki bu istek oluşur.

İstekte kayboluncaya kadar, gündüzleri yemekten, geceleri uykudan kesilinceye kadar iste!

HİKÂYE: UYUYAN AŞIK

Bir âşık aşkın şiddetinden perişan bir hale gelmiş, ağlaya inleye bir yol ağzına düşmüş, uyuuya kalmıştı.

Sevgilisi baş ucuna gidip onu uyumuş, kendinden geçmiş görünce

Bir kâğıt parçasına onun haline uygun birşeyler yazdı, âşkın elbisesine bırakıp gitti.

Âşık, uykudan uyanınca kâğıdı gördü; okudu, gönölü kan kesildi.

Sevgilisi şöyle yazmıştı: Ey susup dalmış adam, tüccarsan kalk, para kazan!

Yok, zahitsen geceleri uyuma, kulluk et, mücadelede bulun!

Bu da değil de âşıkısan utan. Âşıkın gözünde uyku ne gezer?

Âşık, gündüzleri yel gibi eser savurur, geceleri yanar yakılır, âleme ay ışığı gibi ışık verir!

A nürsuz, pirsiz, madem ki ne osun, ne bu... Aşkımızdan söz etme; yalan davalara girişme!

Âşık, öölüp kefene sarılmadıkça yatar uyursa ona da âşık derim ama kendine âşıktır o!

Madem ki sen, bilgisizlikle aşk yoluna girdin, uykular hayrolsun, Allah rahatlık versin. Sen bu işin ehli değilsin!

HİKÂYE: AŞIK BEKÇİ

Bir bekçi âşık olmuştu. Ne sabrı kalmıştı, ne kararı. Ne gecesi geceydi, ne gündüzü gündüz!

Bir arkadaşı, o uyuyup dinlenmeyen âşıkı dedi ki: A uykudan, huzurdan mahrum kalan, bir an olsun uy, dinlen!

Yok, bu âlem mülküne kanarsan ebediyen zarara düşer kalır, birşey elde edemezsin!

Saltanat, daima marifettedir. Çalış çabala da sende marifet sıfatı meydana gelsin.

İrfan âleminin sarhoşu olan, bütün âlem halkına sultan kesilir.

Bu âlemin saltanatı, onun gözüne küçük birşey görünür. Dokuz gök, onun denizinde bir gemi kesilir!

Âlemdeki padişahlar, bu kıyısız bucaksız denizden bir içim su içseler de zevkini alsalardı

Hepsi derde düşer, yaşlanır, dertten birbirlerinin yüzlerine bile bakmazlardı!

HİKÂYE: SULTAN MAHMUT İLE MECZUB

Sultan Mahmud, bir yıkık yere girdi. Orada bir deli divane gördü.

Adamcağız dertlere düşmüş, başını önüne eğmiş; sırtına âdeta bir dağ yüklenmişti.

Padişahı görünce bağırdı: "Geri dur. Yoksa can evine yüzlerce çavuş yollar, seni can evinden yaralarım!

Sen padişah değilsin; himmetin pek aşağı, pek bayağı! Sen Allah'ın nimetlerine nankörlük ediyorsun!"

Sultan Mahmud dedi ki: "Kâfir deme bana. Benimle bir söz konuş, fazla söyleme!"

Meczub "A hiçbir şeyden haberi olmayan, kimden uzak düştüğünü, nasıl baş aşağı, altüst olduğunu bilseydin.

Başına kül ve toprak da serpmez, daima ateşler saçardın" dedi.

DÖRDÜNCÜ VADI İSTİĞNA VADİSİ

Bundan sonra "İstiğna Vadisi" gelir. O

Gönül hırsızları, yolu tutmuştur. Gönül cevherini koru hırsızlardan!

Bu bekçiliği huy edindin mi aşk, derhal ortaya çıkar, marifete erişirsin.

Şüphe yok, bu kan denizinden insan, marifeti uykusuzlukla elde eder.

Bu yolda yanına azık olarak uykusuzluk alan kişi, Allah katına vardı mı onun yanına uyanık bir gönül götürmüş olur.

Madem ki gönül uyanıklığı, uykusuzlukla elde ediliyor; gönül, vefakârlık et de az uyul!

Sana ne kadar söyleyeyim? Varlığın boğuldu mu feryadü figan, boğulan adamı kurtarmaz.

Aşıkların hepsi yol aldılar; gittiler; onların hepsi, sevgide Allah sarhoşudurlar!

Sen karı gibi otura dur. O erler, ne içmek lâzımsa içtiler.

Kimde Allah aşkının zevki zuhur ederse o adam, iki âlemin anahtarını da tez elde eder.

O, kadınsa bile kadri yüce bir er kesilir, hele erse uçsuz bucaksız bir deniz haline gelir.

HİKÂYE: AŞK ERİNİN ÖZELLİKLERİ

Abbase, birisine dedi ki: Ey aşk eri, ki-me sevda derdinin zerre kadar ışığı vursa

Erse ondan bir kadın doğar, kadınsa onda bir er vücade gelir.

Âdem'den kadının doğduğunu görmedin mi? Meryem'den erin doğduğunu duymadın mı?

Fakat ne lâzımsa hepsi de tamamlanmadıkça bu iş, kimseye tamamıyla açılmaz.

Bunu elde ettin mi gönlünde ne varsa hepsini elde edersin.

Bunu saltanat bil, bunu devlet say. Bu âlemin bir zerresinin bile dinden bir zerre olduğunu bill!

cik gölge ortadan kalkmıştır!

Göklerle yıldızlar parça parça yere dökülseler say ki âlemde ağacın birinden bir yaprak eksilmiştir!

Balıktan aya kadar ne varsa hepsi yok olsa sanki total bir karıncanın ayağı, bir çukura batmıştır!

İki cihan da tamamıyla yok olsa sanki âleminden bir kum tanesi yok olmuştur!

Cinlerden, insanlardan eser kalmasa say ki yağmurun bir damlası eksilmiştir!

Bütün bunlar, toprağa dökülse, mahvol-sa bir hayvanın tek bir tüyü yok olmuş, ne zararı var ki?

Bu dokuz kap, birden kaybol-sa say ki yedi denizden bir damla azalmış!

Bu âlemde bir parça değil, âlem tamamıyla mahvol-sa sanki yeryüzünden bir saman çöpü eksilmiş, yok olmuş!

HİKÂYE: KUYUYA DÜŞEN DELİKANLI

Köyümüzde ay gibi güzel bir delikanlı vardı. Yusuf gibi kuyuya düştü.

Üstüne bir hayli taş, toprak dökülmüş-tü. Nihayet onu, birisi kuyudan çıkardı.

Pek kötü bir hale düşmüş, iki solukluk ömrü kalmıştı.

O güzel huylunun adı Muhammed'di. Ahirete bir adımlık yolu kalmıştı âdeti.

Babası görünce dedi ki: "Oğul, ey babasının gözünün ışığı, ey babasının canı,

Ey Muhammed, lütfet de babana bir söz söyle!" Delikanlı dedi ki: "Artık nerde söz?

Nerde Muhammed, nerde babası, nerde kimse?" Ancak bu sözleri söyledi ve hemen can verdi.

vadide ne dava vardır, ne mânâ!

O âlemd e isteksizlikten bir kasırğa kopar ki bir anda bütün bir ülkeyi birbirine katar, kırar geçirir!

Yedi deniz, burada bir gölcük sayılır. Yedi cehennem, burada bir kıvılcım kesilir!

Burada sekiz cennetin de hükmü yoktur. Burada yedi cehennem, buz gibi domuş kalmıştır.

Şaşılacak şey. Burada bir karıncaya bile her solukta sebepsiz, dertsiz yüz fil kuvveti verilir.

Bir kuzgunun aklı ersin diye yüzlerce kervan içinde bir adam bile diri kalmaz!

H z. Âdem'e bir mum yansın da ışık versin diye yüz binlerce yeşiller giyinmiş melek, gamdan yanar yakılır!

H z. Nuh, o tapıda usta oluncaya kadar yüz binlerce cisim, ruhsuz kalmıştır!

Aralarından bir İbrahim çıksın da hakikata erişsin diye orduya yüz binlerce sinek üşüşmüştür!

H z. Musa can gözüne sahip olsun diye yüz binlerce çocuğun başı kesilmiştir!

Yüz binlerce halk zünnar kuşanmıştır da nihayet bir İsa, sırlara ulaşmıştır!

Yüz binlerce can ve gönül, yağma edilmiştir de sonunda H z. Muhammed (S.A.V.), bir gecelik miraca çıkmıştır!

Burada ne yeninin değeri vardır, ne eskinin. Burada istersen bir iş yap, istersen yapma!

Gönül cihanının tamamıyla yanıp kebab olduğunu görsen tut ki bir rüya görmüşsün!

Bu denize binlerce can düşüp boğulsa sanki uçsuz bucaksız bir denize bir çiğ tanesi düşmüş gibi olur!

Yüz binlerce baş uykuya yatsa, bu âlemden göçüp gitse sanki güneşin doğmasıyla bir zerred

di. Hiç kimse bu derdin dermanını bulamadı.

Durdun mu buz kesildin, dondun gitti.
Kâh leş haline gelirsin, kâh ölür gidersin!

Yok, durmadın da daima koşup durdun
mu boyuna "Gel" sesini duyar durursun!

Ne gitmenin faydası var, ne durmanın.
Ne ölürsün, ne doğarsın.

Ne çare. Pek zor bir işe düştün. İş zor,
üstadın da yok!

Ey susup edip duran kişi, bu işe giriş-
me, girişe dur! Kendine gel. Bu işi bırak, boşla; işe
sarıl, işe giriş!

Hem işi bırak, hem işe giriş. İşini hem a-
zalt, hem çoğalt!

Bir iş çıkar da bu işe derman olursa işin
sonuna kadar işsiz kalmazsın.

Yoksa bir iş çıkmaz, derdine derman ol-
mazsa nasibin ancak işsizliktir.

Önce yaptığın işi bırak. Bunu yapman
da doğrudur, yapmaman da. Ha yapmışsın, ha yap-
mamışsın!

Burada gereken iş nedir? Tanınmaz, bi-
linmez ki; nasıl anlar, bilirsin? Fakat olur ya, belki
tanır, bilir de o işe koyulursun!

Hele isteksizliğe bak, istîğnayı bir gör!
İstersen şarkı söyle, ister bağır, yolun!

İstîğna şimşegi, burada öyle bir çakmış-
tır ki onun alevinden derhal yüzlerce cihan yanmış
yakılmıştır!

Burada yüzlerce cihan, topraklara dö-
külür. Bu vadide cihan olmazsa olmasın; ne zararı
var ki?

HİKÂYE: LEVHAYA YAPILAN ŞEKİLLER

Görmüşsündür ya; akıllı hakim, önüne
topraktan yapılma bir levha alır;

Ey gönül gözü açık yol eri, sen de bir bak, bir gör. Muhammed nerde, Adem nerde?

Âdem nerde kaldı; soyu sopu nereye gitti? Cüziyatın adı nerde, külliyyatın adı nerde?

Nerde yeryüzü, nerde dağ, nerde deniz, nerde gök? Nerde peri, nerde şeytan, nerde melek?

Nerde şimdi o topraktan yaratılan yüz binlerce ten? Nerde şimdi o yüz binlerce tertemiz can?

Nerde can verme çağındaki deprenmeler, kıvranmalar? Nerde birisi, nerde can, nerde ten? Hepsi hiç mi hiç?

İki cihanı da, daha yüz binlerce âlemi de araya toptasan, her ne varsa hepsini karsan, karıştırsan

Sana ancak bir serap görünür; kalburun üstünde kalan bir hiçten ibarettir!

HİKÂYE: YUSUFU HEMEDÂNÎ'NİN ÖĞÜTLERİ

Can gözü açık, yüreği temiz, gönlü uyanık Yusufı Hemedani,

Dedi ki: Ömürlerce göğün daha yücesine çık, sonra yerin ta dibine in.

Ne varsa, ne olmuş ve ne olacaksa; iyi, kötü, hepsi de bir zerreden ibarettir;

Hepsi de Allah'ın cömertlik ve ihsan denizinden bir damladır. Bu âleme bir insan bile gelmiş, yahut gelmemiş, ne çıkar bundan?

A bön kişi, bu vadiyi aşmak pek kolay değildir. Fakat sen bilgisizliğinden kolay sanıyorsunuz!

Şu gönlün yüzlerce defa kan kesilse yine bir konağını bile aşamazsın.

Her an, bir âlem boyunca yol aşsan baktın mı görürsün ki henüz ilk adım attığın yerdesin!

Hiçbir yolcu, bu yolun sonunu göreme-

tan sonra bu garip ihtiyara huzur ve istirahat nasip olur mu hiç?

Ben ne yücelik isterim, ne horluk. Keşke beni kendi aczimle bıraksaydın!

Uluların nasibi dert ve zahmet olunca küçükler nerden hazine elde edecekler, define bulacaklar? Buna imkân mı var?

Peygamberler, bu işe girişmişler, katlanıyorlar. Fakat benim kudretim yok, tahammülüm yok. Benden vazgeç!

Fakat candan da söylesem ne faydası var? Ne söylersem söyleyeyim, sen istemedikçe fayda vermez ki!"

Bu tehlike denizine düşmüşsün ama keklik gibi koldan, kanattan da ayrı kalmışsın, uçamıyorsun.

Bu yolun dibi sonu olmadığını, yolda da canavarlar bulunduğunu bilseydin hiç böyle yola düşmeyi diler miydin?

Önce aklın başından gider, kararsız bir hale gelirsin; sonra da bu deryaya daldın mı artık kıyıyı bulabilirsen bul. Canını kurtarabilirsen kurtar!

HİKÂYE: BALA YAPIŞIP KALAN SİNEK

Bir sinek, rızık için dolaşıp dururken bir köşe duran bal küpünü gördü.

Bal sevgisiyle gönlü, elden gitti. Coştı, köpürdü, feryada başladı; nerde bir er ki, dedi.

Benden bir arpacık alsın da o küpe atılmamı sağlasın!

Vuslat dalım hiç böyle meyva verir mi bir daha? Baldan daha iyi ne var ki?

Birisi, sineğin isteğini yerine getirdi. Küpün ağzını açtı, ondan bir arpa alıp sineğin küpün içine girmesine yardım etti.

O levhaya çizgiler çizer, şekiller yapar;
duran ve dönen yıldızları resmeder.

O levhaya hem gökyüzünü yapar, hem
yeryüzünü. Kâh buna hükmeder, kâh ona!

Levhaya yıldızları, burçları çizer, hem
batanları resmeder, hem yeni doğanları.

Levhanın üstünde yıldızların kutlu za-
manlarını da hesaplar, kutsuz zamanların da. Do-
ğum evini de oraya çizer, ölüm evini de.

Derken hesabını yapıp neticeyi aldıktan
sonra levhanın bir ucundan tutar;

Üstündeki şekilleri, çizgileri tamamıyla
siler, hiçbir şey bırakmaz. Sanki levhada o şekiller
hiç yokmuş!

İşte bu ızdıraplarla dolu âlemin sureti
de aynen bu levhanın üstündeki şekiller, suretler gi-
bidir; hepsi de hiçtir, hiç!

Fakat senin bu seçilmiş hazineyi elde et-
meye gücün yetmez. Yürü, buradan yüzünü çevir de
bir bucakta oturadur!

Bütün erler, burada kadın kesilirler. Bu-
rada iki âlemden de bir işaret bile bulamazlar.

Madem ki bu yola gitmeye gücün yok;
dağ gibi olsan yine bir saman çöpü kadar bile değe-
rin yoktur.

HİKÂYE: PİRİN ALLAH'TAN İSTEĞİ

Sır ehlerinden bir ere sırlar âleminin per-
desi açıldı.

Derhal hâtif seslendi: Ey dertli, çabuk
ne diliyorsan dile, hemencecik elde et!

Pîr dedi ki: "Ben gördüm, peygamberler
daima belâya uğruyorlar.

Nerde bir zahmet, nerde bir belâ varsa
herkesten önce peygamberleri gelip buluyor.

Peygamberlerin nasibi bile belâ olduk-

kâhlar, alır gidersin.

Şeyhin sevdası temelliydi, sağlamdı.
Derhal hırkayı çıkarıp attı, hemen işe koyuldu.

Eline bir köpek alıp pazara düştü; bir yı-
la yakın bir müddet hep bu işle uğraştı.

Başka bir sofi, evvelce onunla arkadaş-
tı. Şeyhi görünce dedi ki: A adam olmaz herif,

Otuz yıldır erlik ettin de sonunda bu işe
nasıl düştün? Senin yaptığın bu işi kim yapmıştır
ki?

Şeyh cevap verdi: Ey gafil hikâyeyi uzat-
ma. Çünkü eğer işin üstündeki perdeyi kaldırırsan
kötü olur.

Bu sırları Yüce Allah bilir. Ya benim işi-
mi sana da verirse!

Senin bu kınamanı duyar da köpeği be-
nim elimden alır, senin eline verirse!

Daha ne söyleyeyim? Gönlüm dertlere
düşmekten, ah edip durmaktan ne hallere geldi de
bir an bile bir yol eri olmadı!

Boşuna yere bir hayli söylendim dur-
dum da sizden bir kişi bile bu sırları araştırmadı.

Siz de yol sırlarını bilerseniz o vakit söz-
lerimi anlarsınız.

Bu yolda bundan fazla da söylesem her-
kes uykuda; faydası yok! Nerde yol alan birisi, ner-
de?

HİKÂYE: DERVİŞİN ŞEYHİNDEN İSTEĞİ

Bir derviş, şeyhine dedi ki: Huzur âlemi-
ne dair bir nükte söyle! Şeyh cevap verdi: Uzaklaş!

Siz, şimdi yüzlerinizi yıkarsanız ben, o
zaman bir nükte söyler, ortaya bir sır atarım.

Pislikte misk kokusu varmış, ne fayda?
Sarhoşlara nükte söylemenin ne faydası var?

Sinek, bala düşünce eli ayağı adamakıllı yapışıp kaldı.

Kurtulmak istedikçe yapıştı. Sıçramaya çalıştıkça daldı.

Feryad etti: Beni bu bal kahretti, zehirden beter oldu bana!

Demîn bir arpa verdim. Şimdi iki arpa vereceğim, yeterki birisi çıksın da beni şu belâdan kurtarsın!

Hiç kimse bu vadide bir an bile aylak durmamalı. Bu vadiye, akli başında olan kişiden başkası dalmamalı!

Ey işi gücü darmadağan olmuş gönül, nice güzel vaktini gafletle geçiriyorsun.

Kalk. Bu aşılması güç vadiyi aş. Uç, kol kanad aç; candan gönülden alâkanı kes!

Çünkü canla, gönülle beraber gidersen müşriksin. Hatta müşriklikten de gafilsin!

Canı yola saç, gönlünü feda et; yoksa isticna ile işi değiştirirler!

HİKÂYE: KÖPEKÇİNİN KIZINA AŞIK OLAN ŞEYH

Hırkaya bürünmüş ünlü bir şeyh vardı. Bir köpekçinin kızına âşık oldu; bu sevdâ, şeyhin aklını elinden aldı.

O kızın aşkıyla öyle güçsüz düştü ki gönlünden kan dalgaları, deniz gibi köpürmekteydi!

Belki yüzünü görürüm diye kızın mahallesinde köpeklerle beraber yatmaktaydı.

Kızın anası bunu duydu. Dedî ki: Şeyhim, nasıl oldu da gönlünü kaptırdın, yolunu azıttın?

Eğer kızı elde etmek istiyorsan, malûm ya, bizim sanatımız ancak köpekçilik.

Bizim rengimize boyanır, sen de köpekçilik edersin. Bir yıl sonra da Allah'ın emriyle kızı ni-

zenti de ancak birşeyden ibarettir!

Herşey, birşey oldu mu ikilik kalmaz.
Burada benlik de ortadan kalkar, senlik de!

HİKÂYE: HEDİYE KABUL ETMEYEN ŞEYH

Bir kocakarı, Ebu Ali'nin yanına gitti, yanında bir de altın varak götürerek, bunu benden kabul et, al dedi.

Şeyh dedi ki: Sözüm var, Allah'tan başka kimsecikten birşey almayacağım.

Kocakarı hemen şu sözleri söyledi: Ey Ebu Ali, sendeki bu şaşılık da nerden meydana geldi?

Sen bu yolda iş başarıp hüküm yürütecek adam değilsin. Şaşı değilsen nasıl oluyor da biri iki görüyorsun?

Burada, er olanın gözüne başkası görünmez. Çünkü burada ne Kâbe vardır, ne kilise!

Er, bütün sözleri ondan duyar, herşeyi onunla var görür.

Alemde ondan başka kimseyi görmez. Zaten ondan başka hiç kimse kalıcı değil ki!

Hem herşey, ondadır; hem ondandır, hem de onunla kalıcıdır. Aynı zamanda da onun varlığı, bu üçünden de uzaktır. İşte bu, iyi bir anlaşıdır.

Kim, birlik denizinde yok olmazsa isterse şeklen adam olsun, mertebesi yüce bulunsun; adam olmamıştır vesselâm!

Fakat ister hünerli olsun, ister kusurlu... Kimin gayp âleminde gizlenmiş bir güneşi varsa

Nihayet bir gün gelir; o güneş, bulutlardan sıyrılır, onun üstüne doğar, ışıklarını yayar.

Kim, kendi güneşine ulaşırsa iyice bil ki iyiden de kurtulur, kötünden de!

Sen, var oldukça iyi, kötü vardır. Fakat

BEŞİNCİ VADİ: TEVHİD VADİSİ

Bundan sonra önüne tevhid vadisi, yah nız başına ve geride kalma konağı gelir.

Bütün yüzler bu vadiye yönelse herkes, bir gömlekten baş çıkarır.

Sayı, çok da olsa, az da olsa bu yolda birlikte birleşir, hep bir olur. Her sayı, birin bir kere daha tekrarından ibarettir zaten.

Sayı, çok da olsa, az da olsa bu yolda birlikte birleşir, hep bir olur. Her sayı, birin bir kere daha tekrarından ibarettir zaten.

Sayı, çok olsa her sayıda daima o bir vardır. O bir sayısı boyuna tekrarlanır da tamam olur.

Fakat buracıkta sana açık olan bir, o tek Allah değildir ha. Sayıda tekrarlanıp duran birdir!

Bunun ne haddi vardır, ne hesabı. Şu halde ezele de bakma, edebe de!

Ezel de, ebet de daimî olarak mahvoldu gittii mi arada ne kalır? Hiç!

Madem ki herşey hiçtir, hiçlikten ibarettir; madem ki bütün bunlar hiçtir, hakikatte yokluktan başka ne vardır ki?

HİKAYE: AZİZ'İN MECZUBA SORUSU

Bir aziz meczubun birine "Âlem nedir? Şu kurulu düzeni bir anlatıversene" dedi.

Meczip dedi ki: "Bu şan ve şöretle dolu olan âlem yüz türlü şekillerle donanıp bezenmiş bir süs ağacına benzer.

Birisi baştan aşağı bir el sürdü mü şüphe yok ki bütün o şekilleri bozar, hepsi de bir tek mum olu gider.

Madem ki hepsi mumdur, mumdan başka birşey değildir; yürü vazgeç, o kadar donantı, be-

rünür olur!

Ne şaşılacak şey... Sır mektebinde yüz binlerce akıllı, dudakları kurumuş, susuz ve perişan bir hale düşmüş görürsün!

Burada akıl kimdir ki? Kapı dibine düşmüş anadan doğma kör ve sağır bir çocuk!

Bu sırrın bir zerresi kime vursa, kimi ışıklandırır o iki cihan sultanlığı sırrına erişir!

Fakat bu adam, zaten tamamıyla yok olmuştur. Âlemde de bir kıl ucu kadar varlık görmez.

Bu adam tamamıyla yok olmuştur. Yoktur ama herşey bu adamdan ibarettir. Varlıktan meydana gelmiştir bu adam. Fakat yokluk da yine bu adamdır!

HİKÂYE: LOKMAN-I SERAHSÎ'NİN DUASI

Lokmanı Serahsî dedi ki: Ey Rabbim, ihtiyarım, başım dönüyor, yolumu sapıtmışım!

Bir kul ihtiyarladı mı onu sevindirirler, eline azat kâğıdını verirler, azat ederler.

A padişahım, ben de senin kulluğunda kapkara saçlarımı kara döndürdüm!

Bir hayli dertler çekmiş kulum. Sevindir beni. İhtiyarladım, azat kâğıdımı ver, azat et beni!

Bir ses seslendi: Ey Allah'ın haremünün en has kulları arasına girmiş olan, kulluktan kurtulmak isteyen,

Aklını kaybeder, delirir. Artık ona birşey de teklif edilmez. Sen de bu ikisinden, akıl ve tekliften çık, delilik âlemine ayak bas!

Lokmanı Serahsî, Rabbim, dedi; ben de daima aklım gitsin, teklif ehli olmayayım diye isteyip duruyorum ya. Zaten senden istediğim bundan ibaret vesselâm!

Sonra tekliften ve akıldan kurtuldu. Ayaklarını vurarak, ellerini çırparak güle oynaya de-

sen kayboldun, aradan çıktın mı bütün hepsi boş şeylerdir.

Sen, kendi varlığında kalırsan iyiyi, kötüyü görürsün, yol da uzar gider!

Önce yoktun sen. Yokluktan meydana geldin... Varlığına kapıldın kaldın.

Keşke önce nasılsan öyle kalaydın. Yani varlığın olmasaydı, yok olsaydın!

Kötü huylardan tamamıyla arın, ondan sonra avucuna yel al, sonra da toprak ol!

Sen, külhana benzeyen içinde, ne pislikler var, nerden bileceksin?

Yılanlar, akrepler, hep seninle beraber örtü altına girmişlerdir. Hepsi de uykuya dalmış, kendilerinden geçmişlerdir.

Bir kıl ucu kadar onlara meydan verdin mi herbiri, büyür, kuvvetlenir, yüz yılan büyüklüğünde bir ejderha kesilir.

Herkesin, yılanlarla dolu bir cehennemi var. Kendine cehennem hazırlama; yapacağın başka iş var senin.

Sen, bunlardan birer birer kurtulur, arınırsan toprağa gittin mi rahatça uyursun.

Fakat arınmadın mı yılan olsun, akrep olsun; bunlar, sana musallat olurlar, ta kıyâmet gününe kadar sana azap eder dururlar.

Ey Attar, daha ne kadar bu geçici sözlerle oynayıp duracaksın? Hadi, yine tevhide gel, birlikten bahset!

Evet, yolcu bu birlik makamına erişti mi yoldan o makam da kalkar, yolcu da!

Hepsi kaybolur gider. Çünkü O, meydana çıkar. Herşey dilsiz olur; çünkü O, söyler,

Küçük olur, büyük kesilir. Ne bütün kahr, ne parça! Öyle bir suret meydana gelir ki ne cismi vardır, ne canı, ne parçası!

Bu dördü de dördünden uzak olarak oluşur. Yüz binler, yüz binlerden uzak bir halde gö-

**HİKÂYE: EYAZ'IN SAYGI
GÖSTERMEMESİ**

Mübarek bir gündü. Ordu, Sultan Mahmud'a arz ediliyor, huzurunda geçit resmi yapıyordu.

Ovada sayısız asker vardı. İleride yüksek bir tepe vardı, Padişah oraya çıktı.

Eyaz'la Hasan da yanındaydı. Her üçü de de oradan orduyu seyrediyordu.

Bütün âlem, fillerle, atlı askerlerle dolmuştu. Ordu, karınca ve çekirge gibi her tarafı kaplamıştı.

Cihan, öyle bir ordu görmemiş, bundan önce kimse böyle bir asker seyretmemişti.

Şanlı padişah has kölesi Eyaz'a dedi ki: "Ey Eyaz,

Bu kadar asker ve fil benim ama ben seninim, benim padişahım sensin!"

Padişah bu sözü söylerken Eyaz, öylece duruyor, hiç aldırış bile etmiyordu.

Orada padişaha bir saygı göstermedi. Bana böyle buyurdu diye hiçbir cevap da vermedi.

Hasan'ın canı sıkıldı, A köle dedi. Padişahın sana bu kadar saygı gösteriyor da

Sen öylece duruyor, aldırış bile etmiyor, eğilmiyor, yanında edep göstermiyorsun.

Neden edebe uymuyor, saygı göstermiyorsun? Padişah huzurunda hürmet bu mudur?

Eyaz bu sözü duyunca dedi ki: Buna iki tane uygun ve yerinde cevabım var.

Birisi şu: Eğer bu kul gösterişsiz olarak Padişahın huzurunda bir saygı gösterse

Ya horlukla yanında yerlere serilmeli; yahut da zilletle bir söz bulup söylemeli!

Halbuki Padişaha karşı aşağılık göstermekte herkes eşittir. Herkes, ona karşı aşağıdır. hordur.

lilik âlemine dâldı.

Dedi ki: Şimdi bilmem kimim? Kul değitim bu muhakkak. Fakat neyim ben?

Kulluk öldü gitti, fakat hürlük de kalmadı. Gönülde zerre kadar ne gam var, ne neşel

Sıfatlardan kurtuldum, sıfatsız bir hale geldim, Ârifim ama marifetim yok!

Bilmiyorum, sen ben misin, yoksan ben sen miyim? Sende kayboldum, benliğim kalmadı, senlik de yok oldu!

HİKÂYE: SEVGİLİSİ SUYA DÜŞEN AŞIK

Yanlışlıkla birisinin sevgilisi suya düştü. Âşıkı da derhal kendisini suya attı.

İkisi birbirine kavuşunca sevgilisi sordu: A hiçbir şeyden haberi olmayan.

Hadi ben şu nehre düştüm; sen ne diye kendi kendini attın?

Âşıkı dedi ki: "Evet, ben kendi kendimi attım. Doğru ama kendimi senden ayırdelemiyorum kil

Nice zamandır ki ben, senin senliğinde kayboldum, hiç şüphe yok, kendimi bulamıyorum.

Sen mi bensin, ben mi senim? Bu ikilik ne zamana kadar sürecektir? Ya ben senim, ya sen bensin, yahut da sen sensin!

Sen ben olur, ben de sen olursam bu, böyle gittikçe ikimiz de bir olduk gitti!"

İkilik kaldıkça şirketsin. İkilik kalktı mı tevhid güneşi doğdu, parladı demektir.

Sen, onda yok olursan tevhit budur. Bu yok oluşu, bu kayboluşu da kaybet, bundan da geç. İşte tefrit de budur!

yanında bulunur, nasıl secdeye vararım?

O anda birisini görürsem o, ben değilim.
Cihan padişahıdır o.

Sen ister bir lütufta bulun, ister yüz lütufta, o efendiliği, kendine yapıyorsun zaten.

Bir gölge, güneşin vurmasıyla koybulur, ortadan kalkarsa nasıl olur da güneşe saygı gösterir, hürmette bulunur?

Eyaz'ın, senin huzurunda bir gölgeden ibarettir. O da senin yüzünün güneş doğdu mu yok olup gidiyor!

Kul, varlığından fani olur, varlığı kalmazsa dilediğini yap, sen bilirsin O kalmadı ki, yok ki!

ALTINCI VADİ: HAYRET VADİSİ

Bundan sonra hayret vadisine gelirsın. Burada işin gücün dert ve hasret olur.

Sanki her solukta sana bir kılıç vurulur... Her solukta bir sıkıntıya uğrar, bir derde çatarsın.

Ah eder, dertlenir yanar yakılırsın. Gecen, gündüzün böyle geçer. Ne gecen geceye benzer, ne gündüzün gündüze.

Bu vadiye giren adamın vücudunda her kılın dibinden, kılıçla değil de kendiliğinden kanlar damlar, elemeler yağar!

Bu adam, donmuş, buz kesilmiş bir ateştir. Yahut bu dertle yanıp yakılan bir buzdur!

Hayran olan adam, bu makama varınca hayretlere düşer, şaşırır kalır, yolunu yitirir.

Tevhid makamında canına yazılanların hepsini kaybeder. Hatta kayboluşu bile kaybeder gider!

Ona sarhoş musun, ayık mı; var mısın, yok musun?

Ortada mısın, değil misin? Yoksa bir kıyıda mısın? Gizli misin, aşikâr mı?

Ben kim oluyorum ki bu işe girişeyim de âlemin içinde kendimi göstereyim, sivrileyim!

Kul da onun, ihsan da. Ben kimim ki? Ferman, onun fermanı!

Zaten bu kutlu padişah, bugün Eyaz'a gösterdiği şu lûtfu, her gün gösterip duruyor.

İki âlem de emrine uysa, iki cihanda da hutbesi okunsa, saltanatı yürüse bilmem lûtfunun karşılığı ödenir mi?

Ben bu işe nasıl girişebilirim? Kim oluyorum, nasıl bu işe kalkışırım?

Ne yerinde olabilirim ben, ne de baş koyabilirim? Zaten kimim ki huzuruna çıkabileyim?

Hasan, Eyaz'ın bu sözlerini duyunca "Aferin Eyaz, haddini tam biliyorsun.

Ben de tasdik ettim ki padişahın yüzlerce lûtfuna, yüzlerce ihsanına lâyıksın.

Öbür cevabı da söyle!" dedi. Eyaz, "Onu senin yanında söylemek doğru olmaz.

Padişah yalnız olsaydım onu da söylerdim.

Fakat sen, onu duyacak kadar yakın değilsin. Nasıl söyleyeyim? Sen,, padişah değilsin ki" dedi.

Sultan Mahmud, derhal Hasan'ı gönderdi; o da gidip orduya katıldı.

O anda ne biz kaldı, ne ben! Hasan, bir kıldan ibaretse o bile kalmadı.

Padişah dedi ki: İşte yahnız kaldık. O gizlediğin sözü bana söyle bakalım!"

Eyaz dedi ki: "Padişah lûtfetti de bu yoksula bir baktı mı

O bakışın ışıyla varlığım, baştan başa mahvoluyor.

Padişahın, şevket güneşi doğdu mu onun ışıyla ben eriyor, derhal ortadan kayboluyorum.

Benim adım, varlığım kalmayınca nasıl

Ay gibi yüzüne avlanan, ipsiz olarak baş aşağı, o kuyuya düşüverirdi!

Sözü uzatmayalım; o sırada padişahın yanına, hizmet etmek üzere ay gibi bir köle geldi.

Öyle güzeldi ki güzelliğiyle güneşi batırır, dolunayı küçülmüş, eski ay haline sokardı.

Bütün âlemde eşi, benzeri yoktu. Güzellikte hiç kimse ona eş olamazdı.

Çarşıda, pazarda o güneş yüzlüyü gören yüz binlerce halkın gözü kamaşır, herkes o güzelliğe şaşırır kalırdı!

Bir gün nasılsa kız da, padişahın bu kölesini görürverdi.

Gönlü elden gitti, kan kesildi. Akli elinden çıktı, deli divane oldu!

Akli gitti; aşk onu zorlamaya başladı, alt etti. Tatlı canı acıdı; canından bıktı âdeta!

Bir müddet kendi kendisine düşündü; nihayet gücü kalmadı, sabrı tükendi.

Kölenin aşkıyla erimekte, ayrılık ateşiyle yanıp yakılmaktaydı. Hem yanıp eriyordu, hem de gönlü heveslerle doluydu.

Kızın, sesleri gayet güzel on tane çalgıcı halayığı vardı.

Hepsi müzik aletleri çalar, bülbül gibi şakır öterdi. Güzeli sesleri, canlara can katardı.

Halini, derhal onlara anlattı. Anı da terketti, namusu da. Hatta canından bile bezmişti zaten.

Sevgiliye âşık olan kişinin aşkı ilerledi, apaçık bir hale geldi de duyuldu mu, orada artık canın ne işi var ki?

Onlara dedi ki: Köleye sevdamı anlat-sam doğru olmaz, yanlış anlar; başıma iş açılır.

Bana bir hayli zarar verir. Hiç benim gibi birisi, bir köleye denk olur mu?

Fakat söylesem âdeta perde altında acı acı ağlayıp inleyerek ölüyorum.

Geçici misin, kalıcı mısın; yoksa ikisi de var mı sende? Yoksa ikisi de değil misin? Bu görünen sen misin, değil misin? Deseler,

Der ki: Ben hiçbir şey bilmem ki. Ne onu bilirim, ne bunu.

Âşıkım ama kime âşıkım? Onu da bilmiyorum. Ne müslümanım, ne kâfirim. Peki, neyim ben öyleyse?

Aştan da haberim yok ya. Hem aşkla dolu bir gönlüm var, hem gönlümde birşeycikler yok, bomboş!

HIKÂYE: PADİŞAHIN KIZINI KÖLEYE AŞIK OLMASI

Buyruğu, bütûn âlemde yürüyen bir padişahın ay gibi güzel bir kızı vardı.

Güzelliğini periler bile kıskanırlardı, sanki bir Yusuf'tu o, çene çukuru da âdeta bir kuyuya benziyordu.

Alnına dökülen saçlara yüzlerce yaralı gönül bağlanmıştı. Saçının her teline ordularca can asılmıştı!

Ay gibi yüzü cennete benziyordu. Kaşlarını âdeta birer yaydı.

Kaşlarıyla ok yağdırmaya başladı mı Kabı kavseyn bile onu övmeye başladı.

Sarhoş gözleri, dikene benzeyen kirpikleriyle nice ayık kişileri yıkmış, harab etmişti.

O güneş yüzlü kızıoğlan kızın güzelim yüzü, gökyüzündeki Sünbül'e burcunun yıldızlarındaki parlaklığı bile gidermişti.

Cana gıda olan iki yakutuna karşı, Ceb-rail, daima hayran olur kalırdı.

Güldü mü dudakları hayat suyu kesilir; susuzlar ölürlere, o dudaktan pay isterlerdi!

Çene çukuruna bakan, baş aşağı o kuvunun ta dibine yuvarlanır giderdi.

Bütün bu şatafatlar içinde köle, kızın yüzünü görür görmez mahvoldu.

Şaşıp kaldı; ne aklı kaldı, ne canı. Doğrusu ne bu âlemdeydi o, ne o âlemde!

Gönlü sevdalarla doldu, dili tutuldu. O hevesle canı dudağına geldi.

Gözü, sevgilinin yüzündeydi, kulağı müzikte.

Burnuna burcu burcu amber kokuları geliyordu, ağzında sımsıcak bir ateş vardı!

Kız, derhal ona şarap kadehini sundu, ardında da meze olarak bir öpücük verdi.

Kölenin gözü, sevgilinin yüzüne daldı kaldı. Kızın yüzüne karşı âdeta şaşırmış, kendinden geçmişti.

Diliyle birşey anlatmasına imkân yoktu. Onun için gözlerinden yaşlar döküyor, utanıp duruyordu.

O güzel kız da her an ondan yüzbinlerce defa daha fazla ağlamakta, onun yüzüne gözyaşları saçmaktaydı.

Bazen şeker gibi dudağını öpmekte, bazen o dudağı sorup ciğerlerine tuzlar ekmekteydi.

Kâh kölenin dağınık saçlarını döküp bakmakta, kâh iki sihirbaz gözünü seyredip kendinden geçmekteydi.

Sarhoş köle de o güzel kızın huzurunda kendinden geçmiş; ona dala kalmıştı.

Köle, tanyeri ağırincaya kadar o güzel kıyı seyretti.

Sabah olup seher yelleri esmeye başlayınca köle sarhoşluktan yıkıldı, kendinden geçti.

Köle uykuya dalmca derhal aldılar, yine eski yerine götürdüler.

O gümüş bedenli köle, birazcık ayıldı, birazcık kendine geldi.

Başına neler geldiğini düşündü. Fakat bilmiyordu ki. Olan olmuş, geçen geçmişti; o yanıp

Kendime yüzlerce sabır kitabı okudum, fakat ne yapayım, ne işleyeyim? Sabrım tükendi, şaşırdım kaldım!

Şunu istiyorum: O uzun boylu selviden hevesimi alayım da onun haberi bile olmasın.

Bu maksadıma erersem isteğime ulaştım, muradıma erdim demektir.

Çalgıcı kızlar bunu duyunca hep birden gönlünü hoş tut, merak etme dediler.

Biz, geceleyin gizlice onu, senin yanına getiririz. Hem öyle getiririz ki onun haberi bile olmaz.

Bir cariyeye, kölenin yanına gitti. Onu yalnız bulup bir kadeh şarap sundu.

İçeceği şaraba bayıltıcı, adamı kendinden geçirici birşey koymuştu.

Köle, o şarabı içince bayıldı, kendisinden geçti. O güzel cariyenin de isteği oldu.

O gümüş bedenli köle gündüz akşama kadar sarhoş bir halde yattı kaldı, iki âlemden de haberi yoktu.

Akşam olunca halayıklar, düşe kalka kölenin yanına geldiler.

Onu bir döseğe yatırdılar; gizlice kızın yanına getirdiler.

Derhal onu bir altın tahtın üstüne oturtular, başına inciler saçtılar.

Gece yarısı o köle yarı sarhoş bir halde gis gibi gözlerini açınca

Cennet gibi bir köşk gördü. Köşkün içinde altın bir taht kurulmuştu.

İki tane amber mumu yanmada, odun yerine yaş ödağacı yakılmadaydı.

O güzelim halayıklar da çalıp çağırma-da, gülüp oynamadaydı. Bunu görünce kölenin aklı başından, ruhu bedeninden uçup gitti!

Köle, o gece o topluluğun ortasında âdetta mumlar içinde bir güneşe benziyordu.

bilir ya, zerreden ibaret!

Bilmiyorum ki. Bundan önce onu gördüm, gördüm ama bundan fazla ne söyleyeyim?

Ben, onu hem gördüm, hem görmedim. Bu ikisi arasında şaşırdım kaldım vesselâm!

HİKÂYE: KIZI ÖLEN ANA

Bir ana, kızının kabri üstüne çökmüş, ağlayıp duruyordu. Bir yol eri, o kadına bakıp

Dedi ki: Bu kadın, erkeklerden liderliği aldı. Çünkü o, bizim gibi değil... Elinden

Kim gitti, kimden ayrıldı, uzak düştü, kimin yüzünden böyle sabırsız, kararsız bir hale uğradı, biliyor.

Ne mutlu bu kadına ki hali biliyor. Kim ağlayacak, haberi var!

Asıl bu dertli kişinin işi zor. Gece gündüz yaşlı bir halde oturup duruyorum da

Bu âlemde yine de yağmurlar gibi inleye inleye kimin için ağlayayım? Bilemiyorum.

Aynı zamanda ağladığım halde haberim bile yok, şaşırmış kalmışım; bilmiyorum, kimden ayrıldım, kimden uzak düştüm?

Bu kadın benim gibi binlerce kişiden i-leri, çünkü kaybettiğini biliyor.

Bense bilmiyorum. Bu şaşkınlık, yüreğimi kan etti, kanımı döktü, beni hasretle öldürdü gitti.

Böyle bir konakta gönül bile yok olur; hatta konak bile ortadan kalkar, görünmez.

Akıl ipinin ucu kaybolur; şüphe evinin kapısı kaybolur.

Kim, buraya varırsa başını da kaybeder, ayağını da. Kolundan da haberi olmaz, gövdesinden de! Bu dört uzvunu da kaybeder gider.

Birisi, buraya yol bulsa herşeyin sırtını bir solukta bilir, anlar!

yakılmadan ne fayda var ki?

Ciğerinde bir damla su kalmamıştı ama bir suya dalmıştı ki başından aşmıştı!

O Tiraz mumundan başına gelenleri sorular. Şöyle cevap verdi: "Anlatamam ki!

Sarhoş ve harap bir halde apaçık ve gözlerimle gördüğümü kimsecikler, rüyada bile görmemiştir.

Benim başıma gelenler, bilmem kimse-nin başına geldi mi?

Gördüklerimi söylememe imkân yok. Bundan daha çok şaşılacak bir sır olamaz."

Herkes dedi ki: Birazcık kendine gel de başından geçenlerin yüzde birini olsun söyle!

Köle dedi ki: Ben şaşırdım kaldım. Hâlâ hayretteyim, gördüklerimi ben mi gördüm, başkası mı gördü?

Herşeyi ben duydum, ben gördüm, ben işittim ama hiçbir şey duymadım, hiçbir şey işitmedim. Hepsini ben gördüm, gördüm ama hiçbir şey de görmedim.

Bir akıllı, galiba bir rüya gördün de böyle deli divane oldun dedi.

Köle dedi ki: Kendimden haberim yok ki rüya mı gördüm, yoksa gördüklerim doğru muydu, bileyim.

Gördüklerimi sarhoşken mi gördüm, duyduklarımı ayıkken mi duydum? Haberim yok ki!

Älemde bundan daha çok şaşılacak bir hal olamaz. Başından geçenler, hem açığı, hem gizli.

Ne söyleyebilirim, ne susabilirim, ne de bununla onun arasında şaşkınlım!

Ne bir an oluyor, onu unutabiliyorum, ne ondan bir zerrecik işaret buluyorum!

Öyle bir güzel gördüm ki hiç kimse, öyle bir güzelin izini bile izlememiştir.

Onun yüzüne karşı güneş nedir? Allah

miş, vücudu zayıflamıştı. Çırılçıplaktı, üstünde yalnız bir gömlek vardı.

Gönlünde yakınlık, canında yalnızlık... beline bir kemer bağlamış, elini açmış...

Başlıktan, şeyhlikten hiç dem vurmamakta, ateşe tapanların çevresinde dönüp durmaktaydı!

Gören adam dedi ki: "Ey ünlü ulu kişi, sonunda bu yaptığın iş ne? Utan!

Bu kadar haccettin; bir hayli şeyhlikte bulundun. Bütün bunlardan eline geçen kâfirlik mi ki?

Böyle iş, hamlıktan ileri gelir. Gönül ehlinin adı da senin yüzünden kötüye çıkacak.

Bu işi hangi şeyh yaptı; bu yol kimin yolu? Bilmiyor musun, burası kimlerin ibadet yeri?

Şeyh dedi ki: İşim sarpa düştü. Evime de ateş düştü, malıma da!

Bu ateş yüzünden harmanım savruldu, yele gitti! Adım sanım tamamıyla mahvoldu!

Ben de işime şaşırdım, ne hileye, ne düzene baş vurayım, bilmiyorum.

Böyle bir işe düşünce havradan da bezdim ben, Kâbe'den del!

Sana da bir zerrecik hayret elverse; sen de şaşırp kalsan benim gibi yüzlerce hasrete düşerdin.

HİKÂYE: RÜYADA PİRİNİ GÖREN Derviş

Gönlü güneş gibi parlak bir yeni derviş vardı; bir gece pirini rüyada gördü.

Dedi ki: Âhirette halin nasıl; ne âlemde-sin? Meraktan gönlüm kan kesildi.

Ayrılığınla gönül mumunu yakıp yandırdım; sen gittin gideli ben, hasretle yanıyorum.

Ben burada hayretler içinde bir sır öğ-

HİKÂYE: SOFİNİN SES DUYMASI

Bir sofi, giderken bir ses duydu. Biri diyordu ki: Anahtarı kaybettim.

Burada bir anahtar var mı? Kapı kapalı kaldı, ben de sokakta kala kaldım!

Kapım kapalı kalırsa ne yaparım ben? Böyle yaslara batıp kalırsam ne işlerim ben?

Sofi ona dedi ki: Üzülme. Biliyorsun ki kapı kapalı. Yürü, o kapalı kapıya var.

Orada otur, bekle. Bir hayli bekledin mi şüphe yok ki birisi çıkar, kapıyı açar sana.

Senin işin kolay. Güç olan benimki. Şaşkınlık, canımı yakıp yandırıyor.

İşimin ne kapısı var, ne bacası. Ne anahtarım var, ne kapım!

Keşke bu sofi de koşsaydı; sonunda da kapalı, açık; bir kapı bulsaydı.

İnsanların nasibi ancak hayaldir. Hiç kimse hal nedir bilmez.

Ne yapayım diyene de ki: Birşey yapma. Şimdiye kadar hep sen yaptın durdun; vazgeç artık!

Hayret vadisine düşen, her solukta yüzlerce hasret âlemine düşer.

Bu şaşkınlıkla, bu sersemlikle daha ne kadar gideyim? Nereye varacağım ki? Gidenler, yolu, izi kaybederler, ben nasıl iz izleyebilirim ki?

Hiçbir şey bilmiyorum. Keşke bilseydim! Eğer birşey bilseydim hiç böyle şaşırır kalır mıydım?

İnsanın şikayeti bile burada şükür sayılır. Küfür iman olur, iman da küfür!

HİKÂYE: DERDE DÜŞEN ŞEYH

Şeyh Nasrâbâdi derde düşmüş, Allah'a dayanarak tam kırk kere haccetmişti. İşte sana er!

Sonradan onu birisi gördü. Saçları ağır-

si de yanar, kül olur.

Görünüşte ikisi de küldür, ikisi de birbirinin aynı olmuştur. Fakat sıfat bakımından aralarında bir hayli fark var!

Pis, murdar birisi, o büyük denize dalar, kaybolursa o, yine aşağılık bir halde kendi eski halinde kala kalır.

Fakat temiz bir er, bu denize daldı da varlığı kalmadı mı

Hareketi, denizin hareketi kesilir. Çünkü o aradan kalkmıştır, ortada tertemiz deniz kalmıştır.

O, hem yoktur, hem de vardır. Bu nasıl olur ki? İşte bu hal, aklın hayalinden de dışarıdır.

HİKÂYE: MÂŞUKİ TÛSÎ'NİN MÜRİTLERİNE DERSİ

Bir gece Mâşûkî Tûsî, o sır denizi, müritlerine dedi ki: Daima yanın, eriyin!

Aşk derdinden tamamıyla yanıp eridiniz de zayıflıktan kıla döndünüz mü iş düzeldi demektir.

Varlığın bir kıl gibi inceldi mi sevgilinin saçının telinde konaklar, yer tutarsın.

Kim, onun civarında kıla dönerse şüphe yok, sevgilinin saçlarından bir tel kesilir.

Sen de yol gören ve can gözü açık olan bir ersen dikkatli ol, kıldan kıla dikkat et!

Varlığından bir kıl ucu kadar varlık kalırsa kötülüğünden yedi cehennem de kötülükle dolar!

HİKÂYE: AŞIGIN AĞLAMASI

Bir âşık, günün birinde ağlayıp dururken birisi "Bu ağlama da ne? Neden ağlıyorsun?" diye sordu.

Âşık dedi ki: "Yarın Rabbim, yüzünü

renmek istiyorum. Senin orada halin nasıl? Söyle!
Pir dedi ki: Şaşkın ve sarhoş bir halde kalakaldım. Elimi, dudağımı dişleyip duruyorum.

Biz, bu zindanda, bu kuyuda sizden de çok hayretler içindeyiz.

Ahirette düştüğüm hayretin bir zerresi bile dünyada düştüğüm hayretten yüz misli fazla!

YEDİNCİ VADİ: YOKLUK VADİSİ

Bundan sonraki vadi, yokluk (fakru fena) vadisidir. Hiç bu vadiden bahsedilebilir mi, imkân mı var buna?

Bu vadi, herşeyi unutuşun, sağrlığın, dilsizliğin, hayranlığın ta kendisidir.

Yüz binlerce ebedi sanılan gölge, bir de bakarsın ki güneşin bir ışııyla kayboluvermiş!

Büyük deniz, kaynayıp köpürmeye başladı mı üstündeki nakışların durmasına imkân var mı?

İki âlem de; o denizin nakşından ibarettir. Kim hayır, böyle değildir derse bu söz saçma ve boş bir sözdür ancak!

Kim bu büyük denizde kaybolursa kaybolur ama huzura, istirahatete de erer.

Zaten gönül, bu huzur denizinde kaybolup yok olmadan başka birşey elde edemez!

Kaybolduktan sonra tekrar sana bir varlık verirlerse Rabbinin sanatlarını görecek bir göz de ihsan ederler, bir hayli sirlara erersin.

Pişmiş ve tecrübe sahibi yolcularla yiğit erler, bir kere bu dert meydanına daldılar mı

Daha ilk adımda kaybolup giderler. Bundan sonra artık ne fayda? Bir ikinci adımı kimse atamaz ki!

Fakat herkes, ilk adımda kaybolup giderse onlar adam bile olsalar sen onları cansız say!

Ödağacıyla odun, bir ateşe atıldı mı iki-

Yok ol. Bir an gelsin, yokluktan da geç.
Sonra bu ikinci makamdan da vazgeç!

Gözünü yum, can gözünü hemen aç.
Derken gözüne yokluk sürmesini çek!

Böylece rahat ve huzur içinde ta yokluk
âlemine kadar yürü!

Eğer sende şu varlık âleminden bir kıl
ucu kadar eser varsa o âlemden bir kıl kadar bile
haberini yoktur.

Yokluk elbisesini giyin. Vefa şarabıyla
dolu kadehi çek başına, iç!

Bu kapının önünde altüst ol, yuvarlan.
Beline de yokluk kemerini kuşan, bağlan!

HİKÂYE: MUM ARAYAN PERVANE BÖCEKLERİ

Bir gece pervaneler, daracak bir yere toplanıp mum araştırmaya koyuldular.

Hepsi de dediler ki: Birisi gerek ki istediğimizi arasın, bulsun. Bize birazcık olsun haber gertsin!

Bir pervane uçup gitti. Uzaktan bir köşk gördü; köşkün içinde de nûr gibi bir mum vardı.

Dönüp defterini açtı; anladığı kadar mumu anlatmaya çalıştı.

O toplulukta ulu bir pervane vardı; kınayıp dedi ki: Bunun mumdan haberi bile yok!

Başka bir pervane, o muma atıldı, kendisini muma attı, uzaktan şöyle bir döndü dolaştı.

Kanatlarım çırparak dileğine kavuştu...
mum üst geldi, o alt oldu;

Geri döndü; o da bir miktar sırlar söyledi, mumun vuslatından bahsetti.

Yine ulu pervane dile geldi: Azizim, bu da mumun işareti değil, sen de öbürüne benziyorsun; nerden haber vereceksin ki?

Derken başka bir pervane kalktı, sarhoş

gösterecek.

Has ve yakın kulları, kendilerinden geçecekler, binlerce yıl hayran bir halde kalacaklar,

Sonra bir an gelecek, kendilerine gelecekler. Niyaza düşecekler, derken naza başlayacaklar, diyorlar.

Şundan korkuyorum: Beni bana bırakacaklar. Kendime geleceğim: Bir an olsun kendimi gösterecekler bana!

İşte o bir an içinde ben ne yapacağım benimle? Bu dertle kendimi öldürürsem yeri var!

Rabbimle olunca kendimden geçerim, hiçbir şey görmem. Fakat kendimi gördüm mü kötülükleri görmeye başlarım.

Halbuki kendimden kurtulduğum zaman varlığım kalmaz, âdeta o olurum!"

Kim ortadan kalkarsa işte bu, yokluk makamıdır. Yokluktan da geçti mi, yokluktan da yok oldu mu bu da başkadır.

Ey altüst olmuş gönül, yakıcı ateşin üstüne gerilmiş Sırat köprüsünden geçmeye gücün varsa

Dert etme, kandilde ateş, yağın tesiriyle kuzgun kanadı gibi bir istir açığa çıkarır.

Fakat o is, ateşten geçti mi artık yağlıktan çıkar, ışık haline gelir!

Sen de yakıcı ateşe yol bulur, yanar yakılırsın ama kendini de âdeta Kur'ân'a ceset yaparsın!

Bu makama erişmek, o yüce konağa ulaşmak istiyorsan

Önce kendini kendinden kurtar, sonra önüne yokluk atını çek.

Yokluk bezini başına at, onu sarın. Yokluk taylasanını arkana sarkıt.

Mahiv üzengisine hiçlik makamından ayak bas. İsteksizlik atını hiçlik makamına doğru sür!

olsa hakikat âlemiyle aranda yüzlerce âlemlik mesafe vardır.

O makama erişmek istiyorsun ama varlığından bir kıl kadar bile varsa güç erişirsin!

Varını yoğunu ateşe at. Elbisene varıncaya kadar herşeyini yak!

Hiçbir şeyin kalmadı mı kefen derdine düşme, çırılçıplak kendini de kap koyver, atıl ateşe!

Sen de, malın mülkün de kül kesildi mi zerre kadar olan şüpheni, daha çok azalır, yok olur.

Fakat sende, Hz. İsa'da olduğu gibi bir iğne kaldı mı bil ki yolunda yüzlerce uçurum var!

İsa Allah yolunda malını mülkünü terketti ama bir iğnesi, nice gizli sırları açtı. Hz. İsa da yarı yolda kalakaldı!

Burada varlık, perdedir. Onun için burada ne mal lâzımdır, ne mülk. Ne şeref, ne mevki!

Neyin varsa birer birer terket. Ondan sonra onunla yalnız kalmaya giriş!

Gönlün, yoklukta derlendi toplandı mı iyiden de kurtuldun demektir, kötüden del!

İyi kötü kalmadı mı âşık olur, aşk kaftanını giymeye hak kazanırsın.

HİKÂYE: PADİŞAHIN KIZINA AŞIK OLAN DERVİŞ

Pek yüce, pek kudretli bir padişah vardı. Padişahın da bir kızı vardı. Huri gibi pek güzel bir kızdı.

Hiç kimsede o çocuktaki güzellik yoktu. Hiç kimse o büyüklüğe, o yüceliğe sahip değildi.

Bütün güzeller, onun yoluna toprak kesilmişlerdi. Bütün ulular, ona kul köle olmuşlardı,

Geceleyin yalnızlıktan çıkıp görünse sanki bir güneşti, ovaya vurmuş!

Yüzünü övmeye imkân yoktu; ne kadar övülse saçının bir teli bile övülmemiş gibiydi.

sarhoş ayaklarını vurarak ateşe atıldı.

Canından vazgeçti; ateşe daldı, kendisini güzelce bir yok etti.

Ateş, pervaneyi tepeden tırnağa kadar sardı. Bütün azası ateş kesildi, kıpkızıl oldu.

Diğerlerini kınayan pervane, uzaktan mumun, bu pervaneyi nûrlandırıp kendi rengine boyadığını görünce,

Dedi ki: İşte ancak o pervane işe girişti. Kim ne bilir? Mumdan yalnız onun haberi var!

Herkesin içinde hakikatten haberdar olan, ancak herşeyden habersiz olmakla beraber eseri de kalmayan kişidir.

Candan da, cisimden de uzak olmadıkça nasıl olur da canandan haberdar olursun?

Kim sana bir kıl ucu kadar işaret gösterirse canının bile kanını dökmeye yüzlerce ferman arzetmiş demektir.

Bir an bile bu makama yakın olan yoktur; kimse bu makama giremez!

HİKÂYE: SOFİNİN ENSESİNE TOKAT ATAN ADAM

Bir sofi, düşünceli bir halde giderken taş yürekli birisi, ensesine bir tokat vurdu.

Sofinin gönlü kan kesildi; başını geri çevirdi de dedi ki: Keşke başı yerinde olsaydı da vursaydın.

Fakat otuz yıla yakındır, bu kafanın sahibi öldü gitti. Varlık âlemini sona erdirdi, yürüdü geçti!

Adam dedi ki: Bu dava işe yaramaz. Nasıl olur da ölü lâf söyler? Utan yahu!

Sen söz söyledikçe ona dost değilsin. Sende bir kıl kadar varlık kalmışsa hakikate yakın olamazsın.

Arada bir kıl kadar nünasebetli varlık

ta can vermekteydi.

Gece gündüz altın gibi sarı bir çehreyle yüreği yarılmış bir halde oturur; gümüş gibi gözyaşları dökerek onu bekler dururdu.

O kararsız âşık, sevgilisi bazan uzaktan geçer giderdi de onun için yaşardı.

Padişahın kızı uzaktan göründü mü halk birbirine girer, bir gürültüdür kopardı.

Älemde yüzlerce kıyâmet kopar, halk birbirine girip kaçışmaya başlardı.

Çavuşlar, önünden ardından giderler; her an, yüzlerce kişinin kanına girerlerdi.

Tutun, kaçın sesleri ta göğe kadar çıkar, asker bir fersaha yakın bir sahayı doldururdu.

Yoksul, çavuşların sesini duyunca elden ayaktan düşer; öyle kala kalırdı.

Aşk, onu çeker çevirirdi. Kanlar içine düşer varlığını terk ederdi.

Öyle bir hale gelirdi ki o anda onu görüp hıçkıra hıçkıra kan ağlamak için yüz binlerce göz gerekir!

O güçsüz kuvvetsiz âşık bazen morarırdı, bazen gözlerinden kanlı gözyaşları dökerdi.

Kâh gözyaşları, çektiği ahın tesiriyle donar, kâh gayretinden gözyaşları, onu yakıp yandırır-
dı.

Yarı kesilmiş, yarı ölmüş, yarı canlı bir hale gelirdi. Hatta o kadar eli boş olurdu ki yarı cana bile sahip olamazdı.

Böyle bir yoksul, öyle bir derde düşmüştü. Hiç öyle bir şehzade elde edilebilir miydi ki?

O habersiz, yarım zerrecik bir gölgeden ibaretti. Güneşe kavuşmak istiyordu.

Şehzade, bir gün askerle beraber yola çıktı. Yoksul, bunu görünce candan bir nara çekti.

Bir nara atıp kendisinden geçti. Dedi ki: Canım gitti, aklımsa daha önce savuştu.

Daha ne kadar canımı yakacağım? Artık

Zülfünü örse de bir ip haline getirse yüz binlerce gönlü, baş aşağı kuyuya sallandırır.

O Tıraz mumunun âlemi yakan saç, bütün âlemi uzun bir işe düşürmüştü.

O güzeli, biri çıksa da elli yıl övse yine anlatamazdı.

Nergis gözlerini bir kırptı mı bütün âlemi ateşe atardı.

Dudaklarını açtı da şeker gibi bir güldü mü bahar gelmeden yüz binlerce gül açılırdı.

Ağı var mı, yok mu? Hiç bilinmedi ki. Yok olan şeyden zaten bahsedilemez ki!

Dişlerinden dem vurmak, hiçbir incelikten haberdar olmamaktır. Çünkü inciler bile o dişleri kıskanmış, erimiştir!

Perde ardından çıktı mı saçının her teli, yüzlerce kan dökerdi!

Canın da fitnesiydi, cihanın da. Ne söylersem, ne kadar översem hepsinden ileriye o!

Ata binip meydana girdi mi önünde, ardında ellerinde kinsız kılıçlar bulunan adamları da beraber yürürler;

Kim, o kıza kötü gözle bakarsa derhal yolunu keserler, yakalarlardı.

Hiçbir şeyden haberi olmayan yoksul bir derviş vardı, kıızı görüp âşık oldu, canından da vazgeçti, başından da!

Âciz, perişan bir hale gelmişti. Elinden bir şeycikler gelmiyordu. Âdeta canından olmuştu, birşey söylemeye de gücü yoktu.

Derdine dostu olmadığından aşkla, dertle canından, gönlünden olmaktaydı.

Gece gündüz, o kızın yolunu beklerdi. Bütün halktan uzaklaşmıştı.

Ağlayıp duruyor, fakat onu bulamıyor, derdini kimseciklere söyleyemiyordu. Yanıp yakılmaktaydı; ne birşey yiyordu, ne birşey içiyordu.

Âlemde bir tek yakını yoktu. Dertle âde-

Padişahım, kul senden dilek diliyor. Âşıktır o kul ve senin yolunda öldürülüyor.

Hâlâ, bu kapının kuluyum ben. Âşık oldum ama kâfir olmadım henüz!

Sen, yüz binlerce dilekleri yerine getirirsin. Benim muradımı da ver, beni de maksadıma erıştır!

O yol mazlumu, dilek dileyince oku, hedefe vardı.

Vezir gizlice bu sözleri duydu. O yoksulun derdiyle dertlendi.

Padişahın yanına varıp ağlamaya başladı, o çaresiz âşığın halini anlattı.

Padişah da dertlendi, acıdı, kızgınlığı gitti; onu affetmeyi kurdu.

Kızına dedi ki: O elden ayaktan düşmüş biçareden baş çevirme!

Hemen kalk, darağacının dibine var. O dertlinin yanına git!

Âşığına seslen. O, senin âşığındır, gönlünü al çaresizsin.

Senin bir hayli derdini çekti; ona lütfet. Senin zehirini tattı; ona şerbet sun!

Onu yerden kaldır, gül bahçesine götür. Sonra da al, bana getir.

O huriye benzer güzel, yoksulu isteğine erdirmek üzere yola düştü.

O ateş yüzlü güneş, zerresine kavuşmak için yola çıktı.

O incilerle dolu deniz, damlasını kendisine ulaştırmaya niyetlendi.

Nihayet o güzel darağacının dibine vardı. Kıyâmet gibi bir fitnedir uyandı.

O yoksulu, ölüm toprağına düşmüş, yüzükoyun topraklara döşenmiş buldu.

Toprak, gözlerinden akan kanlı gözyaşlarıyla ıslanmış, balçık haline gelmişti. Bütün âlem de âdeta onun hasretine düşmüştü.

sabırım gücüm kalmadı.

O çaresiz âşık, hem bu sözleri söylüyor, hem de başım taşlara vuruyordu.

Bu sözü söyleyince aklı başından gitti, gözlerinden kanlı gözyaşları akmaya başladı.

Padişahın çavuşu, bundan haberdar olunca dervişin canına kasdetti, padişahın yanına gidip

Padişahım, dedi; kararsız bir serseri, kızınıza âşık olmuş!

Padişah, bu sözü duyunca kendinden geçti. Öyle bir kızdı ki âdeta hiddetinden kafasından beyni fırladı.

Tez dedi, yürüyün, yakalayıp asın. A-yaklarım bağlayın, başını uçurun!

Padişahın adamları, derhal harekete geçtiler, o yoksulun çevresini kuşattılar.

Onu yakalayıp çeke çeke darağacının dibine götürdüler. Bütün halk, onun başına derdini ama

Ne kimse derdini biliyordu, ne de birisi çıkıp onun için af istiyordu!

Vezir, yoksulu darağacının dibine getirince o zavallı, ayrılık ateşiyle bir ah etti.

Dedi ki: Allah için olsun, biraz zaman ver de bari darağacının dibinde bir secde edeyim.

Kızgın vezir, zaman verdi. Derviş yüzünü toprağa koydu.

Ağlamaya ve Allah'a duaya koyuldu. Secdede, Allah'a isteklerini söylemeye başladı.

Dedi ki: Ya Rabbi, padişah beni suçsuz öldürmek istiyor.

Lütfet de can vermeden evvel bir kere daha bana o kızın yüzünü göster!

Bir kere daha onun yüzünü doya doya göreyim de yüzüne baka baka canımı feda edeyim.

O güzelin yüzünü görürsem yüz binlerce canım olsa seve seve veririm.

Hak eşiğinde Hakk'ı anladılar, bildiler.

Ey varlığı, yoklukla karışmış olan, senin lezzetini de elemle karıştırmışlar.

Bir zaman altüst olmadıkça huzur ve rahattan nasıl haber alabilirsin ki?

Böyle bir kimyayı elde etmek, bu hale bürünmek istemezsen bile hiç olmazsa bir an olsun, seyretmeye gel!

Telâş içinde ellerini açmış, bir şimşek gibi sıçramışsın ama asıl şimşegin karşısına gelince elini, kolunu bağlamış, kalakalmışsın!

Bu senin işin değil ama yine de cesurca gel. Aklını yak, yiğitçe gir içeril!

Daha ne kadar düşüneceksin? Benim gibi kendinden geç. Bir an olsun kendini bir iyice düşün.

Son nefese kadar bir an olur da yokluğa kavuşursan en yüce zevki bulur, varlığını terkeder, yokluk makamına erersin.

Yokluk güneşi doğup üstüme vuralı Güneşi onun ışığına göre iki cihanda gözüme bir pencerenin parıltısından daha az görünmektel!

O güneşin ışığını görelî ben kalmadım. Su, yine suya kavuştu gitti!

Benden başka herşey yok oldu. Benim de varlığım kalmadı. Artık benim hayrım da akıldan üstündür, şerrim de; akıl, ne hayrımdan haberdardır, ne şerrimden!

Neyim varsa hepsini aldım, getirdim, oynadım, yutuldum. Hepsini bir kara suyun içine attım, hepsinden de kurtuldum.

Mahvoldum, kendimi kaybettim, hiçbir şey kalmadı. Gönlümde zerre kadar dert, üzüntü yok!

Bir damlaydım; sır denizine kavuştum, yok oldum. Artık o damlayı bulmama imkân yok!

Yok olmak herkesin işi değil. Değil ama ben yoklukta kayboldum, yokluğa erdim; benim gi-

Yoksul mahvolmuştu, yok olmuştu. Bundan daha beter ne olur? İşte o beter hale de gelmişti ol

Kız, o kanlara düşmüş zavallıyı görünce gözleri yaşardı.

Gözyaşlarını askere göstermemek, ağladığını onlardan gizlemek istedi ama mümkün olmadı.

O anda gözyaşları yağmur gibi akmaya başladı. Gönlünde yüzlerce cihanı dolduran dertler meydana geldi.

Aşkta doğru olan âşıkın sevgilisi, kalkar, ayağıyla âşıkının başucuna gelir.

Âşık oldun da âşkın da doğru mu; sevdiğin de sana âşık olur.

Nihayet o güneşe benzeyen şehzade lüt-fedip yoksula seslendi, onu çağırdı.

Yoksul, kızın sesini duymuştu, fakat yüzünü pek uzaktan görmüştü.

Topraktan yüzünü kaldırır kaldırmaz karşısında padişahının yüzünü gördü.

Tutuşup yanan ateş, deniz suyuna bile kavuşsa yine sönmez, yanar. Yanar ama yalımı görünmez!

O âşık derviş de bir ateşti. Âdeta denize kavuştu, hoş bir hale geldi.

Camı dudağına geldi de dedi ki: Padişahım, madem ki beni böyle öldürmek elinde;

Bu güçlü kuvvetli askerlere ne gerek var? Bu sözü söyler söylemez yoklara karıştı, sanki hiç dünyaya gelmemişti.

Bir nara attı, can verip öldü. Bir mumu gibi gülümsedi, geçti gitti!

Sevgilisine kavuştuğunu anlar anlamaz hiçbir bağı kalmadı, yok oluverdi!

Yolcular bilirler, dert meydanında âşkın meydana getirdiği yokluk, erlere neler etmiştir.

Bütün erler, bu yolda yok oldular da

**YEDİNCİ BÖLÜM: YEDİ VADİNİN
ARDINDAKİ**

Temiz dinli biri, Nuri'den sordu: Bizden kavuşma makamına kadar giden yol, nasıl bir yoldur, o yola nasıl gidilir?

Nuri dedi ki: Ateşten ve nûrdan yedi deniz var. Bu çok uzak yolu aşmamız lâzım!

O yedi denizi geçtin mi birkaç balıkla karşılaşırsın ki onlar, seni bir nefeste yutarlar.

Hele bir balık vardır ki ne başı görünür, ne ayağı. Durağı istîğna denizindedir.

Ejderha gibi iki âlemi de sömürür. Bir nefeste bütün halkı çeker, yutar!

Bu sözleri duvan ova kuşlarının ciğerleri kan kesildi. Hepsi de başlarını egdiler.

Bu çekilmesi zıı olan yayın, öyle bir avuç güçsüz kuvvetsiz kişinin, kolunun harcı olmadığını hepsi de anladı.

Bu sözleri duyunca güçleri kalmadı. O konakta bir haylisi öldü gitti.

Öbür kuşlar, hayretler içinde bu konaktan yola düştüler.

Yıllarca yokuşlarda, inişlerde uçtular. O yolda uzun bir ömür harcadılar.

Bu yolda, onlara yüzünü gösteren şeyleri anlatmaya imkân mı var?

Sen de bir gün olur, bu yola düşersen sarp geçitlerini birer birer görür, anlarsın.

İşte o vakit onların başına gelenleri anlar, ne hale düştüklerini, nasıl dönüp dolaştıklarını apaçık bilirsin.

Nihayet o kuşların pek azı oraya varabilirdi.

O kuşların pek azı o makama erişti. Binde biri ancak yol aldı, oraya vardı.

MANTIKU'T-TAYR

bi bu makama eren çok kişi var!

Balıktan aya kadar şu âlemde bu makama varıp yok olmayı istemeyen kim vardır ki?

Hepsi de ne şaşılacak şey dediler; güneş bile bu tapıda bir zerre gibi mahvolmuş.

Biz burada nasıl görüneceğiz? Kim bize aldırış edecek? Yazık oldu yoldaki emeklerimize...

Kendimizden ümit kestik artık. Burası sandığımız âlemden değilmiş!

Burada dokuz kat gök, bir zerrecik topraktan ibaret. Artık biz, ha olmuşuz, ha olmamışız; kimin umurunda?

Bütün kuşlar, ümitsiz, gönülsüz bir hale geldi. Âdeta yarı kesilmiş kuşlara döndüler.

Mahvoldular, kendilerini kaybettiler, varlıkları hiç kalmadı. Böylece yine bir zaman gelip geçti.

Nihayet o yüce yerden ansızın bir yüce çavuş çıkageldi.

Perişan bir hale düşen, kolsuz kanatsız, cansız gönülsüz kalan, tenleri yanıp eriyen bu çaresiz otuz kuşu gördü.

Hepsi de tepeden tırnağa kadar şaşırmış kalmıştı. Ellerinde birşeyleri yoktu. Kolsuz kanatsız bir haldeydiler.

Dedi ki: Ey kuş milleti, kendinize gelin! Hangi şehirdensiniz siz? Bu konağa niçin geldiniz?

Elinizde ne kâr var, ne zarar. Bu çeşit kuşlar içinde sizin adınız ne, yeriniz yurdunuz neresi?

Âlemden size kim derler? Siz bir avuç güçsüz kuvvetsiz kuşsunuz, buraya ne yapmaya geldiniz?

Hepsi birden, biz buraya, Simurg, padişahımız olsun diye geldik.

Hepimiz de bu yerin çaresizleriyiz. O yolun âşıkları, kararsızlarıyız.

Bir müddettir ki bu yola düştük. Binlerce kuştuk, ancak otuzumuz kaldı, bu kapıya gelebildi.

Bu kapıda huzura ereriz ümidiyle uzak

Bir kısmı denizlerde boğulup kaldı. Bir kısmı yollarda kaybolup gitti.

Bazısı yüce dağların tepelerinde sıcaktan, susuz can verdi.

Bazısının, güneşin sıcaklığıyla kanatları yandı, yürekleri kebab oldu.

Bir kısmını da yoldaki arslanlar, kaplanlar bir an içinde rezilce parçaladılar, mahvettiler.

Bazısıysa kötü suların çamurlarına saplanıp kayboldu gitti.

Bazıları, o çöllerde susadılar. Dudakları kupkuru olarak denize vardılar, yine de eziyetlerle susuz öldüler!

Bir kısmı, bir buğday tanesi sevdasıyla delicesine kendisini öldürdü.

Bir kısmı, ağır hastalıklara uğradı, geri kalıp kafileden ayrıldı.

Bir kısmı, yoldaki acayip şeylere daldı, oralarda kalakaldı.

Bir kısmı da seyre, çalgıya çalgıcıya kapıldı; başını çevirdi, varacağı yeri aramadan vazgeçti.

Sonunda yüz binler kuştan ancak bir tanesi dönmedi. Böylece oraya yalnız otuz kuş varabildi.

Yola giden kuşlar bir âlemi dolduruyordu. Fakat sadece otuz kuş oraya vardı.

Gönülleri kırık, canları ezik, bedenleri yorgun, kolsuz kanatsız kalmış, hasta ve perişan bir halde otuz kuş,

Öyle bir yer gördüler ki anlatılmanın imkânı yok. Aklın anlayabileceğinden çok yüce!

O âlemde bir kere istiğna kıvılcımı çakıp parladı mı bir solukta yüzlerce âlemi yakıyor!

Yüz binlerce güneş, yüz binlerce ay ve yıldızla.

Hep bir arada... bunları görüp şaşırdılar... Zerre gibi ayaklarını vurarak kalakaldılar!

Can, yüzlerce elemle yanıp giderse ne olur ki? Yanıp gittikten sonra yüceliğin ne faydası var, horluğun ne zararı?

Kuşlar, o yanıp yakılan çaresizler, bu sefer dile gelip dediler ki: Canımızı, yanıp tutuşan ateşe atmaya hazırız biz.

Hiç pervane, ateşten bıkar mı? Onun huzuru ateştedir zaten.

Sevgiliye kavuşamazsak da hiç olmazsa yanarız. İşte bu da bir iştir!

Bu makama erişmemiz mümkün değilse bile geri dönmeyi gönlümüz istemiyor!

HİKÂYE: PERVANENİN YANIP YAKILMASI

Bütün uçan yaratıklar, pervanenin yanıp yakıldığını görerek

Hep birden dediler ki: A zayıf pervane, Daha ne kadar tatlı canınla oynayacaksın?

Öyle oe omza kuka tavuyakacatzır, bari bu olmayacak şey uğrunda bilgisizlikle can verme!

Pervane bu sözü duyunca sarhoş ve harap bir hale geldi. Hemen cevap verdi:

Evet ama ona varamasam bile arıyor, soruyorum ya. Aşıka bu da yeter.

Oradaki kuşların hepsi de Sîmurg'un aşkının eriydiler. Ercesine gelmişler, baştan ayağa kadar derde dalmışlardır.

Naz ve istiğna, hadden aşırıydı ama yine de lûtuflar da vardı.

Bir lûtuf müjdecisi gelip bir kapı açtı, her anda yüzlerce perdeyi açıp bunları içeriye aldı.

Hepsini yakınlık makamına oturtular; heybet ve yücelik tahtına geçirdiler.

Hepsinin önüne bir kâğıt koydular, bunları sonuna kadar süzün, okuyun dediler.

O kâğıtlarda ne yazılıydı? Misal olarak

yollardan geldik.

Umarız ki padişahımız, zahmetimizi takdir eder de nihayet bize lûtuflarda bulunur, derdimize derman olur.

Çavuş dedi ki: A başı dönmüş sersem-ler, a çamur haline gelmiş, gönül kanına bulanmış çaresizler,

Siz âlemde ister olsun, ister olmayın; zaten ebedî padişah, odur.

Yüzbinlerce cihan, ordularla dolsa hepsi de bu padişahın kapısında bir karınca değerindedir ancak!

Sizden bir soluktan başka ne çıkabilir ki? Siz, bir avuç yok yoksuldan ibaretsiniz. Dönün geriye!

Bu sözden öyle bir üzüntüye kapıldılar ki herbiri âdeta öldü. hiç yaşamamışa döndü!

Hep birden dediler ki: Eğer bu ulu padişah, bizi hor görüp gerisin geri yollar, yine yollara düşürürse eyvah bize!

Fakat ondan kimseye bir kötülük gelemez ki, hatta birisini aşağılatsa bile bu aşağılık, değil mi ki ondan geliyor, yüceliktir!

HİKÂYE: MECNUN'UN SÖZLERİ

Mecnun dedi ki: Bütün yeryüzündekiler, her an bana aferin deseler, her an beni beğenseler ne çıkar?

Ben kimsenin takdirini istemem. Bana övgü, Leylâ'nın sövüp saymasıdır, bu yeter bana!

Onun bir sövmesi, yüzlerce övgüden daha hoştur. Onun adı, âlem saltanatından daha iyidir!

Ey aziz, sana yolumu yordamımı söyledim işte. Hor görsende ne çıkar ki?

Yücelik kıvılcımı çaktı mı bütün canları, kökünden yaktı yandırdı mı...

Dediler ki: Ölse, boynumuz vurulsa bu kâğıdı okumaktan daha iyidir!

KUŞLARIN SİMURG'U GÖRMELERİ

O otuz kuş da önlerine konan kâğıtlardaki yazılara bakınca bu hale geldiler işte.

Başlarına gelenlerin hepsi güç şeylerdi; fakat bu, onlara hepsinden güç geldi. O tutsaklar, kâğıtlara bir iyice bakınca

Gördüler ki ne yapmışlar, ne etmişlerse hepsi de baştan sona kadar o kâğıtlarda yazılı!

Bir yol bulup gitmişler, Yusuf'larını onlar da kuyuya atmışlardı!

Fakat çaresiz, Yusuf'un padişah olacak, senden ileri geçecek, sana hüküm yürütecektir.

Sen de sonunda hem yoksul düşecek, hem aç kalacak, onun önüne çırilçıplak çıkacaksın!

Madem ki sonunda işin ona düşecek, neden onu ucuza satarsın ki?

O kuşların utanmaktan canları tamayla yok oldu, tenleri tutyaya döndü.

Herşeyden temizlenip arındılar da ondan sonra o makamın nûruyla hepsi yeniden can buldular.

Yine yeniden can bulup yeniden kul keşildiler. Yine bir başka çeşit hayranlığa düştüler.

Eskiden yaptıkları da, yapmadıkları da temizlendi, hatırlarından silinip arındı.

Yakınlık güneşi doğdu, üstlerine ışık saldı. Onun ışığıyla hepsinin de cam parladı.

Cihan simurgunun yüzü yansıdı; o anda o nûrun yansımasıyla Simurgun yüzünü gördüler.

Fakat simurga bakınca gördüler ki Simurg o otuz kuştan ibaret. Bundan şüphe yok!

Başları döndü; şaşırıp kaldılar; ne olduklarını bir türlü anlayamadılar.

söyleyeceğimiz şu hikâyeden belli olur:

HİKÂYE: HZ. YUSUF'UN KARDEŞLERİ

Güzelliğine kem göz değmesin diye önünde yıldızların bile çöreotu gibi yanıp yakıldığı Yusuf'u on kardeşi satılığa çıkardılar.

Mısır azizi, Yusuf'u onlardan alırken fiyatı pek ucuz buldu. Caymasınlar diye sattıklarına dair onlardan bir kâğıt istedi.

Onlara bir satış kâğıdı yazdırdı; on kardeşi de şahit tuttu.

Aziz, Yusuf'u alınca o satış kâğıdı da Yusuf'un eline geçti.

Nihayet Yusuf, padişah olunca on kardeş oraya geldiler.

Yusuf'u gördüler ama tanımadılar. Huzuruna vardılar;

Canlarına bir çare aradılar. Şereflerinden vazgeçtiler, ekmek istediler.

Yusuf'u Sıddıyk dedi ki: Ben de İbranice yazılmış bir yazı var;

Adamlarımdan hiç kimse okuyamadı. Siz okuyabilerseniz size birçok ekmek veririm.

Hepsi de İbranice bildiklerinden sevindiler, padişahım, getir yazıyı dediler.

Yusuf, onların yazdıkları kâğıdı onlara verince bedenlerine bir titremedir düştü.

Ne o yazıyı okuyabildiler, ne de bu hususta birşey söyleyebildiler.

Hepsi dertlendiler, eseflendiler. Yusuf'a yaptıklarını düşünüp perişan oldular.

Hepsinin de dilleri tutuldu. Bu işe adamakıllı canları sıkıldı.

Yusuf dedi ki: Sanki aklınız başınızdan gitti. Tam kâğıdı okuyacağınız zaman neden böyle sustunuz kaldınız?

mü hiç?

Önce ne bilersen bil; gördün mü anlar-
sın ki görgün, bildiğine hiç benzemiyor. Dediğin, i-
şittiğin, sözler de, ondan bambaşka!

Herkes, bizim dünya işleri vadimizde
yürümüş gitmiş, sıfat ve zat vadisine gelince uy-
muş kalmıştır!

Bunca vadiler, bu kadar adam gördü-
nüz;

Nihayet otuzunuz da hayretlere dalıp
kaldınız. Ne gönlünüz kaldı, ne sabrınız; hayran ol-
dunuz, hayran!

Fakat asıl biz, simurg olmaya lâyıkız.
Çünkü hakikaten simurguz biz!

Yüzlerce yüceliğe erdiniz, yüzlerce naz
ve naim elde ettiniz de bizde mahvoldunuz. Sonra
da yine bizde kendinizi buldunuz!"

Hâsılı, onda ebedi olarak mahvoldular.
Gölge, güneşte kaybolup gitti vesselâm!

Yolda giderlerken birçok sözler söylüyor-
lardı. Fakat o makama vardılar mı ne söz kaldı, ne
ses. Ne baş kaldı, ne beyin!

Kısacası burada söz kısaldı, söylemeye
imkân yok. Kılavuz da kalmadı, yolcu da, hatta yol
da!

HİKÂYE: HALLAC'IN KÜLLERİ

Bir ateş yakıp Hallac'ı içine attılar. Ta-
mamıyla yandı, kül oldu.

Bir âşık, eline bir sopa alıp o külün ba-
şına oturdu.

Külü karıştırmaya, dilini ateş gibi açıp
Söylenmeye başladı. Diyordu ki: Doğru
söyleyin, o "Hak benim" diyen nerde?

Ne söylediyse, ne duyduysan, ne bil-
diysen, ne gördüysen hepsi de

Masalın başlangıcından başka birşey

Kendilerini sîmurg olarak gördüler. Esasen sen sîmurgsun, sîmurg senden ibarettir.

Kuşlar sîmurga bakınca orada ancak kendilerini gördüler.

Kendilerine bakınca da orada sîmurgu gördüler!

Bir anda sîmurga da baktılar, kendilerine de. Bu sefer her iki bakışta da gördükleri, eksiksiz artıksız bir sîmurgdan ibaretti!

Yusuf'un canını, horlukla yakıp yandırmışlar, sonra da onu değersiz bir pula satıvermişlerdi!

A adam olmayan yoksul, sen bilmiyorsun ama her an bir Yusuf'u satıp duruyorsun.

Bu, oydu, o da bu! Bunu iki âlemde de bir kimse bile duymamış, işitmemiştir!

Hepsi de hayret denizine daldı. Kendilerini, düşüncesiz bir düşünceye kaptırdılar!

Bu hali hiç anlamadılar. Dilsiz dudaksız o makamdan sordular.

Bu pek gizli şeyin ne olduğunu sordular. Benlik, senlik halini öğrenmek istediler.

O makamdan dilsiz, dudaksız bir ses geldi: Güneşe benzeyen bu makam, bir aynadır.

Kim gelir, bakarsa orada kendisini görür. Kendisi candan, tenden ibarettir; orada da canını, tenini seyreder!

Siz, buraya otuz kuş olarak geldiniz. Bu aynada da otuz suret göründü.

Kırk, ya da elli kuş gelse kendilerinden varlık perdesi kalktı mı kırk, yahut elli kuş görürler!

Daha çok kuş gelse yine kendilerini görür, kendilerini seyrederler!

Yoksa kimde o göz var ki bizi görebilsin. Bir adamın gözü nasıl olur da ta Süreyya burcuna varır, o yıldız kümesini açıkça görür!

Demirci örsünü kaldırıp götüren bir karınca, dişiyile bir fil yakalayıp taşıyan sinek gördün

FERİDUDDİN ATTAR

SEKİZİNCİ BÖLÜM: KUŞLARIN YENİDEN DİRİLMESİ

Yüz binlerce asır geçti. O asırlar zamansızdı. Ne ilerisi vardı onların, ne gerisi!

Sonra o ölümlü kuşlara lütuf edip bu yokluk âleminde tekrar kendilerine gelmeye izin verdiler.

Hepsi de kendilerinden geçmiş oldukları halde kendilerine geldiler. Yokluktan sonra varlığa erdiler.

İster geçmişlerden olsun, ister şimdiki-lerden, hiç kimse, asla bu yokluktan, bu varlıktan söz söyleyemez!

Bu makam, nasıl bakışlardan uzaksa anlatılmaktan, haber verilmekten de öyle uzaktır.

Fakat bizimle sohbet edenler, ölümden sonraki ölümsüzlüğü misal yoluyla anlatmamızı istediler.

İmkân mı var? Burada nasıl anlatırım bu makamı? Bunu anlatmak için yeni bir kitap yazmak lâzım!

Çünkü ölümden sonraki ölümsüzlüğün sırlarını, ancak bu sırlara lâyık olan bilir.

Varlıkla yokluğa bağlı olan sen nereden bu konağa ayak basacaksın?

Yola düştün de o da kalmadı, bu da kalmadı mı yine başına gelecek ne işler var; hep görüyorum!

Bu durağın yolu uzundur. Canını yol haline getir de yürü. Canın yol haline geldi mi işte o vakit o durağa doğru yol al!

Bu konaktan o konağa varırsan yolda canlar feda eder, oraya cansız gönülsüz varırsın.

Ben görüyorum; yolda başına ne işler gelecek? A ahmak, nasıl oluyor da uykun geliyor?

Yüzlerce nazû naîmiyle bir nutfed yetişir. Nihayet o nutfе, akıllı ve iş görür bir hale gelir,

MANTIKUT-TAYR

Jeğil! Mahvol, mahvol. Yerin bu yıkık yer değil senin!

Asıl gerek, hiçbir şeye aldınış etmeyen tertemiz asıl gerek. Işığ! olmuş, olmamış; ne zararı var.

Madem ki hakiki güneş, batmıyor; söyle: Ne zerre kalsın, ne gölge.

işleri bilir veziri vardı.

O itibarlı vezirin bir kızı vardı ki âlemin bütün güzelliği, onun yüzüne bağışlanmıştı âdeta.

Hiç kimse, onun güzelliğine sahip bir güzel görmemişti. Hiçbir güzel de bu derece yüceliğe erişmemiştir.

O gönülleri aydınlatan güzel, güzelliği yüzünden gündüzün dışarı çıkamazdı.

Şayet o ay, gündüzün görünse âlemde, yüzlerce kıyâmetler kopardı.

Kutluluk ve güzellik âleminde ebediyyen onun gibi güzel bir insan doğamaz!

O güzelin güneş gibi bir yüzü, misk gibi güzel kokulu ve simsiyah saçları vardı.

Güneşe tuttuğu şemsiye, misktendi. Hayat suyu, dudağına susamış, dudakları kupkuru bir hale gelmişti.

Ağzı, âdeta güneşteki bir zerreye benzerdi.

Onun zerresi, halka bir fitneydi. Otuz tane yıldız da o zerrede kaybolmuştu!

O otuz yıldız, bir zerrenin içinde kaybolmuştu ama yıldızlar gibi de âleme yol gösterirdi!

Saçları, kendini beğenip baş kaldırmış, sonra da yine baş çekerek arkaya doğru düşürmüştü!

O gümüş bedenli güzelin saçlarının her kıvrımı, yüzlerce can âleminin saflarını birbirine katar, kırar geçirirdi.

Saçının zülfü, ruhunda yüzlerce özelliğe sahipti; her telinde yüzlerce şaşılacak şey vardı!

Kaşları, yay gibiydi, fakat kimin kolunda o kuvvet vardı ki o yayları büksün!

Nerkis gözleri dilberliğe ait büyüler okurdu. Her kirpiğiyle yüzlerce sihirbazlıklarda bulunurdu.

Lâl dudakları, abıhayat kaynağıydı. Hem şekerden tatlıydı, hem kenarlarında sanki kıp-

Ona sırlarını söyler. Ona, kendi işine dair marifet ihsan eyler.

Ondan sonra ölümle onu tamamıyla mahveder. Bütün o yüceliklerden sonra aşağılıklara fırlatır atar!

Onu o yolda bir avuç toprak haline getirir. Ondan sonra da yine kaç kereler yok eder!

O yokluk âleminde ona yüzlerce sır saçar. Bu sırları onun varlığı olmaksızın ona bildirir!

Bundan sonra da yine ona adamakıllı bir varlık ihsan eder; o aşağılığı, onu yüceliğin ta kendisi yapar.

Önünde ne var; ne bilirsin sen? Kendine gel de bir kendini düşün bakalım!

Canın, yolun kovulmuşu olmadıkça bu makamda nasıl padişahın sevdiği olacaksın?

Yokluğa dalıp tamamıyla kaybolmadıkça varlığa erişip oradaki doğruluğu asla göremezsin!

Önce kendini horlukla kaldırıp yola atmalısın ki vakti gelince seni tutsun, ansızın yücelti-versin!

Yok ol da varlığın ardından gelsin, erişsin. Sen varken var olan, sana nasıl gelir, ulaşır?

Horlukla fena makamına varıp mahvolmadıkça ölümsüzlüğe erişip nefis âleminden ispat âlemine nerden varacaksın?

HİKÂYE: VEZİRİNİN KIZINA AŞIK OLAN PADİŞAH

Bütün âleme hükmeden bir padişah vardı. Buyruğu yedi iklimde de yürürdü.

Buyruk yürütmede âdeta bir İskender'di. Baştan sona bütün âlem, onun askeriydi.

Şanı, şerefi ayı gölgede bırakmıştı. Ay, o yüceliği görüp yüzünü o kapının toprağına vurmuştu.

Bu padişahın bir de yüce, akıllı, en ince

di, kâh yüzüne bakıp kadeh kaldırır, dem çekerdil! Onu bir an bile kendisinden ayırmazdı. Padişah ne-redeyse o da oradaydı.

Kız, daima padişahın yanında oturmayı istemiyordu!

Fakat padişahın korkusuyla bunu aç-maya bile korkuyordu.

Anası, babası bir an olsun, kızlarının yüzünü görmek istiyorlardı.

Fakat padişahın korkusuyla bunu aç-maya bile güçleri yoktu.

Kızcağız bir an, padişahın huzurundan ayrılırsa padişah, belki kıskançlıkla kızın boynunu vurdururdu!

Saraya yakın bir komşu vardı. O kom-şunun da güneş yüzlü güzel bir oğlu vardı.

Kız bu delikanlıyı görüp âşık oluverdi. Aşkı gittikçe arttı. Müşköl bir işe düştü.

Bir gece o delikanlıyla beraber oturdu. Yüzü gibi güzel bir meclis kurdu.

Padişah'tan gizlice onunla buluştu. Fa-kat padişah da tesadüf bu ya, o gece sarhoştı.

Gece yarısı, yarı sarhoş bir halde yata-ğından kalktı, eline bir hançer alıp yürüdü.

Kızı bir hayli aradı, taradı, bulamadı. Ni-hayet, onun bulunduğu tarafa doğru koştu.

Bir de baktı ki kız, bir delikanlıyla otu-ruyor. İkisi de birbirlerine gönül vermişler!

Padişah, bunu görünce kıskançlık ateşi ta ciğerine kadar tesir etti.

Âşık, hem aşk sarhoşu, hem padişah. Artık böyle bir âşıkın mâşuku, başka mâşuklara benzer mi?

Kendi kendisine "Benim gibi bir padişa-hı bıraktı da nasıl başkasını seçti? İşte sana aptallı-ğın ta kendisi!

Ben ona neler yaptım, ne ihsanlarda bu-lundum. Kimse, kimseye asla bu çeşit ihsanlarda

kırmızı güller vardı.

Misk gibi beni "cemalgüzellik" kelimesinin noktasıydı. Geçmiş zaman da o bene sığınmıştı, gelecek zaman da. Sanki geçmiş ve gelecek zaman, o ben yüzünden içinde bulunduğumuz bir an haline gelmişti.

O güzel huriyi ömrümce övsem yine anlatıp bitirmeme imkân yok!

Padişah, bu kızın aşkıyla sarhoş olmuş, bu sevda belâsıyla elden çıkmıştı.

Büyük bir padişahtı ama o dolunayın derdiyle âdeta hilâle dönmüştü.

O güzelin aşkına öyle bir dalmıştı ki varlığından bir haber bile gelmiyordu.

Onu bir an bile görmese gönlü, kan ırmağı haline gelirdi.

Ne onsuz bir an kararı vardı, ne bu aşk yüzünden bir zaman sabrı!

Gece gündüz bir an bile onsuz duramaz, eğlenemezdi. Geceleyin de arkadaşı oydu, gündüzün de!

Uzun günlerde bile onu huzurunda oturtur, ta akşama kadar o ay yüzlüye sırlar açar, dertler dökerdi.

Karanlık bastı da gece oldu mu padişahın ne uykusu kalırdı, ne kararı!

Vezirin kızı, padişahın huzurunda yatar, uyur, padişah da durmadan ona bakar dururdu.

O güzel, mum ışığı altında uyur, padişah da bütün gece ona bekçilik ederdi.

O ay yüzlünün yüzüne dalar, her an yüz çeşit kan ağlardı.

Kâh yüzüne güller saçar, kâh saçındaki tozu silker,

Kâh aşk derdiyle bulut gibi yağmurlar yağdırır, ağladığına esef bile etmeden yüzüne gözyaşlarını serperdi!

Kâh o ay yüzlünün güzelliğini seyreder-

sağ bırakmaz; bunda hiç şüphenez olmasın.

Köleler hep birden dediler ki: İyi ama ya padişah buraya gelir de darağacında kimseyi görmezse,

O zaman derhal bizim kanlarımızı döker, yerleri kan ırmağıyla sular. Baş aşağı bizi darağacına çektirir.

Vezir, bir çare buldu. Zindandan kanlı katil bir adam getirtti. Sarmısak soyar gibi onun derisini yüzdüler.

Darağacına baş aşağı asa koydular, toprak o çaresizin kanyla gül gül oldu, kızardı.

Kızını da eve götürüp gizledi. Bakalım perde ardından ne doğar diyordu!

Padişah ertesi gün ayılınca hâlâ öfkeliydi. Öfkesinden eskisi gibi ciğeri yanıyordu.

Köleleri çağırdı; O köpeğe neler ettiniz? Diye sordu.

Hepsi de bir ağızdan, onu pazar ortasında darağacına çektik.

Derisini tamamıyla yüzdük. Şimdi baş aşağı darağacında asılıdır, dediler.

Padişah bu cevabı duyunca sevindi, o on kölenin her birine

Ağır elbiseler ihsan etti. Herbiri rütbe ve mevki sahibi oldu.

"Geç vakte kadar öyle darağacında bırakın.

Halk, bu hayırsız murdarı görsün de ibret alsın" dedi.

Şehirliler, bu hali duyunca dertlendiler, kederlendiler.

Bir haylisi seyretmeye geldi ama kimse tanıımıyordu ki!

Halk, darağacında derisi yüzülmüş, kanlar içinde, baş aşağı asılmış bir et parçası gördü.

Büyük, küçük, kim gördüyse gizlice kan ağladı.

bulunmamıştır.

O da bunlara karşılık bana bu işi yapıyor ha. Söyle, yapsın. Hakikaten de pek tatlı bir işe girişmiş!

Hazinelerin anahtarları, onun elinde. Âlemin başı dik erleri, huzurunda eğiliyorlar.

Hem dostum, hem sırdaşım. Hem derdim, hem merhemim!

Sonra da gizlice bir yoksulla düşüp kalsın, öyle mi? Şimdicek ben onun vücudunu dünyadan kaldırayım da görsün!" dedi.

Ve derhal kızın tutulup adamakıllı bağlanmasını emretti.

Bağlandıktan sonra bir iyice dövdü. Yol-da topraklar içinde o gümüş beden, padişahın kırbacından gömgök oldu!

Ondan sonra sokak ortasında darağacına çekmelerini buyurdu.

Dedi ki: Önce derisini yüzün. Sonra da baş aşağı darağacına asın!

Herkes görsün de padişaha mahrem olan, bir an bile başkasına bakmasın!

Kızcağızı hakaretle yakalayıp derisini yüzmek ve asmak için darağacına sürüklediler.

Vezir, bunu duyup başına topraklar saçtı. Babasının canı, dedi...

Bu başına gelen iş, nasıl iş? Nasıl bir kaderin varmış ki padişah, sana düşman kesildi!

Orada padişahın on kölesi vardı; padişahın emrini yerine getirmeye, kızcağızı mahvetmeye hazırlandılar.

Vezir, bağı başlı, gözü yaşlı bir halde gelip onuna da birer şepçerağ incisi verdi.

Dedi ki: Padişah bu gece sarhoş. Bu kızın, pek o kadar suçu yok!

Ayılınca hem pişman olur, hem kararı, gücü kalmaz,

Onu yüz kişi öldürmüş olsa birini bile

beraber sarayına çekildi.

Tozun, toprağın, külün orasına oturdu.
Her ana yas içindeydi.

Böylece tam kırk gün, kırk gece geçti.
Değeri yüce padişah, âdeta bir kıla döndü.

Kapıyı kapamış, darağacının altına oturmuş, sevgilisini iyi etmek için kendisi hasta düşmüştü.

Kimsede cesaret yoktu ki o kırk gün, kırk gece boyunca dudağını kırırdatsın, ağzını açsın da padişaha birşey söylesin.

Kırk gece geçtikten sonra da ne yiyordu, ne içiyordu. Bir gece kızı rüyada gördü.

Ay yüzü yaşlara boğulmuştu. Tepeden tırnağa kadar kanlar içindeydi.

Dedi ki: Ey cana can katan güzelim, neden böyle baştan ayağa kadar kanlara boğuldun?

Kız cevap verdi: Seninle arkadaş olduğumdan kanlara bulandım. Senin vefasızlığından bu hale düştüm.

Suçum olmadığı halde derimi yüzdürdün. Padişahım, vefakârlık bu mudur?

Dost, dostuna bunu mu yapar? Bunu kâfir olayım ki kâfir bile yapmaz!

Ben sana ne yaptım ki beni darağacma astırdın. Başımı vurdurdun, baş aşağı astırsın beni?

Ben de artık senden yüz çevirdim. Kıyâmette de öcümü alacağım.

Kıyâmet kopup da adalet divanı kurulunca Allah senden intikamımı alır.

Padişah o ay yüzlüden bu cevabı alınca derhal sıçrayıp uyandı. Gönlü kan kesilmişti.

Bu iş, canına yetmişti. İşi, gittikçe sarpa sarmaktaydı.

Artık adamakıllı delirdi, elden çıktı. Zayıfladı, dertlere boğludu.

Delilik yapısını kurdu. Ağlayıp inlemeye

O gün, akşama kadar herkes, o ay yüz-
lünün yasını tuttu. Şehir, dertle, elemle, ahla doldu.

O gün geçince padişah, sevgilisiz kaldı,
yaptığına pişman oldu!

Kızgınlığı yatıştı, aşkı üstün geldi. Aşk,
arslan yürekli padişahı kanınca haline soktu!

Padişah, o huri gibi güzel dilberi gece
gündüz düşünüyor,

Daima onun hatırasıyla sarhoş olup du-
ruyordu. Ayrılık sersemliğiyle oturabilir miydi hiç?

Nihayet bir damla bile gücü kalmadı. İşi
gücü, ancak hıçkırı hıçkırı ağlamaktı.

Ayrılıkla canı yanıyor, hasretinden sab-
rı, kararı kalmıyordu.

Öyle bir pişman oluş oldu ki başını top-
raklara koydu, gözlerinden kanlı yaşlar saçmaya
başladı.

Mavi matem elbiseleri giyindi, kan ve
kül içine oturdu.

Ne birşey yiyordu, ne birşey içiyordu,
kanlar saçan gözlerine uyku girmiyordu.

Gece olunca dışarıya çıktı, darağacının
altında bulunan yabancıları dağitti.

Yalnız darağacının altına gitti, kızın ya-
pıp ettiklerini hatırına getirdi.

Birer birer bunları hatırladıkça her kılı-
nın dibinden bir feryat koptu.

Gönlüne, saygiya sığmaz yasalar çöktü.
Her an yeni bir matem belirdi.

O asılmış cesedin altında acı acı ağlıyor,
kanlarını gözüne yüzüne sürüyordu.

Döktüğü gözyaşları hesaplansa yüzlerce
yağmurdan fazla çıkardı!

Kendisini onun altında topraklara atı-
yor, elinin üstünü dişleyip koparıyordu.

Bütün gece ta sabaha kadar orada kal-
dı. Mum gibi gözyaşı döktü, yandı yakıldı.

Seher yeli esmeye başlayınca uşağıyla

kadar yaktı yandırdı!

Allah'ım, lûtfet de artık canımı al. Çünkû artık tahammül edemiyorum."

Böyle söylene söylene nihayet sustu ve sessizlik içinde kendisini kaybetti.

Nihayet lûtf çavuşu erişti. Şikayetten sonra şükretme zamanımız geldi.

Padişahın derdi, haddi aşınca orada gizli bulunan, padişahı gözetleyen vezir bu hali gördü.

Gidip gizlice kızını süsledi, giyindirdi, padişahın yanına yolladı.

Kız, ay buluttan sıyrılır gibi perde ardından çıkıp padişahın huzurunda durdu. Elinde bir kefen vardı, bir de kılıç!

Padişahın huzurunda yere kapandı; yağmur gibi gözyaşları döküp ağlamaya başladı.

Padişah, o ay yüzlüyü görünce... bilmem ki ne söyleyeyim?

Padişah topraklara serildi, kız kanlara bulandı... bu acayip iş nasıl oldu; kim ne bilir?

Bundan sonrasını ne söylesem söylenmemiş demektir. İnci denizin ta dibinde, hem de delinmemiş!

Padişah, sevgilisinin ayrılığından kurtulunca her ikisi de kalkıp beraberce has odaya gittiler.

Bundan sonra kimse bilemez. Çünkü orası dost olmayanın bulunacağı yer değil ki!

Bu hususta kim birşey söyler, bu sözü de kim duyar, iştirirse âdeta o hali kör görmüş söylüyor, o sözleri sağır dinlemekte!

Ben kim oluyorum ki bunu anlatayım? Anlatmaya kalkışsam bile ölüm fermamını yazdım demektir.

Oraya varmadan nasıl anlatırım? O makamın dışında kalmışım ben, bari susayım!

Buraya bir kıl bile sığmaz. Bu makamda sükûttan başka ne yapılabilir ki?

koyuldu.

Dedi ki: "Ey muradına ermeyen canımın canı, gönlümün varı, derdinle canım da kan kesildi, gönlüm del

Sen benim nice derdime derman oldun da nihayet emrimle de öldürüldün.

Kim, benim gibi kendi canına kasteder? Kim, kendi eliyle benim bana yaptığımı yapar?

Kanlara bulansam yeri var. Neden sevgilimi öldürttüm ben?

Hele bir bak... Neredesin ey sevgilim? Dostluk yazısını bozma, lütfet!

Ben kötülük ettim ama sen etme... çünkü bu kötülüğü, ben sana ettim!

Canım sevgili, seni nerelerde arayayım? Bu yanıp kavrulan gönlüme bir acı, insafa gel!

Ben vefasızım. Sen benden cefalar çektin. Fakat sen vefalıydın, bana cefa etme!

Haberim olmadan senin kanını döktüm ama ey sevgili, sen daha ne kadar benim kanımı döküp duracaksın?

Bu yanlış işi yaptığım zaman sarhoştum. Kaderim ne imiş ki başıma bu iş geldi.

Sen ansızın beni bırakıp gittin ama ben bu âlemde sensiz nasıl yaşayayım?

Sensiz bir an bile duramıyorum, mahvoldum. Hayatımdan ancak bir iki solukluk bir zaman kaldı."

Padişahın canı dudağına geldi. Neredeyse kan diyeti olarak onu feda edecekti. Dedi ki:

"Ölümümden korkmuyorum, fakat ettiğim cefadan korkuyorum.

Ebediyyen özürler dilesem yine yaptığım suçun özürünü yerine getiremem.

Keşke boğazımı kılıçlarla kesselerdi de gönlümdeki bu dert, bu elem bitseydi.

Ey beni yoktan yaratan Rabbim, canım bu hasretle yandı. Bu hasret beni tepeden tırnağa

FERİDUDDİN ATTAR

DOKUZUNCU BÖLÜM: KİTABIN BİTİMİ

Ey Attar, her an âleme yüz binlerce sır
miskleri saçıp duruyorsun.

Cihanın çevresi, senin yüzünden güzel
kokularla doldu... âlemdaki âşıklar, senin sözlerinle
çoştular, köpürdüler!

Kâh doğrudan doğruya aşktan dem vur.
Kâh uşşak perdesine dokun. O perdeden ses çıkar!
Şiirin, âşıklara sermaye verdi. Onlara
daima bu kârı bağışladı.

Nasıl nûr, güneşte hatmolmuşsa Mantık
el Tayr'la kuşların makamları da sende tamamlan-
dı.

Bu kitap, hayranlık yolunun makamları
mıdır, yoksa perişanlık divanı mıdır?

Bu divana dert sahibi ol da gir. Canımı
siper et de bu meydana öyle gel!

Bu meydan, öyle bir meydandır ki bura-
da can bile görünmez olur. Hatta meydan bile göz-
den kaybolur, görünmez!

Böyle bir meydana dertsiz gidersen sana
o meydandan bir zerre toz bile yüz göstermez!

Dert düldülü adım attı mı sen de yürü,
adım atarsan daima isteğinin üstüne ayak bas!

İsteğin sana gıda olmadıkça şaşkın gön-
lün nasıl dirilir ki?

Dert sahibi ol ki derdin, sana derman-
dır. İki âlemdede de can ilâcın, derdindir.

Ey yol eri, kitabıma şiir bakımından, ya-
hut ululukla bakna!

Defterime dertle bak da hiç olmazsa
bendeki yüz dertten birine inan!

Devlet topunu, bu kitaba dertle bakan
kişi kapar, ta huzura kadar sürer götürür!

Zahitlikten de vazgeç, sâflıktan da. Dert
lâzımdır, dert. İş, düşkünlüktedir.

Dil kılıcının esası, ancak susmaktır. Bir an bile bundan başka birşey olmasına imkân yoktur.

Süsenin de on taneden fazla dili var; ama yine de susmakta; susmaya âşık olmuş sanki!

Benden öncekilerden izin alsaydım onu anlatmaya beni memur ederlerdi ya.

Fakat şimdi madem ki sözü tamamladım, susayım bari. Çünkü iş gerek, söz değil. Daha ne kadar söyleyip duracağım ki?

den anlayan, şüphe yok ki insaf eder, hak verir bana!

Halkın başına öyle mücevherler saçtım ki ölsem gitsem bile yine kıyâmete kadar diriyim!

Hesap gününe dek halkım dilinde anılıp duracağım. Bu armağan, bana yeter!

Bu dokuz daire, yerlere dökülse bu kitabın yine bir noktası bile eksilmez!

Bu kitap, birisine yol gösterdi mi önünden perdeyi kaldırır...

Bu armağan yüzünden huzur âlemine varınca da duâ edene söyle: Beni ansın, hatırlasın!

Dostlar, ben size bu gül bahçesinden güller saçtım. Siz de beni hayırla anın!

Herkes, nasılsa kendisini öyle gösterdi, bir günler cilvelendi, hemencecik gelip geçti.

Sonunda ben de geçip gidenler gibi can kuşunu, uyuyan kişilere cilvelendirdim.

Uzun bir ömür süresince uyumuş bile olsan bu sözle, sırlara erersin, bir an olsun gönlün uyanır.

Şüphe yok ki ben işimin düzene gireceğini biliyorum. Elbette benim derdim de biter, dermanım da.

Nice zamandır kendimi mum gibi yakıp yandırıdım da böylece mum gibi bütün bir cihanı aydımlattım! Beynim, içimin dumanıyla kandil konan yere döndü. Ben, sözmez bir kandilim. Daha ne kadar kandillik işiyle uğraşacağım?

Gündüzleri yemeden kesildim, geceleri uykum kalmadı. Gönlümün ateşi yüzünden ciğerimdeki su bitti!

Gönlüme dedim ki: A çok söyleyen, ne zamana kadar söyleyeceksin? Sus, sırları ara, aktar!

Dedi ki: Ateşlere boğuldum, beni ayıplama... söz söylesem yanıyorum!

Can denizim yüz türlü coşkunluklar

Kimin derdi varsa dilerim dermanını bulmasın. Kim derde düşer de derman ararsa dilerim ölsün, yaşamasın!

Erin susuz kalması, yemekten ve uykudan kesilmesi lâzımdır. Öyle bir susamalı, öyle bir susuz kalmalı ki ebediyyen suya da erişmemeli.

Bu çeşit sözden bir koku bile almayan, âşıklar yolundan bir kıl bile elde edememiştir.

Kim bunu okuduysa iş eri oldu. Anlayansa isteğine erişti, dileğini buldu!

Görünüş ehli, benim sözlerime dalmış boğulmuştur. Mânâ ehliyse tam benim sırlarımın eri olanlardır.

Bu kitap, zamana bir süstür. Hem geri kalanlara nasıp vermiştir, hem ileri gidenlere!

Buz gibi donmuş kalmış bile olsan bu kitabı gördün mü ısınırın. Bu kitap, ateş gibidir, perdelerden bir hoşça çıkmış görünmüştür!

Nazmımda şaşılacak bir kuvvet vardır. Çünkü her an biraz daha fazla ihsanda bulunur. İhsanı, her an biraz daha fazlalaşır!

Erişir de olur da birçok defalar okursan şüphe yok, her defasında sana daha hoş gelir.

Naz ve naim içinde yetişen ve evde kapalı bulunan bu gelinin duvağı, yüzlerce eziyet çekmedikçe açılmaz.

Bundan sonra da kuyâmete kadar benim gibi kendinden geçmiş biri çıkıp da sözü, bu çeşit kaleme alamaz. Bu tarzda bir kitap meydana getiremez!

Ben hakikat denizlerinin incisini saçıyorum. Söz, bana verilmiştir, bende hatmolmuştur; işaret de iştel!

Kendimi bir hayli övsem de bu övüşümü kim takdir eder?

Fakat bir insaf ehli çıkarsa değerimi bilir, anlar. Çünkü dolunayımın nûru, gizli değildir ki!

Halimi birazcık gizli söyledim ama söz-

da nice defalar bu sofradan aç kalktık.

Nefse nice bir sözler söyledik de tutmadı. Nice ilâçlar verdik de derman bulmadı.

Elimden hiçbir iş gelmeyeceğini gördüm de kendimden el çektim, bir kenara çekildim!

Beni Allah'ın herşeyi saran rahmeti, kuşatırsa ederse ancak o rahmet, Allah'ın katına götürülebilir.

Önce Allah cezbesi lâzım... yoksa bu iş, benim çalışmamla düzelmeyecek!

Nefis, her an biraz daha semiriyor. İslah olmaya hiç yüzü yok!

Hiç bu sözleri duymadı hiç ıslah olmadı... sözlerimin hepsini işitti de iyileşmedi gitti!

Ben yüzlerce zahmetle ölmedikçe o, öğüt tutmayacak. Yarabbi, sen koru!

HİKAYE: ARİSTOTALES'İN İSKENDERİN İÇİN DEDİKLERİ

İskender, din yolunda ölünce Aristoteles dedi ki: Ey din padişahı,

Sağ oldukça daima halka öğüt verirdin. Bu öğüt, bugün tamamlandı, bitti!

Sen de ey gönül, öğüt tut. Önünde belâ girdabı var. A kişi, gönlü uyanık ol, ardında ölüm var!

Ey habersiz, ben sana baştan başa bütün kuşların dillerini, sözlerini söyledim... anla!

Aşıkların arasında öyle kuşlar vardır ki ecelden önce kafesten kurtulmuşlardır.

Hepsini başkaca anlatmak gerek; çünkü kuşların, ayrı dilleri vardır,

Simurgun huzurunda iksiri yapıp elde eden, bütün kuşların dillerini bilen, anlayan kişidir.

Sen, Yunanlıların hikmetlerinde ruhanilerin devletini nasıl bulur, elde edersin? İmkân mı var buna?

gösterip köpürüyor; nasıl tahammül edip de bir an susayım?

Bununla kimseye övünmüyorum; ancak kendimi bununla oyalıyorum!

Gönlümde bu işin derdi yok değil... var, ama daha ne söyleyeyim? Bu işin eri değilim ki!

Bunların boş şeylerle oyalanan gönül-den ne çıkar ki? Zaten söz eskimiş, yıpranmıştır!

Derhal can teretmek, bütün bu boş sözlerden tevbe eylemek gerek!

Can denizi daha ne kadar coşup duracak? Can feda etmek ve susmak lâzım artık!

HİKAYE: SÜKÛTUN DEĞERİ

O din sırlarını bilen büyük adam, ölüm haline gelince dedi ki: Eğer bundan önce

Şu dinlemenin, söylemeden ne kadar yüce olduğunu bilseydim hiç ömrümü sözle harcar mıydım?

Söz iyilik bakımından altın bile olsa o sözün söylenmemesi daha doğrudur, daha iyidir!

Erlerin payına iş düşmüştür, bizim payımızaysa söz... işte asıl dert bu!

Sende de erler gibi din derdi olsaydı söylediğim şeyi hakkıyla anlardın!

Gönlün, aşinalıktan yabancıysa ne söylersem söyleyeyim, sana masal gelir!

Sen naz ve naim içinde uyuya dur da ben de sana tatlı tatlı masallar, hikâyeler söyleyeyim.

Attâr, sana güzel masallar söyledi de senin de güzelce uykun geldiyse uyu. Allah rahatlık versin!

Biz, çömleğe nice yağlar döktük, domuzun boynuna nice inciler taktık.

Nice defa bu sofrayı düzdük, hazırladık

HİKAYE: İHTİYARIN SOFİYE SORUSU

Bir sofiye ihtiyar bir adam "Allah erlerinden daha ne kadar bahsedip duracaksın?" dedi.

Sofi cevap verdi: "Dilim bundan hoşlanıyor daima Allah'larından bahsetmek hoşuma gidiyor

Onlardan olmasam bile hiç olmazsa onlardan bahsediyorum ya... bunu candan söylüyorum; bu yüzden de gönlüm hoşlanmada!

Şekerin, yalnız adını biliyorum ama bu, ağzımda zehir olmadan daha iyi ya!"

Kitabım, baştan başa divanelikten ibaret. Akıl bu sözlerle yabancıdır.

Can, yabancılıktan arınmadıkça bu divanelikten bir koku bile alamaz.

Şaşılacak şey! Ne kadar söyleyeceğim. Daha ne kadar kaybetmediğim şeyi arayıp duracağım, bilmem!

Aptallıkla devleti terk ettim, ondan hiç bahsetmedim de gaflet aylaklarına ders vermeye kalkıştım.

Bana "Ey yolunu kaybeden, kendinden bu suçunun özrünü dile" derlerse

Bilmem ki bu iş doğrudur mu? Yahut bu ömrüm gibi yüzlerce ömrüm de olsa da özür dilemekle geçirsem kudretim yeter de özür dileyebilir miyim?

Bir an olsun, onun işine girişseydim hiç böyle şiirlere dalar mıydım ben?

Durağım, onun yolunda olsaydı şiirimin "şın"ı, daima sır kelimesinin "şin"i olurdu.

Şiir söylemek, hiçbir şey elde etmemiş olmanın delilidir. Hele kendini görmek, bilgisizlikten ibarettir.

Älemde derdime mahrem olacak kim-

MANTIKU'T-TAYR

O hikmetten ayrılmadıkça nasıl olur da
dinî hikmette mert olabilirsin?

Kim, aşk yolunda o hikmetin adım anar-
sa bu aşk divanından haberi yoktur.

Marifet hakkı için burada ben, küfrün
"k"sini, felsefenin "fe"sinden ziyade severim!

Çünkü küfrün perdesi açıldı mı küfür-
den çekinebilirsin.

Ama o cedel ilmi, yol kesti mi en fazla
aklı başında olanlara bile zarar verir... onların bile
yolunu keser!

Gönlünü o hikmetle aydınlattınsa far-
kında olmadan gönlünü de yaktın gitti!

Din mumu, Yunan felsefesini yakarsa
gönül mumu, o felsefe bilgisiyle ışıklanmaz artık.

Ey din eri, sana pirinin hikmeti yeterlidir.
Din derdine düş de Yunan felsefesinin başına top-
rak saç!

Ey Attâr, daha ne söyleyecek, sözle oya-
lanıp duracaksın? Sen bu yüce işin eri değilsin!

Kendi varlığından tamamıyla vazgeç,
yoklukla toprak ol, topraklara döşen!

Her bayağı kişinin ayağı altında toprak
oldun mu yok oldun demektir... herkesin başına taç
kesilirsin!

Yok ol ki bütün yol erleri, ölümsüzlük â-
leminde ta Allah'ınuzuruna kadar sana yol versin-
ler!

Sözün, özüne kılavuzdur... yeter bu sa-
na! Çünkü bu söz, herkesin yol piri'dir.

Yoldaki kuşlardan olmasam da onları
andım, söyledim ya... bu da bana yetmez mi?

Nihayet elbette bana da o kervanım tozu
gelir, yetişir... elbette o gidenlerden bir dert de be-
nim payıma düşer!

Hiçbir zalimin yemeğini yemediğim gibi divan kâtiplerine ait bir mahlâs bile takınmadım!

Halkla hiçbir alışveriğim yok; yüzlerce belâlar içindeyim de yine de neşeliyim.

Ben bu birbirinin kötülüğünü isteyen topluluğu boş verdim... adımı ister iyi taksınlar, ister kötü!

Övdüğüm, ancak yüce himmetimdir ve bu da yeter bana. Ruhumun gıdası, aynı zamanda cismime de gıda oluyor. Bu yeterli!

Önce gelenler, beni yerlerine götürdüler ama bu kendini görenlerle ben daha ne kadar uğraşacağım!

Ben kendi derdime düşmüş, öyle âciz bir hale gelmişim ki bütün âlem den elimi çekmişim.

Eğer derdimden nasıl açıklandığımı duysaydın bana, benden daha çok şaşardın.

Cismim de gitti, canım da. Cismimden, canımdan bana kalan pay, ancak dert ve acıklanma!

HİKAYE: BİR DERVİŞİN VASIYETİ

Bir yol eri, insanı kıvrandıran ölüm haline düşmüştü. Dedi ki: Bende hiç yol azığı yok.

Yalnız utangaçlık teriyle bir avuç toprağı sulayıp yoğurdum, bir kerpiç haline getirdim.

Gözyaşlarımı da bir şişeye topladım. Sonra bir de kefen olarak yamalı hırka diktim.

Önce, beni o gözyaşıyla yıkayın, o kerpiçi başımın altına koyun.

Kefenimi, gözyaşlarımla ıslattım, yıkadım. Ona baştan başa "yazıklar olsun" diye yazdım!

seyi görmediğimden bir hayli şiir söyledim, kendimi şiirle eğledim.

Senin sırdaşın, mahremın varsa açıl. Kanlar saç, kan ağla, sırların aslım sor, ara!

Ben de kanlar ağladım, kanlı gözyaşları saçtım da öyle bir kanı, kelimelerle gizledim!

Bu engin denizi bir koklarsan sözlerimden o kan kokusunu duyarsın.

Bid'ât zehiriyle zehirlenmiş olana ilaç olarak bu yüce sözler yeterlidir.

Attâрім, ilaç veriyorum ama yanmış yakılmış bir ciğerim var. Tertemiz kan sunmadayım!

Tatsız tuzsuz, ciğeri beş para etmez nice kişiler var. Onun için yalnız başıma ciğerimi yiyip duruyorum.

Cimri kanlar gibi önüme bomboş bir sofraya yayıyor, sonra gözyaşlarımdan ortaya bir çorba koyuyor;

Gönlümü de çıkarıp ekmek yerine gönlümle o sofrayı donatıyor, hatta bazı bazı Cebraîl'i bile misafir ediyorum!

Cebraîl'le beraber yeyip içmekteyim. Artık her devletsizin ekmeğini kırıp ufalayabilir miyim ben?

Her kötü kişinin ekmeğini istemem. Bana bu ekmekle bu yemek yeterli gelir.

Gönül zenginliği, canıma can katıyor; kanaat, tükenmez bir hazinem.

Böyle bir hazineye sahip olan zengin, öyle her aşağılık kişinin minneti altına girer mi?

Allah'a şükürler olsun padişah sarayına mensup değilim. Öyle her hürmete lâyık olmaya bağlı da değilim!

Ne başımda padişah lokmasının hası var, ne kapıcının tokadı yemek korkusu.

Ben nerde öyle herkese gönül verecek; her aşağılık kişiye efendi adını takacağım?

yıldır, öyle bir ömür sürüp duruyorum ki!

Babası, İsmail'in başını keseceği zaman İsmail, nasıl dertlere dalmış kaybolmuşsa ben de öyle dertlere dalmış gitmişim.

Bütün ömrü, İsmail'in o anı gibi geçen kişi ne halededir, nasıldır? İşte ben o haldeyim, öyleyim!

Dertler içinde mahpusum. Ömrümü nasıl geçiriyorum, gecem gündüzüm nasıl gelip geçiyor? Kim bilecek?

Bazen mum gibi bekliyorum, yanıp duruyorum. Bazen ilkbahar bulutu gibi ağlıyorum.

Sen, mumun ışığını görüyorsun; hâlâ ama başındaki ateşi görmüyorum ki.

Birisine uzaktan bakan, gönlüne nereden yol bulacak, içinde ne var, nereden bilecek?

Top oynayanın ayağına bağlı top gibi hiçbir yerde kararım yok; ne başımı fark ediyorum, ne ayağımı!

Varlığımдан hiçbir fayda elde etmedim. Ne yaptıysam, ne söylediysem hepsi hiç!

Yazıklar olsun. Kimse bana yardım etmiyor. Bu işsizlikle ömrüm ziyan oldu gitti!

Kudret elimdeyken ne fayda. Hiçbir şey bilmedim, öğrenmedim. Bilip öğrenince de kudretim kalmadı, bittim!

Şimdi kendime acizlikten, çaresizlikten, dertlere düşmekten başka bir çare bilmiyorum.

HİKAYE: ŞİBLİ'NİN RÜYADA GÖRÜNMESİ

Şibli, bu yıkık yerden geçip gittikten sonra bir yiğit, onu rüyasında gördü.

Dedi ki: Ey bahtiyar er, Hak sana ne yaptı? Şibli dedi ki: Hesap esnasında işim sarpa

Onu da temizce vücuduma sarın ve hemen toprağa bırakıverin beni!

Bunları yaptınız mı artık kıyâmete kadar mezarıma bulutlardan yalnız dert ve keder yağar.

Bilir misin bu kadar teessüf neden? Bir sinek, rüzgârla beraber yaşayamaz ki!

Gölge, güneşe kavuşmayı ister, fakat ulaşamaz. İşte sana, olmayacak birşey!

Bunun olmayacağı meydanda. Meydanda ama onun bu olmayacak şeyle uğraşmadan başka bir işi gücü yok!

Kim, böyle bir düşünceye dalarsa artık bundan daha iyi ne vardır ki onu düşünsün?

Her an, bir an öncekinden daha sarp, daha güç bir derde düşünüyorum fakat gönlümü bu dertlerden nasıl kurtarayım? İmkân yok ki!

Kimdir benim gibi tek ve تنها kalan; denizin de dibine daldığı halde susuz ve dudakları kupkuru bulunan?

Ne kimse sırdaşım, ne kimse arkadaşım. Ne derdime dert ortağı var, ne sırrıma sırdostu!

Ne zahmete girip kimseyi övmeye hevesim var, ne karanlıklardan ruhuma bir kuvvet!

Ne kimsenin gönlündeyim, ne kendi gönlümden haberim var. Ne iyilikteyim, ne kötülükte!

Ne yalnızlığa bir an sabrım var, ne gönlümde halktan uzak kalma sevdası!

Altüst olmuş, acayip bir hale düşmüşüm... benim durumum, halinden haber veren pirin haline benziyor:

HİKAYE: DİNDAR BİRİSİNİN SÖZLERİ

Dindar pâk birisi dedi ki: Tam otuz

Fakat kanlar saçan göze sahip olmaya söyle; yürüt git, de. Çünkü ona yol yoktur, bize ulaşamaz!

HİKAYE: PİR VE MELEKLER

Yol kılavuzu bir pir, bir yolda bir bölük meleğe rastladı.

Önlerinde bir avuç ayar tam geçer akçe vardı... hepsi de bu paraları, birbirlerinden kaşırmaktaydılar.

Pir, onlara bu hali sordu, bu paralar nedir, anlatın bana, dedi.

Kuş şeklindeki bir melek dedi ki: Ey yol piri, buradan bir dertli geçiyordu.

Ta gönlünden tertemiz bir ah çekip gitti. Toprağa sıcak gözyaşları döküp yürüdü.

Şimdi biz o sıcak gözyaşıyla o soğuk ahı alıyor, birbirimizden bu yoldaki akçeleri kapmaya çalışıyoruz!

Ya Rabbi, bir hayli ah ediyor, bir hayli gözyaşları döküyorum. Hiçbir şeyim yoksa bile elimde bunlar var.

Madem ki burada gözyaşıyla ah geçiyor, bu kulda da o değerli şey var işte.

Ahla can evimi arıt, sonra da gözyaşlarımla amellerimin defterini yıka.

Bana yol göster, amellerimin defterini arıt... gönül levhimden iki âleme ait ne varsa, hepsini sil.

Gönlümde sonsuz dertler var; canım varsa bile senden utanıyor.

Ömrümü dertle, gamla bitirdim... keşke daha böyle yüz ömrüm olsa da

Hepsini senin derdinle tüketsem... her an yeni bir derde giriftar olsam!

Yüzlerce eziyetlere düştüm, elden çıktım. Ey elimden tutanım, sen tut benim elimden!

sardı.

Fakat benim, kendime düşman olduğumu bilip zayıflığımı, ümitsizliğimi, acizimi görürnce

Acıdı, merhamete geldi, bütün yaptıklarımın geçti, keremiyle beni bağışladı.

Ey beni yoktan yaratan Allah'ım, ben de bu yolda senin bir çaresiz kulunum. topal karınca gibi senin kuyuna düşmüşüm!

Neye ehliyetim var, neredeyim, hangisiyim, yahut kimim? Ben bilmem ki!

Ne varlığım var, ne devletim. Ne de birşey elde etmişim. Çaresizim, kararsızım, gönülsüz bir âşıkım!

Ciğerimin kanlara bulanarak ömür geçirdim... ömrümden hiçbir fayda görmedim.

Ne söylediysem hepsi suç, hepsi günah. Canım dudağıma geldi, ömrüm sona erdi!

Din de elimden çıktı... onu da kaybettim. Mânâyı yitirmiş, sekile kapılıp kalmış birisiyim.

Ben ne kâfirim, ne müslüman. İmanla küfür arasında şaşırılmış kalmışım!

Ne müslümanım, ne kâfir, nasıl edeyim? Başım dönüyor, pek âciz bir haldeyim, ne yapayım?

Daracak bir kapıda sıkışmış kalmışım. Yüzümü zan duvarına çevirmişim!

Çaresizim; bana bu kapıyı aç; bu yoldan kalmışa bir yol göster!

Bu kulun hiçbir yol azığı yok ama bir an olsun gözyaşı dökmeden, ah etmeden de geri kalmıyor.

Bu ahla kulunun suçlarını yakabilirsin; kudretin vardır, gözyaşlarıyla kara defterindeki suçları silip aratabilirsin.

Kimde gözyaşı denizi varsa, o, bu makama lâayık demektir.

HİKAYE: ŞEYH EBU SAİDİ MİHNE VE ŞARHOŞ

Ebu Saîdi Mihne, bir gün yol erleriyle tekkede idi.

Ağlaya ağlaya kararsız ve perişan bir halde bir sarhoş çıkagelip tekkeye girdi.

Yapılmayacak şeyleri yapmaya, ağlamaya, sarhoşluklar etmeye başladı.

Şeyh, onu yanına gelmiş, yerlere yıkılmış görünce acıdı, ayağa kalktı;

Dedi ki: Ey sarhoş, kendine gel... burada pek o kadar gürültü yapma. Neden ağlıyorsun? Elini bana ver, kalk!

Sarhoş dedi ki: Ey şeyh, Allah sana yardım etsin; elden tutmak, senin harcın değil!

Sen, başını al da ercesine yürü git. Baş aşağı yıkılmak benim payıma düştü, bırak beni!

Eğer herkes düşkünlerin elini tutabilseydi karınca, yığitlik meclisinin baş köşesine geçer kurulurdu.

El tutmak, senin işin değil, yürü! Ben, sence sayıya geleceklerden değilim, haydi oradan çekil!

Şeyh, onun derdinden yerlere yıkıldı, sapsarı yüzü, kanlı gözyaşlarıyla kızıla boyandı.

Ey kendisinden başka bir var olmayan, ey herkesin feryadına ancak kendisi yetişen, benim imdadıma sen yetiş! Düştüm, benim elimi sen tut!

HİKAYE: MAHŞER GÜNÜ

Bir aziz dedi ki: Yarın tek yaratıcı olan Rabbim mahşer sahrasında benden sorar;

Ey aziz kişi, geldiğin yerden ne getirdin derse derimki: Ya Rabbi, zindandan ne getire-

MANTIKU'T-TAYR

Ayağım bağlı... kuyuda, zindanda kalmışım... böyle bir yerde senden başka kim benim elimden tutar?

Hem bu zindanın malı olan gönlüm, ktlklere bulaşı, hem mihnetler çeken tenim yıprandı bitti !

Yola pek pis, pek kirli girdim ama affet, hapisten kurtuldum, zindandan çıktım, ne yapayım?

FERİDUDDİN ATTAR

Tertemiz dostlarım, gözleri kan ağla-
yarak toprağımdan el çektikleri zaman.

Sen lûtfet, bana el ver de hemencecik
lûtuf ve ihsan eteğini tutayım!

yim?

Talihim döndü. Musibetlere boğuldum, zindandan çıkıp gelmişim; başımı, ayakımı kaybetmişim; hayran bir haldeyim.

Avucumda yel, eşiğine toprak oldum; senin yolunda zindanlara düşmüş bir kulum.

Şunu hayal ediyorum: Beni atmaz, lütuf giysileri giydirir, donatırsın!

Bütün bu pisliklerden arıtır, müslümanlıkta başımı yüceltir, beni topraklardan kaldırırsın!

Vücudum, toprak ve kerpiç içine gizlendi mi iyi, kötü ne yaptıysa hepsinden geçersin.

Beni, hiçbir güçlük çekmeden yarattın ya... yine öylece bağışlayıverirsin. Buna da gücün yeter!

HİKAYE: NİZÂMÜLMÜLK'ÜN DUASI

Nizamülmülk, ölüm haline gelince dedi ki: Ya Rabbi, gidiyorum, elimde ancak hava var!

Ey yaratıcı, ey Rabbim, ben, senden bahseden kimi gördümse

Ne çeşit konuşursa etsin, sözünü satın aldım, ona yardımında bulundum, ona dost oldum.

Seni satın almayı öğrendim, fakat bir gün olsun seni, kimseye satmadım.

Seni, bir hayli satın aldım ben, fakat herkes gibi aslâ satmadım seni.

Bunun hakkı için, sen dostu olmayanların dostusun. Bana yardım et, son nefesimde satma beni!

Ya Rabbi, senden başka kimse olmayacak, öyle bir an gelecek. O anda bir soluk bana dost ol, yardım et!

HİKAYE: ACEMİ TELLAK

Ebu Saîdi Mihne hamamda yıkanıyordu. Yıkayan tellâk, acemi bir adamdı.

Şeyh'i keselerken bütün kirlerini kollarına sürüp önüne yığıyordu.

Bir aralık Şeyh'e dedi ki: Âlemde erlik nedir? Söyle ey temiz adam!

Şeyh cevap verdi: Kirleri gizleyip sahibine göstermemek. Halkın gözü önüne yığmamak!

Bu cevap, pek büyük bir cevaptı. Tellâk, derhal Şeyh'in ayaklarına kapandı.

Bilgisizliğini kabul etti, tövbe etti. Şeyh de bu işten hoşlandı.

Ey bizi yaratan, besleyip yetiştiren, bize nimetler veren Allah'ım! Ey padişah, ey kulların işlerini yapan, onlara keremlerde bulunan!

Bütün âlem halkının erliği, kerem ve lütfu, senin ihsan denizinden bir çığ tanesidir.

Zatıyla mutlak olarak kalıcı olan sensin. Keremin, lütfun övülemez, anlatılmaz!

Bizim kirliliğimizden, utanmazlığımızdan geç; kirliliğimizi gözümüzün önüne getirme; yüzümüze vurma!

**HİKAYE: HZ. SÜLEYMAN VE
KARINCA**

Hız. Süleyman, bunca yüceliğiyle âciz kaldı da total bir karıncaya sordu;

Dedi ki: Ey benden daha çok tozlara, topraklara bulanmış mahlûk, hangi toprak, daha daha çok gamla yoğrulmuştur?

Total karınca derhal cevap verdi: Daracak mezara konan son kerpiç!

Toprağına o son kerpiç kondu da halktan tamamıyla ümidim kesildi mi;

Ey tertemiz olan Rabbim, toprak altında bütün kâinattan bir ümidim kalmadı mı;

Son kerpiç, yüzümü örttü mü lütfet, sen ihsan yüzünü benden çevirme!

Ben âcizim; toprağı yüz koydum mu hiçbir taraftan yüzüme birşey gösterme.

Bunca günahlarıma rağmen yine de ümidim var; Allah'ım, gözüme hiçbir şey göstermez, bana hiçbir azapta bulunmazsm.

Sen kerem sahibisin Yüce Rabbim! Gelip geçmiş ne günahım varsa hiçbirini görme!

SÖZLÜKÇE

- Arif:** Bilen, bilgi sahibi.
Batman: Tahıl için ölçü birimi.
Cedel: Tartışırken kavga etme.
Cezbe: Hal ehlinin Allah tarafından hayrete daldırılmaları.
Cüz'iyat: Ufak tefek şeyler, başka bir anlama gelmeyen şeyler.
Derviş: Mütevacı ve kaaatkar, maneviyatla gönlü zengin kişi.
Gayb: Gizil olan, görünmeyen. His ve akıl ile bilinmeyen şey.
Halvet: Yalnızlık, tenhaya çekilmek.
Harim: Herkesin giremeyeceği özel yer, şey.
Hatîf: Sesi işitilen ve kendisi görülmeyen seslenici
Havra: Yahudi Mabedi
Hikmet: Herkesin bilmediği gizil sebep
Himmet: Kalp isteğiyle gösterilen ciddi gayret
İhsan: İyilik, lütûf, bağışlama.
İstiğna: Allah'tan başkasının minnetine girmemek.
Kabı Kavseyn: İmkan ve vüzcub ortasında bir makam.
Kamil: Olgun, eksiksiz, kusursuz.
Kemal: Olgunluk, bütün güzel sıfatlara sahip olma.
Kırba: Deriden su kabı.
Külhan: Lammada su ısıtmak için ateş yakılan yer.
Külliyat: Hepsî,bütün
Lütûf: İltifatla muamele etmek.
Mağrur: Boş bir şeye güvenen.
Mahlas: Nam, lakap, takma isim.
Marifet: Bilme, irfan kazanmak
Meczub: Akı gitmiş, ilahi aşkla kendinden geçmiş.
Muhtesip: Belediye işlerine bakan memur.
Mürîd: Tarıkata katılmış şeyhin talebesi
Nefîy: Birisini isteği olmadan bir yere sürmek,
Niyaz: Yalvarma, dua, istek.
Nutfe: Duru ve safi su

SON

Allah'a sayısız minnetler, hamdler, senâlar ve apaçık şükürler!

Allah'ım, canımız, senin hamd bahçende ululuk sıfatlarını övmeye hayran bir hale geldi.

Senin medih ve senâ şekerini yiyen, onunla beslenip yetişen gönül kuşu, aşkınla mest oldu, güzel seslerle şakiyan bir bülbüle döndü.

Âcizlik durağında şaşırıp kaldı, parmağını dişleyip duruyor!

Allah'tan sonsuz rahmetler, seçilmiş Peygamber'in ruhuna olsun!

Kitap, Allah'ın bir ayı olan Receb'in yirminci salı günü öğle vakti bitti.

Huzur içinde, zevk ve safalarla, Allah'ın lûtfuyla iyi bir halde, sağlık esenlikle tamamlandı.

Tamamlandığı zaman, o yüce Allah Rasûlü'nün hicretinden beş yüz seksen üç yıl geçmişti.

İşte bu tarihte bütün erlerin içinden ATTÂR söz söyledi; sen de ersen onu hayırla an!

"Allah'ın nimetlerini saysanız, saymaya kalkışsanız" dedi de sonra "Sayamazsınız ki" sözüyle bize yanıp yakılma ve dert verdi.

Daima rahmete mazhar olan Peygamber, bizim derdimize merhem, canımıza devadır.

Ey Peygamber, can, senin işlerine tamamıyla alınmış kalmış, sana kavuşmaya susamıştır.

Lütfet de ona bir bak, bir bak da o da senin gül yüzünü görsün!

İşte gönül, böyle hayretler içinde tek başına kalmış, kâh hamdetmede, gâh dertlenip durmâdaydı.

Yüce Allah, yardım etti, kapılar açtı,

MANTIKU'T-TAYR

Rina: Aldırışsız, Arif olduğu halde sade görünen kişi

Saka: Su taşıyan

Seyran: Gezmek, bakıp görmek

Suret: Biçim, görünüş, hal

Sükût: Susma, konuşmama.

Tefrit: Ortalamanın aşağısı olmak.

Tevhid: Birleme, Allah'tan başka ilah yoktur deme.

Töhmüt: Birisine isnad edilen, doğru olup olmadığı belirsiz suç.

Vuslat: Sevdiğine kavuşmak.

Zahit: Borç olan ibadetlerden daha fazla ibadet eden.

Zünnar: Hristiyan kemeri

"Kuşlar ülkesinin bütün kuşları Kafdağı'nın
ardındaki padişahları Simurg'u bulmak
için yola çıkarlar. Fakat yolculuk uzun ve
zorludur. İsteği ve sebatı az olanlar,
dünyevi şeylere takılanlar yolda birer birer
dökülürler. Kafdağı'na varanların önünde
ise hepsi birbirinden güzel yedi vadi
uzanmaktadır. İstek, Aşk, Marifet, İstiğna,
Tevhid, Hayret ve Yokluk Vadileri.
Yedi vadili aşabilen otuz kuşu ise Simurg
yerine bir sürpriz beklemektedir..."

Feridüddin Attar Tasavvufi Mesnevi
konusunda Klasik İran Edebiyatının
devi olan en önemli kitabı olan
Mantıku't-Tayr ise velayetin mertebelerini
hikayelerle bezeyerek, kuşların dilinden,
kuş güzelliğiyle anlattığı yüzyıllardır
parlaklığını kaybetmeyen bir Şark
Klasığıdır.

ISBN 975-8264-20-6

9789758264209

GENEL DAĞITIM

Bahar

DAĞITIM